

Historie van mejuffrouw Cornelia Wildschut. Deel 3

Betje Wolff en Aagje Deken

bron

Betje Wolff en Aagje Deken, *Historie van mejuffrouw Cornelia Wildschut*. Deel 3. Isaac van Cleef,
Den Haag 1793

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/wolf016corn03_01/colofon.htm

© 2004 dbnl

Cornelia Wildschut; of, de gevolgen der opvoeding.

Eerste brief.

*Mevrouw CHRISTINA LENTING, aan den Wel Edel. Achtbaaren Heere,
den Heere JACOB LENTING.*

Mijn hooggeëerde man!

Indien ik ooit getwijfeld hadde, of gij mij bemindet, dan zeker zoude uw brief aan mij, mij voor altoos daarvan geneezen; want zulk een' brief kan geen verstandig man van staat schrijven, dan in het diepst vertrouwen op de bescheidenheid der geenen, aan wie hij dien toezend; en dewijl vertrouwen en liefde in het huwelijk onafscheidbaar gepaard gaan, besluit ik uit het eene tot het andere; dit is het niet al 't welk mij gerust stelt: gij bemint mij zeker, hoe kunt gij anders zo een langen brief schrijven? gij, die zo overhoopt zijt van bezigheden; die niets bedoelt dan het algemeene wèlwezen, zo dat het u bijna niet gegund

wordt, om, op dat ik met de schriftuur spreek! onder uw wijnstok en vijgeboom met de huisvrouw uwer manlijke jaaren het goede te genieten; die schatten, meen ik, die zo eerlijk gewonnen, zo zuinig vergaêrd, en nu zo wèl uitgezet kunnen worden: gij die verplicht zijt, om, of ten oorbaar van het land uw tijd en gezondheid te besteeden, op uw studeerkamer, omringd van zulke schrijvers, die het recht zo wel verkeeren als verlichten; of ver van haardstede en altaar, in trekschuiten, het land doortereizen, om de zeden, de gewoonten, de gebruiken, en wat al meer van de nabuurige steden te leeren kennen; dorpen, gehuchten en volken te doorzoeken; het goede in uwe stad overtebrengen, het verwerpelijke buiten te stooten: kort gezegd, gij hebt mij door uwen brief in de verzoeking gebragt om nu en dan eens van huis te gaan: in al dien tijd van ons allergelukkigst huwelijk, hebt gij nog zo veele woorden niet met mij gewisseld, bij gebrek van tijd; zoudt gij, als ik weêr bij u ben, mij niet kunnen inwilligen met u onze briefwisseling voortzetten? bedenk u daar eens op, dit plan komt mij, tusschen een paar getrouwde lieden, die elkander dagelijks zien, zeer fraai voor.

Uw brief heeft mij geleerd en vervrolijkt, en ik betuig u dat in alle brieven van RABENER, GELLERT, Madame de SAVIGNE, en Mijladij MONTAGUE, geen is zo vol, zo origineel, zo buitengewoon dan de uwe: uw talent van briefschrijven

was mij tot nu geheel-en-al onbekend, maar des te grooter is de verrassing.

Ik ben zo trotsch op mijn' man, dat ik mij niet konde weêrhouden om eenige plaatzen, (die geene staatkundige geheimen bevatten,) het gezelschap alhier voortelezen: ik heb mijn doelwit bereikt; men heeft uw vernuft geprezen, en uw moed om een billijke zaak doortedrijven, heeft vooral de vrouwen behaagd; zij tog verkiezen altoos een man van moed, boven een' zoetpraatend jabroërtjen.

Indien ik u verklappen wilde, door te laten blijken dat gij mij over zulke zaaken raadpleegdet, zoude ik den Heer STANDS, onzen kruidenier, bij wien ik alles laat koopen en betaalen, en wiens fijne vrouw mij voor eene verworping heeft rondgedragen, (om dat ik een beverhoed met een pluim draag, denk ik,) wel eens willen beduiden, hoe kerks hij ook zij, dat gij door het plaatzen deezer ophaalbrug meer zonden zult voorkomen, dan zijne veroordeelende huisvrouw ooit bestraft heeft; hoewel dit haare hoofdbezigheid schijnt te zijn,

Gij zelf, mijn goede man, weet niet hoe veel iedele woorden, vloeken, en eeden er op de oude brug gedaan zijn: en toen hij zo krank werd dat men er zig zelfs niet met een ligt chaisjen op vertrouwen konde, maar hij afgekeurd en afgeschut werd, raasden en tierden de reizigers en de boeren of zij bezeten waren, als zij met hunne wagens en karren daarvoor kwamen en terug moes-

ten gaan: de eene wenschte dat de brug in de hel, de andere dat hij op de mokerheit, de derde dat hij in de maan stond; deeze zeide: ik wenschte dat Burgemeester LENTING den hals brak, doordien hij geene nieuwe laat maaken..... maar dit doet mij te veel aan: kort gezegd, mijn lieve man! indien vrouw STANDS zig niet meer bemoeide met de regeering van de kerk dan ik mij bemoei met die van stad en land, dan zou er zo veel twist niet zijn, en de broedergeschillen zouden niet alle zondagen op den spreekstoel komen, om dat nu juist vrouw STANDS de Voetiaansche haan boven de Cocceaansche vlag wil geplaatst hebben; en onder ons gezegd, dit ergert mij zó, dat het eene der redenen is waarom ik, (het moet er nu altemaal uit,) niet veel ter kerk ga - Wat den omroeper betreft, gij weet best hoe veel schuld ik daaraan heb dat hij die bediening kreeg: dat zou ook waarlijk ellendig zijn, dat men niet iemand een amt zoude mogen geven, die er niet alle de bekwaamheden toe had; ging dit door, hoe veele geestlijke en wereldlijke bedieningen zouden onvervuld blijven, zo men niet dan kundige Generaals, bevaaren en stoute Admiraals, eerlijke welspreekende Advocaaten, verstandige Doctoren, vroome geleerde Predikanten, enz. hebben wilde! al is des onze omroeper niet zo welspreekend als CICERO, hij is ligt zo bekwaam tot zijn werk als de stadsbode met zijn houten been, die, om dat hij nog een soort van een neef van vrouw STANDS is, die plaats kreeg, en, schoon

wat hosklossend, tot mijn groot genoeg, wèl waarneemt.

Indien ik echter niet begreep dat eene vrouw niets te maaken heeft met de regeering, ik zou, toen men een omroeper wilde aanstellen, dunkt mij, hebben kunnen toonen dat zo een amtenaar geheel onnodig is, in onze stad, die niet in den eersten rang kan geplaatst worden; dat men des dat geld had kunnen uitwinnen, vermids onze *Vrouwen* en *Mevrouwen*, uit zuiver belang't geen zij stellen in den welvaart der stad, dien post gratis, en met een recht voorbeeldigen ijver waarneemen; dat deeze kerksche zusjens, en bejaarde vrijsters daarom zo naarstig de wacht houden en gluuren door een reedjen der neteldoeksche glasgordijntjes, wie gaat, wie komt, wie staat, wie koopt, wie verkoopt, en wat er verloren en gevonden wordt, en het reeds hebben uitgetrompet, terwijl onze stamelaar nog bezig is om zijn bekken wat optepotzen.

Maar ik wil u tegen uwe Mederegenten niet opzetten; wat zoudt gij er aan hebben! dit heb ik u evenwel te zeggen, als gij eens een buitensingeltjen omwandelt, en niet te zeer in uwe studie verdiept zijt, let dan eens op die schutting aan de rechtehand, zij is zo ergerlijk met krijt en vuilnis beklad, tot groot nadeel der zeden en der reinheid; daarbij, is zij zo zwak, dat zij u, die gewoon zijt onder weg alles wat u te binnen komt, leunend tegen een hek of schutting opteteken, hetzelve wel eens, zonder dat gij daaraan dacht, slecht

zoude kunnen doen bekomen; zij behoort tot dat spinnekops tuintjen, waarvoor de baas, *Boomlust*, heeft laten zetten, hoewel er geen half douzijn Wilgen in en om gevonden worden: denk dan daaraan, en leun er niet tegen, gij zoudt op de buitenplaats zelve te land kunnen komen, en men zoude u misschien ook nog wel een proces kunnen aandoen: het is ondertusschen droevig, dat men u, op wien de geheele last der regeering aankomt, op deeze wijze behandelt; oordeel hoe mij dit treffen moet! mij, die u kent, en bij ondervinding weet, dat gij meer leeft voor het algemeen dan wel voor u zelve, of voor mij, uw andere *ik*; troost u echter, gij kent het spreekwoord:

Die huizen (*bruggen*) timmert aan den weg,
Moet lijden iedermans gezeg.

En geen Propheet is geëerd in zijn eigen vaderland: maar de vreemdelingen, en het eerstvolgend geslacht, (indien die brug dan nog staat,) zullen ze, want dan zullen nijd en afgunst dood zijn, prijzen.

Dewijl gij mij zo vertrouwelijk schrijft, zal ik het nog eens waagen eene bedenking in het midden te brengen; zij betreft de kleur der brug, en het passagegeld: is het laatste niet wat te hoog? en zullen de reizigers daardoor niet afgeschrikt worden, om door onze stad te komen, tot onberekenbaare schade van alle neringdoende lieden, wier voor-

deel gij bedoelt? 't is voor mij onbegrijpelijk dat een eenig Regent in 't hoofd konde krijgen om uwe brug wit te laten verwen; niet alleen om alle de weldoordachte redenen die gij daarvan geeft, maar ook nog om twee andere redenen, die ik u, dezelve aan uw oordeel onderwerpende, ga mededeelen:

Vooreerst, weet gij, lieve man! (lieve man! - dit is mij tog wat al te gemeenzaam, daar ik aan een' staatsman schrijf!) dat de brug aan de noordzijde der stad wit geverwd is; gave men nu aan uwe brug diezelfde kleur, waar bleef dan die verscheidenheid, die de schoone Natuur zo zeer belangrijk maakt, voor kundige oogen? indien de menschen zig altoos door haar lieten leeren en geleiden, hoe zou het dan iemand in de gedachten kunnen komen, om twee bruggen met dezelfde verw te overstrijken?

In die rood te laten schilderen heb ik nog minder behaagen, in weêrwil van het gevoelen des Vaders, die, om dat zijn Zoon te *Leiden* studeert, en eens zijn fortuin in den schoot der kerk verwacht, daarvoor pleitte; in weêrwil zijner bedenking of het groenschilderen niet wel gevolgd mogt worden van nog andere nieuwigheden; om dat er meermaals uit geringe veranderingen ontzachlijke revolutiën in kerk en Staat gesproten zijn, waaraan men nooit gedacht, die men nooit voorzien had: welke denkbeelden van moord en doodslag kunnen sommige, en ook bijzonder de roode kleuren, niet in den geest

oproepen! hoe levendig heb ik nu de schrikkelijke partijschap tusschen het witte en roode, waardoor eens, onze vrienden en geloofsgenooten, de *Engelschen*, tot op den kant huns bederfs gebragt werden voor den geest!

Hoe verstandig hebt gij des, lieve man! (al weêr lieve man! - ik kan het niet helpen!) den groenen kleur bepaald! de kleur des vredes, en der hoope! dit moet ieder burger herinneren, dat hij een gerust, stil leven moet leiden, het beste hoopen, en met alle zijne medeïngezetenen in vrede leeven; ja dat gij veelmeer burgervader, dan meester zijt.

Wat nu uw plan nopens de goudbloemen betreft, het is schoon, edel, wèl uitgedacht en lofwaardig: maar is dit plan echter niet meer maagdan staat-kundig? zal men, indien uw plan uitgevoerd wordt, niet te duchten hebben dat de listige schraapzucht iet anders zal uitvinden, en der schamele gemeente nog nadeeliger vodden voor haar halven stuiver verkoopen? denk ook of de gemeene lieden, die niet instaat zijn om kostbaare bloemen in eigendom te hebben, niet morren zullen als men hen hunne bloemen komt ontrukken? en de ondervinding leert, dat het gepeupel, of, wilt gij, de goede gemeente, geen kleur zo schoon ja zo dierbaar vindt, dan die der goudbloemen; en waarom u misschien in verdenking te brengen bij zulken, die u zeer zeker staatkundige oogmerken zullen ten laste leggen? mij dunkt, dat ik, in uwe plaats zijnde, het als nog niet waagen zoude, even weinig als hier

te lande eene witte zijden cocarde te draagen^(*): er zijn altoos kleuren die door het volk gehaat en bemind worden, en zij hebben evenveel reden voor hunnen haat als voor hunne liefde: dan wie kan al het kromme recht maaken! lieve man? en nu geef ik u nogmaals in bedenking of het niet haast tijd wordt om ook voor u zelve en uwe familie te leeven; het is meer dan waarschijnlijk, dat gij eens vader zijn zult van *uw* kind, of *mijn*, of *ons* kind, zo gij liever dit wilt; dan zal onze kinderkamer uw raadzaal zijn, en wij zullen als twee hoofden der regeering, over de opvoeding raadpleegen: verheug u evenwel niet boven maate, want het zoude ook nog wel anders zijn kunnen.

Mevrouw WILDSCHUT is zeer misnoegd om dat gij, hier moetende zijn, ons zulks niet bericht hebt, maar ik weet zeer wel dat het aan uwe bezigheden en gebrek aan tijd is toetescrijven - Wat nu mijne t'huiskomst betreft, mogelijk kom ik u verrasschen; mogelijk blijf ik nog wel hier; want men wil mij niet laten gaan, en dit is de eenige dwang die men mij aandoet; ieder leeft hier zo als hij wil, en Mevrouw WILDSCHUT is geenzins de *vrouw naar de klok*: ik herinner mij daar die drama, die gij zo onbeschrijfelijk schoon vond, en die u zo zeer behaagt als mij de *Metromanie* van PIRON - Mijn broeder verveelt het wachten op een amt ijsselijk, om

(*) Deze brief is geschreven vóór de *gezegende* omwenteling.

dat hij nu, zegt hij, en met reden, niets te doen heeft, en daarin vindt hij zijne bestemming niet in 't allergeeringste.

De Heer WILDSCHUT heeft zeer veel van uwe denkwijze en karakter, en heeft het even volhandig; maar als ik t'huis ben, en gij geen tijd mogt hebben om te praten, dan zal ik over dit alles onze briefwisseling beginnen - Zorg voor uwe dierbaare gezondheid, niet slechts mijnent wille, maar om zo veele honderden wier lot gij bestuurt; allen groeten wij u, met achting, en ik noem mij, (gemeenzaam genoeg!)

Uwe liefhebbende huisvrouw.

C. LENTING, *geb.* VAN ARKEL.

Tweede brief.

De Heer PAULUS WILDSCHUT, aan Mevrouw ELIZABETH STAMHORST.

Waarde zuster!

Uw brief bevat veele dier waarheden die te treffender zijn om dat wij van de gegrondheid derzelven volkomen overtuigd blijven; ik weet wel BETJE! dat gij mij niet spaart, als gij gelooft dat uwe

strengheid voor mij nuttig is: evenwel, ik heb hier en daar, toen ik uw' brief doorlas, een weinig achteruit geschopt; en ik was vrij geraakt toen gij zeidet, u niet te durven vleien, dat ik zo veel vastheid van karakter bezit als ik zoude noodig hebben om eenen goeden, door mij ij zelven goedgekeurden, raad bestendig te volgen: wat zal ik zeggen! als ik niet boven mijn eigen peil ben opgedraaid dan kan ik zelden volhouden; en daar ik door mijne toegeevelijkheid bijna nooit zo verre gebragt wordt, is het ook voor u twijfelachtig of ik wel meer krachts van geest heb dan gij uit mijne voorgaande bedrijven hebt afgeleid.

Maar ik heb nu een andere prikkel, en die is, mijn kind te beletten dat zij in haar bederf loopt: doch de allergepastste middelen daartoe zal ik mogelijk niet altoos kunnen in 't oog houden: hetgeen gij mij zegt dat ik voor eensgezindheid hield, hield ik indedaad daarvoor; doch meer uit sleur en gemakshalve, dan wel om dat ik er van overtuigd was; zo lang tusschen ons alles gerust voordrolde, zo lang ik even genegen was om mijn vrouw en kind haare verkiezingen te geeven, als ik de mijne onverhinderd wilde volgen, ging alles wonderbaarlijk wèl; en in geen huis heerschte zulk eene groote vrijheid en vrede dan in het onze; doch, sedert ik begon te zien dat haare verkiezingen volstrekt tegen de mijnen inloopen, gaat dit niet langer: ik zal er u een nieuw bewijs van geeven: volgensds uwen raad heb ik met beiden een zeer

omstandig gesprek gehouden: over dag is KEETJE ongenaakbaar sedert zij haare groote vriendin, die ook de groote vriendin haarer moeder is, bij zig heeft; al ware ook mijne meening geweest om haar daar dan over te spreken: ik nam des dien tijd waar dat zij naar haar kamer ging, mijne vrouw verzoekende mij daar te vergezellen: de laatste was zo zeer misnoegd over mijne wijs van behandeling omtrent Mevrouw LENTING, als KEETJE zelve, maar drukte zig ook sterk daarover uit: ik bragt daar mijne redenen voor in; 't mogt niet helpen - 'Ik behoorde mij te schaamen, dat ik mij in mijn eigen huis zo gedroeg, tegen eene vrouw van zo veel verdienste en verstand, en ook nog zulk eene lieve vrouw, als Mevrouw LENTING' - dit deed mij nog duidelijker spreken over haar dan ik gedaan had, vóór ik haar had waargenomen; ik zeide, hoe ik haar hield voor eene allergevaarlijkste vrouw, en hoe ik hoopte dat men haar zo rasch mogelijk weêr zoude laten vertrekken; ik sprak over haar' broeder, en voerde ook het ware oogmerk haarer komst vrij duidelijk aan: vergeefsch! zij heeft reeds moeder en dochter betoverd, en mijne vrouw heeft mij tienmaal meer onaangenaamheden gezegd, dan in de twintig jaar dat wij getrouwd zijn; dit niet ééns kunnende worden, zeide ik, dat ik een' brief had van den Heere VAN VEEN, en waarover: vervolgens dat ik over dien brief met u geraadpleegd had; en, dit raadpleegen buiten haar weten, nam zij zo hoog dat gij er u

geene verbeelding van kunt maaken: ik poogde haar te bedaaren en van alles reden te geeven; 't hielp niet; uwe schoonzuster is des zeer op u verstoord: ik weet wel, BETJE! dat gij dit vergeeft, en dat ik haar geen nadeel toebreng, met u te zeggen hoe zij thans over u denkt.

Vervolgens zeide ik KEETJE: 'Dat zij den Heer VAN VEEN moest opwachten als een persoon voor wien ik groote achting heb, en wensch eens mijn schoonzoon te kunnen noemen' - KEETJE antwoordde: 'Dat zij dit niet konde doen;' en gaf voor reden daarvan - 'Ik heb geen' zin in VAN VEEN' - toen werd ons gesprek een cirkel; wij vorderden niets; en mijne vrouw gaf haar in mijn bijzijn gelijk, wees mij op mij zelve terug, en vroeg: 'Of ik mij ooit daarover beklaagd had; dat ik zelf trouwende, mijn hoofd had gevolgd, en mij weinig bekreund had aan het misnoegen mijner familie?'

Ik trachtte haar toen te doen zien welk een onderscheid er in ons geval plaats had; doch zij vroeg mij, op den man aan, of ik ooit tegen mijnen zin zoude getrouwd hebben? wat kon ik daarop antwoorden, dan neen? en dit *neen*, was de grond waarop zij vervolgens bouwde: toen ziende dat zij driften bij haar vertoonden die zij nooit had laten werken, en het gesprek te hoog rees, nam ik een kaars op en ging zeer verstoord weg; terwijl KEETJE nogmaals herhaalde 't geen ik gezegd had, 't welk zij op dezelfde wijs beantwoordde.

En wat staat mij nu te doen? dit snoode schepzel heeft beiden, zo als ik zeg, zo overmeesterd, dat ik daaraan deezen driftigen en vrijmoedigen tegenstand wijte.

Ik bragt des middags den Heer VAN VEEN van de beurs mede, beantwoordde zijn' brief mondlings, en verzocht dat hij zig niet liete terug stooten: aan tafel plaatste ik hem naast mij: er waren eenige vreemdelingen, die maakten het gezelschap uit, nevens Mevrouw LENTING, mijn vrouw en dochter, en haar broeder: ik meende dol te worden toen ik zag hoe zij mijne vrouw en dochter om 't meest onderhielden, en geduurig wat aartigs of beleefds zeiden: de Heer VAN VEEN poogde meermaals met KEETJE een woord te wisselen, of iet voortedienen; doch zij antwoordde slechts ja of neen, of bedankte, terwijl zij zelve niets deed dan ter zijde te praaten met haare vriendin, haare moeder, of met den ligtmis: in 't eerst (het is waar) had onze Mevrouw mij door alle blijken der grootste beleefdheid en oplettendheid onderscheiden; doch ziende dat zij mij niet konde winnen, (zo denk ik ten minste,) en reeds in de gunst mijner vrouwe en dochter vast geankerd liggende, betoonde zij mij even weinig aandacht als aan mijn geringsten comptoirjongen: kort gezegd, mijn toestand is zo ongemaklijk, en ik ben zo geemelijk, dat ik niet weet wat te beginnen: blijft zij nog langer, (en nu zij haare partij tegen mij genomen heeft, geloof ik dat zij hiertoe in staat is,) dan zal het kwaad voordloo-

pen; vertrekt zij, dan zal zij echter haaren schadelijken invloed behouden, en de afwezigheid zelve, (zij kunnen niet meer zonder haar,) zal dat kwaad vermeerderen.

Ik heb hierover met mijn' vriend DE GROOT gesproken; doch zijn hoofd is beter gevormd om mij als koopman dan wel als vader raad te geeven: hij ziet zo wel als ik dat men mijne dochter belaagt, en heeft geene breeder gedachten dan ik van een jong lediglooper; ik heb nog meer ondernomen: ik ben bij juffrouw HOFFMAN geweest, om haar te verzoeken dat zij den invloed die zij op KEETJE heeft, wilde gebruiken: 'Invloed!' zeide zij, 'invloed Mijnheer WILDSCHUT! ik heb zeer weinig invloed op de denkwijze der jonge Juffrouw, anders zoude ik u overtuigen dat zij nooit ijveriger vriendin hebben kan dan Juffrouw SADELAAR en ik voor haar zijn: sedert Mevrouw LENTING bij u gelogeed is, kom ik niet in aanmerking;' ik antwoordde: 'Dat ik haar tot mijn leedwezen gezien had, toen zij de laatste keer bij ons soupeerde;' en dit maakte mij zo verstoord dat ik eenige scherpe gezegdens omtrent mijne dochter uitschoot: oordeel nu eens BETJE, over zo eene Juffrouw, ook als eene vriendin beschouwd, uit het antwoord dra zij mij gaf:

'Mijnheer WILDSCHUT, daar gij mij de eere aandoet van mij te spreken over uwe dochter, verzoek ik vrijheid van te mogen zeggen, dat gij haar niet kent indien gij haar verdenkt van iet,

wat ook, dat niet betaamelijk is: haar oordeel kan dwaalen, en het is zo ongeoeffend dat dit meermaal het geval blijven moet, maar zij heeft het zuiverste hart, en eene meêgaandheid die alles goeds belooft; doch zij is onbestendig, traag, en altoos hoogst ingenomen met alles wat voor haar nieuw is: indien zij niet geloofde dat Mevrouw LENTING eene zo braave als aangename vrouw ware; indien zij niet dacht haar voldoening te geeven voor de wijs waarop gij deeze *braave* vrouw behandelt, zij zou zo geheel enal niet in haare magt zijn; en zo zij niet waande dat VAN ARKEL zonder reden in uwe ongunst is, en alleen niets doet om dat hij op een amt wacht, zij zou hem niet dulden kunnen, ten minsten hij zou niet gevaarlijk voor haar zijn: ja misschien zou zij wel besluiten kunnen om VAN VEEN, zo u daardoor plaisir gedaan wierd, tot haar man te neemen: zo verre is het er van af dat zij u wil tegenstreeven.'

Vervolgens liet ik haar uw' brief leezen: mij bij de overgaaf bedankende voor mijn vertrouwen, toonde zij wel dat zij met u volmaakt ééns was in gevoelen, (ik merkte dat wel) ook over mij en mijn karakter - 'Misschien,' hervattede zij, 'zal Mevrouw STAMHORST meer invloed bij KEETJE hebben dan de heele rei haarer vrienden en bekenden; een brief van Mevrouw moet, dunkt mij, dit doel bereiken' - hier mede vlei ik mij ook nog al zuster: wel, zeide ik, indien gij

haar, zo als ik merk, niet eens vrijspreken kunt, (want die Mevrouw LENTING houdt haar als aan haar geboeid,) doe mij dan het genoeg en schrijf haar ook eens.

ZIJ. Dat wilde ik met al mijn hart wel; maar wanneer? nu zij nog hier is? dan laat KEETJE, zeer zeker, mijn' brief aan haar leezen, en als zij zien zal dat ik denk zo als ik denk, zal zij KEETJE nog verder van mij aftrekken, en ik des nog minder nuttig kunnen zijn: als zij vertrokken is? wanneer zal dat zijn? en genomen zij is weg, dan zal mijn brief aan haar gezonden worden, en het uitwerkzel hetzelfde zijn; bedenk ook Mijnheer, dat Mevrouw WILDSCHUT mij zeer kwalijk zal duiden, dat ik mij bemoei met eene zaak, die tusschen u beiden in verschil is: dit beloof ik u; ik zal de eerste voegzaame gelegenheid waarneemen dat ik KEETJE spreken kan.

IK. Gij beschouwt de dingen zo als zij zijn; ik kan u niet weêrleggen: het is zo gelegen als gij zegt - maar, nog ééne vraag: denkt gij dat VAN ARKEL voor KEETJE niet onverschillig is?

ZIJ. Onverschillig, wat verstaat gij daardoor? meent gij hiermede, dat zij alle de nietsbeduidende sprinkhaantjens die om haar huppelen, even gaarne bij haar ziet dan hem? dan is zij niet onverschillig voor hem: verstaat gij er de uitsluitende genegenheid door? dan kan ik u verzekeren, dat zij nooit hiervan de minste blijk gaf, en, dat indien zijne zuster haar die liefde niet in 't hoofd brengt, (in

haar hart plant zult gij zeggen,) zij niet zoude denken om verliefd te zijn.

Ik nam afscheid van haar, hoe ongaarne ook, en zag meer en meer dat ik in de belemmering was en bleef.

En nu, zuster, zal ik nog het een en ander antwoorden op het scherpste gedeelte uws mij zo aangenaamen briefs: volgens uwe denkwijze, komen zelfs de dwaasheden mijner vrouw voor mijne rekening! ik moest haar geleid en geraden hebben! maar was ik daar de rechte man toe? kunt gij dit eischen van iemand die nergens gelukkig was dan op zijn comptoir, en die veel minder uit hebzucht, dan wel uit smaak in de negotie, over niets dacht dan over geldzaaken? van iemand die niets aangenaamer vond, dan zijne uitgescheurde uren van rust buiten 's huis doortebrengen; en daardoor te meer aangespoord werd, om dat hij hierdoor zijne vrouw nooit bedroefde? kunt gij een behoorelijk gezach onderstellen, in iemand, die dat nooit had weeten te oefenen, buiten zijn comptoir, en die, zo als gij zegt, (hoewel op mijne wijze, dat beken ik gaarne,) verliefd was op zijne vrouw? eene vrouw, zo deugdzaam, zo eerlijk, met zo veele voor mij berekende, goede hoedanigheden?

Ik zag altoos het onderscheid wel tusschen uwe levenswijze en de mijne: maar ik dacht, dat is een smaak; even als voor het buitenleven, of stadleven; mijn broeder en zijn vrouw zijn op hunne, en wij op onze wijze gelukkig; en verder bemoei-

de ik mij niet om de oorzaak of den grond daarvan natedenken.

Wat mijne dochter betreft, gij moogt zeggen wat u goeddunkt, doch men zal weinige vaders vinden, die meer voor hunne kinderen deden dan ik deed, of hen tederder liefhadden; maar ik kan mij met haare opvoeding niet bemoejen; en wat vader is daar zo geschikt toe, als eene moeder? voor 't overige heeft het haar niet aan meesters en onderwijzers ontbroken; nooit eischte zij er een zonder dat ik terstond ja zeide: zij heeft haare belijdenis geleerd, zo als alle jonge lieden; zij gaat te kerk, en ook, geloof ik, ten avondmaal: wat kan ik dan meer doen om haar de deugd aanteprijzen? er was nooit veel gemeenschap tusschen ons; doch dat is in de meeste huishoudens zo al omtrent hetzelfde.

Ik zie zelf wel, BETJE, dat alle die verschooningen vrij blaauw zijn; maar hoe alle die misslagen te verbeteren? en hoe zal ik die verdeeldheid in mijn huis, en die verstoordheid mijner vrouwe verdraagen kunnen? evenwel! het is om KEETJE'S geluk te doen, en als ik mij dat wèl voorschilder, dan ontwikkelt er zig in mij een kracht en standvastigheid die mij zelven verbaast, en ik nooit wist te bezitten, maak daar staat op: ik zal om leven noch dood toegeeven; en gij zult over mij voldaan zijn, zodra ik maar wel weet hoe het aanteleggen.

Was dat looze gevaarlijke schepzel slechts vertrokken, dan konde ik ten minsten mijn huis verbieden aan den broeder: ik brand van verlangen, om

haar, vóór zij vertrekt, de waarheid te zeggen; 't scheelt mij niet hoe mijne vrouw dat opneeme, en KEETJE zal naar mijn pijpen danssen, al zou de booze 'er zig mede bemoejen.

Ik hoop mijn lieve zuster, dat gij, om uwe spreekwijze te gebruiken, rijklijk oogsten zult daar gij zo mildlijk gezaaid hebt: ik omhels u allen, maar voornaamlijk mijn stoute lieve nicht: ik wenschte wel dat mijn dochter wat meer van haare en uwe familletrekken hadde: altoos

Uw liefhebbende broeder,

PAULUS WILDSCHUT.

P.S. VAN VEEN deed deezen dag zijn best om KEETJE te spreken, en dewijl Mevrouw met mijne vrouw uitreed, om eenige wisjewasjes te koopen, vond hij haar alleen: hij onderhield haar over zijn aanzoek, en hoopte dat zij hem niet ongunstig zoude zijn; ik was daar digt bij, schoon ongemerkt, en hoorde dat zij hem vrij onbeleefd antwoordde: 'Ik verzoek u, Mijnheer, dat gij u om mij geene moeite geeft; want ik heb geen behaagen in u' - hij antwoordde dat hem dit zeer trof, maar dat misschien een veelvuldige verkeerung haar een weinig zoude kunnen veranderen, ten zijnen voordeele - 'Neen!' - spijtig genoeg! dat was onmogelijk, zij kende hem wèl genoeg, om daarvan verzekerd te zijn: 'Heeft men,' vroeg hij

bedeesd, 'mij ook kwaaden dienst bij u gedaan?' - 'Kwaade dienst! neen zeker! ik heb geene vrienden die kwaade geruchten aandraagen, en ook dit is niet noodig, gij behaagt mij niet, en mijn vader,' (ik luisterde nu scherp,) 'zal zeker mij niet dwingen een' man te neemen dien ik niet verkies - mijne ouders kunnen mij wel beletten tegen *hunnen* zin te trouwen, maar niet eischen dat ik tegen *mijnen* zin trouwe' - VAN VEEN was zo getroffen door dit volstrekt antwoord, dat het mij recht aandeed; doch vreezende verrascht te worden, ging ik weg, en VAN VEEN haar in zo een luim ziende, dacht niets beter te kunnen doen, dan te vertrekken; hij kwam boven bij mij, doch, zeide geen een enkel woord.

Derde brief.

***Mevrouw* FRANCINA WILDSCHUT, *aan Mevrouw* MARGARETHA RICHTERS.**

WAARDE VRIENDIN!

Dewijl ik in de krant gezien heb, dat er morgen eene groote verkooping van oude porceleinen en andere kostbaarheden in de Keizerskroon zijn zal, schrijf ik thans aan u, en zal deezen brief

morgen ochtend daar laten bestellen, niet twijfelende of gij zult er zijn, en misschien den tijd niet hebben om mij eens te bezoeken; nu, dat neemen wij zo naauw niet, er is haast bij 't werk, en ik zit op heete koolen: gij hebt mij in uwen laatsten aan mij, zulk een kostelijken raad gegeven, en daar ik mij zo wonder wèl bij bevonden heb, dat ik niet weet aan wie ik anders zoude raadvraagen, dan aan zo een verstandige vrouw als gij zijt, Mevrouw RICHTERS; en daar bij, wij zijn zulke oude kennissen, en hadden zo veele pretjens en plaisiertjens toen wij meisjens waren, en ik zeg je, dat dit krachtig bindt, als het er op aankomt, en dat blijkt wel aan ons mag ik zeggen, schoon wij, God dank! nog niet oud zijn, maar in 't best van ons leven, en dat ik nog heel gaarne zo wat in 't gerommel en 't boelige ben, dat is even zo veel, en ik in mijn huwelijk geen verdriet had; ik was vrouw en voogd, en al wat ik deed was best; niet dat ik mijn' man behandelde zo als Juffrouw GRIJP, dat is als een' jonge die een half vat t'huis brengt, en familiair bij zijn' doopnaam noemt, zo dat men niet weet of zij van haar' kruier of van haar' man spreekt, daar zij beiden GERRIT heeten; en dat heb ik mijn zuster STAMHORST te danken, die haar' man altoos bij zijn *Van* noemt, en mij eens een aartig lesjen daar omtrent gaf; och Heer! ik was jong en los, en hij was ook toen reeds heel bescheiden, en gaf een goed voorbeeld: nu dat is het zelfde, de bordjens zijn ten eenenmaale verhangen,

de wind is geheel om; en zo mijn man niet *veeg* is, (daar de lieve Heer hem en mij voor bewaare, want mij dunkt ik zou mij dan dood kniezen! want ik houde het met de levendigen,) heeft hij wis en waar kwaade opstokers: ik zou mijn KEETJE niet in huis kunnen houden, zo wij een lijk in huis hadden; want het meisje staat de geletterde dood in 't aanzicht, als zij maar een onnozel begraavenisbriefjen inziet; en zij heeft nog nooit een lijk gezien, of een doodkist, dat ik weet, en daarom denk ik nog al, dat mijn man niet *veeg* zijn kan: nooit, mijn lieve mensch, was hij zo wonderlijk, of zo bemoeiachtig met mij en met KEETJE: mensch! wij kunnen geen vinger in de asch steeken, of hij wil het weeten: en nu bid ik, wat zijn dit evenwel voor malle kuuren! als dat zo voordgaat, zal hij nog een *Jan de wasscher*, een *Gortentelder*, ja een *Vischkooker* worden: van te vooren bemoeide hij zig nergens meê, ik kon maaken en breeken, weggeeven, uitgaan, volk ontvangen, alzo als ik het maar in 't hoofd kreeg; ja ik kende al zo wel zijne correspondenten als hij, de goede vrienden van KEETJE en van mij meen ik; en ik durf wel zeggen, dat wij het beste gezelschap zien dat er in heel *Amsteldam* is, en verstandige jonge luû ook: en KEETJE is nooit belet geworden omtegaan met die, die zij wilde: mijn man, even weinig als ik, bekommerde zig daarover: had het God den Heer behaagd mij een' zoon te geeven, ik had zijn' vader geheelen-al met hem laten omspringen, en ik zou hem

alleen zulke kleine handreikingen gedaan hebben, waartoe de handen van de mannen verkeerd staan; want, daar men een meisje heel anders moet opvoeden dan een jongen, is 't natuurlijk, dat de vader zijn' zoon tot een man, en de moeder haar dochter tot een vrouw maakt.

Nu vraag ik u, wat weet mijn man toch van KEETJE'S karakter, humeur, smaak of verkiezingen? maar dat weet ik; want ik ken haar dóór en dóór: hij zag haar nooit dan aan tafel of in groote gezelschappen; sprak somwijlen in een heelen dag geen vier woorden met haar; niet meer, dan goeden morgen of goeden nacht, indien hij des avonds t'huis was, dat zelden gebeurde; en nu is het hem zo op ééns over 't lijf gekomen, om op onze vrienden en vriendinnen te letten, wie hier uit- en inloopt, en alles afteneuzen, mag ik zeggen: ja hij zou nu wel willen dat ik geen onnozel mensch ontving, zonder hem daarvan te verwittigen; en ik heb er immers al de moeite en den omhaal van? zo als dat een vrouw past; 't moet mij lief en aangenaam zijn, met welk een gestoet van moffen en knoeten - vrienden van hem, zegt hij - hij instuift: en ik heb ook nooit de menschen een onvertoogen woord gezegd; 't was altoos: *welkom, welkom Jan Sanderse!* ik heb nooit zitten wrokken aan tafel, als zij mij door hun gekoeter verveelden, of mij tegenstonden, om hunne smeerige kamisoolen, en morsig linnen; ik dacht, op reis kan men zo niet als men wil; en zulke kluchtige

Potentiaaten zijn evenwel ook Gods schepsels, al kan men hun gesnor nog minder verstaan dan het hebreuwsch: men moet veel doen om het lieve brood, en nu geeft mijn man stuursche gezichten aan die vrienden, die van haver tot gort Hollanders zijn, en niet op een stroowisch kwamen aandrijven; ja stelt zig aan, dat ik er beschaamd en boos over ben.

Doch, mijn lieve mensch! nu ben je nog even wijs als toen ik begon! maar mijn gemoed is vol, en nu zal ik alles in 't lang en in 't breede vertellen: gij moet dan weeten, kind, dat onder de jonge luï die hier allen dag verkeeren, ook een zekere jonge Heer VAN ARKEL is, 't is een *Haagsch* Heertjen, maar woont nu te *Amsteldam*, en wacht op een amt, dat hij van zijn' schoonbroeder krijgen zal; zo dat, hij heeft nu niets omhanden, en daarom verzuimt hij niet, al komt hij alle daag hier aan huis: het is een hámersche jonge, een raare, goede, losse jonge, zonder erg of list; en verstand! ja dat heeft hij! o ik merk wel, dat hij letters gegeten heeft; hij weet van alles, 't kan niet scheelen waarover men praat, en hij praat ook alle andere knaapjens zo stom als visschen; en hij is zo grappig, dat ik somwijl lach, dat mijn heele lijf schudt, en ik mijn zijden moet vasthouden, ja dat mijne oogen overloopen; en dat houd mij zo frisch en gezond; en mijn KEETJE is nooit zo in haar tuin, dan als wij zo wat grapjens met hem hebben: onze Dominé zelfs moet getuigen, dat deeze jonge Heer wel wat

wild en dartel is, maar dat hij nog nooit een vloek uit zijn' mond gehoord heeft, en heel verstandig over den godsdienst spreken kan: je weet, Dominé is een goedaartig, bejaard man, die geen kwaad ziet, daar het niet is; zo dat, ik hou veel van Dominé.

Nou heeft mijn man, die hem alleen van aanzien kent, de nijd op hem: waarom weet ik niet: evenwel ik gis dat onze Boekhouder DE GROOT, die, weet gij, WILDSCHUT'S groote vriend en confident is; nu, hij is ook de beste en de eerlijkste man die ooit op een comptoir was; nuttiger dan tien anderen; en die Heer heeft een' zoon, en die zegt men dat zig mal studeert in de Philosophie; maar wat had hij daar meê te doen? hij had geen Heidensche, maar Christelijke ouders, mag men zeggen: nu, 't zijn hunne boonen zij moeten die doppen: ik heb ook nog groen korentje op 't veld; ja wel groen korentje, dat beloof ik je! nu is die jongeling hier meermaals aan huis geweest; en onze HEIN, die een spreeuw en spotter is, heeft hem dikwijls schrikkelijk voor den gek gehouden, uit pure dartelheid, want er is geen druppeltjen kwaad bloed in den heelen VAN ARKEL: maar om hem dat te vergoeden, heeft hij hem met zig genomen na zijn zuster die te ..... met een' Burgemeester getrouwd is: of men hem, (want die zuster is ook een heele bol,) nu daar wat al te veel geplaagd, en voor 't mafje gehouden heeft, kan wel zijn, en dat dit jongetjen, dat vrij grootsch in zijn wapen is, dit aan zijn' va-

der, en die het aan mijn' man verteld heeft: want van dien tijd af, heeft hij het tegen VAN ARKEL gehad; en behandelt dat goed kalf zo bokachtig, dat ik het niet dulden kan; en mij dunkt ook dat, zo ik PAULUS WILDSCHUT ware, ik mij te goed zoude achten, om mij met zulke jongenskibbelaarijen optehouden: maar zo zijn de mannen, 't is te hij of te fij: en ik vind dit ook niet heel mooi van den ouden DE GROOT: doch dit alles heeft nog niets te beduiden, mijn lieve mensch! ik zal u alles vertellen, en dan kunt gij mij uw goeden raad mededeelen.

Je gelieft dan te weeten, Tante lief! dat VAN ARKEL mij eens zeide, dat zijn zuster, die Burgemeesters vrouw, in de stad zou moeten komen, om een' Doctor te consuleeren; het mensch verkniest zig daar in dat nest van een stadjen; alle luî zijn er zo stijf, en zo kerks, dat men niet weet wat men er mede beginnen zal; en haar man is een heel verstandig man, hoor ik, en heeft schrikkelijk veel zaaken te beredderen: kortom gezegd, ik verzocht haar bij ons, en dat was het minste dat ik doen kon, want het arme schaap had vriend noch maag, en zou in een logement hebben moeten gaan: denk! een logement! voor zo eene jonge vrouw, en dat zonder haar' man, die niet meer tijd heeft dan de mijnen: ik liet haar dan verzoeken, want ik dacht, KEETJE zal van zo een verstandige vrouw nog veel kunnen leeren, en met haar menigen brief kunnen wisselen; en ook aan haare Tante STAMHORST wat meer schrijven, die altoos klaagt, dat KEETJE zo

weinig schrijft; en ook dat gezelschap zal KEETJE nog wat diverteeren, zij is jong, zij moet wat plaisir hebben.

Nu had ik aan WILDSCHUT daar geen woord van gezegd; ei lieve, hij heeft voorleden zomer, en volle zes weken nog wel, een *Noordsch Zeecapitein* gelogeed, of een *Rusch*, dat weet ik niet al te wel: ten minste de kaerel zag er zo bars uit, dat KEETJE en ik zo bang voor hem waren, dat wij alle avonden onze slaapkamers op het nachtslot, en de knippen er op deden; schoon de man, dat moet ik zeggen, ons geen kwaad opslag van een oog gegeven heeft; en heb ik er een woordjen tegengekikt? ik dacht, mijn man is zo wel Heer van het huis, als ik vrouw van het huis, en hij moet van alle menschen leven, en ieder heeft zijne vrienden.

Nu altijd, de Mevrouw is dan gekomen: ik kan je niet zeggen, welk eene allerliefste mooie, aartige verstandige vrouw het is, en niemendal grootsch tegen ons, en het is evenwel een Burgemeesters vrouw! kind! ik dacht dat mijn man met haar over de huizen heen zou geweest zijn; want zo stil als hij daar heen gaat, hij mag nog gaarne, in eere en deugd, een mooi vrouwtjen zien, en dat is zeer natuurlijk, ja als hij eens een glaasjen extra drinkt op het welvaaren van de negotie, dan kan hij met Juffrouw HOFFMAN, (ook een mooi ding,) nog wel eens zo wat stoejen en meesmuilen; en daar heb ik altoos mijn spikkelatie in: want wij bij bennen niet jalours; maar ja! hij ontvong haar zó, dat de eene

kleur mij af, en de andere kleur mij aankwam: eindelijk kwam hij aan tafel, en boog zo stijf als een stalknecht, die veertig jaaren op den bok gezeten heeft; zag VAN ARKEL aan, of hij met hem vechten wilde, en dat stak nog te sterker af, om dat hij zo beleefd als een bruïgom was tegen Juffrouw HOFMAN: je kunt wel denken dat ik zeer boos, en zeer verlegen daarover ben: ik nam hem ook daarover beet, en zei, wel te willen weeten waarom hij mijne gast zo hondsch behandelde: (de jonge vrouw had dit wel gemerkt, maar wilde het om onzent wil niet laten blijken; zij bleef even vrolijk en vriendlijk, tot zij naar bed ging:) en dat ik mij dood schaamde, en wat of die Mevrouw wel van ons denken moest? en wat of die zoete vrouw hem in den weg geleid had? en, zo al meer vroeg ik: denk nu eens hoe ik verbaasd stond, toen hij zeide: ‘Ik verzoek SIJNTJE, als gij menschen vraagt dat ik dan weeten mag wie in *mijn* huis komt’ - ‘En sedert wanneer zijn u deeze grillen in 't hoofd gekomen? heb ik u ooit kwalijk afgenomen dat gij met heele troupen inkwaamt, en ieder logeerdet, in *mijn* huis, die gij hebben wildet; en hoe dikwijls heb ik lieden gelogeerd, zonder dat gij mij daar omtrent iet voorhield? en nu ziet gij als een stier die stooten wil - het staat je mooi, waarlijk!’ zeide ik zo; ‘en,’ zeide ik zo: mag ik zo wel mijne vrienden niet kiezen als gij?’ - ‘Als gij VAN ARKEL of iemand van zijn familie wilt logeeren, dan verzoek ik ten minsten

dat KEETJE zo lang bij haar Oom en Tante gaat logeeren: en gij moet niet denken dat ik mijn dochter aan zo een' straatslijper geven zal: en, mensch! hij deed er een zwaare vloek op, en sloeg op de tafel dat het daverde; kort gezeid, mijn lieve mensch! ik zweeg ook niet, en wij hadden heele hooge woorden, zo hoog dat ik er zelve over versted sta - 'Loop jij,' zeide ik, 'naar de maan, en pluk starren; en staat Mevrouw LENTING je zo tegen, wel leef buiten uw huis, zo als gij gewoon zijt; ik heb er niet tegen, weet gij: of zoudt gij mij als een kind aan den leiband willen houden?' - zo dat, ik was zo driftig, dat hij zelf niet wist wat te denken: maar ik zal u nog meer vertellen, en hieromtrent heb ik uw verstandigen raad wel het meest noodig: hij had een' brief gekregen van eenen Heer VAN VEEN, en een' van zijn zuster STAMHORST, met wie hij, merk ik, alles overlegt, en die schrikkelijk voor VAN VEEN is, en ik ben toch tegen haar' zin met haar' broeder getrouwd, en dat kan ik somwijlen ook niet voor suiker opeeten; zo dat zij zal mijn' man hebben opgezet, en zo geheel omgekeerd.

Ik was niet verstandig, en niet rijk genoeg om in de familie te komen, en KEETJE die krachtig van mij houdt, en nu alles weet, is al zo boos op haar Tante, als ik zelve ben: wel mijn lieve mensch! zij zou mij de regeering over mijn kind wel willen ontnemen, zo zij maar konde! doch daar zal *ik* oppassen: zij zou van mijn KEETJE wel gaarne een weêr-

gaêdje van haar *geleerde* dochter gemaakt hebben, doch dat was de mening niet; KEETJE weet genoeg, zo zij wèl wil, en te veel zo zij kwalijk wil.

Maar nu moet ik u dien kostelijken VAN VEEN eens wat uitduiden, die mijn man en zuster zo vleit, en brieven schrijft: och Heer! ik word niet geteld! hij is wèl genoeg voor 't oog, maar zo stijf als een staak, en hij voert nooit zo eens het hoogste woord, en dat mag ik wel zien in een jong Heer: hij lacht bijna nooit over HEIN'S grappen of vertellingen; en hij is Benist, nu, dat wijst zijn gelaat en kleeding wel uit; en ik begrijp niet, dat Mevrouw STAMHORST, die er zo veel over te zeggen had, dat KEETJE niet heel stipt ter kerk ging, nu kan denken, dat zij haar geloof zoude verzaaken; want KEETJE is een goed lam, zij zou om man te voldoen, met hem naa de Beniste kerk klungelen, en mijn man, die altoos ziet zo als zijne zuster, zou dit ook al met goede oogen moeten aanzien; maar ik zal toonen dat ik moeder ben, en KEETJE zo niet laten drijven: neen, daarvoor heeft zij te wèl haare belijdenis geleerd, om nog eens in de Benisten kerk herdoopt te worden: zij willen wel zeggen, dat de Benisten niets Gods ter wereld in den val van ADAM gelooven, en leeren dat onze lieve Heer voor alle menschen gestorven ie, en begraven; daar ik geen verstand van heb, dit zijn te hooge dingen voor mij! hoewel ik met hart en ziel wensch, dat het maar waar zijn mag; want het is tog

schrikkelijk triest, dat men moet vreezen of een eigen vleeschlijk kind wel in den hemel is, en daar uit besluit ik, dat het Beniste geloof wel mooi is; doch ik begrijp dan ook niet, waarom menschen, die zulk een lief geloof hebben, veelal zo stuursch kijken, en zulken hekel hebben aan de vreugd! of zij moeten ook al, zo als de meeste luï, hun geloof niet al te best beleeven: nu, ieder zal zijn eigen last moeten draagen; en ik heb zonder VAN VEEN te noemen, weetje, eens met Mevrouw LENTING gesproken, over de Benisten; en die verstandige vrouw zei mij; 'Het karakter, het doorgaand karakter der Benisten, is rijkdom, trotschheid en milddaadigheid - weet gij van de historiën?' vroeg zij mij? - 'Ja Mevrouw! niets ter wereld;' zij antwoordde: 'ik juist ook niet veel, maar ik heb een' neef, die Benist, of Quakers is, en die heeft eens aan mijn' vader daarover geschreven, waarom de Benisten natuurlijk meer hoogmoed hadden dan andere Secten in ons land: hij leide dit af van hunne afkomst, van weevers en fabrikanten, die, overgroote schatten gewonnen hebbende, wel gaarne ook een woordjen zouden te zeggen hebben, ter plaatse daar men zaaken van het hoogste belang beslist: doch daar zij voormaals noch het land bestuuren, noch 'er voor vechten wilden, is nu die kans verkeeken, en zij moeten blijven het geene zij zijn, rijke burgers, buiten alle bediening' - zij verhaalde mij al meer, maar ik heb geen sterk

geheugen en misschien kan u dit heel weinig scheelen, of de Benisten trotscher of rijker, of weldaadiger zijn, dan andere Christenmensen; want gij hebt geene dochter die men aan een' Benist geeven wil: maar ik heb haar verzocht, alles wat zij mij verhaalde, ook eens omstandig aan KEETJE te zeggen, om dat die dan eens zien zou, hoe het haar zal aanstaan, indien zij met zulke hovaardige menschen eene familie moet uitmaaken; en dewijl er over dag niet veel gelegenheid is, om een goed woord te spreken, verzocht zij mij, dat KEETJE denzelfden avond in haar kamer mogt komen, en dan zou zij, (de goede vrouw!) het haar beduiden: wat is dat goed, dat KEETJE zo eene verstandige vriendin heeft, en die zelfs zo veel belang in haar stelt, dat zij ook in den nacht! als alle menschen slaapen, haar onderrichten wil: neen, neen! KEETJE zal ik nooit onder zulk volk geeven, om haar te laten ringelooren en met kleinachting te behandelen: ik weet hoe het mij smaakt dat ik geregeerd wordt door mijn mans zuster: KEETJE zou dat besterven, dat weet ik vast; zij is als haar moeder, zij kan niet tegen verdriet.

Ik weet van den jongen Heer zelven geen het minste kwaad, doch ik hou niet van hem, hij is mij te houten klaasachtig: en wat nu VAN ARKEL aangaat, ja dat is een andere bol; hij is van ouwer tot ouwer Gereformeerd; hij wacht een kostelijk amt, en mijne dochter is rijk genoeg: indien hij zinnigheid in haar mogt hebben en zij in hem, dan

denk ik, zou ik ten minsten zo veel te zeggen hebben over mijn eigen kind, als zuster STAMHORST wel gaarne over KEETJE te zeggen had: een moeder bestaat evenwel een kind wat nader dan eene Tante, zou ik gelooven: ja, ja! ik zal er eens een stuit aan waagen: WILDSCHUT zal eene harde partij hebben; ik zal zeggen: laat uw zuster haar BETJE aan VAN VEEN geeven, indien hij zoo'n braaf man is, die is wat beter geschikt dan mijn eenvoudig goed schaaap.

Maar wat dunkt u, Mevrouwtjen lief! indien ik eens mijnen man voorstelde om Juffrouw HOFMAN aanteprijzen? - VAN VEEN heeft geld, en zij niet, doch zij zou een allerbeste vrouw voor hem zijn, en zo hij de vreugd bemint, dan zal hij een vrolijke vrouw hebben; zo hij maar niet te hovaardig is om een braave burger dochter te trouwen, wier ouders zo eerlijk en naarstig in hun winkel zijn, dat indien de man geen ongelukken en bankroeten gehad had, hij zijne dochter zeer veel zoude hebben nagelaten; en 't is eene lieve meid ook; ik hou veel van haar; ik hoor ook dat de Benisten gaarne disputeeren over de waarheden; wel dat zou wèl komen met onze NAATJE, die is zo wèl bespraakt, dat ik wel eens denk, als zij hier eens met iemand praat: nu meisjes! jou hoofd moet sterker zijn dan het mijne: en ook mijn KEETJE is altoos gewoon haar' zin te krijgen, en een menschen zin is een menschen leven; en zij kan ook niet disputeeren; en zij houdt er ook niet van; nu, zij heeft

dat naar niemand vreemds; zo dat, indien KEETJE, VAN ARKEL hebben wil, zal zij hem zo zeker hebben, als haar vader mij kreeg, hoe veele wijze redenen zijne zuster daar tegen sprak: hoor Tante, daar ieder zijn' zin doet is vrede, en daar vrede is, is zegen: en ik kan ook niet zo onverschillig zijn, of ik mijn dochter in, of buiten mijne kerk zal laten trouwen: neen, neen! ik ben niet veel van zeggen; doch als het op stukken aankomt wijk ik niet.

Gij weet immers van ouds, dat ik WILDSCHUT zo gaarne zijn' zin laat doen, als ik de mijne doen wil? dat blijft nog zo; want om dat hij mij nooit tegensprak, sprak ik hem ook nooit tegen; dit maakt dat ik nu wat in de war ben, en u verzoek om uwen goeden raad: zie, krijgt KEETJE, VAN ARKEL, dan heb ik wel mijn' zin, maar mijn man niet; krijgt zij den Benist, dan heeft hij zijn' zin, maar ik niet; dit haakt, ziet gij? en ik weet het niet te redden: konde ik mijn' man maar beduiden dat ik gelijk heb, zo als ik altoos deed, en nog wel wat gaan zoude, indien Mevrouw STAMHORST met haare *wij heid* daar buiten bleef, en ik mijn' man alleen onder mijne handen had: en waarlijk, ik heb gelijk: kom aan, ik zie VAN ARKEL alle daag; ik weet hoe hij bestaat van haver tot garst; ik ken zijne zuster door en door, er is geen oogvol kwaad in een van beiden; en zij zijn wel aartig en grappig, doch in alle eer en deugd: zij heeft haar hart op haar tong, en hij is een rechte flapuit; en

zij leest zelf voor ons wel brieven van dien Burgemeester voor, over staatszaaken en zulke geheimen van het land, dat ik somwijlen mijn hart vast houde, uit vrees, of dit wel onder de roos zal blijven: want zulke dingen zijn heel delicaat, en men kan 't niet weeten in een huis daar zo veel bedienden zijn, en daar ieder een uit- en inloopt.

Daar is nu WILDSCHUT, hij kent VAN ARKEL en zijne zuster alleen van aanzien en van hooren zeggen; kan ik dan niet veel beter weeten wat KEETJE al, of niet dient? en ook ik ken veel beter KEETJE'S humeur dan haar Papa; ik heb het lief kind, om het zo eens te noemen, evenwel negen maanden onder mijn hart gedragen, en zelve gezoogd; toen was zuster wèl te spreken; toen was ik wijs genoeg, om mijn moederlijken pligt te doen; en nu, nu ik ouder en wijzer ben, en nu KEETJE vrouwe-deeg is, wel mensch! zo groot als ik ben, nu zou Mevrouw STAMHORST zig inbeelden, dat ik onbekwaam ben, om voor mijn eigen eenige dochter de beste partij te kiezen, en voor haar geluk te zorgen! zij is altoos bij haar moeder, en zij is ook haars moeders lieve kind: wel hoor; ik bestierf het zo KEETJE ongelukkig wierd, ja dat weet ik vast: wel zij is al wat ik in de wereld heb: niet dat ik niet van mijn man houde, ik hou veel van hem, maar van mijn kind, dat is mij wat nader zou ik denken.

Het spijt mij evenwel ook van zuster; want zij is zulk eene wijze vrouw, en ik hou veel van haar, en wilde altoos wel haar' raad volgen, indien zij mij

maar mijn' eigen zin voor mij zelve liet doen; en dat is immers heel redelijk gesproken? maar nu zij mijn' man tegen mij opzet, nu zal ik ook uit den hoek komen, en haar eens ter deeg de waarheid zeggen - Weet gij wat ik ook al eens gedacht heb? (want vrede is toch best, vooral tusschen man en vrouw;) dat wij KEETJE met haar eigen hart maar moesten laten omspringen, zo als zij dat zal goedvinden, en dat noch WILDSCHUT, noch ik, zig met dat huwelijk bemoejen moesten; want, lieve Heer! waarom zouden wij dáárover woorden hebben! 't is immers haar zaak? zij zal met den man moeten huishouden; en ook, het oog wil ook wat hebben, en zij weet best wie zij lief heeft; en daar liefde woont, woont God, zo als onze vriend de Dominé eeuwig en altoos zegt; zo dat, KEETJE moet het weeten: zij moet haar' zin volgen, dat is zij gewoon, zij is geen kind meer; ja toen zij nog een kind was, gaf ik en haar vader ook, (dat moet ik hem ter eere nageeven, hij hield altoos van 't meisjes,) altoos haar' wil: had zij ergens zin aan, 't kon niet scheelen, in wat ook, ik gaf het haar, nu eens een mooje caraffe, dan een porceleine kopjen, om meê te spelen; ja WILDSCHUT gaf haar eens zijn mooi repetitie-horologe, om aan haar oortjen te tikken, daar het hartjen ook zo een' zin aan had, dat het hem zo weinig als mij, doenlijk was, het haar weder afteneemen: was er wat stukkend of kapot; kom, kom! zei ik, het heeft geen ziel te verliezen, en daar zullen wel caraffen, en koppen, en horologes zijn,

als wij alle dood en weg zijn: een kind moet men niet kwellen, dat maakt die liefjes kribbig en ongezonder; en daarom ziet men zo veele zieke sukkeltjens; de schaapjens krijgen niet eens wat lekkers, en zij lusten zo wel wat goeds als wij: neen, zo was ik nu weêr niet, ik gaf KEETJE al wat zij lustte, en al wat zij wilde, zo lang ten minste als zij die Gouvernante niet had, maar die was mij wat te streng, en zij kon KEETJE zo uit haar slaapjen opneemen, als zij te lang sliep, maar zij had de tijd wel, zeg ik; en wat wat! de dag is waarlijk lang genoeg: maar zo is zuster STAMHORST ook geweest omtrent haar dochter, als de Gouvernante, en ik heb de arme kleine BETH dikwijls in mijn hart beklaagd, om dat zij geen zier vrijheid of plaisir had; het was altoos, leeren, leeren! met haar PIETER ook zo; ik zei altoos, 't is beter een dukaat of zes te verliezen, dan den heelen dag doortehooren kniezen en krijten; mijn kind te bedroeven, is zeker veel meer te beduiden, dan een horologie in stukken te laten vallen; dat komt 'er niet bij; ik had ook onder 's Heeren zegen, een frisch, zoet, en gehoorzaam kind: gij begrijpt nu wel, dat indien KEETJE nu immers haar' zin niet kreeg, of geen' man die haar altoos haar' zin liet doen, dat zou haar spaansch voorkomen, en zij kon wel van verdriet de teering krijgen; en dat zou ik immers nooit kunnen verantwoorden?

Ik kan het niet begrijpen, wat WILDSCHUT heeft tegen VAN ARKEL, dan dat hij geen koopman is;

maar is dat zijn schuld? hij zegt, dat hij altoos zin in de negotie had; laat hij hier op het comptoir komen, hij is een gaauwe jongen, hij zal de negotie wel rasch verstaan, en hij schrijft een mooie hand; en dan bleef het comptoir onder ons; en als onze lieve Heer KEETJE met kinderen geliefde te zegenen, konden wij de eerste zoon, WILDSCHUT VAN ARKEL laten doopen, als opvolger in zijn grootvaders affaire: en hij kan ook een schoon amt krijgen van zijn broêr, Mijnheer de Burgemeester, en zelf nog wel Burgemeester worden, dat meer zegt: maar mijn man houdt niet van amtenaaren: dat is raar, zeg ik somtijds; moet het land dan niet geregeerd worden? daar zijn eenmaal kooplui genoeg in *Amsteldam*; 't is al koopman, koopman, wat de klok slaat.

Nu moet gij niet denken dat ik iet het minste tegen den Heer VAN VEEN heb intebrengeu, wat zijn persoon betreft; integendeel, indien KEETJE hem liever had dan VAN ARKEL, zij zou hem hebben - Ik heb u zo omstandig geschreven, om u in staat te stellen van mij een goeden raad te geeven: Mevrouw LENTING, daar ik heel intim meê spreken kan, hoewel zij mijne dochter konde zijn, wil mij ook wel raad geeven, doch het is, zeide zij, moejelijk zig tusschen man en vrouw uittelaaten; maar ik merk tog wel, dat zij van mijne studie is, en er zeer mede in haar schik zijn zoude, indien KEETJE haar zuster werd; nu zij zijn ook als twee zusters, wat de eene wil, wil de andere: en wat is dat aange-

naam vooral tusschen getrouwde luï! ik weet wel dat VAN ARKEL, (die een rechte meiejens gek is,) KEETJE zo vrij zoude laten doen wat zij wilde, als die zig weinig met hem zoude bemoejen in dit opzicht, wil ik spreken.

Het spijt mij zeer dat gij altoos zo bezet zijt, dat gij niet eens bij mij aankomt; doch gij hebt altoos zo veel intepakken en te bewaaren, op zulke kostelijke verkoopdagen, dat ik wel begrijp hoe gij het druk hebt: en ik zou u wel eens in de Keizerskroon komen bezoeken, doch gij hebt de tijd niet, en komt niet in de stad om visite aftewachten, maar om meubelen en porcelein te koopen: wel nu, ik ontsla u dan van uw bezoek, mids dat gij mij ten eersten een antwoord zend, en uw raad mededeelt; want zo als ik gezegd heb, indien KEETJE, VAN ARKEL hebben wil, zal zij hem hebben - ik blijve uwe

getrouwe vriendin,

FRANCINA WILDSCHUT, *geb.* DE WIND.

P.S. VAN ARKEL, daar kom ik zo klakkeloos achter, is Vrij-metzelaar, en zijn zuster zegt, dat die elkander altoos in den nood bijstaan; dat kan goed komen!

Vierde brief.***Mevrouw MARGARETHA RICHTERS, ten antwoorde.*****GOEDE VRIENDIN EN MEVROUW!**

Ik had eerder een lot uit de loterij gewacht, hoewel ik er nooit een duit heb ingelegd, het is maar goed geld naar kwaad geld gegooïd; en ik heb mijn eigen beurs veel te noodig voor mijne verkooping, dan dat ik daar aan doen zoude; want mijn man wint zo veel zesthalven niet, als de uwe dukaaten: 't is waar dat men van u lieden zeggen kan:

Groot is het Hof,
Maar veel gaat er of.

en een gans heeft zo wel zijn veêren noodig als de zwaluw; maar wij bennen maar burgerluî, zo dat ik had eerder honderd duizend guldens uit der Staaten loterij verwacht, dan een' brief van u, in de Keizerskroon op de brouwersgracht: wacht laat ik niet liegen, ik heb evenwel nog eens een gulden vermorst in een loterij van zilveren lepeltjens en andere snuisterij; en wat dacht gij dat ik trok? - wel twee nieten in een boômloos mand-

jen! neen dat raaje niet - een zilveren papeleltjen, ik was toen een half jaar getrouwd, en de mijne was daar recht wèl over, het scheen hem wat te beduiden - ja de mannen zijn allegaêr mal op dat stuk: hij was zo kruiïg als of ik al een jongen zoon op mijn schoot hadt, en hem bierpap in den mond propte: de mannen zijn de kluchtigste schepzels op God's aardbodem: zij snappen altoos van kinderen, van lieve schoone kinderen, en naauwlijks loopen er een stuk of vier door het huis bombardeeren, en baljaarden, of het humeur is in de war, zij grommen op die zogenaamde lieve schoone kinderen, bekijven de moeders, en zouden wel begeeren dat die slooven met *hunne* heldenstukken, altoos boven in de haanebalken omkroopen, om Mijnheer tog het hoofd niet te vermoegen; komen er vreemde menschen, dan moeten de schaapjens uit de wieg gehaald, wakker gemaakt worden, ja uit de school komen, om ze te laten bekijken: is hunne grootschheid voldaan, dan mag moeder zien hoe zij het met de kleinen maakt; dan is het: 'Toe maar, pak op, ga na je moeder, of na school;' en worden de kinderen groot en huwbaar, dan nog mag de moeder, die zo met hen getobt en gesjouwd heeft, die hen alles geleerd heeft, wat zij weeten en moesten weeten, nog niet eens over hun lot beslissen; zij moet dan te vreden zijn met den schoonzoon of dochter dien men haar geeft; al de moeite, zorgen, last en oppassens die zij had, is al vergeten, en is voor ons; doch de regeering over hen

is voor de vaders: zou men het wel gelooven, indien men het niet bij ondervinding wist? zo dat, SIJNTJE, gij moogt wel van geluk spreken, gij had het koningjen uit den korf; een goed man, maar dat ben je ook waardig, dit is even zo veel; gij hield altoos een oog in 't zeil, en waart altoos vrouw en voogd, en alles was ook altoos wèl en goed zo als gij deed; ik begrijp des heel wel dat gij opkeekt of het te *Keulen* donderde, toen gij uw' man voor den eersten maal onvergenoegd zaagt, om dat gij, zonder hem daarover te spreken, eene fatsoenlijke dame ontvangen had: en ik begrijp niet wat hij daar tegen kan hebben, zo zij eene braave dame is, en kan men anders van een Burgemeesters vrouw verwachten, die zelve de burgerij moet voorgaan? wel lieve Heer! zo ik mijn huis zo niet vol meubelen had, dat er geen logeerkamer overschiet, ik zou ook wel eens iemand verzoeken, en wilde wel eens zien dat mijn sinjeur dat kwalijk opnam! maar nu is het onmogelijk, ik heb mijn huis vol *koopjens*, anders koop ik niet, moet gij weten; ik heb al die meubelen zo voor een appel en een ei, en om het halve geld; en zij zullen nog wel eens te pas komen, en zijn altijd hun geld waard'; en mijn man zal die wel vinden als ik in mijn kist leg, want dat is toch het laatste meubel dat men nodig heeft; gij zoudt niet gelooven (ja mijn lieve mensch, ik heb óók al mijn verdriet, dat ik binnen mijn deur sluit!) gij zoudt niet gelooven, hoe de mijne dan spinnen en grommen kan, over mijn

koopjens en mijn in voorraad koopen: en als hij eens een haardjen of een kraamschut moet verzetten, en daar over een stoof of kinderstoeltjen struikelt, om bij zijn papieren of kleêren te komen, dan is de beer geheel los; dan gromt en pruttelt hij, en zegt wel eens een bastaartvloekjen, hoewel hij niet los in den mond is, dat moet ik zeggen; of gooit al den horlement zo ver als het stuiven wil, en dan word ik ook wel eens wat poestig; maar woorden vervliegen, en wij kunnen geen van beiden lang pruilen.

Ik heb gisteren, op de verkooping keurlijk en keurlijk luiermansgoedjen gekocht, 't was uit een Beniste boël, en ook een doopdekentjen dat men door een ringetjen zou haalen; maar je moet het zien! nooit is er iet zo inkeurlijk gemaakt; en indien Mevrouw LENTING het wil overneemen, ik zal het haar voor hetzelfde geld geeven. Ik begeer geen duit winst van goede vrienden: wat is het mij leed dat ik den tijd niet heb, anders zoude ik een namiddag bij u komen praaten en thee drinken: doch ik ben nog zo een ouderwetsche burgervrouw, dat ik wat veel afsteek bij zulke groote luï, als gij allen zijt, en ook, ik bemoei mij niet sterk met alle nieuwe snofjens, ik draag dat ik heb en aankoop: nu zeit mijn mans nicht wel eens: 'Heer, Tante! dat tuigt niet zamen; een rood schoudermanteltje, en een kuifmutsjen, muilen met neuzen en een triomphante japon!' - 'Ik draag wat ik heb,' zeg ik dan, 'en die mij niet zien wil, moet maar een anderen weg

uitkijken, kind!’ maar als ik in groote huizen kom, dan zie ik wel dat veele nufjens haar neus optrekken, of om mij lachen, en daarom kom ik ook niet bij u, als ik de waarheid zeggen zal - A propos, van Benisten gesproken: de Neef van Mevrouw LENTING is bij mij onbeloogen, maar dat weet ik evenwel, dat onze Benisten heel anders zijn, en niet erger dan wij zuiver Gereformeerden; zij zijn hier niets minder dan stijf, en fijn: ik ken er veelen die wel zulke Haagsche dametjens lijken dat men 't niet zou gelooven, zo men het niet met zijn eigen oogen zag; en zulke losse heertjens die vechten en smijten en kaartspeelen, spijt de rechtzinnigsten in onze kerk: zij volgen althans hier de nieuwste mode, verkleeden zig viermaal op een' dag, gaan gekapt en gekleed als Prinsessen, zingen allegaêr in 't Fransch, en dansen dat het een lust is: de Heeren kunnen somwijl vloeken als Oostindivaêrs: zo dat, Mevrouw LENTING heeft heel partijdig gesproken, over die luî: grootsch zijn zij, maar wie, zegt mijn man, is toch niet grootsch als hij rijk is, en zig boven anderen in staat ziet om zijne verwaandheid te oefenen? - ‘Doch, GRIETJE!’ zeid hij dan, ‘dat komt niet om dat Benist, maar dat komt kind, dat zij gek zijn: want gekheid en grootschheid zijn zeer naauw vermaagschapt’ - ja, de mijne houd wel van de Benisten, en ik geloof tusschen ons, dat hij daar meer dan mij lief is, ter kerk gaat: hij spreekt altijd van hunne liefdaadige mededeelingen als er geld moet zijn: ‘Dat is

alles goed man!’ zeg ik dan, ‘maar hoe zijn zij in hun geloof?’ - hij word dan geemlijk en zeit - ‘Het was beter dat ieder zijn eigen geloof verstond, dan dat men zig met dat van anderen bemoeide’ - dat is een steek op mij; want om de waarheid te zeggen, ik ben het mijne zo al wat vergeten; doch ik meen het wèl; zo dat, kind, ik ving bot met de Benisten: dan vraag ik hem ook eens (o hij weet krachtig veel! en van alles, hij is overal t’huis!) naar de vrijmetzelaars; doch daar kon ik niet recht uitkomen, maar volgens hetgeen ik er van maaken kan, is een vrijmetzelaar even gek, even ondeugend, even goed, even wijs, als alle andere menschen, en hunne wisjewasjes doen er niets toe noch ook af; ’t zijn kinderspelletjens, die zo wat grappig zijn; doch zo als ik zeg, hij kon het mij niet wèl beduiden: dit begrijp ik, dat al die vodderijen van doodshoofden, troffels, schootsvellen, handschoenen en tractementen, geld kosten, en dat men wèl bij kas moet zijn om te kunnen medespeelen: en ik denk, dat ik mijne dochter, indien ik er een had, nog liever aan een Benist, buiten mijne kerk, zou willen geeven dan aan een’ vrijmetzelaar: evenwel zou het slecht zijn, dat de Heer DE GROOT van zijnen vriend VAN ARKEL kwaad gesproken had; en uw man moest zig met zulke jongenspraatjens ook niet ophouden: ik hou van geen overbrieven, en wat kan de jonge Heer VAN ARKEL helpen dat de jonge Heer DE GROOT zig gek in de boeken gestudeerd heeft? nu is het

evenwel ook waar, dat men een gek mensch niet voor den gek moest houden: God de Heer kan iemand heel gaauw zijn verstand afneemen, zo wel als het geeven; zo als wij ook allen sterven moeten: maar de jonge luî zijn los en dartel, en meenen het zo kwaad niet, en men moet vergeeven en vergeeten, daar hou ik van, Tante lief! zo dat, indien Juffrouw KEETJE, VAN ARKEL hebben wil, dan is het billijk dat zij hem krijgt, want zij is altoos gewoon om haar' zin te hebben, en de gewoonte is de tweede Natuur, mag ik wel zeggen: een kind is alzo als men het gewent, en vader CATS zegt zeer wèl:

Een kind is als een wit pampier,
Des let op dit *onnozel dier*;
Zo gij er eenig kwaad in prent,
Dan is dit edel wit geschend.

en ook:

Vriend, zijt dij wijs? -
Buig 't jeugdig rijs;
Laes! de oude stam
Is magtig stram.

Ja ik hou nog wel van vader CATS, en zo des winters avonds, of als ik alleen met de meiden t'huis ben, en eens een amerij voor mij heb, dan lees ik er in: van den winter las ik nog den

heelen *Trouwring*, en *Spreekwoorden*; maar jij, SIJNTJE plagt niet van leezen te houden; doch ieder zijn' zin, zo is 't óók niet: gelukkig mag men zeggen die geene kinderen heeft; vooral de moeder is gelukkig: gij weet, ik had een kraamkindjen van een zuster van mijn' man in huis genomen, en zou het schaapjen ook altoos als mijn eigen kind bezorgd hebben, doch het stierf binnen weinige maanden, maar zo het had blijven leeven, dan zou ik het evenwel niet, zo als gij uw KEETJE, hebben opgevoed; dit zou in mijn huishouding niet te pas gekomen zijn; elk moet zijne eigen zaaken weeten: had ik, die mijn huis propvol meubelen heb, met kraak porcelein en met lange lijzen; (die ik zo van verkooping tot verkooping opdoe, want ik ben briezend naar oude porceleinen, en er hangt een capitaal aan,) laten speelen, dan zou het kind weldra mij arm gemaakt hebben, en wat had het kind zelf aan die diggelen gehad, dan het gevaar om zijn poeteltje te bezeeren? gij dreigt uw zuster STAMHORST met een' brief van klink; daar heb ik niets tegen SIJNTJE, maar bedenk, dat die vrouw meer weet dan wij met ons beiden, en die u in duizend voorvallen goeden raad geeven kan, en men moet nooit die wijze lieden tot vijanden maaken; men kan er toch nooit geheel buiten, kind: wacht ten minsten tot dat gij zo driftig niet meer zijt: woorden vervliegen, maar geschreven schrift kan ons voor de scheenen gegooid worden: het is goed dat ik zo veel tijd heb om u te schrijven, want ik zit na een' schipper te wach-

ten, om mijne grootste meubilen intelaaden, en naar *Rotterdam* te brengen; en hij komt nog al niet, en ik kan het goed ook niet alleen in mijn kamer laten, en daarom schrijf ik al voord, tot dat hij komt of niet komt.

Ik breek schrikkelijk mijn hoofd om te weeten wat ik u best raaden zal: ware Juffrouw KEETJE niet zo gewoon altoos haar' zin te hebben, ik zou zeggen zie het nog wat aan, zij is nog jong, en tijd gewonnen veel gewonnen; maar indien zij haar' zin wil en moet hebben, zou dit uitstel haar wel tot een lijk kunnen maaken, en dat zou nog erger zijn: dan denk ik alweêr, dat gij die twee vrijers eens onder vier oogen moest spreken, maar niet met elkander, daar zou moord en doodslag uit komen kunnen; met zulke kregel jonge gastjens is dat gevaarlijk, en dan moest gij hen eens ter deeg onderzoeken, en zien wie van beiden KEETJE het meest haar eigen' zin zal laten doen, wat, of van wien zij ook iet begeerde gedaan te hebben; en dat alles met groote liefde en genoegen; want daarvan zal haar geluk afhangen: doch wees nu toch op uwe hoede! laat u niet pieren! de jonge luï zullen alles wel belooven en bezweeren willen, maar dat zou mij niet genoeg zijn; want wat zijn minnaars eeden? niets dan wind: ik heb een braaf man, dan, zo hij alles zoude nakomen wat hij mij als vrijer beloofd heeft, dan heb ik nog een goeden ouden dag te wachten: nu dat is tot daaraantoe: ik wil maar zeggen, dat gij die beloften en eeden moet doen be-

schrijven op een zegel, (anders is het fut, SIJNTJE!) en door een' Notaris publicq en twee getuigen; zwart op wit, dat is de zaak, en dan kan Juffrouw KEETJE altoos, al ware het bij de Regeering, goed recht krijgen; doch dan moet gij uw best doen om Dominé voor u te winnen, en hem zien te bewegen dat hij dat zo wat vind met het huwlijksformulier: die goede man zal wel wat zeemanschap gebruiken; vooral, zo KEETJE stil trouwen wilde, want dan kan het altoos niemand ergeren: en ook als de jonge luî te vreden zijn, wat raakt dat de wereld! het is er mede als met de conniventie der Boekverkoopers, waarover mijn man wel eens spreekt: maar ik lees nooit dan catalogussen van verkooping; of anders kunnen de jonge luî wel in de *Engelsche* kerk trouwen, zo als veel groote luî; en dan kunnen zij tog het formulier niet verstaan; maar zo Mijnheer uw man ook ik dit stuk anders wil, want je weet Tante lief, hoe de mans zijn; als hen de muts niet wèl staat, kan men niets goeds doen in hunne oogen; dan zou ik het in vredes naam aan onzen lieven Heer overlaaten, en afwachten wie mijne dochter was opgelegd; duurt dit wat lang, wèl, wachten doet wel lieven, zegt het spreekwoord, en die op God vertrouwt die wèl bouwt, en dit is de raad die ik aan u voor KEETJE geef.

Ik ben voor vrede en eendragt, en het zijn slechte luî, die tusschen man en vrouw kwaad stookten; maar ik raad u evenwel dat gij omtrent die Me-

vrouw uw hoofd volgt; want dit zijn maar kuuren van den Heer WILDSCHUT; hoe zou het hem aanstaan, zo hij in een stad woonde daar geene Doctoren waren, en evenwel hen noodig had? of wilde hij dat zo eene deftige jonge vrouw in een logement logeerde op de Garnalenmarkt, of in den Doelen, daar geduurig allerlei ligte losse kwanten uitent in- loopen, en daar zo een vrouw eenen kwaaden naam zoude kunnen krijgen? en Mevrouw LENTING toont dat zij verstand heeft, door zig niet te stooren aan de bokachtigheid van den Heer van 't huis: hij plagt zo bang niet te zijn voor menschen: hoor, weet gij wat? het zijn grillen en anders niet - en was hij zo beleefd tegen Juffrouw HOFMAN? - maar indien zij, zo als ik weet, zulke eene groote vriendin van uw dochter is, dan moet zij hem eens over zijn onbeleefdheid en stuursheid aanspreken: o de mannen zijn zulke misselijke wezens, dat zij liever van vreemden, dan van eigenen de waarheid hooren.

Ik moet u eens wat vraagen kind; je moet het mij ook niet kwalijk neemen: onze lieve Heer bewaare ons, maar men krijgt somwijlen zulke zondige invallen door de manlui hun gekheden: hoor dan, onder ons, en in diep vertrouwen; want WILDSCHUT is een dóór eerlijk man, en, zegt mijn man, een dóór eerlijk koopman; maar de eerder koopluif is meest altoos zo raar, en zo onbegrijpelijk, zulk eene bijzondere eerlijkheid, daar een eenvoudig Christenmensch niet recht uit kan komen; en dat noemen

zij, 'Doen als het de wereld doet:' SIJNTJE! zou de uwe ook een sluikerij van contrabanden aan de hand hebben? waardoor hem dan deeze schrandere vrouw zeer in den weg staan moet, wijl zij zeker, als de vrouw van een Burgemeester niet zou toelaaten, dat de rechten van het land gesloken of bestolen werden? en misschien konkelt hij wel zo wat met Juffrouw HOFMAN'S vader; en dat dit de oorzaak is van die beleefdheden omtrent elkander; nu zal uw man misschien vreezen dat die Mevrouw daar wat van merkt, en het aan haar' man wel zoude kunnen overschrijven.

Dit is evenwel maar een inval, en het kan ook wel geheel-en-al niet waar zijn, doch een mensch zoekt van alles wat hij niet begrijpt redens, en daarom, zo als ik zeg, de mans kunnen zo niets met zachtheid behandelen zo als wij vrouwen; zij zetten groote monden op, schreeuwen als bezetenen, zien zo stuurs als Duc D'ALBA, in den Spaanschen tijd, en als zij dan de boël in de war gestuurd, en zig kwaade vrienden gemaakt hebben, zijn de vrouwen goed genoeg om alles weêr in orde te brengen en te bevredigen: de uwe is nu, wil ik zeggen, een man die u altoos uw eigen gang liet gaan; hij weigerde u nooit iet, al ware hij verzekerd dat het voor u of uw kind nadeelig zijn moest; je weet SIJNTJE, dat was altoos mijne denkmanier, en ik kan niet falivouwen, maar dat gij dikwijls iet deed dat verkeerd was, dat heb ik u ook altoos als eene waare vriendin gezegd: daar is nu geen veranderen

aan; maar, zo als ik zeg, waarom heeft hij in zulke gevallen niet volgehouden? hij liet zijn vrouw meester en voogd, en nu zij denkt op een gouwen troon te zitten, en gelooft dat haar wil alles zal afdoen, naar gewoonte, komt de aap uit den mouw; zo hij nu zijn zin krijgt zal hij het eens hervatten, en gij, Tante lief! zult wel zien dat alles geen goud is wat er blinkt; en dat zo alles wèl is, alles niet meer is dan wèl: zie, kind! als men van niemand wil afhangen, moet men ongetrouwd blijven, zo als ik ook dagelijks in onze stad van *Rotterdam* zie en opmerk: ja, van *Rotterdam* gesproken, en van de volle straaten, daar verhaalde hij mij van de week dat *Parijs* grooter was dan *Rotterdam* - 'Ik zou liever zeggen grooter dan *Amsterdam*, wijl je toch aan 't grootspreken zijt;' zeide ik; en hij zei, wel viermaal zo groot en volkrijk dan *Amsteldam* - 'Wel man!' zei ik, 'wat hebje er toch aan, dat je daar zo moedwillig zit te liegen, en mij wat wijs te maaken? onze lieve Heer zou een Paapsch land zo zegenen! neen dat geloof ik nooit, en ook jij weet het niet dan van hooren zeggen, en van hooren zeggen liegt men veel' - maar hij lachte, en zei, dat ik niet wijzer was: nu, dat daar gelaten, van *Rotterdam*.

Ik lees daar uw' brief nog eens over, (want de schipper is nog niet gekomen,) en vraag of Mevrouw LENTING geen zin zoude hebben, om wat van mijne meubilen overteneemen: jonge vrouwen hebben nooit huisraad genoeg, en dan kan zij bij

mij logeeren; ik zal dan een hangkamertjen leêgmaaken, zo lang zij bij mij is; en dan kan zij onzen ERASMUS eens zien, daar zulke wijze Mevrouwen wel van weeten, en daar ik niet meer van zeggen kan, dan van de Mercurius die in mijn bloemstuk staat: en ik heb al eens gedacht om zelve eene verkooping aanteleggen, dan kon ik althans eens een goede plaats voor mij zelve behouden, en mijn eigen goed weêr inkoopen, zo het niet genoeg gold: en zo uw KEETJE eens trouwt, kan ik haar van alles bezorgen, en mijn man noemt mij als hij eens grappen wil, Mevrouw de uitdraagster: o dat is fut! ik laat hem praaten en doe netjes mijn' zin.

En nu weet ik niet of ik heb op alles in uwen langen brief geandwoord, zo als gij mij verzocht te doen; en het zal mij lief zijn, indien gij mijnen goeden raad volgen wilt; althans al waart gij mijn eigen zuster, ik weet geen beteren raad dan dien ik u gaf: en komt gij nooit eens te *Rotterdam*? voor u en voor KEETJE ben ik niet beschaamd, en hier zijn ook wel aartige jonge Heeren, en die geleerd zijn ook, en wij hebben hier ook zo wel pretjens als te *Amsterdam*, (al hebben wij juist zoo'n schoone Comedie niet;) en onze mooje beurs, en die groote schepen, die zo vol en zoet voor een mensch zijn deur komen: en ik ben heel benieuwd hoe dat met KEETJE nog zal afloopen: ei lieve! dewijl gij zo vlug met de pen zijt, bid ik je, schrijf mij eens weêr, en wees gerust dat ik u altoos zo veel goeden raad geeven zal als in mijn vermogen is: schrijf

toch ordentelijk SIJNTJE, aan uw zuster STAMHORST, zij meent het wèl, en ik zie dat als gij boos zijt, gij heele sterke streeken geeven kunt; en ik denk dat zij u daar tog nooit op zoude andwoorden; op die streeken meen ik; en zo gij wilt dat ik eens aan uw' man schrijv', ook heel gaarne zal ik dat doen: en nu moet ik afbreeken, want al mijn goed gaat morgen ochtend sloop, en ik ga om wat uittewinnen maar meê; de tijden zijn slecht, helaas! - Nu, ik blijve uwe goede vriendin,

M. RICHTERS.

P.S. Ik zal het maar doen, en WILDSCHUT eens beet neemen.

Vijfde brief.

Mevrouw MARGARETHA RICHTERS, ***aan den Heere*** PAULUS WILDSCHUT.

MIJNHEER!

Ofschoon ik, om zo te zeggen, u niet gezien hebbe sedert ik als uw bruids speelnood op uw bruiloft kwam; want gij hebt veel omhanden, en ik heb zelden tijd als ik te *Amsterdam* kom, en hoewel ik

nooit veel aan uw vrouw schreef of zij aan mij, dan wanneer zij mijnen goeden raad noodig had, en uit veel schrijvens dikwijls maar krakeel ontstaat, en om dat men, wil ik spreken, zig met andere luï heur zaaken bemoejen wil, en denken de heele wereld te wijs te zijn, zo geloof ik nog al dat oude vriendinnen de pen mogen opneemen, als het er op aan komt om goeden raad te geeven, vooral als men zo schrikkelijk ver van elkander afwoont, en men zo niet maar een mantel heeft omteslaan, en mondling te spreken, wat men te zeggen heeft: en gij mannen zijt met een jas of overrok aanstonds reisvaardig, dat nu voor ons zo niet is, om het zo eens te noemen, en ook ik heb veel kleêren, ik weet allemet niet wat ik aan zal doen, die ik zo allen op verkoopingën koop, en daar onze SIJNTJE mij altoos over gekscheert; gij weet zij is altoos goed lachs geweest, en ik heb geen jassen noodig zo als veele vrouwen, die dan ook aanstonds gekleed zijn; en ook ieder zijn' zin, zo dat, er gaat somwijlen wel een heel jaar om dat ik van SIJNTJE, noch zij van mij, taal noch teken krijg: en als ik eens een oogenblik tijd zou uitbreeken als ik in de stad ben, dan hebt gij ook altoos zo veele groote luï aan uw huis, en ik heb daar liefst geen doen mede, want ik zou nog liever aan het Hof in den *Haag* willen gaan, dap bij de meeste rijke *Amsterdammers*, zeg ik je; uw vrouw heeft mij wel honderdmaal ten eeten gevraagd, doch al die jonge Heertjens en Dametjens, daar vrees ik zo wat voor,

en ook, gelijk bij gelijk; ik ben maar een burger vrouw, en nu zit ik in mijn schuit, die ik gehoord heb, om met het goed dat ik in de Keizerskroon kocht, naar *Rotterdam* te vertrekken; en dewijl mijn gemoed eischt, dat ik u een' brief zal schrijven, neem ik deezen tijd, dat ik tog alleen zit, waar; want als ik t'huis kom, heb ik zo veel te schikken en bergen, dat er het schrijven wel in zal trekken: nu knort mijn man wel eens, om dat ik zijn huis tot een *Haarlemmer pand* maak, zo zeid hij, doch dit is fut, KEESJEN; als ik leêge kamers had, en eens eene goede vriendin wilde logeeren, dan zou hij misschien daarover pruttelen, en zuure gezichten zetten, en 't is beter dat hij mijne meubelen norsch aangrijpt, dan mijne vriendinnen: gij merkt wel waar ik heen wil? nu dit bokkingjen kan je in je zak steeken: zie ik ben recht en slecht.

Oude vriendschap roest niet; en ik zou het ook altoos en tegen ieder voor uw vrouw opneemen, en zij voor mij; hoewel ik nooit voor of tegen uw huwelijk gesproken heb: ik zei altoos, hoor, SIJNTJE, dat is uw zaak, gij moet met den man heutebeuten, 't zijn uwe boonen, gij zult ze moeten doppen: die een zotternij bakt moet haar opeeten; zij had een goeje stuiver geld, en kon zo veel vrijers krijgen als zij wilde; want zij zag er uit als een beeld, ja als melk en bloed; dat is maar waarheid: en gij waart in uw jeugd een rechte goede sul, en dat was goed voor SIJNTJE, die wel in staat was om u te leiden: alle mans moeten geleid worden,

dat is eene bekende waarheid, weet gij? en zij was nooit eene heibei, maar had gaarne haar' zin, en dat heeft ieder een gaarne: gij waart nooit een grompot of een gierigaart; gij durfde uw vrouw ruim en breed geeven; maar ik had het nooit op uw zuster! ik dacht wel eens: dat zal bedroefd voor SIJNTJE uitkomen, zo die zuster WILDSCHUT blijft regeeren; zij was mij veel te geleerd en veel te vroom ook, hoewel ik niet los over mijn geloof heen loop': en SIJNTJE is wel goed, doch, is nooit zo geregeerd, ook niet van haare ouders, en althans een mans zuster, is daar nooit in staat toe; en uw zuster had zo verbaasd tegen uw huwelijk, om dat zij u veel liever aan de dochter van een' Poëet of Professor gegeven had, dan aan een meisje dat haar hoofd niet met boeken brak: en ik beklag altijd de vrouw die tegen den zin der familie in de familie komt, zij kan nooit voldoen: en dat kon niet met uw zuster; SIJNTJE, dit wist ik wel, zou haar eigen hoofd volgen, en dat zou uw zuster moejelijk maaken, en de vriendschap niet doen groejen: haar ouders hadden haar zo lief, dat zij haar altoos haar' zin lieten doen; en uw vrouw heeft mij ook altijd gezegd, dat zij een hemel op aarde had, en vrouw en voogd was, en alles deed wat, en zo als zij het begeerde; en zei, dat gij de beste man van de wereld waart, en dat zelfs uw zuster zeer wel omtrent haar was, en nog nooit geschempt had op haare onbekwaamheid, om zeer goed te leezen of te schrijven; waarom zij zig dan ook had laten overhaalen

om het kind eene Gouvernante te geeven; maar *Duuren* is een schoone stad, doch *Kortrijk* ligt er digte bij, plagt mijn moeder te zeggen: de bordjens zijn verhangen; 't schijnt dat Mevrouw STAMHORST op haar luimen gelegen heeft, om haar' haat te koelen; ik zeg altijd, zulke wijze luî, vooral als zij fijn zijn, vertrouw ik geen hair; stille watertjens hebben diepe grondjens: 't is een lange laan die geen bochten heeft, en men kan nooit zijden spinnen uit het oor van een varken.

Uw vrouw heeft dan haar nood aan mij geklaagd, ik ben haar oude kennis, en zo digt als een pot: ik geloof wel dat zij u, (zo als zij zegt,) ook altoos uw' zin gegeven heeft; want zij is niet van liegen; dat zij om u te behaagen, wel honderdmaal in een jaar, met *Jutten* en *Nooren*, ja zelfs met *Russen* en *Turken*, aan haar tafel eet, zonder de menschen eens stuurs aantezien; en dat geloof ik heel wèl: zij is goed en goed lachs, en leeft als zij iemand dienst doen kan: en nu zij eens, om haar plaisir en met het beste oogmerk, een braave Dame verzoekt, een Burgemeesters vrouw ook nog, een vrouw, die, dunkt mij, naar het geen ik van haar hoor, zeer wel in uw' smaak had moeten vallen; nu stelt gij u aan dat het schande is voor u zelven, en een groot verdriet voor uwe arme vrouw en dochter: ik ben maar eene eenvoudige vrouw, die mij nooit met de zaaken van anderen bemoeit, en in mijn eigen huis genoeg te doen heb; maar mij dunkt dat zo Mevrouw STAMHORST denkt, dat die

Mevrouw geen goed gezelschap is voor uw vrouw, of dochter, waarom schrijft zij dan niet eens zelve, om haar haare fouten te toonen en te bestraffen? waarom praat zij om den kant? ik hou van voor de vuist: weet gij wel sinjeur, dat indien de Burgemeester het zoeken wilde, gij wel eens met hem aan den haal kondet komen? zo dat, ik zou mij wat beleefder gedragen; Koningen en Burgemeesters, want dat is al zo één volkjen - hebben lange armen: hoor, het is alles om u te dwarsboomen, maar dat merkt gij niet eens; toen gij trouwen wildet, verstond uw zuster dat niet, om dat het huwelijk te ongelijk was; maar als gij uw dochter aan een Benist geeven wilt, maaken dan die tweeerlei gelooven geen ongelijk huwelijk? mijn man is danig gesteld op de Benisten; 't zijn bij hem heele Heiligen; zo zijn de mannen! bij vreemden is het altoos beter: uw zuster moest liever een Kwaker of Hernhutter voor KEETJE zoeken, als men tog geen Gereformeerd man wil voordhelpen, zo als dien Heer VAN ARKEL: en al ware hij een ligte knaap, zó zijn de meeste jonge luï, en dan kon uw zuster haar Neef bekeeren, en brieven en gedichten schrijven, en zo had zij dan wat meer werks voor haar verstand en pen.

Maar ik kan nog niet opeeten, dat zo een goed man als gij altoos plagt te zijn, zig zo laat opruiën tegen een eige vrouw, en dat om wat wijvenpraatjens: gij weet immers even weinig kwaad bij ondervinding van VAN ARKEL, als van zijne zuster?

en zo men u voor uw trouwen verhaald had, dat uw SIJNTJE niet puik puik goed was, ik geloof met alle uwe bloempapachtheid, dat gij er opgeklopt zoudet hebben: en waarom zijt gij dan zo bokkig tegen een Mevrouw, die niets doet of de heele wereld mag het zien? al ware heur broêr nu eens een deugniet? is dat haar schuld? wel wie hoort er van! zie Mijnheer, zie Mijnheer WILDSCHUT, gij zijt een gaauw koopman, doch uw zuster is u veel te slim: en heeft KEETJE niet zo veel, ja veel meer geld voor hun beiden, als gij had voor SIJNTJE en voor u? hij is geen koopman; maak een koopman van hem, zo gij niet wilt dat hij dat schoone amt zal aanneemen als het open komt: hij kan zeker u genoeg in de hand komen: uw vrouw zegt dat hij letters gegeten heeft, en van alles wat men bedenkt en niet bedenkt, weet te praten: en ik verzoek, dat gij uw vrouw en kind toch niet in 't graf helpt door verdriet; en zo gij SIJNTE haar' zin niet geeft, zal dat er op zitten; dat is eene familieziekte bij haar, en ik merk dat KEETJE even eens is al moeder; zie ik ben dood goed, maar mijn man moest met al zijn verstand, en boeken, en schrijven, en studeeren, mij niet beletten op verkooping te gaan; dat is mijn zaak; ik doe het niet zo zeer uit plaisir, (want ik gaêr daar veel kou en ongemak op, zo als nu weêr in deeze schuit, daarin ik vonk noch vuur kan krijgen, om dat er geen een stoof is, en ik juist onder mijne gekochte goederen geen een vind) - uit plaisir, dan wel uit pligt om mijn huishouding

voortestaan, ik koop menig stuk schande koop, en al kan ik het nu niet gebruiken,
 het eet geen brood, en mijn man laat mij ook maar begaan om rust en vrede te houden;
 en ik blijve uwe goede vriendin,

MARGARETHA RICHTERS.

Zesde brief.

Andwoord op den voorgaanden.

MEVROUW!

Het gemeene spreekwoord zegt: 'Een brief is een andwoord waardig;' ik zal u des kortlijk bedanken voor het belang dat gij ter goeder trouwe stelt in het geluk uwer vriendinne, mijne huisvrouw: in bijzonderheden zal ik mij niet inlaaten, eensdeels om dat ik geen tijd, anderdeels om dat ik daar geen lust altoos toe heb: ééne bedenking heb ik maar; zij is deeze: zijt gij wel in staat om te kunnen beoordeelen, in hoe verre mijne behandeling omtrent zekere Dame al, of niet te billijken zij? gij Mevrouw, kunt immers over den zedelijken inboedel van bij u onbekende lieden, zo weinig oordeelen, als over de waardij der meubilaire, in zulke huizen alwaar gij nooit verder dan op de stoep trad?

Wat mijne zuster betreft, indien gij haar zo wèl kendet als ik haar ken, gij zoudt niet zo geheel ongunstig over haar, of haare bedoeling oordeelen; maar integendeel overtuigd zijn, dat zij het geluk van ons allen, tot haar eenig oogmerk heeft; en de ijverige vriendin mijner braave vrouw was, en blijft: gij zoud haar hoog achten en uwen invloed bij uwe vriendin gebruiken, om haar te beweegen, dat zij mijne zusters bedoeling in een beter licht beschouwdet: met de grootste achting voor uwe goede welmeenendheid, noeme ik mij,

Mevrouw,

UEds. gehoorzaame Dienaar.

PAULUS WILDSCHUT.

Zevende brief.

De Heer HENDRIK VAN ARKEL, aan Mevrouw CHRISTINA LENTING.

Ik zou mij oneindig hooger aan uwe vriendschap verplicht achten, zo gij, mijne zuster, alle die onaangenaamheden waarvan gij zulk eene verbazend groote lijst aan het hoofd uws briefs plaatstet, eenig en alleen ter liefde van mij u getroosttet: maar ik ben

zo wèl overtuigd dat gij een werk als gij op u genomen hebt, uit eigene natuurlijke neiging verkiest, en met glans poogt uittevoeren, dat mijne erkentenis daardoor grootlijks daalt: gij had altoos, mijne lieve CHRISJE! een onuitdrukkelijk behaagen in onnozele luidjens te foppen; en uw gaaf om eene voor u voordeelige huistwist te bewerken is bekend bij mij, en misschien ook nog bij eenige slechthoofden die er de *dupes* van waren: oordeel nu hoe gerust ik ben op uwen bijstand, en hoe ik het noodlot danke, dat mij zo eene zuster en vriendin beschooren heeft! zo u echter nu of dan een weinig den moed ontzinken moge, bepaal dan uw oog op al het zoete dat er altoos voor u lag in u te wreken - te wreken, op een' man die gij door alle uwe kunstige natuurlijkheid niet zo verre kondet winnen, dat hij u meer dan stijf beleefd, en ijskoud onverschillig behandelen wilde; daar evenwel voor mij het grootste voordeel uit dit alles moet ontstaan, beken ik gaarne zo zeer aan u verplicht te zijn, als ik aan geen sterveling immer zijn kan, en dat gij meer dan ooit staat kunt maaken op alle de diensten, genoegens en vermaaken welke in mijne magt zijn, of zijn zullen, wanneer ik in 't bezit mijner beoogde schatten zal gekomen weezen.

Dat u de conversatie van deeze twee maloten niet smaakt, daar heb ik niets tegen; doch mij dunkt, dat eene vrouw van uw verstand meer haare partij moest neemen, omtrent het manlijk gedeelte des gezelschaps dat gij hier meest altoos aan tafel vind:

het moest wel aartig voor u zijn, dunkt mij, u te bevinden bij zulke wezens die volstrekt antipooden zijn van alle die huppelende - snappende - flikkerende - lifflaffende *Petits-mâîtres*, die zeker niet dan een paar oogenblikken kunnen doen lagchen, en die als zij hun armzalige anecdotes en flaauwe complimenten hebben uitgepiept, alle hunne onderscheidene mooie rokken, en snuifdoozen, en horologes enz. getoond hebben, niet in staat zijn om de minste aandacht optewekken; zelfs niet door hunne nageaapte grillen.

Slapperloot CHRISJE, dat ontschiet mij geweldig; ik ken eene vrouw die altoos, als zij in zulk gezelschap zijn moet, zegt: 'Dit is alweêr een cabinet van garnituuren, dat mij meer vermaaks geeft dan dat bloedlaauwe, alledaagsche gebubbel van onze zogenaamde wèl opgevoede mannen.'

Wat mij betreft, ik zie met genoegen alle die gekken, die het hunne aanbrenge tot algemeene welvaart en overvloed, en die dus ook geen ander beweegrad in hunne loome zielen hebben tot werkzaamheid, dan rijkdom: maar genoeg daarvan: beter gevalt mij uwe gevolgtrekking, indien gij dit huis gingt verlaaten, als zijnde gij dan met den Heer des huizes zo verre eens als hij zelf zoude kunnen wenschen: ik beken ook dat gij hem beter kent, dan ik hem tot nu toe kende, en sta u toe, dat Mevrouw STAMHORST, eene voor mij geduchte partij worden kan, *indien*, zo als gij zelf aanmerkt, indien wij dat niet beletten; uw begin daaromtrent

is meesterlijk: dit zal alles wat zij zegt of doet bij haar nicht verdacht maaken; en als wij daarvan zéker zijn, lach ik met den fraaisten brief dien zij schrijven zal.

Uw vermoeden omtrent Juffrouw HOFMAN onderzoek ik niet; doch hoe dit zij, ik durf het niet waagen, om haar in ons vertrouwen te neemen: gij moet des nog op een ander hulp- en huis-middeltjen bedacht zijn, om ook haar voor KEETJE nutloos te maaken: wat zwaarigheid, zo gij dat kind wijsmaaktet, dat Juffrouw HOFMAN, mij, zo wel als Juffrouw BETJE, (en beiden, dit kunt gij zweeren, is even waarachtig,) niet ongunstig was; dat ik u dit reeds voor eenigen tijd beleden heb; enz.; gij kunt oneindig schooner borduuren dan ik; ik geef u alleen het eerste schetsjen: vrees niet dat dit ongeloofelijk zal voorkomen, bij een meisjen als KEETJE: zij is zo dom dat zij niet weet, ook bij naam, wat het zij te twifelen of natedenken: indien gij uwe vriendin daar ook van overtuigen kunt, zal zij den besten raad, die door dit kanaal komt, verwerpen! en! en! indien het verbod haars vaders de zeer natuurlijke uitwerking heeft die ik bij haar daarvan verwachten moet, hoe zal dan haare eigenliefde geveid worden, als zij ziet dat zij de koningin van het bal is, en dat noch het fortuin van haare nicht, noch de schoonheid haarer vriendin, mij konde bewegen om haar mijn geliefden persoon toetewijden; ik, die alleen bedrijveloos leef, om dat ik een amt wacht; ik, die de vermoedelijke erfgenaam ben van

onzen rijken neef Quaker WILLIAMS! vergeet niet daar ook uw voordeel mede te doen; dan zal zij te meer gelooven dat ik haar en niet haar geld boven alles bemin, wat er in de heele wijde wereld zijn kan: ik vlei mij ook, dat als gij den twist nog wat hebt opengehouden, gij dan ook de malle moeder onder de kuur zult neemen?

Gij raadt om beter voor den dag te komen, ik wensch niets liever, want domheid daar afgerekend, zo is dit meisje waarlijk begeerelijk genoeg voor het oog; maar ik wilde mijne maatregels vast neemen, en haar niet gewennen aan liflaffereien: ik moet haar in ééns overmeesteren, door haar de vuurigste liefde, en de grootste tederheid, en de hoogste achting, en zo al voords te betoonen; hoe ik daar toe kom, weet ik niet: nooit is dat hamers gekjen alleen, en gij weet, dat er als dan geen beginnen aan is: ei lieve, CHRISJE! vind de gelegenheid uit, en ik zal u toonen dat ik verdien uw broeder te zijn.

Evenwel, de liefde moest mij niet verlakken; het meisje is schoon, jong, beminnelijk voor het oog: vrees daar niet voor; liefde was maar ééns in mijn geheele leven mijne behoefte; doch nu ken ik die harsenschim voor het geene zij is: de sexe, CHRISJE; en haar alleen, heb ik noodig voor mijn geluk; ik meen evenwel mijn liefde tot de vrijheid opteofferen aan mijn belang; dat is, indien ik haare schatten niet kan meester worden, (en dit is het geval,) dan zal ik haar trouwen; nood breekt wet; en in-

dien zij slechts alle mijne verkiezingen wil opvolgen; indien zij geen onderzoek doet naar mijne geheime historie, als zij mijne vrouw is, dan zal zij met mij niet ongelukkiger zijn dan de meeste vrouwen, die met knaapen van mijne soort, het huwelijksjuk draagen; ik beloof haar alles wat vrijheid en vermaak haar geeven kunnen, zo zij mij maar rijk genoeg maakt om alles met haar te deelen: dit moet het lokaas zijn om haar in 't net te krijgen.

Ik bedank u ook voor uw omstandig verhaal van het gesprek in uwe slaapkamer: VAN VEEN, mijn medevrijer! ha! ha! laat hem maar komen! voor zo een' druilloor vrees ik niet; dit zou ik mij schaamen.

Ik heb aan KEETJE geschreven, of liever ik ga aan haar schrijven: zo gij den brief goedkeurt, geef hem dan; en laat mij toch weeten alles wat er voorviel: vindt gij hem niet goed, smijt hem op het vuur, en zeg mij hoe ik schrijven moet.

O! ik zie zo wel als gij, dat haar vader mij niet dulden kan; wat raakt mij dat, indien zijne dochter mij bemint, en indien de moeder mij begunstigt? ik heb niets vuriger te wenschen, dan dat hij haar met strengheid behandelde - haar opsluit, zo zij VAN VEEN niet hebben wil; dan is het meisjen zo waarachtig 't mijne als ik nu leef: doch ik vrees, dat de moeder dit nooit zal toestaan, en dus uit goedhartigheid zelve mij tegenwerken: de drommel moest er meê speelen zo zij mij niet verkoos boven dien eerzaamen stemmigkijkenden VAN VEEN, die wel één van de leerlingen van PYTHAGORAS schijnt:

wat is zedigheit, eerlijkheid, eenpaarige goedheid! wat is alles, gesteld tegen een fixen vent, die zo bekend is bij de vrouwen voor een onderneemenden guit, omtrent haare sexe? of gelooft gij dat dit kind wijzer zijn kan dan zo veele geestige, verstandige vrouwen, die ik aan mijne overwinningskar gekluisterd heb? onze vriend POPE heeft wèl aangemerkt, ‘dat iedere vrouw een gaauwdief in haar hart is;’ o de eigenliefde is zeer in haar schik, als zij ziet dat men haar den neusdoek toegooit, daar zij omringd is van zusterschoonheden: vaarwel! tot nader bericht van u - nu ga ik den brief schrijven; als ik mij maar kan doen verstaan van zo een mooi uiltjen!

T.T.

VAN ARKEL.

Agtste brief.

De Heer HENDRIK VAN ARKEL, aan Mejuffrouw CORNELIA WILDSCHUT.

MEJUFFROUW!

Ik moet dan eindelijk met klare woorden zeggen, het geen ik uit eerbied voor u zo lang gezwegen

heb: maar mag ik niet vertrouwen, dat mijne betuigingen van liefde en eerbied u door uwe dierbaare vriendin, mijne zuster, gedaan, u nog minder verstooren zullen, dan wanneer ik mij hiertoe verstoute? o Mejuffrouw! wat heeft het mij gekost dus lange mij tot stilzwijgen te moeten bedwingen! evenwel, nu ik bespeur dat men u aan een' man geeven wil voor wien uw hart niets gevoelt, en men u dus onherstelbaar ongelukkig zou maaken, deels uit ongegronde partijdigheid tegen mij, deels door opstookende brieven, heb ik gemeend mij te moeten verklaaren: wel dan Mejuffrouw! gij hebt al mijn geluk in uwe handen; zo dit u niet beweegt tot ontferming met een' jongeling, die, in den waaren zin des woords, niet leeven kan zonder uwe bezitting, bedenk dan een oogenblik dat ook uw geluk van uwe keuze zal afhangen: gij kent mij genoeg, om verzekerd te weezen, dat ik u eene zo gelukkige vrouw maaken zal, als in mijne vermogens zijn kan dit te doen - Ik durf voor ditmaal niet meerder schrijven; ik vleie mij, dat gij door onze vriendin, mijne zuster, mij wel eenig bericht zult laten toekomen, op dat ik weete hoe de maatregels zijn moeten van, eeuwig

Uwen,

VAN ARKEL.

Negende brief.

***Mevrouw* FRANCINA WILDSCHUT, *aan Mevrouw* ELIZABETH STAMHORST.**

MEVROUW! ZEER GEËERDE EN GELEERDE ZUSTER!

Ik ben niet gewoon brieven te schrijven, ik schrijf nooit brieven dan aan mijne goede vriendin te *Rotterdam*, waarmede ik vóór mijn trouwen (dat mij genoeg benijd werd, maar het is beter benijd dan beklaagd,) veel plagt omtegaan, en daar ik vrij meê ben, en die zo naauw niet ziet op een woordjen of een spelfoutjen; of een eenvoudige ziel uitlacht, om dat die niet alles op zijn filosoofs of poëtisch schrijven kan: ik heb huishouden en geen briefschrijven geleerd, dat voor een vrouw wat nutter is denk ik: zo dat ik geen gevaar loop van veeltijds zwart op wit te zetten, en daar door twisten en krakeelen in de wereld voordtebrengen; en een' man optezetten tegen zijne vrouw, of kinderen tegen hunne moeder of vader, aan wie zij alle eerbied en liefde schuldig zijn, zo als, God betert, door veele wijsneuzen te dikwijls geschiedt - die den schoen past kan hem aantrekken.

Gij merkt wel, zuster! dat ik schrikkelijk boos ben? en dat word ik niet makkelijk, weet gij! maar het zou misschien goed zijn, dat ik mij wat meer liet zien; want als ik boos ben, dan durf ik zeggen daar het op staat, en schrijven wat mij voor de pen komt.

Mijn man, die rijk is, en veel geld wint, en die aan geen mensch een duit schuldig, en van niemand afhankelijk is, schijnt het, heeft zig altoos door u, zuster, als een kind laten regeeren: hemel nog toe! wat is er al een water vuil gemaakt! wat is er al over geschreven en gewreven! wat heeft hij al graauwen en snaauwen gehad, om dat hij eene vrouw trouwen wilde, die hij lief had; eene braave burger dochter, waarop geen vinger te leggen was! van zijn eige kerk ook nog, maar de vrouw had geen geld genoeg, en had geen philosophische boeken gelezen, als zekere andere vrouwen, die daarom ook denken dat zij alles mogen regeeren en alles zeggen wat zij willen; echter, zuster, ben ik niet naakt en bloot in de familie gekomen; mijn ouders waren deugden van menschen, dat weet de heele *Nieuwendijk* nog wel, en ik was ook niet opgebracht om niets te doen dan ordonneeren; en ik durf het wel rechtuit zeggen, dat WILDSCHUT met mij een behouwen man werd; en als ik geen vrouw was die het huishouden behartigt, zo ik een dier murwe vrouwtjens was, die Gods watertjen over Gods akkertjen laten loopen, die fioolen liet zorgen, dan zou ik immers zo dikwijls niet van boojen veran-

deren? maar daar over werd ik ook al meermaal bepraat en belasterd mag ik zeggen; men kan althans van mij niet zeggen dat ik alles verwaarloos om in de boeken te gaan zitten studeeren: want niemand kan zeggen, dat ik niet eerst op, en laat naar bed ben, of dat KEETJE en ik ooit tegen onze minderen grootsch zijn; wij kunnen zelfs wel lagchen en gabberen met de boojen; wij zijn allegaêr menschen, en bij God den Heer is geen aanneming des persoons: ja ik kan ook wel wat uit de Schrift, al pronk ik er zo niet meê als zekere vrouwen, die de leeraars dikwijls het woord uit den mond neemen, en het gras voor de voeten wegmaajen: en die veel weet zal veel te verantwoorden hebben; dat staat ook in den bijbel - zo dat, mijn man had gelijk toen hij zijn eigen zin deed: en wat zou toch al dat tegenkeffen? was ik hem dan niet opgelegd? en had hij mij niet zo lief dat hij ook aan zekere vrouwen het oor niet eens leende?

Ik kan niet anders zeggen, zuster, dan dat gij en ook uw man, mij na ons trouwen, altoos eerbiedig en beleefd behandeld hebt; en ik deed ook alles, om te doen zien dat mijn man de rechte vrouw gekozen had, en hem in alles zijn' zin laten doen; en om te zeggen zo als het is, ik geloof dat uw broeder bij mij veel meer wils gehad heeft, dan uw man bij u; zie, mijn hart ligt op mijn tong, zo ben ik, weet gij! of hij vroeg t'huis kwam, of hij laat t'huis kwam, of hij t'huis at, of buitens huis, of hij alleen inkwam, of met een heelen stoet van

moffen en knoeten, 't was altoos wel, en nooit gaf ik een zuur gezicht, schoon ik wel honderd assurante bekken van de boojen daarover moest afwachten, als deeze beklonterde en gelaarsde knaapen, het godgansche voorhuis besmeerden, en de witte marmere plinten zelf beduimelden, met hunne morsige klavieren.

En welke vrouw zal mij dit twintig jaar aan één nadoen? gij, geloof ik altoos, niet! men moet met zulke luî meê koeteren, en meê lagchen, daar valt dan niet te preêken, noch lesjens te geeven: zo deed ik ook, al verstond ik de helft niet, en ik dischte rijklijk op, alles om WILDSCHUT tog maar te voldoen; en ik heb altoos twee slaapkamers met kostelijke bedden gereed, voor ieder die hij wil logeeren, al kwamen zij heel van *Riga* of de *Straat*: en nu vraag ik u eens ernstig waarover hebt gij of WILDSCHUT u dan toch te beklaagen? dat ik ook het mijne er in ordentelijkheid van neem? ook mijn' zin wil doen? dat is niet meer dan billijk, en mijn man behoorde ook zo te denken: bij mijne ouders, die nu bij God den Heere zijn, had ik altoos mijn' zin: ik was een eenig kind en zij hadden mij krachtig lief: en zou ik nu, daar ik twintig jaar lang vrouw en voogd was, zo veel vrijheid niet hebben als toen ik niets dan een meisje was? of zou mijn man mij betwisten, het geen mijn ouders mij toestonden? o dan was ik waarlijk nog zotter dan zekere vrouwen mij onderstellen, dat ik ben: en ik had aan elken vinger wel een' man kunnen krijgen, en

in een familie komen, die niet geloofde mij eene groote gunst te bewijzen: en ik wilde wel eens een vreedzaamer huishouden zien dan het onze zo veele jaaren geweest is, tot andere bemoeiallen zig daarover bekommerden: ik zal nog den eersten keer te goed hebben, dat herhaal ik nogmaals, dat WILDSCHUT mij vraagt, waar zijt gij geweest? waar gaat gij naar toe? wie is bij u geweest? hebt gij de meiden laten gaan? het zilver veranderd? en zulke malle nieuwsgierige vraagen deed ik hem ook nooit, die waarlijk te weinig beduiden om er op te antwoorden: en mijn KEETJE was zo vrij als haar moeder, om dat zij altoos onder mijn oog was, in al haar doen en laten mag ik wel zeggen; en om dat het mij barbaarsch voorkomt een allerliefst zoet meisjen tegentestaan, als zij iet begeert: 't is eene schoone wijsheid, waarlijk! een kind, om dat men het lief heeft, te kwellen en te plaagen, alleen om gezach te oefenen: neen, zo begrijp ik dat niet! leest de Schrift, en het staat in dit rijmtjen:

Wat gij niet wilt dat u geschied'
Doe dat ook aan een ander niet!

en ik behandel mijn dochter zo als ik zoude wenschen dat zij mij behandelde, als ik dochter, en zij moeder waar; en die de Schrift opvolgt kan niet doolen.

Ik weet ook zeer wel aan wie ik het te danken had, dat hier eene Gouvernante moest inkomen: ik

ben zo mal niet, dat ik niet zag dat dit geschiedde om mij te affronteeren! o ik was niet in staat om KEETJE eene goede opvoeding te geeven: het mensch was goed, ik heb het haar nooit geweten; het was haar broodwinning, en ieder staat voor de zijne; ik hield veel van haar, en ik gaf haar menig present, om toch te toonen dat ik op haar geen wrok had; en KEETJE hield schrikkelijk veel van haar; maar een moeder is een moeder; en KEETJE schreide als een kind toen zij dood was: ja had mijn KEETJE een vinnige bedilzieke moeder gehad, zo als zekere moeders, die ik wel ken, zij zou allang onder de aard liggen: zij is vreeslijk aantrekkelijk, en als het eens een regenachtige dag is, is zij ziek en heeft pijn in 't hoofd; KEETJE is teêrtjes van gestel; het is geen dikke vette landjuffrouw, die zo hard zijn als spijkers, en door allerlei weêr er op uitdaveren; maar dewijl ik altoos alles deed om haar haar' zin te geeven, en alles zelf bezorgd heb, is zij recht frisch en gezond.

Maar nu zou ik evenwel, (het mensch is dood en weg, zij zal er des geene schade door lijden,) evenwel gaarn eens weeten, wat eigenlijk die Gouvernante, daar men zo wijs meê was, en zulke wonderen van verwachtte, haar geleerd heeft, of van nut geweest is, in dingen die haar eens te pas kunnen komen?

Ik heb dikwijls uit de pret er bij gebleven als zij aan mijn KEETJE historietjens vertelde, die, de hemel weet het, hoe veel tijd geleden, voorvielen; of

misschien wel nooit gebeurd waren; en die de oude baker ook wel verzinnen kan; zo als van een' Koning die de heele wereld verslagen had, en toen nog overal rond stuurde, om te hooren of er nog niet andere werelden voor hem zouden te veroveren zijn! - nu, dacht ik, jij liever als ik man; 't is veel koejen veel moejen - of van een filosoof die in een wijnvat woonde, en heel veel grappen uitrichtte: kom aan! bragt zij het kind niet in verbeelding, dat de beesten, zo als katten, en honden, en hoenders, gesproken hebben? ja dat er oudtijds luï waren, ergens in Oostindie geloof ik, die uien aanbaden, zo als wij onzen lieven Heer? en nu vraag ik je wat KEETJE heeft aan al die moorddaadige historiën, aan al dat vechten, smijten, rooven, schenden en zo al voord? ik zelf heb er 's nachts wel benaauwd van gedroomd, ik laat staan dan een kind!

Dan weêr zat zij met het kind voor een tafel met een schrikkelijk groot papier, het was een kaart, en ik keek er ook eens in, om dat ik dacht dat het een mooie print was, en ik hou nog al van printen; maar wat zag ik? streekjens, en kladjens, en naaltjens, alle door elkander gekriskrast, mag ik wel zeggen, en daarop moest KEETJE dan al de dorpen en steden, en rivieren, en duinen in de heele wereld leeren kennen, en waar die gelegen zijn; iet dat mij, noch het kind een oogvol schelen kon; wij willen niet gaan reizen en trekken, en ook, KEETJE is altoos heel bang op het Y; zo dat zuster, ik zie niet wat daar voor nut in zijn kan, en ook wij zien

vreemde tronies genoeg, wij behoeven die niet te gaan opzoeken, en zij vertellen ons veel meer van hunluif land dan men op dat papier zien kan; want, lieve tijd! wat ziet men daar toch op! kleine kerkjens, en huisjens, en torentjens, zo hoog als een speldenkop, en daar moet men dan uit opmaaken waar *Batavia* en *Parijs* ligt, en *Engeland* en *Holland*, en alle landen die in de wereld zijn: nu, niemand te na gesproken, maar ik wou waarlijk de menschen niet gekker hebben; en die zulke wisjewasjes niet aan een kind leert is geen goede moeder! ik zeg wie hoort er van! daar moeten vreemde *Fransche Mademoiselles* om in huis komen; is 't niet wel der peine waard'? zie, nu ik zo geafronteerd ben door u, zal er ook alles uit; want gij weet zuster, dat dit alles uw beschik was; maar het was veel nuttiger dat men dit geld aan arme luidjens gaf, die zouden God den Heer nog danken als men hen wat te goed deed; nu, het is KEETJE ook allegaêr glad vergeten, want voorleden week, aan tafel kwam, het te pas, dat men over de stad van *Lissabon* sprak, en mijn man zei: 'KEETJE, kunt gij ons niet zeggen op hoe veel graaden *Lissabon* ligt?' - 'Neen vader, dat is mij vergeten; maar Juffrouw HOFMAN weet het wel, denk ik althans:' en toen men het NAATJE vroeg, zei zij - 'KEETJE weet het ook wel, maar 't is haar nu niet duidelijk, het ligt op 38 graaden' - ik begreep er niets van, en zag wel dat het niet nodig was, dat te begrijpen; en KEETJE heeft gelijk, dat zij zulke wis-

jewasjes niet onthoudt: en ik ben nog blijde dat ik het er doordrong, en zij geen andere Gouvernante kreeg, noch ik mij in mijn eigen huis liet regeeren door bemoeiallen; mijn kind kan alles wat een kind moet kennen; en genoeg leezen en schrijven, zo als gij zuster zelve gezegd hebt, dat KEETJE in dit stuk niet misdeeld is; muziek om zig zelve te vermaaken, en mij ook: het nieuwe is er al lang af, waarom zou zij dan voordleeren? breiën dat is goed voor oude luî: netjens maaken is niet veel nutter dan leêgzitten: naaldenwerk! KEETJE slagt mij, zij kan niet lang zitten, en onze Doctor zegt altijd, dat veel vooröver zitten ongezond is, en kwaad bloed maakt; dat de meisjens er bleek en scheef van worden, en dat wil ik wèl gelooven; en ik zal mijn schoon gezond kind om een stuiver 's daags uittewinnen haare kostelijke gezondheid niet laten bederven: en God dank! zij is rijk genoeg om andere luî daardoor brood te geeven - zij slaapt graag; o! alle jonge luî slaapen graag, en als men gezond is en geene zorgen heeft is dat natuurlijk - zij staat laat op; wel zij heeft niets met de huishouding te doen, denk ik, en waarom zou ik haar dat onnozel vermaak niet geeven? ik mijn kind vroeg uit het bed schreeuwen, om er een zoom te laten naajen, of haare oogen in de boeken te bederven! dat mogen andere en *wijze* moeders doen, maar ik niet; wij eeten laat, en tafelen lang; dan voor dat KEETJE in orde gekleed is, wordt het tijd om thee te drinken, of uittegaan, en de dag is om eer men het weet: en als zij

trouwt, zal niemand kunnen zeggen dat het te vroeg is; zij heeft ook gelegenheid genoeg, God dank, maar het schijnt dat de rechte Joseph nog niet gekomen is, anders zou Maria wel gevolgd zijn; maar sedert weinige weeken geloof ik, dat zij hem gezien heeft: over deezē JOSEPH nu heb ik voor 't eerst van mijn leven met WILDSCHUT hooge woorden gehad, en dat wel door uw recht zusterlijk opstooten; doch alles zal u wel overgebriefd worden, denk ik; evenwel ik zal er niet om zwijgen; ik mag dan zo mooi, en zo fijntjes, of zo polietjes niet schrijven als zekere vrouwen; maar ik maak dat men mij verstaan kan, voor de vuist weg, en ik zie wel dat het schrijven maar niemendal is, want al had mij iemand gezworen, dat ik zo wèl vloot zou kunnen houden, ik had het niet kunnen gelooven, dat is even zo veel: en ik schrijf het ook aan uwe opstookingen toe, zuster, dat mijn man mijn dochter wil geeven aan een stijven Jorden, die geen oog vol wereld heeft, een rechte Benist tot in zijn lagchen toe, en dat zou dan de man zijn die KEETJE gelukkig maaken zou? zij zou geen vrolijken dag bij hem hebben, en dat alleen om mij te dwarsboomen; want ik weet wel, dat als ik een' vrijer voor haar buiten onze kerk had opgeschommeld, men er een hoope snaps over zoude hebben, en denken, dat ik over haar dierbaare ziel zo maar losjes heen liep.

Ei lieve, zuster! indien die Mijnheer VAN VEEN zo een braaf borst is, geef hem dan aan uw BETJE,

dat zou veel beter bij malkaêr voegen; dan kunnen zij zamen leezen en schrijven, en t'huis zitten koekeloeren, zo veel zij maar willen; doch ik denk dat bij Nichtje ook de Natuur boven de leer gaan zou, en zij wel hartlijk voor zo een stemmig man zou bedanken; anders zou hij bij u veel beter voegen, in zo een geleerd huisgezin, daar ik denk dat de dienstboden ook hunn' neus in de boeken steeken, in plaats van hun werk te doen: nu, dat raakt mij niet; ieder moet meester zijn in zijn huis, en daarom zal ik het in 't mijne zijn, al zou de droes op stelten rijden, zo als ik zeggen mag.

Ik mijn man toegeeven! ik! wel ik bemoei mij nooit met hem, als wat zijn linnen betreft; maar anders, hij kan al doen wat hij wil, en dat moet hij zelf betuigen: en wij hadden ook altoos rust en vrede; doch dat opstookken heeft de booze verzonnen! zo doende zou men twee bergen aan 't vechten brengen: maar wil ik u eens zeggen, Mevrouw STAMHORST! wie het zijn die anderen regeeren? zij die andere luî kinderen willen uithuwelijken, en voorschrijven hoe men leeven moet; wie al, wie niet ontvangen; waar al, en waar niet gaan; en geloof vrij, zuster! dat onze lieve Heer u daartoe zo een kostelijk verstand niet geschonken heeft: twist en tweedragt te zaajen is geen groote kunst, vooral niet als de man alles voor goeje munt opneemt; maar ik weet nog wel waaruit dit alles voortkomt: gij kunt toch niet wel verkroppen dat Mijnheer WILDSCHUT mij nam, een burger dochter, die niet

geleerd had in de boeken te studeeren; hij moest eene geleerde vrouw of misschien wel eene Poëetes genomen hebben! o dan zou hij gelukkig geweest zijn! dan zou man en vrouw, en dochter, ieder in hun eigen kamer zitten te speculeeren en te peinzen, en als zij bij elkander kwamen, meer disputeeren dan eeten: maar als de vrouw en de dochter dan geloofden dat zij wijs genoeg waren om niet door den man of den vader bestuurd te worden, hoe dan?

Gij had ook gedacht, ja zelfs voorzien, zuster! dat uw broêr en ik zeer onëenig zouden leeven, en ik kan u betuigen dat zo er geen opstooksters waren gekomen, wij zouden nu voor 't eerst van ons leven geen tweedragt hebben: maar is het voor mij niet om averechts te worden, dat ik dat zo maar moet toestaan? en wat Mevrouw LENTING betreft, is zij niet een Burgemeesters vrouw, en van goede familie, en het liefst humeur dat er zijn kan! en handig! dat haare oogen zien kunnen haare handen maaken: en KEETJE kan veel van haar leeren: niemendal trotsch op de gaaven die God de Heer haar gaf, zo als wel andere jonge nufjens, maar zo gemeenzaam met ons, als of wij zelven boeken gemaakt hebben; en daarbij ook van onze kerk! weet gij kwaad van haar? schrijf aan haar, zij zal u wel antwoorden; dat beloof ik u! en haar man ook, die heel diepzinnig en sijn schrijven kan.

Dat zou uw christelijke pligt geweest zijn: maar neen, dat moest men aan Mijnheer schrijven, die

haar zo stuursch behandelt, dat ik mij zelve dood schaam voor hem; en wat praatjens betreft, het is geene groote wijsheid die te gelooven: haar man de Burgemeester, heeft haar ook zo een verstandigen en tederen brief geschreven, dat mijne oogen er van overliepen; allegaêr over het land, en wat best is voor het land, en dat zou hij niet doen zo hij niet wist wat vleesch hij in zijn kuip had; of is hij ook al een gevaarlijk man? ja maar die Mevrouw is de zuster van VAN ARKEL! grut nog toe! en hij is een slechte jongen: hoe weet gij dat alles van hooren zeggen: ik zou om een lief ding wel eens willen weeten, wie u al die nieuwtjens overbriefft: allegaêr twistmaaksters zeg ik je; gij kunt het neemen zo als je zelve wilt; 't scheelt mij niet; doch KEETJE is mijn kind, en zij zal in mij eene liefhebbende moeder behouden, in spijt van die het leed zij: en om dat gij zuster, en WILDSCHUT het in 't hoofd kregen om haar aan een rijk Benist uittetrouwen, moet VAN ARKEL niet deugen, en zijn zuster gevolgljik ook niet! wel geredeneerd! of KEETJE zin in haar broêr heeft, weet ik nog niet, maar wel dat zij uw VAN VEEN niet' wil hebben; ofschoon hij aan haar een' brief schreef zo stijf als de heele Benist zelf: ik zelve zou hem niet begeeren, en ik ben nu evenwel haar moeder! is hij ook de overbriever en spion? mijn man zegt dat VAN ARKEL een speeler is; zie eens wat logens! de jonge denkt hier nooit aan kaarten, zo wij hem niet noodig

hebben om ons Whisk te speelen: hij is een lediglooper? wel hij wacht alle daag op een amt; is dat zijn schuld ook al, dat er niemand sterft? of moest hij een officiant gaan dood slaan? en hij houd wel van de Negotie, en kan er zeer verstandig over praaften, met andere koopluî; doch Mijnheer WILDSCHUT verwaardigt zig nooit om hem te antwoorden, wat mag ik zeggen, aantezien: nu, zuster! gij hebt een goed leerling aan mijn' man; hij heeft uwe commissie wèl uitgevoerd, dat recht moet ik hem doen: maar laat hem zijn gang gaan; Mevrouw LENTING merkt dit, alles wèl, doch zij heeft veel te veel achting voor mij om er zig aan te stooren, anders zou zij mijn verzoek om nog wat te blijven niet involgen; zij heeft zelve een kostelijk huis denk ik; of zou VAN ARKEL nu hij op een amt wacht, wat beginnen? dat zou zijn, twaalf ambachten, dertien ongelukken; of moest hij ook boeken en gedichten maaken? om zo gek te worden als de wijze zoon van onzen boekhouder? hij weet genoeg, en uit de Schrift ook, dat moet Dominé zelf getuigen: nooit vloekt of zweert hij, er komt geen onvertogen woord uit zijn' mond.

Zo dat, zuster, met uw welneemen, zo KEETJE den Benist niet hebben wil, zal, al stond haar vader op zijn hoofd en al spaarde hij zijne voeten, zij hem niet neemen: hij deed zijn zin toen hij mij trouwde, in spijt van alle afraadfers, en afraadsters, en ik ook, en zij zal het zelfde voorrecht hebben.

En KEETJE heeft een vriendin gehad, doch die was haar veel te wijs, en zo ik jalours ware, had ik er wel rede toe, want Mijnheer WILDSCHUT is zo galant omtrent haar, als onbeleefd tegen die goede Mevrouw LENTING - nu heb ik gezegd daar het op staat, en zo gij mij niet te gek acht om mij met een' brief te vereeren, antwoord op deezen; en zo het niet blijkt dat VAN ARKEL een deugeniet is, zal ik hem voorstaan; maar ik heb geen' haat tegen u, de wijste menschen kunnen dwaalen. Ik ben

Uwe genegene zuster en dienaars,

F. WILDSCHUT, *geb.* DE WIND.

P.S. Groet toch vooral niet BETJE en neef, en uw man, en dewijl het BETJE'S jaardag is, heb ik haar zo wat wisjewasjes van kanten, en linten, naar de mode gekocht; zij moet geen schade hebben bij ons verschil; ik hoop dat zij maar zin in het goed zal hebben.

Tiende brief.

Mevrouw CHRISTINA LENTING, aan den Heere HENDRIK VAN ARKEL.

Een min vriendlijke zuster zou misschien over den aanvang uws briefs zo gestoord zijn, dat zij u niet verder zoude willen bijstaan; doch zo ben ik niet; neen broêrtjen, zo een beuzeling zal ons niet onééns maaken: ook niet als ik overtuigend zie, dat ik geene dankbaarheid moet wachten: ik wacht die ook niet: ik ken het snood eigenbatig menschlijk hart, en daarom moet men ook het geluk van anderen bevorderen om onzes zelfs wil, zo als ik ook voortaan doen zal; en de wraak in 't voorbijgaan medeneemen; ten ware gij ook duidelijker aantoondet, dat zij het krachtigst beweegrad bij mij geworden is: ik beken het, daar ligt voor mijne gehoonde eigenliefde iet streeleends in te denken, gij zult dien onbeschoften belediger eens in zo veel verdriet dompelen, dat hij niet meer te redden zijn zal; maar dit is 't niet al! zo dra gij uw oogmerk volvoerd hebt, zal hij ook weten, (anders was mijne wraak niet volkomen,) aan wie hij dit te danken heeft.

Uw brief voor het meisjen is goed genoeg, ik gaf dien haar deezen middag, en verzocht, dat zij hem

eens aandachtig en alleen wilde lezen; zij ging terstond de kamer uit, en bleef lang genoeg weg om haare moeder in mijne magt te laten; die kwam met mij overeen, dat KEETJE mij dien avond zou bezoeken in mijn kamer: zo dat dien hoek zijn wij ook al weêr veilig opgezeild: wat is er op te zeggen, als de moeder er in toestemt; genomen dat haar vader bij zijne t'huiskomst weêr in 't hoofd kreeg haar te gaan spreken?

Ten vervolge.

Ik heb gezegd, dat ik den geheelen voormiddag aan mijn' man en andere goede vrienden te schrijven heb, want eerst tot diep in den nacht te zitten praaten, en dan te gaan zitten schrijven, daar bedank ik hartlijk voor; mijn gezondheid is niet vast genoeg, om dus ongekrenkt te blijven.

Naauwlijks was ik in mijne kamer, of KEETJE tikte aan de deur; ik ontving haar nog hartlijker en vrijer dan den eersten keer: zie hier ons gesprek.

IK. Gij zijt een gehoorzaam kind, aan uwe Mama.

ZIJ. Ja, dat is waar, doch ik zou evenwel bij u gekomen zijn, al had mijne moeder er niets van gezegd.

IK. Ik weet dat gij de goedheid en beleefdheid zelve zijt, en zo is ook de waarde Mevrouw WILDSCHUT: trouwens als dit zo niet ware, ik zou nog deezen dag, zo ongesteld als ik ben, vertrokken zijn: (*zij zucht te.*) Wel nu lief, hebt gij den brief gelezen?

ZIJ. Ja, (*en zij gaf mij dien:*) lees hem ook eens.

IK. Hede! dat durf ik niet: zulke brieven moet niemand leezen, dan zij, aan wie zij geschreven zijn.

ZIJ. Waarom? er staat geen woord kwaad in! (*arm zieltje!*) ik nam des den brief en hield mij of ik hem zeer aandachtig las; maar dien overgeevende, zeide ik: Ik lees niets nieuws; dit alles was mij voor veele maanden bekend: wat zegt gij van dien brief?

ZIJ. Ik zeg dat hij zo ordentelijk geschreven is dat mijn vader zelf die wel zou mogen leezen, zo wel als mijne moeder.

IK. Dat is ook zo: maar mijn lieve meid, hebt gij niet genoeg aan ééne confidente?

ZIJ. Ik begeer geene dan u, mijne lieve vriendin!

IK. Gij doet zeer wèl; als men zijne vriendin zo recht gevonden heeft, moet zij ons alles zijn: wat mij betreft, ik zou u zo alles kunnen zeggen; maar zo alles; niets uitgezonderd; er bindt niets zo zeer, als dat wederzijds vertrouwen; en ook 't is mijn broeder: ik ben zijne vriendin, moet des ook de uwe zijn.

ZIJ. Dat is duidelijk: ja hij houdt ook zo veel van u.

IK. O hij is de goedheid zelf: en de vrouw die hem krijgt zal gelukkige dagen hebben, doch zijn hart is zo op u gesteld, dat hij, zo gij hem afslaat, rasch van verdriet sterven zal.

ZIJ. Wel ik zeg immers niet dat ik dit doen zal?

IK. Ja maar, als daaden spreken, zijn woorden onnut.

ZIJ. Hoe begrijp ik dit?

IK. Ik geloof niet dat gij hem lief hebt, KEETJE: gij zijt zo onverschillig omtrent hem, zo vrij met alle die knaapjens die om u zwerven.

ZIJ. Wel hoor, ik zal u alles verhaalen hoe dat komt: maar, zult gij wel geduld hebben? want ik heb veel te zeggen, dunkt mij?

IK. Geduld! daar ik niets liever hoor dan uwe stem? wees zo omstandig als mogelijk, en ik zal u te liever hebben.

ZIJ. Toen uw broeder hier eerst begon te verkeeren, trok hij mijn aandacht door zijn fraaje gestalte, zijne vrolijkheid, zijne aartigheden; hij was zo beleefd, zo inschikkelijk, en dit alles in een beter smaak dacht mij dan de overigen.

IK. Ja lief, de eerste opvoeding laat altoos sterke indrukken na; en de onze was zeker op eene wijs ingericht, die niet kan verbeterd worden: maar ga voort.

ZIJ. Er waren wel veele Heeren die mij toonden dat zij mij gaarne zouden gehad hebben, doch ik dacht nooit met eenige oplettendheid aan het huwelijk, ten ware ik mij dit voorstelde, als iet geheel nieuw voor mij - gij lacht? 't is zeker waar: ik ben alles zo moede wat ik genieten kan, dat zonder uw bijzijn ik niet meer weet wat met mijn tijd aantevangen.

IK. Daar over eens nader: wat wildet gij voords zeggen?

ZIJ. Uw broeder gaf mij nooit meer blijken van beleefdheid dan aan mijne moeder: ik kan dat zo niet wel uitdrukken, maar mij dacht dat hij geheel-al onverschillig voor mij was.

IK. Hoe bedroegt gij u! zo dra hij u gezien had verliet hij den *Haag*, om tog digter bij u te zijn, en u dagelijks te kunnen zien en spreken; hij opende ook zijn hart voor mij... maar dit heb ik u reeds verhaald; en nu gij weet dat hij u dermaate bemint, dat hij alle verbintenissen met rijke en aanzienlijke famillen afslaat; nu hij om uwent wil zig getroost alle mishandelende onbeleefdheden van uwen vader te dulden, om dat hij uw vader is; nu hij u zijne liefde verklaard heeft, in wat staat bevind zig nu uw hart? bloos niet, er is geene reden voor; hij is er niet tegenwoordig; gij spreekt tegen uwe vriendin, uwe aanstaande zuster.

ZIJ. Wel ik moet zeggen... ik moet zeggen... dat... dat... dat ik een groot onderscheid maak tusschen uw behaaglijken broeder en VAN VEEN.

IK. Dit bewijst wel dat gij een fijn oordeel, maar nog niet dat gij een bewogen hart hebt; en gij staat dus nog maar gelijk met alle jonge Dames, en met de veele vrouwen die reeds grootmoeders konden zijn.

ZIJ. Dat is waar: wel nu dan, als ik trouwen moet, dan wil ik liever uw' broeder hebben, dan een' ander'.

IK. Maar gelooft gij dat een man als mijn broeder uw hand zoude willen verplicht zijn aan dwang?

ZIJ. Hoe! aan dwang?

IK. Wel ja, als men u *tog* wil dwingen om te trouwen, met VANVEEN, bij voorbeeld, dan zoudt gij VAN ARKEL nog liever hebben dan VAN VEEN: neen KEETJE, dat zou mijn broeder niet gelukkig maaken; hij moest overtuigd zijn dat gij hem ook bemindet, en hem uit u zelve zoud verkozen hebben, zo als hij u deed: en indien hij mij gehoor geeft, zal hij veel liever zijn liefde voor u poogen te overwinnen, dan op zulk een' grond getrouwd zijn.

ZIJ. Gij wilt ook alles weeten, ja Mevrouw ik zeg het aan u, ik wist niet dat ik hem lief had voor hij zo slecht behandeld wierd, en alles geduldig verdroeg; voor ik wist dat mijn nicht BETJE hem heeft poogen te krijgen; of voor ik dacht dat hij mij ook beminde... nu weet gij alles.

IK. Laat ik u omhelzen mijne aanstaande zuster! och! nu zal mijn broeder gelukkig zijn, en u zo gelukkig maaken! want gij weet, hij is de inschikkelijkheid zelf, en leeft als hij iemand dienst kan doen.

ZIJ. Ja maar, mijn vader zal dit nooit toestaan; ik zie dat hij onverzettelijk is.

IK. En gij zult om een onredelijken dwang te gehoorzaamen, al uw tijdelijk geluk weggoojen? gij zult uw nicht het genoeg geven, dat haare versmaade liefde u aangenaam zijn zal?

ZIJ. Dat zeg ik niet; ik zeg alleen dat mijn vader dit nooit zal toestaan.

IK. Maar gij zegt niet dat uw moeder aan uwen kant is? die goede vrouw, die men wel door eene pedantsche zuster zou willen ringelooren! en dat nog te meer, wijl u nicht BETJE de eigenlijke oorzaak daarvan is? hoor KEETJE, hebben wij verpligtingen aan onze ouders, onze ouders hebben ook pligten omtrent ons waarteneemen; en het is zeker de pligt niet van een liefhebbenden vader zijn dochter te dwingen, of zijne vrouw te beledigen, ter liefde van eene zuster: dit is zo klaar als de dag: is het niet zo?

ZIJ. Dat dunkt mij ook: maar ik zal mij niet laten dwingen: ik heb altoos alles gedaan wat ik wilde, en zal zeker nu mijn wil niet opgeeven, er kome van wat er wil: Mama heeft gelijk als zij zegt, dat ik voor mij zelve moet trouwen, en niet om een ander.

IK. Wat denkt gij nu dat er van komen zal? wil ik het u eens zeggen? men zal u door uwe zogenaamde vriendinnen, allerlei kwaad doen wijs maaken omtrent mijn' broeder; Juffrouw HOFMAN, bij voorbeeld, wier belang het is uw vader te vriend te hebben, om dat hij rijk is, zal zeer gereed zijn om hem dien dienst te doen: zij zal u zeggen dat hij een speelder van beroep is; een verleider van vrouwen en meisjes; een deugeniet, die geen godsdienst heeft, en u alleen om uw geld bemint of zegt te beminnen; en die andere Juffrouw, waarvan

gij mij zo dikwijls spreekt zal, ter liefde van haare vriendin, daar wel nog het een en ander bijvoegen.

ZIJ. Dat kan zeer wel zijn; zij zullen mij benijden.

IK. Dat is juist het geen ik zeggen wilde: maar gij zult hoop ik, haaren raad zo verdacht houden, als die verdient?

ZIJ. Wees dáár gerust op; en ook ik word niet graag tegengesproken, dat beken ik; en dat weet mijne moeder ook wel.

IK. Wat zult gij dan antwoorden aan uw' vader?

ZIJ. Het geen ik geantwoord heb - dat ik geen' zin heb in VAN VEEN.

IK. Ja, maar dit is niet genoeg: gij moet u voor mijn' broeder verklaaren, en zeggen dat gij hem voor u verkiest; dat hij u bemint, en dat alle dwang te vergeefsch zijn zal; dat uw moeder het met u ééns is, en dat gij zo wel gehoorzaamheid aan haar, als aan hem schuldig zijt: zo gij dit moedig doorstaat, zal hij eindelijk toegeeven, en gij zult de gelukkigste vrouw der wereld worden: gij zult een mooi man hebben; een man die overal bemind wordt; een wellevend, een vrolijk, een goedaartig man; een man, die u nooit iet dat gij verkiest zal betwisten: och KEETJE! dan zult gij eerst leven; want nu groeit gij slechts als een plant ongevoelig op.

ZIJ. Maar zou ik mijne moeder den brief niet eens laten zien?

IK. Zo als gij wilt; doch ik deed het niet; zie lief! zo gij haar den brief laat leezen, zal zij de tweede verwachten, en de derde, en de vierde, enzovoord, en dat kan niet altijd: o Heer! de luî zijn zo als men haar gewent.

ZIJ. Maar mijn moeder heeft er niets tegen dat ik uw' broeder bemin, en...

IK. (*Haar in de rede vallende.*) O dat weet ik wel, en daarom juist is het geheel onnoodig; zoudt gij uw moeder getuigen willen maaken van alle die onnozele liefkoozingen, die gij van hem moet verwachten?

ZIJ. (*Rood wordende.*) Neen, ik zou te beschaamd zijn, hoe goed ze ook zij.

IK. En ook, twee gelieven hebben nooit eene derde tot getuige; dit is de reden dat ik uw' brief niet wilde leezen: en men is evenwel altoos veel vrijer met eene vriendin van onze jaaren, dan met eene moeder.

ZIJ. Ja, ik had nooit eene vriendin, als ik alles nadenk; ieder wilde mij zo alles beduiden; ik moest altoos raadgevingen hooren, en zo ik die niet volgde, was men misnoegd op mij; maar ik zal wel toezien, laten zij maar komen!

IK. Ik mag dan aan mijn' broeder zeggen, dat gij hem bemint? - (*Zij zweeg en zag voor zig.*) dat hij niet ongelukkig zijn zal, zo het van u afhangt? - (*Zij zweeg nog al.*) nu spreek dan! zal ik? - mag ik?

ZIJ. Gij behoeft hem dit zo rechtuit niet te zeg-

gen; zeg hem alleen, dat ik geen kwaad van hem geloof, dat hij mijne moeder moet te vriend houden, en dat ik te zeer gewoon ben mijn' zin te doen om mij te laten dwingen.

IK. 't Is goed: hij zal mij verstaan, en dat Is genoeg; maar kunt gij niet iet uitvinden, om hem eens alleen te spreken? dat zou hem zo gelukkig maaken?

ZIJ. Neen, daar zie ik geen kans toe; Mama is altoos omtrent mij, weet gij? en alle oogeblikken komt er iemand.

IK. De gelegenheid zal misschien eerder komen dan wij denken: maar stel eens, dat de eerste dag dat uw vader niet t'huis eet, of naar buiten gaat, ik uwe moeder voorstelde, om met mij het een en andere te gaan koopen, en dat zij met mij alleen uitreed? - wat dunkt u?

ZIJ. Zij zal willen hebben dat ik meêga?

IK. O, wat zegt dat! zeg maar dat gij het niet verkiest, en 't is afgedaan.

ZIJ. En hoe dan?

IK. Dan kon mijn broêr voorwenden, dat hij ook uit moest, en nog vóór ons uitgaan: zo dra hij de koets had zien wegrijden, terug komen; de boojen zijn dan nog aan tafel, maak in de zijdkamer te zijn, en laat hem zelve in; ga dan met hem naar uw kamer, en zie voord wat gij beiden te zeggen hebt. (*Hier stond zij wat voor: eindelijk zeide zij:*) Heer! dat zou toch heel vrij van mij zijn, dunkt me: met een jong Heer alleen in mijn ka-

‘mer, zonder dat het iemand wist? zelf mijne goede moeder niet!’

IK. Lief meisjes! die vrijheid beduidt niets, doch ziet gij er iet beter op? - men kan alles ook zo niet schrijven: en bemint hij u niet boven de heele wereld? daar kunt gij niet aan twijfelen .. waar denkt gij aan?

ZIJ. Ik dacht daar, indien Juffrouw HOFMAN mij een' brief schrijft, zo als gij voorziet dat zij doen zal, hoe moet ik dien beantwoorden.

IK. De vraag is veel meer of gij dien zult beantwoorden? 't is immers haar zaak niet, waar bemoeit zij zig mede?

ZIJ. Misschien is haar oogmerk goed...

IK. (*Haar invallende:*) Gij zijt wel inschikkelijk, zo gunstig te denken over iemand die ik merk dat u als een kind aan den leiband zoude willen regeeren! en mij dunkt, dat men in onze jaaren zo eene Gouvernante niet noodig hebbe: evenwel zo zij schrijft en gij den brief liefst niet wilt beantwoorden, ik ben tot uw' dienst, en zal u wel een voorschriftjen geeven.

ZIJ. Ja wildet gij dat doen, zo ik er niet recht doorzie, hoe dien te beantwoorden: gij weet ik ben maar een eenvoudig meisjes.

IK. Gij zijt geene savante, dat's waar: maar eene geleerde vrouw is doorgaands eene zottin in de wereld: ontnem haar haare boeken en zij is nergens bruikbaar toe: bedenk ook, dat zij alles zal doen uit zucht om uw' vader te vriend te houden, en

uwe moeder tegentewerken; doch dit alles zal niets beduiden, indien gij u voor mijnen broeder verklaart, te meer daar uwe moeder, ik herhaal het, uwe zijde houdt: o alle meisjes zijn zo gelukkig niet! de meeste ouders hebben doorgaands op dit stuk dezelfde gevoelens; maar als men waarlijk bemint, moet men voor zijn eigen geluk iet doen durven: nu, wat zegt gij? kunt gij niet besluiten om hem eens alleen te spreken? (*Zij aarselde nog.*)

ZIJ. Ik zou wel willen, dunkt mij, als het volstrekt noodig ware; maar evenwel in mijne kamer... en dat geheim!

IK. Gij zijt een lief gekkinnetjen, hoor! - ja zeker het eerste meisje dat daar tegen aan ziet - waar voor vreest gij toch?

ZIJ. Ik vrees dat men het zien zal, en dat mijn vader daardoor nog veel kwaader op hem worden zal, en hem misschien wel het huis verbieden.

IK. En dat zoude u leed zijn?

ZIJ. Ja zeker!

IK. Gij hebt hem dan tog waarlijk lief? en gij hebt moeds genoeg om dat te bekennen?

ZIJ. Ja aan u als aan mijne vriendin...

Ik drong niet verder op dit stuk, het geval zal u mogelijk begunstigen.

Zie daar het zaaklijke van ons gesprek: het meisje is onze, indien haar vader zig blijft verzetten, anders, neen, ik geloof dat zij eigenlijk niet bemint, niet zó bemint als noodig is, om ons gerust te stellen: ik repte nog een woord van mijn vertrek, en

gaf daar zulke schoonschijnende rede van, dat zij mij niets kon antwoorden: gaarne zag ik evenwel, voor ik ga, dat gij wat meer gronds gewonnen haddet: ik vrees ook, dat zo deeze Roman tusschen u beiden lang duurt, men u mogelijk ontdekken zal; en dan zijt gij een bedorven man, ook bij de moeder, die indedaad niets kwaads van u gelooft, doch als men den weg gevonden heeft om achter eenige uwer slechte bedrijven te komen, vóór zij de uwe is, wat dan?

Denk aan dit allss; zet alles zo veel gij kunt voord; en maak staat op alles wat in het vermogen zij uwer zuster, die u te wèl kent om eenige dankbaarheid te verwachten.

C. LENTING.

Elfde brief.

De Heer HENDRIK VAN ARKEL, *aan Mevrouw* CHRISTINA LENTING.

CHRISJE LIEF!

Ja wel heeft het geluk mij gediend: de inval van Mevrouw WILDSCHUT om met u onverwachts een bezoek te gaan geeven; het uithuizig zijn van den man, en dat ik gelukkig juist toen daar heen ging,

heeft mij wonderlijk gediend: zij was des alleen, en zeide mij, dat zij niet verkoozen had om met u medetegaan: het was nog zo vroeg in den namiddag, dat er vooreerst niemand gewacht werd: ik heb mijn' tijd zo wèl waargenomen; ik heb haar zo veel verhaald, zo veel beloofd; ik ben geheel zijde en sluweel gebleven, en dat wel, om haar aan mij te *gewennen*: zij moet kunnen getuigen, dat ik (arme bloed!) haar nooit iet heb gezegd of voorgelegd, het welk niet in haars moeders bijzijn konde gezegd, of gedaan worden: hoe beter ik mij omtrent haar gedraag, hoe minder zij geloof zal slaan aan verhaalen, die niets dan waarheden behelzen: dit kost mij te minder, om dat ik, (al hing er mijn leven aan!) onmogelijk verliefd zijn kan; zelfs niet alleen als dier, op zo een geheel-en-al bedorven kind, dat te dom is om te bevatten - ach zij kan niets bevatten - zij is fraai - schoon! zo gij wilt - maar zij heeft noch ziel noch leven: en mijne grootschheid zelve zal schrikkelijk vernederd zijn, wanneer ik zo een malloot bij de wereld als mijne vrouw bekend maak; en zo ik dat niet doe, loopt mijn oogmerk op niets uit: 't is de eenige weg tot haars vaders geldkist.

Zij heeft mij verzekerd, dat zij zig niet zal laten dwingen; dat zo zij niet toegeeven *wil*, haar vader zal *moeten* toegeeven: ik moet, zegt zij, haare moeder te vriend houden; zij, of haare moeder gelooven geene slechte geruchten van mij; en als zij eens trouwt, zal het met een' man zijn, dien zij

zelve verkiest: ik heb haar lang en breed gesproken over het geluk van twee lieden, die uit eigene verkiezing, en om dat zij volkomen in denken en doen overeenstemden, besloten zig voor hun geheele leven op de naauwste wijze te verbinden: ik heb haar beloofd, dat indien ik zo gelukkig wierd van haar eens de mijne te mogen noemen, haar wil mijn wet, en haare begeerten mijne wenschen zijn zouden; dat buiten dit, er geen geluk te vinden was: want dat zodra men iemand wil dwingen, de liefde de vlugt neemt: ik heb, kort gezegd, haar van haare zwakke zijde aangegrepen: dit weet gij is de geheele kunst: ik ben geen *Fat*; maar, dat zij mij lief begint te krijgen^(*), zag ik zo klaar als den dag, en ook wel daaruit, dat zij minder los met mij sprak dan met anderen, of ook met mij voor deezen keer; ik heb mij in haare en haarer moeders gunst bevoen, en zo een weinigje van den wanhoopigen minnaar laten uitkijken; dit mishagde haar niet; wat meisjes is afkeerig van het denkbeeld, dat zij het geluk en leven van een fixen vent in haare hand houdt? - vaarwel! dit weinigjen ter uwer onderrichtinge. Ik ben,

T.T.

VAN ARKELL.

(*) Hier in verblindt de eigenliefde den doorzienden man.

Twaalfde brief.

Mevrouw ELIZABETH STAMHORST, *aan Mevrouw* FRANCINA WILDSCHUT.

ZEER WAARDE ZUSTER!

De kennis die ik heb aan uw doorgaand karakter, geeft mij de vertroosting dat nu reeds die drift is gaan liggen, waarin gij waart, toen gij mij eenen brief schreeft, welke ik u met al mijn hart vergeef.

Gij, waarde zuster, weet dat dwaalen menschlijk is, en dat men met het beste oogmerk des werelds dikwijls dwaalt; het is des niet onmogelijk, dat ik in den raad dien ik uwen man mededeelde, gedoold heb: maar voor ik mij hier breeder over uitlaate, moet ik eens zien of wij niet wat beter vriendinnen kunnen worden; en om die reden zal ik ook eenige van uwe dwaalingen dienen aantetoonen: voor eerst, lieve zuster! ik ontken geenzins, dat ik mijn' broeder een huwelijk met u sterk afgeraden heb; ik zeg nog meer; nu nog zoude ik 't hem nog even sterk afraaden: stuif niet op! ik bid u, hoor mij eerst uit!

Ontstond dit nu uit kleinachting voor uw persoon? dit is zo onwaarachtig, dat indien gij mijne

eigene zuster geweest waart, en de Heer WILDSCHUT mij vreemd, ik het hem even ernstig zoude ontraaden hebben - en om wat reden? om deeze: ik hield mij, en houde mij nog verzekerd, dat gij lieden niet voor elkander geschikt waart; hoe onberispelijk, hoe goed gij ook beiden zijn moogt; en dat waart gij beiden ten uitersten: zo WILDSCHUT de aanzienlijkste partij had kunnen doen, ik zou om die zelfde reden mij daar tegen verzet hebben; indien ik mij had overtuigd gehouden, dat de overeenkomsten niet geschikt waren tot huislijk geluk: het was des noch gierigheid, noch hoogmoed, zo als gij nog al schijnt te denken, die mij deeden spreken, zo als ik sprak: zie daar, mijn hart! dit was uwe dwaaling! ik vraag u zelve, of ik na uw huwelijk u zo niet behandeld heb, als gij verdiendet, dat ik u behandelde? gij waart mij eene lieve, minzaame zuster, en ik was uwe waare, uwe groote vriendin.

Ik zal niet preêken; ik weet niet dat dit mijne gewoonte is; ik zal u alleen bescheidenlijk voorhouden, dat, om bestendig gelukkig te blijven, het niet genoeg voor ons is alles te bezitten, wat ons in de omstandigheden waarin wij ons daadlijk bevinden, gelukkig maaken kan, maar men moet ook hoedanigheden hebben die ons gelukkig kunnen maaken, als wij in andere en voor ons zeer waarschijnlijke omstandigheden komen zullen.

Om deel te kunnen neemen in alle kostbaare en publicque vermaaken, behoeft men slechts rijk te zijn;

in eene groote en volkrijke stad te wonen, en in het genot van eene vaste gezondheid te leeven: maar de kring deezer vermaaken is rasch afgelopen: wij, lieve zuster! weeten dat meestal het aantrekkelijke gelegen is in het nieuwe, het ongewoone: hoe dikwijls geeuwen wij bij die vermaaken, welke de gemeene, of zeer jonge lieden, ons benijden! men gaat zo wel uit sleur, uit gewoonte, uit tijdverveeling naar de kerk als naar de comedie: zo *is* de mensch; het is slecht genoeg; maar het is echter zo en niet anders; men wordt, zo de herhaaling dikwijls en onafgebroken voorkomt, al schielijk moede, en zoeken geduurig al weêr wat anders; men loopt, bij voorbeeld, van de wasschen beelden, en de kunstige kanarijvogeltjens, naar een troep wilde beesten, of gaat een boschmensch, of afzichtlijken dwerg bezoeken; en dat alleen uit hoop van nieuwe aandoeningen in den vermoeiden geest te ontvangen.

Het blijkt dus, waarde zuster! dat geld, gezondheid, en groote steden niet toereiken, om ons in alle vermaaken een bestendig geluk aantebrenge: en dit alles hebben wij zelve niet eens in onze magt: men kan arm, ziek, en in een afgelegen oord verplaatst worden: ongelukkig wij die ons geluk op zulk een wankelenden grond gebouwd hebben! die aanspraak wil maaken op bestendig vergenoegen, moet zo wel weeten te ontbeeren als te genieten; hij moet zijn geluk zo veel mogelijk binnen zig zelve bepalen, en zo min doenlijk in om-

standigheden buiten hem, die niet in zijne magt zijn, blijven; zijne eigene overdenking moet de bron van zijn geluk weezen; hij moet zijnen geest met nuttige kundigheden verrijken, om ook in tijden van ramp-spoed daaruit vertroosting te kunnen afleiden: al wat van buiten inkomt is toegift: zulk mensch heeft de meeste kans op een gelukkig leven, in deeze veranderlijke wereld; hem verwijt het geheugen niet, hij leeft bedaard, en ziet zijn, nog onbekend, lot, vrolijk te gemoet.

Meermaal zeidet gij, (en nooit zeidet gij iet, 't welk gij niet meendet,) dat gij gaarne brieven van ons laast; ik hoop dat dit nog zó blijft, want anders zoude ik niet zo omstandig kunnen schrijven, als ik wel wenschte: ei lieve! neem dan nog ditmaal geduld; mij hier meê vleierende zal ik u alles schrijven wat ik geloof u te moeten schrijven in antwoord op uwen brief.

Om ooit gelukkig te kunnen zijn, als menschen, is het noodzaakelijk, dat men bedachtzaam waake over zijne neigingen, vóór zij nog tot driften zijn opgegroeid; dit waaken bestaat in zig meermaals ook onschuldige genoegens en begeerten te weigeren: eigen verkiezingen optegeeuen; zig te laten tegenspreken; ja meermaals onze verkiezingen overtegeeuen, om die van anderen, minzaam, te volgen: dit komt u wat hard voor! het is minder hard dan gij denkt; ik spreek bij ondervinding; als ik immers de inwilliging van alle verkiezingen, van alle wenschen en driften tot mijn geluk noodwendig maak,

dan moet ik ongelukkig zijn, zo dikwijls ik daartoe niet geraaken kan: dit ziet men ook al vroeg; geef een kind al wat het begeert, 't kan niet schelen, al ware hu ook, (zo als WILDSCHUT eens gaf,) het kostbaarst repetitie-horologie; het kind ziet dit ongetwijfeld eenige oogenblikken met verrukking, doch in dat geluk is reeds een onvermijdelijk volgend ongeluk gegrond: gij laat dit kind, bij voorbeeld, de maan, in al haaren rechten luister zien; het strekt zijne handjens daarna uit; het wil nu de maan, zo wel als gisteren het horologie; 't is buiten uw vermogen de maan te geeven; niet gewoon aan weigering wordt het eerst kwaad, driftig, schreeuwt, ja ziende dat dit niets helpt, schreit het bitterlijk; nu is het alreeds ongelukkig, en wel te meer daar het niet gewoon is dat men het iet niet geeft, wat het ook moge begeeren - het wil een fraai blikkend scherp mes - men geeft het dat mes; het is nog ongelukkiger, (want het kwetst zig daar mede,) dan wanneer men het gezegd had, *men speelt niet met messen*: had men dit kind gewend ann weigeringen, nooit ware zijn smaak in iet tot een hevige drift opgegroeid; en het zou met iet anders even gelukkig geweest zijn; doch nu komt reeds de groote les te laat! immers te laat voor een kind, dat men geen verdriet wil aandoen: laten wij dit, waarde zuster! eens een weinig op ons zelve toepassen.

Gesteld, dat wij ons eenig geluk plaatzen in het doen van onzen wil, dan moet iedere neiging ons

geluk stooren; wij zijn altoos in de magt van anderen, en van omstandigheden die wij niet veranderen kunnen: en hoe duizendmaal is dit ons geval! ik wil volstrekt wandelen, maar het regent; ik wil naar de Comedie, en er is geen open plaats meer; ik wil van daag deeze spijs, en zij is niet te krijgen; ik wil morgen ergens heen, maar 't wordt mij onmogelijk; dit alles maakt mij gemelijk, misnoegd, en hoe gering in zig zelve zijn nu nog zulke mislukkingen! zij zijn echter in staat om een mensch, aan geene tegenspraak gewoon, ongelukkig te maaken; vermits hij daar zo groot een gewigt aan hangt; doch daar komen wel eens grooter onaangenaamheden: ik verlies mijn goed, mijne gezondheid; nu zie ik mij genoodzaakt om niet slechts beuzelachtige begeerten onvoldaan te laten, maar ik moet mijn geheele plan van leven veranderen; ik moet van duizend genoegens afzien, en ik weet niet wat het zij alles intevolgen wat ik wensch of vermag: hoe ongelukkig worde ik dan!

Dit, waarde zuster! is het niet all': zo ik recht heb om alles te doen wat ik wil, dan heeft ook ieder die met mij in betrekking staat, het zelfde recht: want het is dan eigenlijk onze wil die heerscht, en alle onderscheidingen zijn verdweenen; de gevolgen daarvan zijn zo tastbaar dat het bijna onnoodig is, die optenoemen: bepaalen wij ons alleen binnen het huislijk leven, en waarlijk, zuster, het huislijk geluk rust op duizende dingen, die wel gering schijnen, maar die in hunne gevolgen vreeslijk

zijn kunnen: stel eens, dat de man in zijn huis en in zijn huisgezin gelukkig poogt te zijn; de vrouw zocht haar geluk overal anders dan in haar huis: wie moet nu zijn zin hebben? beiden, zegt gij misschien: dat ging aan, zo gij op den man geene betrekking had, en wel de naauwste die er is uittedenken: en dan nog eischt de beschaafdheid, zo al niet de vriendschap, dat men zig ook wat naar elkander voege, indien men in zekere verbintenis, 't zij van familie, of genegenheid, of ook alleen door bijkomende omstandigheden leeft, en omgaat met anderen.

Is er nu wel, als men bedaard denkt, een staat zo ongelukkig als het huwelijk voor hen is, die nooit geleerd hebben wat het is verkiezingen optegeven, begeerten onvoldaan te laten? en waar loopt dit doorgaands op uit? op koelheid, verwarring, afkeer - wel eens op, haat! ondertusschen gaan de dierbaarste belangens verloren; men zwijgt, ja, maar dit zwijgen is de dood der liefde en eensgeschiktheid; en hoe zal het met de opvoeding der kinderen gesteld zijn?

En nu, waarde zuster! neem het mij ten beste! maar ik moet thans duidelijker spreken: is het niet eene bekende zaak; roemt gij zelve daar niet op, dat gij nooit zijt tegengesproken? 't zij als kind, of als getrouwde vrouw? dit is evenwel meer uw schuld: kunt gij meermaals ook wel andere reden geeven van uwe verkiezingen dan die verkiezingen zelve? is het des onmogelijk, denkt gij, dat,

als men geene andere reden daarvoor geeven kan, die verkiezingen ongegrond, nadeelig, verdervelijk zijn kunnen? daar ik dit nu alles zeer zeker wist, moest ik des niet vreezen, dat gij, moeder wordende, uwe kinderen eveneens zoudt opvoeden? en heeft de uitkomst niet getoond dat mijne vrees gegrond was?

Heb gij KEETJE, van haaren valhoed af tot aan haare huwbaare jaaren toe, niet alles ingewilligd wat zij immer wenschte, begeerde, verlangde, of wilde? en hierdoor is zij nu reeds ongelukkiger dan gij u verbeeldt? kan haar goedaartig humeur haar wel altoos in haar minzaamheid houden, zo men haar ook maar het geringste daar zij zin aan heeft weigert? oordeel eens met bedaardheid, of het zo niet is: en evenwel, alles laat zij niet dwingen naar onzen wil; er moet eens iet voorkomen dat ons te leur stelt, en of dit van meer of minder gewigt zij, de verdrietige aandoening is dezelfde: wij hebben niet dat wij begeerden, en dat wij misschien te sterker begeeren, om dat het onmogelijk wordt dat te bezitten: heeft KEETJE niet meer verdriets gehad over het wegloopen en verliezen van een spaanschen hond, dan een hedendaagsche moeder heeft over de dood van een kind? ‘en juist toen beminde zij het beest meer dan ooit;’ zeide zij: heeft zij wel de geringste kennis aan menschengeluk? aan de genoegens van het hart? ik bid u, zuster! waarmede zult gij haar, of zij zig zelve vermaaken? gesteld dat u eens een groot ongeluk overkwame; al het fortuin u verliet; als de gezondheid

wegvloog; als gij geen' lust, noch middelen, noch krachten bezat om menschen te zien, om te speelen? als alles u zal hinderen; (ik spreek zo wel van KEETJE, als van u;) als gij aan den nood alles moet opofferen, het welk nu noch reden, noch vriendschap, noch plicht van u verkrijgen kunnen? zo al ongemerkt nadert de ouderdom, en wat dan?

Nu vraag ik u ernstig, zuster! of mijn man en ik dit alles voorziende, genegen konden zijn om mijn' broeder een huwelijk te zien aangaan, met eene vrouw zo onkundig van waar geluk als onbekwaam om haaren man dien weg aantewijzen, en met hem te bewandelen? wist ik dan niet dat gij uw' wil tot uw wet maaktet? ik moest immers voorzien, dat mijn broeder u veelmaals zoude tegen spreken, en des bedroeven; of, bukken, en zo wel u als zig zelven en zijne kinderen benadeelen.

Geloof mij, had gij uwen wil leeren onderwerpen aan reden en godsdienst, het beste te kiezen en te volgen, ik zoude mijn' broeder ten sterksten hebben aangeraden te trouwen: waar kon hij beter, goedaartiger, braaver vrouw gevonden hebben? zie daar, lieve zuster! oordeel nu, of ik u onrecht doe! of ik onheusch over u denk! dit weet gij ten minste, dat ik nooit van de striktste waarheid afwijk in mijne bedingen, en het zou mij smarten indien gij den brief, aan uw' man geschreven, zo haatlijk uitlegde, als ik uit uw antwoord moet besluiten, dat gij genegen zijt te doen: ei lie-

ve! lees hem eens bedaard, en zie of mijn oogmerk zo berispelijk is?

Geloof niet, dat ik het u ten verwijte zeg; het is zo niet: ik geef u alleen reden waarom ik uw huwelijk afkeurde; doch dit was het niet al: ik kende mijn' broeder, ik wist dat hij zo verslaafd was aan zijne negotie, als een dronkaart aan den wijn; dat hij alle zijne vermogens van ligchaam en geest, van verstand en reden, geheel-en-al den koophandel wijdde; dat hij, kort gezegd, een koopman was, en niets dan een koopman! dit zeker was des de man niet, die zig, uit edele bewegingen zoude toeleggen om de groote pligten van man en vader te leeren kennen en uitvoeren: had hij zig in slaat gesteld om u te kunnen leiden, ik houde mij gerust dat hij eindelijk zijn oogmerk zoude bereikt hebben; had hij begrepen, dat een vader verplicht is, zijn oog te houden over de zedelijke en natuurlijke opvoeding zijns kinds; had hij niet alle zijne vrije uren buiten zijn huis doorgebracht; en meer als goede be, kende met zijn vrouw en kind omgegaan, dan als liefhebbend man en vader; alles zou nog al wèl zijn afgelopen.

Maar ik wist dat hij al den last des huisbestuurs, en der opvoeding voor u zoude laten opkomen; dat hij ook, wanneer hij zag dat gij dwaaldet, noch lust, noch tijd, noch moed genoeg hebben zoude, om u daarover te onderhouden, en beter te onderrichten; dat hij en zijner vrouw en zijner kinderen nooit zoude tegenspreken, hoe verkeerd het mogte

gaan, en hoe ongelukkig voor allen: is dit nu alles niet zo gebeurd? heeft KEETJE wel een anderen regel voor haar doen en laten, dan eigen verkiezing? zij gaat, zij komt, zij blijft t'huis, kleed zig, of kleed zig niet, doet met haar geld wat zij wil, ziet menschen of ziet geen menschen; kort gezegd! zij doet volstrekt al wat zij wil, en zó als zij wil, zonder anderen grond dan dien wil.

Houdt zij zig ooit bezig met iet nuttigs? en is ieder evenwel niet verpligt, waar hij zig ook geplaatst vinde, ten minsten een weinig rekenschap te kunnen doen van den doorgebragten tijd? wat is er geworden van die goede beginzels, die haar door haare overleden Gouvernante zijn voorgesteld? en is het, waarde zuster! niet een groot geluk voor u, en voor het lieve kind zelf, dat zij geene groote overhelling heeft tot nijd, kwaadaartigheid, kwaadsprekendheid of andere fouten, die wat meer de Natuur en de jengd eigen zijn, doch die ik niet behoef optenoemen? hoe zou toch een meisje, opgevoed als KEETJE, daar aan weêrstand kunnen bieden? en hoe onberekenbaar ongelukkig had dit u allen moeten maaken: dit alles is echter meer gelukkig, dan wèl beredeneerd; laten wij nu eens voordspreeken.

Wat denkt gij, is het waarschijnlijk, dat zij eens een' man hebben zal, in deezen gelijk aan haaren vader? die ook zijnen wil altoos aan haare verkiezingen zal onderwerpen? zo neen: wel hoe ongelukkig zal zij dan naar haar inzien niet zijn! en nu

is het misschien een weinig te laat om van denken te veranderen: hoe gemakkelijk is het echter een kind te gewennen aan het geen pligt en voorzichtigheid eischen! zal zij een man die zijn recht tot beider geluk wil handhaven, hoe goed, hoe minzaam, hoe zedelijk ook, niet aanzien als een tiran? valt zij in de magt van een' man gelijk aan haaren vader, des te ongelukkiger voor haar: zij zal dan alle oogenblik verder afdwaalen van de mogelijkheid om zig te leeren verbeteren; zodra zij niets meer te wensche heeft, zal zij verdrietig, gemelijk, onverdraagelijk worden, zo wel voor zig zelve als voor anderen: de tijd-verveeling zal haar doen wegwijnen; zij zal het leezen laten, en bang zijn voor den dood; en wordt zij ondertusschen zelve moeder . . maar ik heb reeds aangetoond wat het lot zulker kinderen zijn moet.

Dit alles bewoog mij om u beiden overtehaalen, dat gij uw dochtertjen eene Gouvernante gaaft, die ik kende, en van wier talent om jonge lieden optevoeden ik de sterkste proeven had; eene vrouw van goeden huize, door de Natuur, en de opvoeding beiden in staat gesteld om nuttige lessen, en nog krachtiger voorbeeld te geeven; geoefend in alles wat het verstand beschaaft, de zeden begunstigt; die sterkte en geduld van geest paarde aan eenen verlichten godsdienst; die terwijl zij haare *Elèves* in allerlei fraaje handwerken onderwees, haar duizende nuttige of aangenaame onderrichtingen gaf; en die mij meermaals schreef, dat KEETJE, traag uit haa-

ren aart, doorging voor minder dan zij indedaad was.

Heb ik nu hier over wel zo veele verwijtingen, zo veele scherpe aanmerkingen verdiend? ik kan immers niet eischen, dat, gij zelve verwaarloosd zijnde, uwe dochter leerdet en leidet? - gaaft gij zelve haar geen uitmuntend schrijfmeester, om dat gij zeer wel wist dat gij haar geene goede hand kondet leeren schrijven? heb ik dan ooit gezegd, het is uw schuld, zuster! dat gij zo verwaarloosd zijt opgevoed? neen, zeker! zo onredelijk konde ik niet zijn; ik was het ook nooit: en wie had toch de vruchten ingezameld van deeze uitmuntende opvoeding, indien zij voltooid geworden ware? immers gij zelve, als eene liefhebbende moeder, en KEETJE, als een verstandig meisje? zoude het, denkt gij, voor u, lieve vrouw! zo onverschillig geweest zijn, indien men haar keurig naaldenwerk, haare bevallige tekeningen, haare fraaje letters met loftuitingen beschouwd had? wanneer lieden van verstand, haar oordeel en goede wijs van zig uittedrukken, geroemd hadden? zo zij goede boeken met bedaardheid en aandacht las? zo zij u in de huisbestuuring behulpzaam ware: enz.? hoe zou zij dan uwe tafel vercierd en vervrolijkt hebben, en niet alleen een der fraaiste meisjes zijn, maar ook een der waardigste en waarlijk beminlijkste! o, mijn lieve zuster! dit alles leert mij de ondervinding dagelijks: mijn BETJE is niet volmaakt, zij is niets minder dan eene geleerde, zo als gij u geduurig laat ont-

glippen, maar ik heb haar in staat gesteld om zig altoos nuttig bezig te houden, 't zij voor zig zelve, het zij voor ons in 't algemeen: ik durf zeggen, dat zij wèl opgevoed is, en indien zij komt te trouwen, haare pligten weet, en zo ik hoop, ook zal betrachten: zij is zo vrolijk en spotachtig, dat men wel zien kan dat ik haar nooit te veel vergde: maar aanhoudendheid en orde maaken alles gemakkelijk; en het zou voor BETJE zo onmogelijk zijn, niets, en niet met ijver en inspanning te doen, als voor KEETJE thans zig ernstig ergens mede bezig te houden: ik heb altoos gezegd: 'Mijn kind! alles wat ik u verg, voorschrijf of beveel, is om uwent wil: men heeft niets zonder moeite: uit ledigheid komt niets goeds: gij zult niet altoos jong blijven: gij kunt in tegenspoeden vervallen; stel u des in staat om iet te kunnen aanvaarden dat u een eerlijk bestaan kan bezorgen; en zo dit al uw geval niet mogt worden, zo is het echter de pligt eener vrouwe daarvan kundig te zijn, al ware het ook maar om gerust te zijn dat men u niet bedriegt: lees mijn kind; in uwe omstandigheden hebt gij tijds overig, zo gij uwe uren wèl verdeelt: verandert uw lot; komt gij in grooter beslommeringen, wèl, dan kunt gij dien voorraad van nuttige kundigheden u herinneren, en er uw voordeel mede doen:' zo sprak ik met mijne dochter, en zij wist wel, dat ik het niet bij spreken liet, als ook dat ik mij bij zulke lessen die mijne moeder mij gegeven had, zo wèl bevond, dat ik omtrent mijn eigen kind niets beters meende

te kunnen doen, dan, haar aldus ook optevoeden.

Bedenk u eens wèl! heb ik ooit beweerd dat jonge Juffrouwen in haars vaders huis geenen ommevang van ordentelijke jonge Heeren behoorden te hebben? het tegendeel is waar; en BETJE ziet onder mijn oog veele menschen: doch ons huis staat niet (dit beken ik) open, voor ieder welgekleed jongman, die een berispelijk gedrag houdt; zulke kennissen heeft mijne dochter niet noodig: hoe gevaarlijk moet zo eene groote verkeerung van allerlei jonge knaapen niet voor KEETJE kunnen worden! zij begrijpen wel dat zij eene, (zo als men dat noemt,) schoone partij zijn zal; zij weeten wel, dat vleierij en toegeevendheid, gepaard aan schoone beloften, veel moeten uitwerken, op een meisje in KEETJE'S omstandigheden: ik vraag u des nogmaals, waarom verdenkt gij mij, of van eene dwaaze bemoeialachtigheid, of van twiststokerij? kan ik anders werken dan uit hartlijke deelneeming in het geluk van u beiden, van uw eenig kind?

Gij schijnt wel het meest tegen mij opgezet, om dat ik mijnen broeder een' jongeling voor zijne dochter aanprees, die zulks hoogst verdient, en die zo hij mijne dochter beminde ik eveneens zoude voorstaan: hij bemit uwe dochter waarlijk; de weinige hoop die hij heeft, maakt hem natuurlijk min vrolijk, meer peinsachtig, dan hij zijn zoude indien hij zig durfde vleien, dat hij, eindelijk, wèl slagen zoude; ik heb alle informatiën naar hem ge-

daan, en men getuigd eenparig dat hij een eerlijk deugdzaam man, een naarstig, bekwaam negociant, en een goedaartig, bescheiden en zeer rijk jongeling is: geen steiloor, geen berisper, maar - ook geen navlieger van alle vermaaken, gezelschappen of bijeenkomsten; kort gezegd, een man die men mag aanprijzen, en met wien eene vrouw, op redelijke voorwaarden, gelukkig zijn en blijven kan: uwe aanmerkingen op de secte, waartoe hij behoort, zijn, vergeef mij dit, naauwlijks wederleggens waardig: het is even zo onwaar, dat alle rijke Menisten, trotsch en verwaand, als dat alle Leeraars van onze kerk onverdraagzaam zijn: trotschheid, mijn lieve zuster! is de gezellin van een zot, slecht hart, van eene slechte opvoeding, daar rijkdommen in weinige jaaren zig bijéénzamelden; maar geen eigenschap van zekere secte, noch van de bezitters van onmetelijke schatten: en indien hoogmoed met schatten verrijkt, de tyran der zamenleving is, zo is hoogmoed zonder magt een bijtend vergift, dat het hart van zijnen slaaf pijnigt, en hem tot een spot en verachting maakt: kortom, VAN VEEN, zo iemand, moet de man zijn, om uw kind nog eens gelukkig te maaken; hij zal door geduld en moed, door zijne liefde en minzaamheid haar misschien nog kunnen terug brengen, tot die beginzels, en die levenswijs, welke haare waardige Gouvernante haar begon te gewinnen: KEETJE is zoetaartig, KEETJE is leidelijk, zij is edelmoedig, maar zij is gewoon aan haaren zin, en zij heeft eene neiging tot traage, lus-

telooze onverschilligheid, voor alles 't welk zij niet volstrekt begeert.

Het zou evenwel verkeerd in mij zijn, te begeren, dat zij volstrekt tegen haaren zin trouwde, en dat zo wel om den braaven jongeling, als om haar zelve: dit wensch ik, dat zij hem zal willen leeren kennen; en zo zij hem als dan niet verkiest, ten minsten daarvan verstandige reden zal kunnen geeven: hij is voor 't overige wèl gemaakt, wèl opgevoed, en gaat bij ieder die hem kent door voor een onzer beste jonge lieden, die zo min zig het voorkomen geeft van een Heilig als van een Ligtmis; altoos bescheiden in zijne gesprekken, en geschikt van wandel; zo een' man wensch ik Neef te noemen.

Wat nu den Heer VAN ARKEL betreft, waar mede gij, zuster, en KEETJE ook, zo schijnt ingenomen: eerst vraag ik u waarop rust die vooringenomenheid? kent gij hem genoeg om gerust te zijn dat hij die verdient? kan mijne Nicht wel in waarheid zeggen, dat zij hem bemint? weet zij wat liefde is? kan zij die onderscheiden van welgevallen, of oogenblikkig behaagen? ik denk het niet; ik mag het niet deuken; ik weet dat hij geestig, vrolijk, beschaafd, kundig is; hij is een zeer fraai man, hij is van goeden huize; alles wat hij zegt, en doet is behaagelijk, dan, in dit alles staat hij nog maar gelijk met zeer veele jonge lieden in zijnen trant: maar die mooie dingen die hij aan u, of aan KEETJE, of in 't algemeen zegt, kunnen alle *zulke*

jonge lieden hem nazeggen: zijne liefdebetuigingen deelt hij (en zijns gelijken) uit aan alle vrouwen; aan ieder heeft hij wat galants te zeggen, en dewijl hij zijn belang verstaat, en hij zig in alle huizen toegang verleent, door zig uiterlijk geschikt te gedraagen, kan hem zulks niets kosten; doch dit alles kan iemand wel doen behaagen, maar nog niet beminnens- en vooral achtingwaardig maaken: het zijn ook deeze mannen geenzins die de beste echtgenooten worden; al dat aangenaame verdwijnt in het huwelijk; en die zelfde man die door laffe, looze vleiërijen zijne beminde betoverde en overwon, zal haar, als zij in zijne magt is, norsch, koel, beledigend, onverschillig behandelen, indien hij alleen haare schatten en niet haar persoon voor zijn geluk nodig hield; zo een man is overal, behalven in zijn huis wenschlijk; en zo ik niet vreesde u te verveelen, ik zou u daarvan zeer natuurlijke reden kunnen geeven.

Uit *dit alles* besluit ik niet dat hij een slecht mensch is, ik stel hem maar met de meeste geestige jonge lieden gelijk: maar hij heeft geen beroep, doet niets dan zig diverteeren, leeft in een aanzienlijke overvloed, en heeft niets van zig zelven; waar leeft hij dan van? - van het spel! hiervoor waarschouw ik u; want dit weet gij niet; en wees gerust, dat mijne berichten wèl en waar zijn: bedenk nu zelve, of gij uw kind aan een' speeler geeven *moogt*, ja of gij dit zelve wel eens *wilt* doen: een speeler van beroep te zijn, valt nooit in het

charakter van een eerlijk verstandig man: bedenk eens wat geluk een vrouw te wachten hebbe, aan zo een man getrouwd zijnde! en kunt gij een oogenblik gerust zijn, dat veel grooter schatten dan gij uwe dochter ten huwelijk geeven zult, niet in weinige maanden zullen verdweenen zijn? gelooft gij, dat haar vader die zeker geen gierig man is, ooit zal dulden dat zijn gewonnen geld aan de speeltafel verkwist zal worden, of vermeerderd door listen, streeken en bedrog? van alle fouten komt men nog vroeg of laat tot berouw, maar een speeler wordt alle jaar nog verachtelijker, nog verslaafder aan deeze uitspoorigheid: deeze laage drift heeft duizende huisgezinnen in woeste zedeloosheid, en de grootste armoede gedompeld: een speeler heeft geene gehechtheid, noch aan de verdienstelijkste vrouw, noch aan de beminnelijkste kinderen: zo hij gewonnen heeft, houdt zijne verkwisting geen perk; zo hij verliest, komt hij eindelijk t'huis met een verbitterd hart, een ondraagelijk humeur, een verslonst ligchaam, een woedenden geest; hij maakt allen die hem omringen tot voorwerpen zijner onredelijkheid, en zo hij nog iet menschlijks behouden heeft, kan de rampzalige staat waarin hij en de zijnen door hem gedompeld zijn, hem toevlugt tot den degen of het pistool doen neemen: dit alles is meermaals gebeurd.

Ik spreek nu nog geen een woord over zijne slechte en wèl bekende beginzels: indien gij gelooft dat hij uwe dochter niet verdienen kan als speeler, dan

zal het niet noodig zijn, ook dit tegen hem aantevoeren, en hem nog meer te bezwaaren; iet dat ook mijn oogmerk niet is, zo mijne lieve Nicht maar buiten zijne magt blijft.

Hoe lang ook reeds deeze brief zij, eischt mijn pligt, dat ik u nog een weinig onderhoude over zijne bij u zo geliefde en gewaardeerde zuster: alles wat gij omtrent mij zo onvriendelijk zegt, sla ik over: indien zij niet zo na aan VAN ARKEL bestond, zoude ik mij in 't geheel over haar niet uitlaaten; haar verstand, haar oordeel, bekwaamheden, en wereldkennis, kunnen en moeten haar in alle gezelschappen den eersten, ten minsten een grooten rang geeven; en mijn broeder zoude door haar, uwe gaste, onheusch te behandelen, zig zelven het meest ten toon stellen als een lomp, onbescheiden man, die de voegzaamheid van zijn eigen huis zo zeer verwaarloost omtrent een fatsoenlijke vrouw; maar als de zuster van VAN ARKEL, en die geen ander oogmerk met dit vreemd bezoek heeft, dan KEETJE in het net te krijgen, voor haaren broeder, kan ik niet anders denken of WILDSCHUT heeft geen ongelijk: wat reden kon zij anders hebben om haar eigen huis, daar zij als eene vorstin gelogeed is en leeft; daar zij zo veel gezelschap van haar' smaak kan krijgen, als zij bekenden in den *Haag* achter liet; daar zij opperheerscheresse is; daar zij in alle vermaak die zij begeert deelen kan, voor het uwe te verlaaten? haare voorgewende onpasselijkheid is een fabel, om u inteneemen, wier goed hart bekend

is: heeft zij ook in den *Haag* niet ééne vriendin, daar zij in zo een geval gaan kan? en zou zij wel een onbekend huis hebben gekozen, indien haar toeleg niet ware haar' broeder te hulp te komen? zo gij dit eens wèl overweegt, twijfel ik zeer, of gij het gedrag mijns broeders wel zo onvergeeflijk noemen zult: ik voor mij, kan niet uitdrukken hoe het mij smert, daar ik overtuigd ben dat men u, zo eene goede, welmeenende vrouw zelve ten werktuige gebruikt om uw eenig kind te bederven! gesteld zijnde dat VAN ARKEL een tamelijk geschikte partij voor KEETJE ware, en dat er geen ander verschil ware dan dat van goederen, dan nog verdiende de looze, listige, bedekte wijs waarvan hij zig bedient om een onbedacht meisje te verschalken, alle berisping en afkeer: wat moet ik toch denken, waarde zuster! dan, ik herhaal het, dat men uwe goedheid, uwe behulpzaame medelijdendheid misbruikt heeft, en dat gij misschien eens, (ik hoop nog bij tijds!) zien zult, dat men u heeft doen handelen tegen het wáár belang uws kinds zelf; dat ik des geene scherpe verwijten verdiende, maar veel meer eenige erkentenis voor mijne poogingen om uw aller geluk te beveiligen.

Ik ken Mevrouw LENTING, uit zeer echte berichten, voor eene doorslepene, looze vrouw, die al het schoonschijnende der groote wereld in volmaaktheid bezit; die allerlei karakters kan aanneemen, zelfs dat van losheid en onwetendheid; zij verteert schatten op de verkwistendste wijze; en er

heerscht een luxe in haar huis, die haar bederf zal veroorzaken, indien de Heer LENTING niet nog veel grooter schatten bezit dan men hier met reden gelooft dat hij bezit: haare meerderheid van verstand kan hem gemakkelijk leiden in alle de ontwerpen die zij maakt, en op zijnen naam ook uitvoert; ik weet wel, dat zij mijne vriendin niet is: zij heeft gezien dat ik niet kon goedvinden, haar meer dan de flauwste burgerlijke beleefdheden te doen, sedert zij hier omtrent woont: ik meende dat mijn BETJE misschien te veel smaaks in haar zou gevonden hebben, en dit konde ik beter *voorkomen*, dan *verbieden*: de levenswijs dier zo aangename vrouw, week ook zo verbaasd verre af van de onze, dat er geen denken was, om haar op den trant eener nabuur te zien: dewijl zij zig nu in 't hoofd gezet had, dat onze familie het gebrek aan conversatie, zo als zij het noemde, zou vervullen, kan deeze teleurstelling niet dan ongevallig zijn voor haaren hoogmoed: dit alles, en meer dan dit, weet ik; zij geeft mij nu en dan wel eens eenen geklijken bijnaam; noemt BETJE een mooi wijsneusjen, (en BETJE is echter ongenegen om een wijsneusjen te zijn!) mijn zoon is een pedante gek; ja zelfs Mijnheer STAMHORST een grillige eigenzinnige boer: gij begrijpt wel, dat wij hier over denken zo als het ons betaamt, en dat mijn BETJE zig daarmede recht vermaaken kan.

Indien gij goedvindt haar deezen brief te laten leezen, zal dit mij van u niet verwonderen: en de-

wijl ik weet dat gij onmogelijk een kwaad oogmerk in iet, wat ook, kunt hebben, zal ik niet denken dat gij mij ontrouw behandelt, maar wèl dat gij onvoorzichtig deedt.

Ik wil u ook wel eens in bedenken geeven, of eene vrouw van dat hoogmoedig karakter, 't welk zij bij u, onder een gemeenzaam voorkomen kunstig genoeg verbergt, zig op deeze onheusche wijze zoude laten behandelen, van een' man, die *slechts* een koopman is? maar heeft zij een bepaald oogmerk, dan zeker is zo eene vrouw in staat om staande te blijven, en al wat wij praaten mogen is niets; zij zal niet wijken voor zij van haare zaak zeker is; zij zal nu ook de gelegenheid niet verzuimen, om zig op uw' man te wreken, eerst door hem in huiskrakeel te brengen, en vervolgens hem zijne dochter te ontnemen: en zo VAN ARKEL een braaf jongeling is; zo zijn karakter en gedrag mag onderzocht worden; zo hij alleen niets doet, om dat hij op een amt wacht - men zoude evenwel kunnen vraagen, of een jong Heer van goeden huize, en met behoorelijke talenten voorzien, vijfen-twintig jaar wordt, zonder zig bezigheid te geeven? want het amt waarop men zegt dat hij wacht, kan hem niet zeer lang geleden beloofd zijn; daar de Heer LENTING omtrent twee jaar met zijne zuster getrouwd is - waarom gaat men den Koninglijken weg niet? indien hij indedaad KEETJE beminde, zou hij zig als dan niet bij haaren vader voor de vuist vervoegen? want dan was er geen

verschil dan dat van middelen; en wie van ons, zou, om die reden, een braaf jongman afwijzen?

Ik vrees, en heb daar toe allen grond, dat de schatten van den Heere WILDSCHUT het voorwerp zijn van alle zijne wenschen en begeerten; ik weet zelve dat hij van KEETJE gesproken heeft, op eene wijs, die mij overtuigt dat dit zo is: want met alle zijne loosheid is hij tog nog een snapper, en verschilt in deezen zeer van zijne schrandere zuster - om alle deeze redenen bid en smee ik u, poog hem nader te leeren kennen, niet voor zo verre hij bij u in huis zig gedraagt, maar wanneer hij daar buiten is; ik beken, openhartig, dat wij van onzen kant zo doen, en dat wel uit pligt en genegenheid beiden.

Spaar u zelve het verdriet dat er uit uwe gevoeligheid, omtrent uw' man op dit stuk konde ontstaan: met dit alles, het is uw kind, ik ben slechts haare Tante; doch geloof, dat ik niets minder ben dan een familie-bemoelial: kom aan, lieve zuster, laten wij ons bevredigen en ons vereenigen, om uwe eenige dochter nuttig te zijn: ik herhaal nogmaals dat ik altoos recht deed en doen zal aan uwe veele en goede hoedanigheden; dat gij mij eene waarde zuster zijt, en dat ik, na groete van mijn' man en kinderen, mij noeme, uwe liefhebbende zuster,

E. STAMHORST, *geb.* WILDSCHUT.

P.S. Ik zal in deezen een'brief aan KEETJE inslui-

ten, die gij, hoop ik, haar zult overhandigen, na hem gelezen te hebben; zo niet! alweêr geduld: BETJE heeft mij daar ook een' brief voor u gebragt; zij is zeer gevoelig voor uwe minzaame overmilde giften.

Dertiende brief.

***Mevrouw* ELIZABETH STAMHORST, *aan Mejuffrouw* CORNELIA WILDSCHUT.**

WAARDE EN LIEVE NICHT!

Hoe lang is het geleden, dat gij aan uwe eertijds zo beminde Tante niet eens een regel schreeft? mijn BETJE klaagt dat gij haar geheel vergeet; maar zij zegt mij, dat zij u zelve eens braaf zal bekijken: nu gij zult dat als goede vriendinnen en nichten wel wat vinden; en zo ik u een goeden raad mogt geeven, ik zou die stoute meid niets schuldig blijven met de pen: uwe laatste brieven aan ons, hebben mij getoond, dat als KEETJE wil schrijven, zij kan schrijven: trouwens daar aan twijfelden wij nooit: dat spoort mij te meer aan, om u eens ernstig en vriendlijk te onderhouden, over een zaak van groot belang voor u; en ik vertronw dat gij daar eene behoorlijke aandacht aan verleen zult:

hierdoor zult gij mij hoogst verpligten, en de geringe moeite die ik neem rijklijk betaalen: ik zal maar terstond ter zaake komen zonder omwegen, of bewimpelingen.

Gij zult mij, mijn lieve KEETJE, wel toestaan, dat van onze keuze in het huwelijk ontzachtlijk veel voor ons afhangt? het is een staat die uitloopen moet op ons geluk of ongeluk; onze bezittingen, onze rust, onze vrede, misschien ook in veele gevallen onze deugd, zijn daar zo zeer in betrokken, dat men wel eens huivert als men aan zo eene staatsverwisseling denkt! dit is het niet al, het lot der kinderen wordt daar door bepaald: doet men los, onbedacht een slechte keuze; trouwt men uit oppervlakkig behaagen; laat men zig wegsleepen door opgewekte driften die vergaan; hoe deerlijk moeten dan voor ons de gevolgen zijn! *moeten*, want dit alles, mijn kind, ligt in de zaak opgesloten.

Zodra wij getrouwd zijn, hebben wij onze vrijheid overgegeven; wij kunnen het begin zien, ja verkiezen, maar om het te volgen moeten wij de toestemming onzer mannen hebben, of ons hun onredelijk misnoegen getroosten, verondersteld dat wij een' slecht man boven een' deugdzaam' man verkoozen: hij moet gehoorzaamd worden.

Zo eene vrouw moet, of met haaren man duizendmaal twisten, of tegen haar geweten handelen: zodra het huwelijk is ingezegend, moet haar wil aan dien des mans onderworpen zijn; wat ook eene luchtige zedeleer, en ligtzinnige gekskappen daar te-

gen opwerpen; in dit alles waagt men niets, met een deugdzaam verstandig man; doch ik spreek niet van zo een' man; al ziet zij haar huis te gronde gaan, zij heeft maar in enkele gevallen de magt om den man dit te beletten; en meermaals is de armoede daar, vóór men het vermoedde; zij moet haare kinderen meermaals van hunnen vader verwijderen, om hun geen slecht voorbeeld te geeven; de aarde draagt geen ongelukkiger vrouw, dan de vrouw van een' man zonder beginsels, zonder zeden, die ligmist en speelt, en door zijn aangenaam vermaaklijk voorkomen, zig overal vrienden maakt, ook ten koste zijner onschuldige vrouw: heeft de vrouw moed en beleid; ziet zij en betreurt zij haare verkeerde keuze, wel, dan bewoonen twist, tweedragt, gekijf, verwarring, haat, en afkeer weldra het huis: men wordt een spot en schande van kwalijkgezinden, en van familie; men doet zijne vrienden traanen storten, doch te vergeefs; hoe dikwijls moet zij met het uitschot der sexe haaren man deelen! hoe dikwijls moet zij getuige zijn van beledigingen die bijna voor eene vrouw niet te verdraagen zijn, en nog wel eens het verwijt hooren: 'Waarom hebt gij uwe oogen geloofd; ik was genoeg bekend voor het geen ik ben.'

Een zodanig man kan onmogelijk zijne vrouw *beminnen*, maar naar gelang zij met hem verschilt wordt zij hem te *haatlijker*: haare deugd, haar beleid, haare bedaardheid, schijnen hem te sterk in 't oog als zij hem ook maar op de zachtste wijs beschul-

digt, dat hij haar en haare kinderen, ten koste van zijn eigen bederf, ongelukkig maakt: intusschen veronderstelt men aan de zijde der vrouw het bijna onmogelijke: want om dus te kunnen handelen, als alle pligten haar zo allermoeijelijkst gemaakt worden, moet zij eene deugd hebben, die bij haar onbereikbaar is, een geduld dat van geen bezwijken weet, en eene eenparigheid van geest, zo zelden het erfdeel onzer fexe! leeft men dus eenige jaaren in kommer en vertroosting voord, welk een ijsselijk voorbeeld voor de opgroejende kinderen! hoe veele verdeeldheden, hoe veele partijschappen! en wat dan, als hij met al de woestheid van een hard gemoed zijne verbeurde rechten wil handhaven? als hij haar naauwlijks zo veel gelds geeft, dat zij armlijk huis kan houden; als hij op alle haare uitgaven knibbelt, en evenwel verstoord is, om dat zij hem niets beters voorzet; als hij zijne zoons begint medeteslepen naar die huizen, alwaar wellust en het spel duizende slagtoffers bereiden? als hij gezelschappen in zijn huis brengt, 't welk geene jonge Juffrouwen behooren te zien? als hij met de vroomheid zijner vrouw spot, en alles wat heilig is baldaadig verguist?

En hoe zal zo eene vrouw haar dwaas behagen in zulken man tot haaren dood betreuren, wanneer zij denkt: 'Zo een' vader gaf ik aan deeze onschuldige kinderen!' ik herhaal het, men kan zig niet vleien veele zulke vrouwen te vinden; het menschlijk vermogen beeft daarvoor te rug; de mees-

te vrouwen die in slechte handen vallen zijn zulken, die men dagelijks goede, braave, verstandige vrouwen moet noemen; zo zij haar geest niet geoefend heeft toen zij daartoe genegenheid had; indien zij geene vaste beginzels van godsdienst heeft; indien zij ook van haare zijde niet volmaakt is, en meer goed was uit gewoonte, en om dat zij nooit beproefd werd, wat dan? wat jammer dat zo eene vrouw niet haar lot in handen stelde van een' man met wien zij gelukkig had kunnen leven.

Bedenk nu eens mijne lieve Nicht, of gij ooit traanen genoeg zoudt kunnen storten, indien uw deel eens dus, of dus omtrent bevonden wierd!

Veronderstel eens, dat gij een gierigaart koost, weet gij wat dat te zeggen is, voor eene vrouw - voor eene vrouw die de waarde van geld niet kent, en aan eene ruime verteering gewoon? maar, zegt gij misfchien, ik zal nooit een vrek trouwen, ook jonge lieden zijn zelden aan deeze ondeugd schuldig: ja, mijn lieve meisjes, ik geloof echter dat een man al heel rijk, en heel goed geefs zijn moet, om aan eene vrouw zo veel te bezorgen als zij begeert, indien zij gewoon is, zig alles te koopen wat zij ziet, en haar oogenblikig behaagt; eene vrouw die niet weet wat het is zig zelve een vermaak, of een meubel, of een stuk van onnodige kleeding te weigeren; een man moet schatten bezitten, die, zo zijne vrouw hem kinderen geeft, haar 's jaars zulk eene schoone goudbeurs kan bezorgen, of wil bezorgen, als gij van uwe goede moeder ontvangt;

zoudt gij een' man durven trouwen die tot den wijn genegen is? die onder de fatsoenlijke dronkaarts moet geplaatst worden? die door wijn en liquers opgewonden, het vermaak der maaltijden is, alwaar men hem om eenig vernuft dat hij dan waarlijk bezit, noodigt, en die alleen in zijn huis komt, om zijne vrouw het leven bitter te maaken, door kwaade luimen en stuursche vlaagen, door de walchelijke gevolgen des overdaads? ook zo een man wil ik niet, zegt gij: maar mijn lieve kind! men vindt onder onze zogenaamde mannen van het beste gezelschap, zulke mannen! en geloof gij, alleen in staat te zijn om ook zulken te kennen, voor het geen zij zijn? - liefste KEETJE! denk dat niet! dit zijn van die gebreken, die men zo men een meisje belaaft kan verbergen, en die met de jaaren toeneemen! ik zou u nog veel meerder kunnen schrijven, maar het zal genoeg zijn om u te *bidden*, dat gij toch goeden raad wilt inneemen, wanneer men u van uwe zwakke zijde zal aanvallen, door vleierijen het hoofd doet draagen, door schoone beloften, allen ingericht naar uwen smaak voor het veranderlijke, in vermaaken, gezelschappen, gezichten, woonplaatzen, enz., poogt te winnen, en te verstrikken; zulke vleierende beloovers van alles wat gij wenscht, zijn, of slechthoofden, daar men niets mede kan aanvangen, om dat zij natuurlijk zot zijn, of het zijn doorslepen knaapen, door de Natuur mildlijk bedeed met alles wat jonge meisjes behaagt, zij zijn schoone, welgemaakte, wellevende, geestige, overal aan-

genaame lieden, vóór hun trouwen; en na hun trouwen knorrepotten, die al hunne vermaaklijke luimen buiten 's huis verspillen, en ondraagelijk zijn in hunne huizen.

Of zoudt gij een speeler kunnen kiezen? o mijn lief meisjes! vraag aan uwe moeder om dat gedeelte van mijnen brief te leezen, waarin ik hierover schrijf; dit alleen nog maar over dit stuk; ik zelve heb mannen gekend, die zo verslaafd waren aan dat verfoejelijk speelen, dat zij niet ontzagen, hunne vrouwen, die zij waarlijk hoogachtten, hunne kinderen, die zij beminden, in de uiterste armoede te dompelen; en dit waren mannen, die buiten deeze snoode ondeugd, voor verstandige, bekwaame, goedaartige mannen gehouden werden; maar zo de speeler een man zonder beginzels is!.. indien hij reeds als minnaar op uw bezitting loert; die u smeekt zijn gelukkigen dag te verhaasten, om dat hij snakt naar middelen om zijn wankelbaar fortuin te schraagen... het grof-speelen is in groote steden, immers in ons vaderland, meer dan ooit in de mode; in één der voornaamste logementen uwer stad, worden iederen nacht verbaazende sommen opgezet; daar vind men de bejaarde man van Burgermeesterlijken huize, geplaatst naast ieder schoft die honderd ducaaten te zetten heeft; de jonge lichtmis met den ouden zondaar; de man van de eerste afkomst, met een' deugeniet uit de heffe des volks voor korten tijd, opgebonzeld; weet gij wel, dat in meer fatsoenlijke huizen een speeler zo welkom is, dat hij alleen een

goed kleed behoeft aantehabben, om in alle zulke gezelschappen niet slechts gedoogd, maar met verrukking ontvangen te worden? dat noch muziek, noch beschaafdheid, noch veelerleie aangename talenten, onze jonge lieden afkeerig aan het verdervelijk spelen, een' stoel kunnen verwerven, als men alle de partijen gemaakt en geschikt heeft? weet gij dit alles wel, mijn lieve KEETJE?

Wat moet gij nu denken van een jong Heer van vijf-en-twintig jaar, die geen middelen, en geen beroep hebbende om van te leeven, aanzienlijk leeft, groote verteeringen maakt, geene huislijke schulden heeft; tot verkwisting toe mild is met allerlei kostbaare geschenken; die reist voor zijn plaisir, comedie-partijen geeft, en zeer gemeenzaam zorg draagt, voor niet minder dan drie mooje jonge onbekende Dames, die noch zijne zusters, noch zijne bloedvriendinnen zijn? is zo een man geen speeler van beroep? - ten ware hij de kunst om goud uit keisteenen te haalen gevonden hadde? en is het laster, wanneer men zo een' man voor een' speeler verklaart? en indien men kan bewijzen, dat zo een man roemt op zijn ongeloof, en spot met alle de wetten van den godsdienst en der zedeleer... maar dit is genoeg, hoop ik, om u tot nadenken te brengen; anders zoude ik kunnen aanmerken, dat ligtmissen van dit soort, hunnen roof niet zoeken onder de gemeene lieden; zij sluipen in de huizen daar overvloed heerscht, daar spreiden zij hunne strikken; niet voor meisjes die men geleerd heeft be-

dachtzaam te zijn, maar voor zulken, die in onschuld en onkunde voordwandelen, en dus ligter door hun klatergoud zijn inteneemen.

De fatsoenlijke ligtmis, de man van de wereld, die den wellust zelve weet dienstbaar te maaken aan zijn eigen duurzaam belang; die zo zeer op zijne hoede blijft, dat hij wel eens meer ingetogen schijnt dan die losse knaapen, die meer zotte babbelaars, dan wel bedorvene schepzels zijn; die met een diepdoorzienden blik, in staat is den vuilsten mond te sluiten van zijne onbescheidener medgezellen; die nooit eene vrouw doet bloozen, door de fijnst bedekte dubbelzinnigheid, en door dit alles toegang krijgt in de beste gezelschappen; die zijn' geest heeft geoefend; die met verstand en vernuft weet te spreken; kortom, die zig weet te veranderen in een Engel des lichts! die is het waarvan men alles te duchten heeft! en gelooft gij nu, mijn kind, dat gij zulk een' man door u zelve zult kunnen uitvinden? geloof het niet, bid ik u!

Indien ik het genoeg heb van te zien, dat gij aan mijn vriendlijk oogmerk beantwoordt, door te willen luisteren naar mijnen raad, zal ik in 't vervolg eens een schetsjen geeven, van een gelukkig huwelijk, aangegaan met een deugdzaam, beminnenswaardig man, op dat het contrast u te meer zoude in 't oog vallen.

Vaarwel, mijn lieve Nicht! uw Oom, Neef en Nicht groeten u allerhartlijkst: BETJE, zie ik, schrijft

ook aan u, dit is mij zeer aangenaam - ik ben uwe tederliefhebbende Tante en waare vriendin,

E. STAMHORST, *geb.* WILDSCHUT.

Veertiende brief.

***Juffrouw* ELIZABETH STAMHORST, *aan Juffrouw* CORNELIA WILDSCHUT.**

MIJN LIEVE KEETJE!

Dewijl mijne moeder mij gezegd heeft dat zij aan u zoude schrijven, als ook aan mijne geëerde Tante WILDSCHUT, neem ik deeze gelegenheid waar, om u eenige regels toetezenden; gij kunt naauwlijks gelooven hoe ik verlang van u te hooren, door u zelve meen ik; en hierom neem ik de pen op, in hoop dat gij mij zult antwoorden.

Waarom zoude ik voor u ontveinzen, dat wij allen zeer ongerust zijn over de berichten die uw vader aan mljne moeder heeft medegedeeld? ik vertrouw, lieve, beste KEETJE! dat gij dit uit de waare bron zult afleiden; uw goed hart verzekert mij zulks; in die onderstelling zal ik openhartig voordschrijven.

Ik heb eenige kennis gemaakt met zeker Heer, die schijnt het er op toelegd om u eens de zijne te kunnen noemen; ik beken dat het oog reden heeft om voldaan te zijn; dat hij, indien hij u konde verdienen, mij een zeer welkome Neef zijn zoude; maar ik houde mij overtuigd, dat hij niet verdient gunstige indrukken inteboezemen, bij meisjes die de deugd beminnen, en wier oogmerk het is niet van staat te veranderen dan om haar geluk te vergrooten en bestendiger te maaken.

Wij zijn omtrent in het zelfde geval: hier is onlangs een man van fatsoen in onze nabuurschap komen wonen, die gepoogd heeft, ook buiten weeten mijner ouderen, mij op zijne zijde te trekken; doch zodra ik dit oogmerk ontdekte en zag dat hij in weêrwil zijner fraaje hoedanigheden, mij niet verdienen kon, gaf ik mijne moeder daar kennis van, en hoewel ik een zweem van oppervlakkig welgevallen in hem begon te krijgen, heeft haare verstandige raad en onderricht mij weldra aan mij zelve wedergegeven; ik bid, luister ook naar haar! mijne moeder heeft, kan geen ander oogmerk hebben dan uw en mijn geluk; zij is geenzins eene dier vrouwen, die haare dochters voor zig: zelve willen behouden; integendeel, zij gaf zig te meer moeite om mij wèl optevoeden, op dat ik beter in staat zijn zoude met een' braaven man, en in eene achttingwaarde familie gelukkig te zijn; maar het zal niet nodig wezen dat ik voor de goedheid van haar oogmerk pleit, bij u die haar zo wel kent, en altoos

zo teder beminde; voor 't overige, kan ik u zeggen, dat ik nog even vrij en vrolijk leef als ooit; en dat al komt er nu en dan eens iemand aan mijn oor piepen, dat ik maar gantsch geen onaartig schepzeltjen ben; als men zo gelukkig is als wij beiden zijn, dan kunnen wij gemaklijk nog een paar jaartjes wachten, voor wij eene keuze doen; lieve KEETJE! hoe gaarn zagen wij u eens hier! o! dan zouden wij veele confidentes hebben, dat beloof ik u! en die, hoe beuzelachtig ook voor anderen, tusschen vrienden van groot belang zijn.

Vaarwel, leef lang, gezond en vrolijk, en geloof dat gij eene oprechte vriendin hebt in uwe,

Dienares,

BETJE STAMHORST.

P.S. Ik admireer uw goeden smaak in de keuze der linten: maar de Brusselsche kanten, die Tante mij gezonden heeft, getuigen van haar' rijkdom en haar goed hart even zeer.

Vijftiende brief.

***Mejuffrouw* ELIZABETH STAMHORST, *aan Mevrouw* FRANCINA WILDSCHUT.**

MEVROUW! ZEER HARTLIJK GELIEFDE TANTE!

In geen honderd jaar wierd ik zo aangenaam verrascht, dan door het kostbaar geschenk, 't welk gij de goedheid hadt mij onder adres mijner lieve moeder te zenden: hier in *mijn Land* komen zulke fraaje en duure dingen niet te koop; hoewel nu mijne ouders zeer wel zien mogen, dat BETJE knapjes en naar de mode is opgedaan, zo trekt het opdoen van zulke versierzels er tog doorgaands in, juist om dat alles van zo verre en expresselijk moet gehaald worden; het komt er ook in mijn land zo schrikkelijk naauw niet op aan, hoe men omtrent is toegetakeld: wij zijn altoos twaalf modes ten achteren, en eenige oudachtige jonge Juffrouwen, hebben het voorkomen als of zij uit de Ark aan wal gestapt waren: vraagen wij iet aan Tante om voor ons te koopen, dat is omtrent als of wij met ons zelve den gek hielden, want van betaalen komt

nooit in, en daarom durven wij nooit iets dergelijks vraagen.

Maar nu zegt gij misschien, lieve Tante! zijn er dan geene Fransche winkels of kantenkramers? ja; maar die zijn uitgerust dat men er zig over bedroeven moet: gij kunt wel denken, dat men daar niets vind dan ouderwetsche, verlepte, verflodderde linten, die men zig zou schaamen op een slaapmuts te draagen; en alles is naar advenant; handschoenen die wel schijnen een danspartij te hebben doorgestaan; en gaazen zo geel en gefrommeld dat zij geheel onbruikbaar zijn: kantenkramers? wat zal ik zeggen, 't is koper geld, koper zielmis; de duurste die men hier koopen kan, kosten geen daalder de el, en zij zijn even ongevallig voor het oog als al het andere; oordeel des, wat ik boven de huizen in mijn schik was, en hoe ik mijne goede Tante daar voor dank.

Dewijl wij juist een assemblée van jonge lieden hadden, om mijn Fête te vieren, had ik schoone gelegenheid om de presenten te toonen; alle de jonge Juffrouwen zagen die met zo veel vermaaks, als of die aan ieder haarer zelf toebehoorden! alle de kanten en linten werden heel propertjes uit de doos geligt; de eene lag die op den arm, de ander hield die tegen het hart, een derde, om te toonen dat zij een kenster was, lag die op een stuk blaauw papier; een vierde, bepaalde zig bij de kostbaarheid; een vijfde, bij het fraai dessein; kort gezegd, ieder was gereed, om in den lof mijner Tan-

te uitteweïden, en wenschte hartlijk zo eene Tante te hebben.

Onze landfreules zijn er puur door opgevrolijkt, want nu hebben zij ten minsten voor een geheele week stof, om, bij gebrek van iet anders, in haare gezelschappen te praaften, over het kostelijk present dat Mevrouw WILDSCHUT aan haar Nicht BETJE gezonden heeft; een paar dier adelijke wezens, mompelden, echter zó, dat ik het wel hoorde; doch om dat ik zo blij was, onbeantwoord liet: 'Dat de Brusselsche kanten veel te prachtig waren voor een burgermeisjen!' wel, vraagt gij misschien zijn die Freules geen burgerdochters? - hede neen, Tante! wel het zijn adelijke Juffers, en hoewel men zou zweeren dat zij van het zelfde deeg als wij gekneed waren, zo is dat zo niet: er is een onuitspreekelijk grooten afstand tusschen adelijke en onadelijke dochters; ik kan u dat zo niet recht uitleggen, men moet dat zelve met zijn eigen oogen zien - wacht! er valt mij iet in, dat zal er u eenig denkbeeld van geeven: Tante heeft wel gelezen in den Bijbel van zeven vette en zeven magere koejen? en dat zij de zeven vetten koejen opaaten, hoewel zij zelve zo mager als droog brood bleven staan hunkeren? Tante weet wel, dat dit maar een droom was van een Egyptisch Koning? doch de Koning kwam door Jozeph te weeten, dat die zeven vette koejen, zeven jaaren van overvloed, en de anderen van zo veele jaaren onvruchtbaarheid betekenden; maar, daar ik nu op komen wilde, (om de heele historie niet uitte-

schrijven) is dit: toen de Egyptenaars geen geld meer hadden om tarwe te koopen, ja geen huizen, vrouwen, kinderen en bedienden, om daar koorn voor te verruilen, verkochten zij zig zelven als slaaven aan den Koning, om geen' honger te lijden, want honger is een scherp zwaard: nu gelieft Tante te weten, dat de adel net het tegendeel van de Egyptenaaren gedaan heeft; deeze luî verkochten zig zelven om brood te hebben; maar de adel verkocht haar brood om over anderen den baas te kunnen speelen: de Egyptenaaren wilden liever werken dan honger lijden; maar die adel die ik bedoel, en waar mede ik de eere hebbe om te verkeeren, wil liever op de allerarmoedigste wijs leeven, dan iet nuttigs met de handen verrichten; deeze adel noemt men de kaale adel, en dit is geen schandnaam, zo als in *Amsteldam*, daar kaal en ondeugend zo al bijkans het zelfde betekenen; ik heb zelve in de historiën gelezen van eenen Koning, bijgenaamd KAREL *de Kaale*, die adeldom hebben zulke edelen voor hun geld ergens bij de eene of andere Koningen of Keizers wezen koopen, ja er hun laatste stuiver voor uitgegeven.

Daar is nog een adeldom door geboorte, daar men heel klakkeloos aankomt, zo als aan alles wat onze ouders ons bij ervenis nalaaten; zulke lieden hebben geslachtboomen zo oud als de wereld, en parkamente geschriften die te onwaardeerbaarer zijn naar gelang men er geen een leesbaare letter in kan bespeuren; zij hebben ook geslachtboomen, maar

niet met de kruissteek genaaid, zo als dat oud lelijk geel ding, dat grootmoeder WILDSCHUTS achteroude Nicht voor een paar honderd jaar in haare jeugd borduurde, en nu geloof ik ergens bij ons op de vliering in een' hoek ligt; indien nu de eerste van dien boom een Generaal of zo iet was, en zig in den heiligen oorlog voor een wreed schepzel bekend maakte, die met eigen handen een paar honderd Turken, of Heidens, of Jooden dat is het zelfde, van kant hielp, dat is, vermoord heeft, dan zijn alle zijne kinds, kinds, kindskinderen tot aan de voleinding der wereld, edelen; hoe of het naderhand met hun gaan zal, dat kan ik niet zeggen; misschien zullen hunne onleesbaare perkamenten daar zo weinig gelden als de onmeetbaare schatten van sommige rijke kooplieden: nu dat is hunne zaak; zo lang zij ten minste hier zijn, zijn zij edelen, al hadden zij den moed niet om een pistool afteschieten of een vleermuis te verjaagen; al kunnen zij niet genoeg leezen om de groote daaden huns stamvaders te onderzoeken; zij hebben niets anders te doen dan te eeten, te drinken, adel aan den nakomelingen te bezorgen; te speelen, te slaapen, te jaagen; (zo zij willen) en met hunne vaderen te ontslaapen, om in de grootsche lompe graftombes te worden bijgezet; doch het is met deezen adel, als met alle andere gezelschappen, er is geen koorn zonder kaf: maar, en dat is het ergst voor zulken, van wien ik schreef, er zijn zulke weldenkende lieden onder hun, die zo weinig trotsch zijn op hun-

ne *geboorte*, en zig zo vereerd achten met den rang van mensch, dat zij ook hierdoor hunne verstandige begrippen aan den dag liggen, en verdienen met onderscheiding, (in spijt huns adeldoms) door alle redelijke menschen behandeld te worden; iet dat ook altoos zo geschiedt; want waarom zou men iemand, om dat hij van adel is, verachten? het is immers Jonker JAN ERNST, onzen buurman, zijn schuld niet, dat hij de geslachtboom van LX eeuwen moet helpen uitbreiden? het zou zeer onbillijk in *ons* zijn; die lieden zijn van *geen geboorte*, zulke lieden onderscheiden zig door deugd, verstand, beleefdheid, kortom door alles wat een wèl opgevoed, kundig, verstandig man, de liefde en achting van alle menschen verwerft; zulke edelen beminnen hun vaderland, en zijn gereed om voor haare vrijheid hun bloed te storten; dit zijn waarlijk *genadige* Heeren, *genadige* Vrouwen; en hunne Freules hebben het zelfde recht op dien titel van *genadige* Freules.

Freule CAROLINE - eene van mijnen moeders lievelingen, heeft de kanten zo fraai gevonden dat zij mij raadde die niet te laten maaken voor ik de bruid ben, doch daar kan ik onmogelijk naar wachten! ik heb dat met Freule LINTJE, overlegd, om die dan voor paaschpronk te houden: misschien kunnen zij des een middel worden, om mij eens tot die waardigheid te doen geraaken; ik zal zeker alle oogen trekken; en aandacht optewekken is, meen ik, daar den eersten stap naar toe? wat zal ik nu doen om mijne dankbaarheid te betoonen; Tante gij hebt zo

gaarne dat wij u wat nieuwtjens schrijven; doch die zijn hier zo schraal, dat er haast geen aankomen aan is,

Het spijt mij zeer, dat gij ons nooit eens bezoekt; gij zoudt dan zeker in de groote kerk gaan moeten, alleen om opschik te zien; onze Dames draagen nu nog *sakken*, waarop wel drie deelen van de wereld gewerkt zijn; of alle de dieren die er in *mijne jeugd* in Blaauw Jan te kijken waren: eene onzer goede bekenden heeft een kleed, waarop de wonderboom van JONAS heel natuurlijk met al zijn gewaai op geborduurd is; en 't jammer dat er voor den walvisch geen een hoekjen overschoot.

Hier is ook groot gebrek aan naaisters en kleermaaksters, zo dat Tante, indien gij eene rijkeluis naaister kond bepraaten, hier alle jaar zes weeken te komen werken, wij allen zouden groote verpligting aan u hebben: doch alle inwooners van mijn land zijn zo werelds niet: in deeze provincie zijn magtig veel *opgewekte* lieden onder edelen en onedelen, wijzen en zotten, gezonden en zieken; zij zouden niet dansen al ware het om alle de koningrijken der aarde; zij gaan nooit op de kermissen, en zijn met afgrijzen vervuld op het gezicht van een paar dansende aapen, of huppelende beeren; zij zouden nooit te bewegen zijn om een kaart in de hand te neemen, ook niet om gaarn optewinden; zij vieren des Heeren Sabbathdag zo strikt, als onze Joodsche slager, en zijn huisgezin; het zijn voor 't overige heele *lieve* menschen, die zo zij niet zo gierig,

trotsch, lui en lekker waren, het al heel verre op den weg naar den Hemel zouden gebragt hebben: doch, wie is volmaakt? en ieder heeft zijn boezemzonde: dit zeggen deeze lieden zelf - het is de waarheid.

Het trouwen gaat hier zo wel zijn gang als elders; voor een dag of zes is hier in het heilig huwelijk getreden eene vroome, schatrijke jonge Juffrouw van twee-en-vijftig jaar, met een' man die nog niet mondig was; onze Dominé poogde wel dit ongelijk huwelijk te beletten, maar de Dame zeide, dat zij trouwde eenig en alleen om altoos goed gezelschap binnens huis te hebben; en ik voor mij geloof dat heel wèl; want de gezelligheid is den mensch ingeschapen - dit is het niet al: de oude dag is vervooruitziende; en de *jonge* vrouw was beducht, dat indien haare natuurlijke erfgenamen, die van hoogen staat, en zeer behoeftig zijn, eens achter de duiten zaten, dat het geld hun ten bederve zoude kunnen strekken, en zij daar een slecht gebruik van zouden maaken; wat is dit menschlievend!

Onze Pieter-baas heeft een proces gewonnen, dat hem veel roems, maar weinig voordeels aanbrengt; ik zal het u vertellen Tante: een boer die om zijne zaaken verplicht was, heel naar *Amsterdam* te trekken, had, op verzoek, van een rijk burger die digt bij ons zijn Buiten heeft, een zeer schoon tafelhorologie medegenomen, om het te laten herstellen; t'huis komende, plaatste hij het in zijn pronkkamer, bij den grooten Staaten Bijbel, om er

dien zelfden avond mede te vertrekken, met het horologie meen ik; de hond eens Jonkers, verschil krijgende onder het jaagen door den boer zijn land, ontloopt hem; de deur open ziende vliegt hij zonder complimenten in huis; de jaager maakt geen zwaarigheid hem te volgen; en dewijl hij geloofde evenveel recht te hebben om in een boer zijn huis, als in zijn koorland rond te loopen, en zijne honden te straffen, slaat hij het horologie in gruis en scherven: hieruit ontstond dan een proces: en mijn broêr wist met zijn *Corpus Juris* en Advocatenverstand, het zo fraai te maaken, dat de Edelman of hij hoog of laag sprong, ja alle duivels uit de hel vloekte, zijn proces verloor, en den burger schadeloos moest stellen, zo wel als den boer in wiens huis hij die baldadigheid had laten bedrijven... wacht! .. weet ik nog niet wat? laat ik eens bedenken; ja! het spookt hier afgrijzelijk in een huis, dat geen half quartier uurs van ons afstaat: er heeft een rijk rentenier gewoond die veele voogdijschappen had; nu denken de buuren dat die man tog geen weezen-geld zal hebben na zig gestreken: en mijne ouders gelooven noch 't een noch 't ander, maar onze stijfster, eene geloofbaare vrouw, die daar de wasch opdoet, heeft mij met haar eigen mond verhaald, dat er alle nachten getimmerd en gespijkerd, en geschaafd wordt, dat de lieden hooren en zien vergaat, en de vader van eene zijner weezen was een timmerman; er komt alle nachten ook een geest in de keuken, en dit is geen be-

drog, want men ziet hem zo duidelijk als ik mij zelve in de spiegel zie; er worden ook sleepende kettingen gehoord; ja wel Tante lief! zo dat, het is er heel akelig! nu wilde mijn broêr met geweld daar een heele nacht blijven, doch het schijnt dat het spook banger was voor een jong Advocaat, dan die voor alle de spooken in de heele Provincie: maar dit is zo treurig, dat wij eens van wat anders moesten praten.

Zo ik niet te nieuwsgierig ben, waarde Tante! zou ik u gaarne eens vraagen, hoe het met nicht KEETJE'S huwelijk staat: mij dunkt, zij moet aan iederen vinger wel een vrijer kunnen krijgen; maar zij is zo digt als een' pot tegen mij; zo ik wist dat het haast lukken zou, zoude ik mijne Brusselsche kanten voor de bruiloft bewaaren; want ik hoop immers Tante, dat wij nog zo op zijn ouwerwets bruiloften zullen? ik hou zo van de vreugd, en heb echter nog nooit te bruiloft geweest, dan toen onze Dominé trouwde, en toen had ik mijne dansschoenen te vergeefs aangedaan: als ik mij ook wèl bedenk, was dit wat gek van mij; maar ik wist toen niet dat danssen grooter zonde was, dan zig met eeten en drinken te overlaaden: het is maar zo: men leert veel als men *oud* wordt: ik zoek alle dagen een vrouw voor PIETER-baas, maar nu KEETJE mij dat pretjen kan bezorgen, zal ik voor eerst daar zo een schrikkelijke haast niet mede maaken, te meer, om dat onze zeun schrikkelijk veel nooten op zijn' zang heeft: hier is zo weinig stofs,

en onze Freules trouwen zo niet met Advocaaten, die alleen Burgers zijn, en hunne brieven zegelen met een paar naamletters, of een brandend hart.

Hier loopt een gerucht, dat de Keizerin van *Rusland* den grooten *Turk*, met al zijn stoet van wijven en bijwijven uit *Constantinopel* wil gaan jaagen: evenwel ik wil voor de waarheid niet instaan; want ik heb nooit het geduld om een courant heel uit te lezen; ik zie altoos maar in de advertentiën, dat is wel eens zo aartig: ja, daarvan gesproken: voorleden Donderdag las ik, dat er een klein *Spaansch Hondjen* met gouden *belletjens* om zijn' hals, te *Amsteldam* verloren was: ieder denkt om de zijnen, en ik vreesde of het dier wel het lievelingetjen van Nicht KEETJE zijn mogt: 'Och!' schreeuwde ik, 'dat is ongelukkig:' mijn moeder die bij mij stond verschrikte er van; maar toen ik haar het droevig verlies verhaalde, zeide zij: 'Hoor BETJE! ik hou niet veel van zulke grillen; ik dacht dat het een ongeluk behelsde:' moeder is ook somwijlen heel stemmig, weet gij Tante? nu zou ik gaarne weeten of het zo zij; want ik neem altoos deel in het verdriet mijner vrienden; en KEETJE moet ijsselijk bedroefd zijn, om dat dit allerliefst rekeltjen is weggelopen: o! dat kan ik zo begrijpen!

Ik merk dat gij, mijne lieve Tante, u zeer verwondert, om dat ik zo weinig trek heb om eens te *Amsterdam* te komen logeeren, en wat van de publicque vermaaken te zien, zo als de Comedie, en het Doolhof, en soortgelijke dingen, daar tog jonge

luï altoos smaak in hebben: om de waarheid te zeggen, en niet te jokken, daar heb ik wel grooten lust toe, maar mijn moeder is precis als gij, Tante, zij kan niet besluiten haare eenige dochter voor eenige weeken achteréén niet te zien; en ik bemin mijne ouders zo zeer, dat ik nog nooit kon besluiten om een week lang hen te verlaten: dit is wel kinderachtig, of kinderlijk - nu dat is het zelfde, maar wat kan ik het helpen?

Eene oudachtige Mevrouw, een vriendin of goede kennis van mijne moeder, en eene zo vroomme vrouw ook nog, dat zij nooit printen wil zien dan uit den Bijbel, nooit wil hooren zingen dan uit SCHUTTE, en nooit te kerk gaan bij een Dominé die geen groote paruik draagt, of nog niet wedergeboren is, sprak mij daar eens over aan: 'Lief hartjen!' zei zij, 'je moet je zelve zo wat losjes maaken, van alles wat je lief is in deeze wereld; hoe zou je het stellen, kindjen! als onze lieve Heer in zijn' weg goed vond om je vader en moeder tot zig te neemen? je ouwers zijn ook stervelijk' - wel Tante, wat werd ik boos op die akelige Mevrouw! wat behoefde zij mij iet te herinneren dat ik weet, en waarvan ik altoos vlugt zo gaauw ik maar kan, het hielp niet: zij ging voord, en ik moest eene lange treurige Predicatie over de dood hooren: het zou u ook niet te best hebben aangestaan, Tante; wij houden het met de levendigen niet waar? evenwel, die doodskloks-dreun gonsde den geheelen nacht zo dof en

zo brommende in mijne ooren, dat ik niet slaapen kon, en braaf schreide: ik vroeg haar, voor ik mijn werk had opgevouwen, evenwel nog: ‘Zoudt gij dan willen hebben, Mevrouw DRAAIMANS, dat ik,’ (ik deed het om haar te kwellen, Tante,) ‘dat ik mijn ouders verliet, om te *Amsteldam* in de Comedie te gaan?’ - ‘Naar de Comedie! naar de Comedie! och zo je daar toe verleidt zoudt worden, blijf dan altoos t’huis! *Amsteldam* is een Babilon;’ (ik dacht aan het liedjen dat onze werkmeid dikwijls zingt:

Babilon met onverstande
Dieder den Bel heeft groot gemaakt,)

‘een goddelooze stad, die allang in de zee zoude geworpen zijn, indien de Heere daar zijn uitverkooren volk niet had, en graag-getrouwe knechten die voor haar heilige handen ten hemel heften - en in die Comedie wordt niets gespeeld dan Heidensche en Paapsche stukken.’

Gaarn wilde ik de Comedie verdedigen, doch ik kan er zo weinig over oordeelen, en mijne moeder zegt mij dikwijls dat die nog zeer groote verbeteringen noodig heeft, voor zij een school van deugd en goede zeden zijn kan: zo dat, Tante lief! - ik pakte maar op, en ging, zo als ik zei, heel treurig naar bed.

Zie daar, Tante, een heelen langen brief! zo ik niet vreesde u te verveelen, ik zou nog wel een

velletjen vol schrijven: ik heb mijne moeder verzocht of ik deezen, door haar ongelezen, mogt verzenden, het geen zij mij, om dat het aan Tante was, gaarne toestond.

Duizend groeten aan mijn waarden Oom, en duizend dankbetuigingen aan u mijne geliefde goede Tante, van uwe Nicht en Dienaarsse,

BETJE STAMHORST.

P.S. PIETER-baas heeft ook grooten trek om op de bruiloft te komen; hij zal er, zegt hij, zijne zaaken wel naar schikken: ja ja, met al zijn verstand is hij echter zo gek, als een geestige jongen zijn kan.

Zestiende brief.

Juffrouw ELIZABETH STAMHORST, *aan den Heere* J. VAN VEEN.

VRIEND VAN VEEN!

Zijt, of waart gij indedaad zo nieuwsgierig, naar een' brief geschreven aan uwe zuster door haare vriendin? o dit geeft mij geen groot denkbeeld van u, over het geheel genomen! het is in uwe sexe, (merk wel op, vriend VAN VEEN! dat ik mij al-

reeds naar uwen stijl begin te schikken; want in twee zijdjens, luchtig en keurlijk geschreven, telde ik zesmaal het woordeken *sexe*, en het bijwoordeken uwe *sexe* - eens vooral, of het te pas kwame, mijne epistels bestaan doorgaands in tusschenredenen - daar zult gij u aan dienen te gewinnen; ik vind dit eens zo gemakkelijk als dat men zo lang aan eenen volzin voordraagt;) neem nu den draad weêr op, en volg mij gehoorzaamlijk: het is in uwe *sexe*, eene prijselijke hebbelijkheid, *tuk* te zijn, (niet op roef, maar) op wetenschappen, kunsten en geleerdheid: maar, vriend VAN VEEN! nieuwsgierig te zijn naar brieven van meisjes! en confidentien tusschen meisjes: 'Zeker! dit heeft uw vader u niet geleerd;' op dat ik de woorden gebruike van zekeren Advocaat van kwaade zaaken... doch dit weet gij niet: het is in *onze* kerk voorgevallen!

't Is wel waar, dat gij deeze nieuwsgierigheid poogt te wettigen, door een compliment: wij meisjes, kunnen, zegt gij, uit een prijscourant een satire maaken, en hebben zulken grooten schrik voor groote zwaare boeken, dat wij over den titel alleen, een verhandeling kunnen schrijven enz. enz.: wie weet of gij ons in uwe Meniste ziel niet zelfs verdenkt, dat wij in staat zijn om veele dikke folianten tot kleine zak-almanachjens te doen inkrimpen! o gij lieden hebt altoos uwe strecken en quinten.

En heeft *onze* MIETJE, (want, zo noemt iedere leevendige ziel onder u, uwe zuster, en hoewel ik

niet onder de uwen behoore, zo verkies ik haar ook zo te noemen - tusschen rede) - *onze* MIETJE, waarlijk, mijn brief zo dikwijls herleezen? dit is mij wat duister, want hij was duidelijk, en zo klaar geschreven dat een kind hem verstaan kon: maar *onze* MIETJE, is een recht Menist nufje dundoek: met dit alles, het is mij lief, dat zij zo veel aandacht verleend heeft aan mijnen brief, en dat die haar reeds zo zeer verbeterde; want zo ik u gelooven mag, heeft zij dien met haast en drift beantwoord: nu weet gij echter, dat haast en drift geen inmenzels zijn in haaren natuurstaat: dat zij u vergat schoon linnen te geeven, is weinig aan verbeurd, vermids gij, vriend VAN VEEN, zo weinig als ik u dan ook in persoon zag, mij onder die knaapjens schijnt te behooren, die maar schoon linnen voor schoon linnen verwisselen; dat eene groote baldaadigheid is, en ons arme, huislijke meisjens veel nutlozen arbeid geeft: (ik heb, [*tusschenrede*,] ook zo een PIETER-baas onder ons dak, die mij in dit stuk groote reden tot misnoegen geeft:) ik begrijp des, dat *onze* MIETJE daar niets aan konde misdoen; uw bepoejerde rok kon er nog al beter dóór; op de beurs spot men (zegt onze Advocaat, die wel eens te hooi en te gras overvliegt;) met die porceleine gesuikerde bruigomtjes, die er uitzien, of zij zo uit moeders kinderkamer aan de hand der kindermeid uit spelen gingen: en mijn lieve Nicht KEETJE heeft zeker geen grooter afkeer van een bepoejerden rok, dan van een met poejer en pomade

bedorven rozencouleuren pelise; zo dat, waarover zoudt gij u nu te beklagen hebben: genomen zelfs, dat zij het theegoed had vergeten aftewasschen, wat nadeel ontvangt gij daar uit? het komt immers niet voor u op, vriend VAN VEEN?

Dat zij u afgrauwde toen gij meubeltjens van haar eischte, die zij u gewend had uittedeelen - o dit is onverantwoordelijk! begrijpt het lieve hartjen dan niet dat een kribbig humeurtjen nog veel erger is dan een daauwelachtig natuurtjen? dat zijn broeder toetegrijnen veel grooter zonde zij, dan drie quartiersuur te besteden aan het wasschen en in orde schikken van het theegoed? heb geduld! ik zal haar daar ook eens, (al met er tijd,) over onderhouden.

Gij weet, of misschien weet gij het niet; (want wat weet uwe sexe van vriendschap?) - dat wij meisjens zekere regels in de vriendschap hebben aangenomen, en dat volgens die regels er altoos een vermaanster en eene vermaande zijn moet? dit houdt de gesprekken levendig, en de briefwisseling aan den gang: buiten dit, kunnen de kleine vriendschapsgenootschappen even weinig stand houden dan de geleerde maatschappijen, zonder twisten en disputeeren, over een grond- of wortel-woord, over schoolsche theologie, over onbekende bovennatuurkundige waarheden.

Het kan zijn, dat een Rijk 't welk verdeeld is, niet lang staan kan; dat in een Gemeenebest eendragt magt maakt; doch zo is het niet in kleiner genootschappen en gezelschappen; integendeel, dit

haalt de banden van wederzijden vaster aan, en alles blijft in de schoonste orde: uw zuster is de oudste, en tusschen ons, in diep vertrouwen gezegd - verre weg de wijsste van ons beiden: dus zoude haar het recht van onderwijsster, vermaanster en berispster toekomen: maar wat wil het ongeluk? ik kan niet al te bestig tegen berispen: dit, ik beken het, is voor *onze* MIETJE juist niet van het wenschelijkste: ik heb nooit in ons huis iet gezien dat naar eene roede geleek, maar ik houde mij verzekerd, dat men mij met dat wreede monster in de dreigende hand, nooit zoude hebben kunnen bewegen om haar te kussen; om des vrede en eensgezindheid tusschen ons te bewaaren, en rustlooze harrewarrerijen voortekomen, en het nut der bestraffingen niet te laten verloren gaan, heb ik, met het beste oogmerk de orde der Natuur tusschen *onze* MIETJE en mij omgekeerd: iet dat dagelijks met het beste, het slechtste, ja zelfs zonder oogmerk in 't geheel, voorvalt: ik toon des mijne vriendin haare gebreken - niet de grootsten - dat is nog te vroeg: strenge Heeren regeeren niet lang; en men moet altoos met zachtheid beginnen zo men den baas wil speelen; maar zulke fouten als mij wel het meest stooten, en meer strijden tegen mijnen smaak, dan tegen de zedeleer; uit haar antwoordt, zie ik, dat ik haar geen kleinen dienst deede, en dat wij beiden onze bestemming opvolgen; zij is zo onderworpen, zo kinderlijk onderdanig, zo gedwee, dat zij zig slechts nu en dan de vrijheid geeft, om

mij zo een Menist fijn kneepjen weêrom te geeven: in deezen schijnt zij eene leerlinge van den H. AUGUSTINUS, die geloofde waarheid te spreken, als hij verzekerde: ‘Dat hij GOD’S toorn nooit zo zwaar gevoelde, dan als die hem over anderen deed regeeren;’ de man schijnt echter zig nog al tamelijk wèl onder deezen toorn te hebben gehouden, zo men zijne schriften en daaden nagaat: dus verre over MIETJE: nu volgt iet dat meer mij betreft: reeds verhaalde ik haar, welk een grooten draai mijne eigenliefde aan het oor kreeg, toen mijne moeder mij kwam verhaalen, dat de Heer VAN VEEN, haare voorspraak en gunst verzocht bij eene jonge Juffer, in wie deeze lieve moeder zo veel belang stelde; toen zij er bijvoegde, dat deeze liefde haar ongemeen verheugde enz. enz. mijn hart, (dit kunt gij wel denken!) sloeg geweldig, ja zo heftig als het hart van onze MIETJE, wanneer mijn broêr, die een haastige sinjeur is, en wel veêren in handen en voeten schijnt te hebben, wat driftig met de tafelschel rinkinkt, als zij het lieve gezichtjen van hem had afgewend; mijne moeder liet mij raaden, (hoe weinig zag ik toen dat dit nodig ware!) wie het *gelukkig* voorwerp uwer alleroverheerschende liefde was? eigenliefde verzekerde mij, dat het niemand anders was of konde zijn, dan BETJE STAMHORST! vóór ik nog konde antwoorden, zeide mijne moeder (die misschien mijne verlegenheid zag,) het is uwe Nicht WILDSCHUT; ik *vorderde* wel niet zo als uwe zuster, bij iederen deur die wat hard

werd toegegooid een glas water! (over dat *vorderen* nog eens meer opzettelijk; zie, het is voor mij ondragelijk als MIETJE zegt: ‘GERRIT! de kat, geloof ik dat wat melk vordert,’ en ik zou haar, indien GERRIT er niet bij gestaan hadde, haar van ganscher hart op de vingers hebben kunnen tikken;) maar ik ging voor het schuifraam en admireerde de fraaje wolken; wijl - er juist volk in de kamer trad, 't welk met mijne moeder over geheel iet anders kwam spreken.

In mijn koepelkamer alleen zijnde, betreurde ik mijne dwaling, niet langer dan tot ik zag dat ik mijne hoop moest vestigen op uwe hoopeloosheid: ik overdacht met veel genoeg, hoe weinig gij voor KEETJE geschikt waart; en wetende dat zij op zijn best onverschillig voor u is, voorzag ik duidelijk, dat indien gij haar langer kwelt en naloopt, afkeer uw deeltjen zijn zal: daar er nu ten minsten in de Natuur, en dat is genoeg voor ons, geene liefde zonder hoop lang bestaan kan, zag ik schemerachtig de mogelijkheid om de opvolgster van KEETJE te kunnen worden: voords dacht ik aan dit alles, in 't geheel niet meer: maar toen ik eenen brief van u ontving, herinnerde ik mij het gebeurde, en hield mij verzekerd dat die brief eene liefdensverklaring, in forma, behelzen zoude: of mijne vingers beefden toen ik hem opbrak? ik geloof het niet, althans ik weet het niet, maar dit weet ik, dat deeze te leurstelling nog veel sterker en *wreeder* was dan de eerste.

Hoe! gij verzoekt mij uwe voorspraak te zijn? ik? neen, neen! zoude ik mijn eigen plan in de war gooien, mijne heldere, hoewel verre afzijnde uitzichten benevelen, verdonkeren? - ja voor altoos verwoesten? weet gij dan niet, dat gij mij het onmogelijke vergt? o hoe weinig kent gij het vrouwlijke hart! of de staatkunde der meisjens op dit gewichtig stuk; doch dat daar gelaten.

Zeg mij toch, zo gij het weet, waar over moet ik mij meer verwonderen, over de gebrekkelijkheid van uw oordeel, of over de vermetelheid die u in 't hoofd bragt, om eene gezellinne uws ijdelens levens te kiezen, die geene andere is dan mijne lieve Nicht WILDSCHUT! moet gij dan juist het spreekwoord, dat onbekend onbemind maakt, *logenstraffen*, door te beminnen dat gij niet kent, immers niet van dien kant, die haar zo ten vollen eene *Dame du ton* gemaakt heeft!

Hadde ik ooit gedacht, dat er zo een trotsch hart onder zulk een zedig gelaat verborgen konde liggen^(*), dat zig durft hechten aan een voorwerp waarop alleen eenen VAN ARKEL zoude kunnen hoopen! doch ik zal mijne verwondering terug roepen, om met aandacht uwe droevige klagten te hooren - 'Ik bemin Juffrouw WILDSCHUT met de allertederste, zuiverste, belangloosste liefde' - heel

(*) Juffrouw BETJE had den Heer VAN VEEN maar één' dag gezien aan het huis daar zijne zuster logeerde, vóór die bij haar aankwam.

wel, vriend VAN VEEN! maar hebt gij vooraf wel onderzocht of KEETJE op zulk eene wijze wil bemind zijn? of zij dit slag van liefde ooit kan behoeven tot haar geluk? kent gij haar zo weinig, dat gij dit ook maar flauwlijc durft hoopen? - kom aan, ik zal u uit medelijden eens dien weg wijzen; want hoe ik ook over u denke, ik zal mij niet wreken; luister eens met een leerzaam gemoed.

KEETJE is geen kenster van zulk eene ouderwetsche liefde; zij zou u geen letter noch jota verstaan, 'Hevige, tedere, belanglooze liefde,' is voor haar *abra cadabra*; spreek haar van eene liefde die u beiden, zodra gij man ende wijf zijn zult, in de rechten der allerverregaandste vrijheid zal herstellen; geloof mij, indien gij haar maar vrijheid laat *zien*, zij zal luisteren: even zo als uwe liefde niet goed is, zo deugd ook de wijze niet waar op gij haar die hebt verhaald: 'Ik heb met alle zedigheit en eerbied, doch met allen ernst en drift haar mijne liefde verklaard;' wel mijn jongetjen! KEETJE is mij te na om haar te prijzen; ik zoek ook mijn hof niet bij u te maaken; echter verzeker ik u, dat zij zo wel door haar natuur als door haare opvoeding, hoe veel gij dan ook op die mijner Tante, (de opvoeding meen ik,) te zeggen hebt; de kuische maagt *Clarisse* in *Gijsbert van Amstel*, geen hairbreed te wijten heeft: maar geene *Dame du ton* kan immer smaak hebben in zo een liefde, of in de wijs waarop men die verklaart.

Gij moogt wel groote oogen zetten, en uwe gelaatsspieren eene aanmerkelijke lengte geeven; het is niet anders: weet dan voorder, dat de wereld veel verbeterd is; de ondeugden zelven zijn niet meer zo foei lelijk dat men er kinder-zwakke zedelijke zielen, mede naar bed zoude jaagen: de geveinsdheid zelve is in haar voordeel veranderd: men schoolt nu niet langer met betere, maar met ergere lieden dan men zelven waarlijk is; men pocht op schandelijke gunsten, die men ook niet eens ontving, maar die men zelfs nooit begeerd heeft: men snoeft op daaden die ons inwendig met afgrijzen vervullen; ik zelf ken in ons oord jonge lieden, die indien zij maar half zo slecht waren als zij ons willen wijs maaken, verdienden uit de maatschappij gebannen, en aan de gemeene lands werken achter den kruiwagen geketend te worden.

Het *hart* onzer *Dames du ton* is wel niet bedorven, maar haar smaak deugt niet; en het voorbeeld sleept haar ongemerkt mede: zulke Dames, (en KEETJE WILDSCHUT behoort er ongetwijfeld onder,) kunnen geen minnaar uitstaan, zeg ik u immers! die niet vrijt als niet vrijende, en iet zo smachterig begeert als of hij van zijn vangst niet zeker ware; indien gij op dien trant voordsukkelt, en zucht, en armzalig kijkt, zult gij er niets bij winnen, dan den naam van een onnozele hals die *geen wereld heeft*; doch om dat gij een knap slag zijt, en koets en paarden voor uw vrouw zult kun-

nen houden; zullen misschien een half douzijn deezer Dames u genoeg rekenen om onder haar te overleggen, of gij zo geheel-en-al *onbruikbaar* moet blijven, dan of het der peine waardig zij, u te ontbolsteren? zij zullen hierop eenige hoop bouwen, indien het waar is, dat gij u, zo als uw zuster verhaalde, uw Meniste opschik grootendeels had afgelegd, en dus voor het uitwendige meer tot haar genaderd zijt, sedert de schoone oogen mijner Nicht, u zo deerlijk hebben doen lijden.

JAPIK! JAPIK! kendet gij de vrouwlijke iedeleid toch wat beter! zij wil geveleid worden, man! en niet geëerbiedigd; zij eischt moed in hem, die zig aanbiedt om haar eens te beschermen, tegen alles wat haar zoude kunnen benadeelen, (mids zij de handen vrij houde,) doch zedigheit en bloêheid zijn in de wereld woorden van dezelfde beduidenis: maar, zegt gij, dus doende zal de edelste aller driften, de liefde, geheel verdwijnen en plaats maaken voor stoutheid, vleierij en bedrog?

Wat kan ik dat helpen? en wat uwe verwondering, uwe uitroepingen? niets! volstrekt niets! en zou het gezond menschenverstand, u niet met recht kunnen vraagen: ‘En waarom vriend VAN VEEN, zijt gij in eenen cirkel getreden, daar gij niets te maaken had? ik vraag u, wat had gij toch in die galei te doen?’ indien gij daar evenwel blijven wilt, en uw oogmerk bereiken, volg dan uw medevrijer; kunt gij niet? dat is zijn schuld niet, poog ten minsten; en gaat

dat in 't eerst wat stijf en houtig, men leert met den tijd: 'Hij valt u in de rede' - val hem ook in de rede: met wat onbeschaamdheid en blufferij is dat wel te doen; kunt gij niet snoeven, niet babbelen; kunt gij niet een douzijn of zes anecdotes verhaalen? gij ziet zelf waardoor hij aller harten wint; smaakt u mijne vermaning niet? ligt dan het anker en houd een anderen koers - 'Doch dat laat u uw hart niet toe!' daar hoor ik je! nog een raad: schik u naar KEETJE, en troost u met de hoop, dat zij zig, als zij getrouwd is, naar u zal schikken... maar ben ik niet evenwel dood goed, dat ik zo al mijn' raad aan u verkwist? al mijn tijd verkwansel? voord dan al weêr.

'Zeg haar dat gij niet leeven kunt zonder haar:' zij zal u antwoorden: 'VAN VEEN is een gek' - dat gij alles zult doen om haar gelukkig te maaken' - 'ik heb zijne hulp daartoe niet noodig - ik heb gelds genoeg om alle uwe redelijke wenschen te voldoen' - 'ik heb zelf meer gelds dan ik noodig heb' - doch nu heb ik een klein vraagjen te doen: zijt gij ook rijk genoeg om alle haare onredelijke wenschen te vervullen? ik heb zo min in haar hart als in haar kas gekeken, maar ik geloof, dat indien zij alle de schatten van CRESUS bezat, zij u niet in staat zouden stellen om aan alle haare wenschen op den duur te voldoen.

Gij wilt dat ik uw goeden inborst aanprijze: ik denk naar den aart der liefde alles goeds van mijn naasten; doch die goede inborst ken ik alleen door

uwe zuster; en ook al sprak ik daarvan bij KEETJE, dat zou haar niet in 't minste verschelen, wijl zij uwe zuster niet is, en uwe vrouw niet worden wil: het verzoekje zelf is echter wel heel aartig;

‘Gij ziet gaarne dat eene vrouw zig vermaakt met die menigvuldige kleinigheden, waarvoor de Natuur haar eenen heerschenden smaak heeft ingeboezemd, om haar vergoeding te doen voor het gemis van zulke vermaaken die den mannen meer betaamen, ook om dat die buiten 's huis genoten worden’ - wel, lief kind, (zei eens een Wijsgeer van zestien jaar, tegen zijn eigen vleeschlijke moeder,) wel lief kind! weet gij dan ook nog dit niet, dat mijne Nicht dien smaak welke de Natuur haar wilde indrukken, niet heeft aangenomen? maar uit de hand der mode en der gewoonte, zulke uitspanningen die ons geheel-en-al van onze sexe verwijderen? doch hoe moet ik dan verstaan, ‘dat gij bekent dat uwe smaaken zeer veel verscheelen? en dat de goede indrukken, die zij ook op dit stuk van haare Gouvernante ontving, bijna geheel schijnen uitgewischt, door de opvoeding welke haare moeder haar vervolgens gaf.’

Indien gij door goede indrukken, smaak in huislijke vermaaken begrijpt, dan durf ik u verzekeren, dat er nog wel heele leesbaare tekens daarvan in de afgelegenste gedeelten van haar vrouwelijk hart zijn optedelven; doch het zal geduld, tijd en behendigheid eischen die te vinden, en in voorigen luister te herstellen: ik vrees ook, dat, genomen

gij vond die trekken, die overblijfsels, dat men tog altoos zien zal dat er naderhand aan gebroddeld is; zo als men altoos ziet, aan nagekraste koperen platen die hunne eerste scherpte en fijnheid van snede verlooren hebbende worden opgehaald, om de boeren te bedriegen: 'Maar,' vraagt gij, 'is er van een goed humeur niet altoos nog iet goeds te maaken?' - mij dunkt dat deeze vraag gewigtiger is dan veele prijsvraagen waarvan het wèl beantwoorden met een gedenkpenning vereerd wordt; ik zal echter u zo goed te recht helpen als ik kan, en mij, vóór ik dit doe, daar eens een paar minuten over bedenken.

Zie hier mijn antwoord - mij dunkt het is met de goede humeuren gelegen als met de goede mannen: laat ik mij klaarder uitdrukken: indien het gezond oordeel veel gedaan heeft om *deeze* goede humeuren, *deeze* goede mannen te vormen, dan kan men veel, waarlijk veel goeds van beiden verwachten; maar indien deeze mannen en deeze humeuren goed zijn uit vadzigheid, uit traagheid, uit onbeweegbaare laauwe onverschilligheid, dan zie ik niet dat men er veel van zoude kunnen hoopen; 'Wasch den dwaas met salpeter, ja stamp hem in een' mortier, nog en zal zijne dwaasheid niet van hem wijken,' zo als Koning SALOMON zegt: en ik vrees dat indien men dit recipè omtrent zulke karakterlooze wezens gebruikte, zij onveranderd zouden uitgetogen worden.

'Zal zij eens recht smaak in een huislijk geluk

krijgen, dan zeker zal zij het verkiezen' - heerlijk geredeneerd! heb gij slechts geduld om naar dat *zal* te wachten, en alles zal aan uwe wenschen voldoen - 'Zij is veranderlijk' - een schoone grond voor u! om op iet bestendigs van haaren kant te hoopen! - 'Ja maar zij is al dat vermaak reeds zo moede; zij zal zeker wel nieuwsgierig zijn om andere genoegens te leeren kennen;' gelooft gij ook dat alle menschen, die der wereld moede zijn, den hemel zoeken? - dit gaat, vooral, als men twintig jaartjens telt, zo vast niet; het is veel waarschijnlijker dat KEETJE, met den moeitemaker ALEXANDER, een andere wereld, om te genieten, zal poogen optezoeken: '*Maar:*' (gij schijnt wel geregeerd door het wordeken *maar*,) 'maar al die zinlijke genietingen beginnen haar reeds te walgen' - maar zij zal die poogen te verbeteren door nog andere inmezels: de leer van het zesde zintuig, waarover mijn geleerde broeder wel allerliefst snappen kan, zou voor zulke KEETJE'S eene troostvolle leer zijn beide in leven en in sterven; indien de Wijsgeeren (zo veel begrijp ik wel van PIETER-baas zijne dissertatien,) niet zo ezelachtig koppig op het bijwoord *zedelijk*, zesde zintuig gesteld waren; en uit beleefdheid dat woordjen wilde verwisselen, met *dierlijk* - voor mij is alles nog zo verbaasd duister in het vooruitzicht; en men moest zeker de scherpziende oogen eens minnaars hebben, om tegen alle waarschijnlijkheid aan zulke aangename, verafgelegene verschieten te

ontdekken: evenwel zegt vader LUIKEN - 'Ongezien, kan geschiên;' ik bemin KEETJE zo hartlijk dat ik alle moeite heb om mij door uwe hoop niet te laten wegsleepen.

'Maar al wiste ik ook, 't geen de Hemel verhoede, dat zij nooit de mijne zoude worden, zo zou dit denkbeeld alle mijne genoegens vergiftigen, en niet slechts aan den wortel van mijn geluk, (een beuzeling,) maar ook aan dien van mijn leven knaagen' - deeze zinsnede overtuigt mij ten vollen, dat gij somwijle niet wèl bij *den hoofde* zijt; gij verdient geene wederleggingen - geen antwoord zelfs; wees verzekerd, dat ik u, in zulke droevige toevallen van verliefdheid, hartlijk beklaag, en dat dit alleen de reden is, dat ik niet in lagchen uitbarst - 'Maar als dit gebeurde, dan zal ik tog nooit dulden, dat zij in de magt van eenen VAN ARKEL kome;' trarare! trarare!

Welk eene geheele herschepping heeft de liefde u doen ondergaan! - doch er is in uwen toorn zelfs iet onnatuurlijk; en het woord dulden, klinkt magtig vreemd in den mond van een bedaard man, die, zo hij nog niet ten eenenmaale den molen door den vang had, immers zou begrijpen, dat hem zo wel als het stedeken *Wijk te Duurstede*, dat ook eens sprak van iet niet te dulden, *niet zal gevraagd worden*.

Ik ben geene vriendin van VAN ARKEL; doch ik voor mij kan het niet dulden, dat gij hem in eenen brief dien hij zeker nooit leezen zal, afmaalt nog

erger dan Beëlzebub, overste der Duivelen: beschouw VAN ARKEL eens buiten alle betrekking met mijne Nicht, en zie dan of hij wel zulk een slecht mensch is als gij nu al vrij sterk zeker schijnt te gelooven; zou het geheel onmogelijk zijn, dat een man van verstand, want dit is volgens uwe eigen toestemming, van zijne doelingen terug keerde? zouden zijne sterker driften niet wel meer de oorzaaken zijn kunnen van zijne ongebondenheden, dan zijne slechte beginzels?... ik versta u! gij gelooft dat ik met veele meijens toestem: 'Dat de hervormde ligtmis, de beste man wordt!' dit geloof ik niet alleen geenzins; maar ik zou, geloof ik, eene opkomende genegenheid, voor een ligtmis, zonder moeite, al ware hij zo beminnelijk als VAN ARKEL, kunnen overwinnen; wel overtuigd dat eene vrouw van zuivere zeden, een beter leidsman door deeze wereld verdient, dan een bedorven man ooit in staat is te worden; het spijt mij altoos zo zeer, als ik jonge lieden die geen kwaad hart, en veel verstand hebben, zie vervallen onder zulke deugenieten die men om hunne domheid, en slechte, botte beginzels moet verachten; zou het hier veel beter zijn, indien gij, bij voorbeeld, het uwe poogdet toetebrenge, om eenen VAN ARKEL te *bekeeren*, dan hem in zulk een pik donker, haatelijk monster, zo schoonschijnend als hij anderen ook voorkome, af te beelden^(*).

(*) Juffrouw BETJE kon onmogelijk gelooven dat er buiten de Engelsche Romans, VAN ARKEL'S konden aanwezig zijn, en dat de Heer VAN VEEN hem genoeg kende om zijne afbeelding van hem te rechtvaardigen; alles wat zij des hierover zegt, getuigt meerder van haar eigen deugzaam hart, dan van eene welbepoefde ondervinding.

Wat aangaat zijne zuster, ik ken haar niet genoeg om over haar ten vollen te kunnen oordeelen; doch dewijl mijne *zichtbaare rede*, zo noem ik mijne moeder, niet goed vond kennis met haar te maaken, is mij dit genoeg; hoe beminnelijk zij mij toeschijne; mijne moeder heeft mij verzekerd, dat Mevrouw LENTING eene looze vrouw is, en onze nabuuren zijn niet half zo bang voor spook en bitebauwen, dan ik voor booze vrouwen ben; mijn afkeer van zulke vrouwen is nog sterker, dan *onze MIETJES* afkeer van een spin: meer kan ik daar niet op zeggen.

Ik zou mijne lieve Nicht beklagen, indien zij zulk eene gevaarlijke schoonzuster kreeg; doch hij zou in de huwelijksvoorwaarde kunnen beloven, met zijne zuster alle verkeerung aftesnijden, en ons des van dien kant gerust stellende hebben wij veel gewonnen.

‘Uit dit weinige zult gij kunnen oordeelen, hoe groot mijne zielsliefde is voor mijne beminde;’ - zielsliefde! zegt gij zo niet, vriend VAN VEEN? wel indien ik eenige kennis heb van liefde, dat ik niet denk te kunnen bewijzen, dan dunkt mij, dat uwe

zielsliefde op een hairtje gelijkt naar die liefde waaraan veele jonge lieden, ten minste eens in hun leven, bedroefd sukkelen; dit brengt u bij mij in verdenking, dat gij nog andere boeken gelezen hebt dan GALENUS en soortgelijken; want deeze phrase hebt gij nergens kunnen opdoen, dan in de een of andere zotte sentimenteele Hoogduitsche Roman: iet dat ik van zulk een stemmig Menist Heertjen nooit konde vermoed hebben.

‘En ik smEEK u dat gij in uwen overredenden stijl onze dierbaarste belangen bij uwe Nicht gelieft te begunstigen: gij vrouwen zijt geschapen om de deugd te prediken en der listige huichelaaren te ontmaskeren.’

Wij vrouwen zijn geschapen om den mannen te eerbiedigen, zodra zij ons uit onze vrijheid gepraat hebben, om hunne trotschheid te vieren, door alles te verrichten ten algemeenen nutte, wat zij beneden hunne waardigheid achten, of waartoe zij geen moed en geduld bezitten; om hunne onvoorzichtigheden te herstellen, hunne babbelaarijen weêr goedtepraaten, om de vrede uit de familiën, door dolle koppigheid verjaagd, terug te leiden - om hunne verwarde zaaken te redden; schulden die zij niet durven inmaanen, zelve aftevorderen; om alle kwaade luimen aftewachten, en nog een blij gelaat te toonen; om hun in ziekten en nooden bijtestaan; om hun, als zij wèl gemutst zijn, den tijd aangenaam te helpen verdrijven; kortom, om beurtlings de slagt-

offers hunner gebreken, of de speelpoppen hunner misselijke liefdensstuipen te zijn.

Wat betreft de huichelarij te ontmaskeren: dit is al vrij moeilijker dan gij misschien denkt; en wat is dan onze belooning? men houdt ons voor kwaadspreeksters die landen en dorpen aan elkander brengen; neen, neen! dat werkjen past mij in 't geheel niet.

‘De belooning, (o gij zijt toch indedaad nederig!) voor zo veele weldaaden zoude mijne hoogste achting en vuurigste vriendschap zijn, indien gij die beiden niet op de volkomendste wijze bezat; indien gij ten minsten daar eenige waarde in steltet.’

Ter goeder trouwe, vriend VAN VEEN! ik geloof waarlijk, dat uw harsens een weinig uit haar rechte plaats geschokt zijn: deeze laatste uitdrukkingen hebben bij mij geene de geringste waarde, om dat zij alleen een laf compliment behelzen.

Ik ben zeer in mijn schik met uwe achting, en nog meer met uwe vriendschap: ik kan u niet zeggen, dat is, ik wil u niet zeggen waarom, maar vriendschap tusschen jonge lieden... en ook uw hoofd is zo in den hobbel dat gij misschien mij niet wel zoudet verstaan: als gij uw gezond verstand mogt weêrkrijgen, zullen wij daar eens nader over spreken.

‘Laat ik u liever wijzen op de goedkeuring van uw eigen dierbaar hart’ -
Munnikke-werk, zeg ik u; mijne eigenliefde wijst mij eenmaal genoeg

op mijn eigen dierbaar hart - 'Op de goedkeuring uwer waardige ouders' - o de goedkeuring mijner ouders! dat is wat anders: om die te verdienen zou mij niets te moeijelijk zijn, ik zou zelfs kunnen besluiten, u voor al uw leeven in het huwelijksbootjen met mijne Nicht in- en op-tescheepen.

'Ik smeek, (al weêr dien krijtenden minnaar uit den mou te doen kruipen!) om uw medelijden, want zonder mijne beminde is mij het leven een last' - medelijden! o dat is een pligt, en ik oefen die ook altoos omtrent alle bedroefden, aangevochtenen, krankzinnigen, ja die van den Duivel zelve bezeten zijn; maak des vast staat op mijn medelijden.

Ik heb mij de fraaje gewoonte aangeleerd, om als ik aan 't schrijven ben, op geen handvol letters te zien - doch ik bemerk dat mijne mildheid tot *verkwisting* is overgeslagen - 'Zijne fouten te zien en die niet te verbeteren, is onverschoonbaar' - vaarwel dan, en wees toch verzekerd van mijn medelijden; het zal mij benieuwen, of gij moeds genoeg hebt deezen schrikkelijk langen brief te leezen van uw Dienaarsse,

E. STAMHORST.

Zeventiende brief.***Juffrouw ANNA HOFMAN, aan Juffrouw SARA SADELAAR.***

Het aandeel 't welk gij, mijne waarde vriendin! gelieft te neemen in het lot onzer beider vriendin WILDSCHUT, doet mij de pen opvatten, om u over het geen haar betreft, eens omstandig te onderhouden: ik vleide mij geduurig u eenige aangenaame berichten te kunnen geeven; dan ik vleide mij vergeefs: ik ducht dat zij in den strik die men haar gespannen heeft, zo zeer verward is, dat haar daar uitteredden, zo al niet volstrekt onmogelijk, echter hoogst onwaarschijnlijk zij: wat is het verdrietig te moeten zien, zonder het te kunnen beletten, dat onkunde, onnozelheid en goedhartigheid, de offers worden van boosheid, list en ondeugd! evenwel dit kan niet anders volgens den loop der menschlijke zaaken: de partijen zijn te ongelijk: hoe zoude toch eene Mevrouw, eene Juffrouw WILDSCHUT bestand zijn kunnen, tegen den schoonschijnenden, doortrapten, arglistigen VAN ARKEL, en tegen zijne zuster, na dat die het middel gevonden hebben om de eerste te misleiden, en de laatste voor allen goeden raad onvatbaar te maaken, met haare welmeenende vrienden bij haar in verdenking te brengen?

Hoe onontbeerlijk is voor de meisjes in 't bijzonder eene verstandige opvoeding! indien zij niet bekwaam zijn om zig zelven optevoeden! maar dit is doorgaands het geval; hoe noodwendig is het dan, haar zulke beginzels van deugd intedrukken, die door de bedachtzaamheid te werk gesteld, haar veilig door het gevaarlijkste deel onzes levens kunnen geleiden! KEETJE is thans in mijne oogen gelijk aan een litzinnig kind, dat men in eene sterke stroom van den oever, waar langs het loopt dartelen, afstoot, en dat de hand, uitgestrekt om het te redden, weigert te vatten: om hierover beter te kunnen oordeelen, zal ik u het volgende, en des eenigzins omstandig schrijven: zie dan of mijne gissingen gegrond zijn, dan of mijne vriendschap te angstig is.

Sedert mijn' laatsten brief aan u ben ik verscheiden keeren daar aan huis geweest; en altoos met het oogmerk om te zien of zij genaakbaar zijn zouden: iederen keer vond ik mij in mijne gedachten al meerder gevestigd, dat naamlijk het bezoek van Mevrouw LENTING ten oogmerke had, haaren broeder in zijne schuldige voornemens te komen bijstaan; zij is niet ziek, en de kennis die ik meen te hebben aan haar' Doctor, een jonge knaap, die te *Leiden* zig wel door lichtmisserijen, maar nooit door naarstig studeeren bekend maakte, en een, zo al niet de vriend, zeer zeker medgezel is van VAN ARKEL, heeft mij overtuigd, dat dit alles een overlegd werk is: wel is waar, dat zij zeer sterk schijnt

geleefd te hebben, en dat zij ongekleeft en ongekapt, geenzins den blos eener frissche schoone vrouw vertoont; maar zij is, dunkt mij, en tusschen ons gezegd, meer verslonst en versleten, meer vermoeid, en verouderd, dan wel daadlijk ziek: of zij zwanger is - daar kan ik niet over ordeelen; doch dit doet er in dit geval niets ter wereld toe.

Is onze arme KEETJE intusschen niet zeer te beklagen, om dat zij geen grooter vijandin voor haar geluk heeft dan haare welmeenende moeder? en indien zij eens eenen verkeerden stap doet, hoe zal dan deeze dwaaze moeder zig kunnen ontschuldigen; zij die zo veel deel daar aan hebben zal? is het niet even ongelukkig dat haar vader, met de beste oogmerken, zijn gezach met geweld wil handhaven, en geene dan de allerverkeerdste middelen weet uittedenken en te gebruiken?

Ik meen u reeds geschreven te hebben, dat de Heer WILDSCHUT had geraadpleegd met zijne zuster Mevrouw STAMHORST, en haar het aanzoek van VAN VEEN, om zijne dochter, had medegedeeld: onbedacht gaat hij, in een gemelijke luim, dit zijne vrouw vertellen, en zelfs het antwoord op zijnen brief door deeze verstandige Dame geschreven, haar bekend maaken; zijne vrouw, reeds zeer misnoegd over zijn onheusch gedrag, omtrent haare *waarde* vriendin, de *lieve* Mevrouw LENTING, krijgt in 't hoofd om dit raadpleegen buiten haar weeten zo euvel opteneemen, dat zij zelfs niet eens leezen wil, wat en hoe Mevrouw STAMHORST heeft geantwoord; huiskra-

keel is doorgaands luidruchtig, vooral tusschen oploopende menschen: Mevrouw LENTING heeft een te schrander doorziend oog om zulks niet rasch bemerkt te hebben: het was haars, en haars broeders belang, dien twist opentehouden, en zelf zo veel doenlijk zij te vergrooten; zij bleef ook geenzins in gebreken, en het is haar gelukt - door wat middel weet ik nog in 't geheel niet; dat Mevrouw STAMHORST om reden, haare dochter betreffende, dus ongunstig over VAN ARKEL geschreven heeft, en den Heer VAN VEEN poogen aanteprijzen: hier zit zeker iet achter; maar wat? ik zie het niet dóór: alles is zo duister als onwaarschijnlijk; zie daar dan ook den besten raad van dien kant inkomende, geheel-en al onnut gemaakt.

Wat doet nu ondertusschen de Heer WILDSCHUT? hij die nog nimmer zig met zijne vrouw en dochter bemoeide; hij die zo veel invloed had op het huisbestuur, en alles wat daar mede in verband staat, als KEETJE'S papegaai, wil op éénmaal zijn gezach herneemen en ten strengsten uitoefenen: zulke schielijke overstappen van het eene uiterste tot het andere, draagen weinig blijken van dat vast oordeel, 't welk men eenzijdig genoeg voorgeeft, den man nen natuurlijker te zijn dan wel onzer sexe: hij vindt ongelukkig, nu meer smaaks om te beweerden dat de wil des vaders, de wet eener dochter zijn moet, dan door redenen haar vaderlijk te overtuigen dat hij niets bedoelt, niets kan bedoelen dan haar eigen geluk; hij krijgt ook even weinig ge-

hoor bij zijne dochter, dan bij zijne vrouw; en de Heer VAN VEEN vaart er te slechter door; ik zou KEETJE, (indien ik eene klopachtige natuur over mij had,) menig uur kunnen kloppen, als ik zie welke *petits-airs* zij zig omtrent hem geeft: nu, denkt gij misschien dat VAN VEEN één dier zedige uilskuikens van moeders zoontjens is, die, uit onkunde alleen op den middenweg der goede zeden voordkuieren; één onzer schikkelijke, onberispelijke borsjens, die wijs zijn vóór hun tijd, en zo lastig als ongevallig voor anderen: dit is zo niet; VAN VEEN is geen stijve Joris, ook geen beuzelaar; men ziet alleen dat hij niet verkeerd heeft met zulke lieden, wier deugd niets geleden heeft door het aangenaam voorkomen, 't welk beschaafde lieden die de wereld gezien hebben, overal bemind maakt; VAN VEEN is in zijn kring aangenaam, hij heeft die goedaartigheid die met laffe karakterloosheid niets gemeens heeft: ik begrijp zelve levendig, dat men hem zoude kunnen verkiezen boven anderen; maar dan moet men andere oogen hebben dan KEETJE; ik beken, dat indien mijn hart geheel vrij ware, en de Heer VAN VEEN mij beminde, ik geene zwaarigheid zoude maaken om hem mijn lot in handen te geeven; zijn persoon zelf is niet onbevallig; hij is zeker geen VAN ARKEL; ik beken het, doch hij zou mij oneindig meer behaagen, ook indien ik niet wiste dat VAN ARKEL een slecht mensch is.

Gij kent mijne wijze van schrijven; ik schrijf just wel niet, gelijk KEES DE GROOT, een systema

van invallen, doch mijn pen moet mij op mijne gedachten dienen, en als ik aan u schrijf, maak ik u de vertrouwde van alles wat er op dat oogenblik in mijn hart omgaat: verstaat gij mij niet? ik zal dan klaarder zijn: zie eens aan, SAARTJE, nu immers die drommelsche WALTER op reis is, en eenige maanden uitblijft, en nu hij mij nog al vertelt dat hij mij bemint, zo al niet als zijn leven, ten minsten als zijne oogen, (en dat is voor mij genoeg,) dunkt mij, dat ik veel meer aan hem denk dan ooit voorheen; ja dat ik nooit zo duidelijk dat gedeelte van *Frankrijk* vóór mij heb dan dat alwaar hij zig thans bevind; hij is op reis, (of heb ik u dit reeds gezegd?) en heeft de geleerde VAN KWASTEN medegenomen; goede ziel daar hij is! zijn oogmerk is zeker, (o zo is WALTER!) om te beproeven of hij zijns vriends gezond oordeel, nu verlooren in systema's van grillen, en in metaphisische doolhoven, ook zoude kunnen t'huis roepen: zo dit hem gelukt, zullen de vroomme Juffrouw DE GROOT, de prophetische Tante, en Oom SAMUEL, bijgenaamd de *Joodsche* DE GROOT, zegening op zijn krullebol nedersmeeken: en dewijl zulke braave menschen bij den Oppersten Weldoener wèl staan moeten, heb ik daar groote verwachting van: in ernst, indien hem dit mislukt, ook dan nog moet hij ieder eerlijk mensch waardig zijn, om de goedheid van zijn oogmerk.

Ik schrijf u zo omstandig over WALTER, om u gerust te stellen, dat alleen de rechtvaardigheid mij-

ne pen bestuurde, toen ik u zulk een voordeelig afbeeldzel gaf van den Heere VAN VEEN.

Niets zou voor mij, om mij te vermaaken, gelijk zijn aan de comedie, die men aan het huis van den Heere WILDSCHUT alle daag vertoont, indien het geluk onzer vriendin daarin niet zo zeer betrokken ware: laat ik u eens zo een tooneeltjen schetzen.

Het tooneel verbeeldt een prachtig gemeubileerde eetzaal, de tafel is gedekt:

De Heer WILDSCHUT komt van de beurs, vergezeld van zijnen gunsteling, die, sedert hij, (geloof ik althans,) hier de vrijer speelde, gekleed gaat als een man van de wereld - doch wat al te kostelijk en des nog een weinigje stijf en strak: men groet van wederzijden; het eeten wordt opgedragen, de knechts wijken wat achterwaards, en bij het buffet; ieder zet zig aan tafel; ik zie eens om, en vindt, behalven het huisgezin, Mevrouw LENTING, haar' broeder, VAN VEEN, en nog een stuk of agt vreemdelingen die ik naauwlijks van aanzien ken, en die zeer aartig contrasteeren, zo door gewaad, manieren, als taal, met het overige gezelschap: (ik zou mij zelve wel vergeeten,) en ik zelf - uw dienaar Juffrouw HOFMAN - veele beleefde, doch nietsbeduidende vraagen naar mijne ouders; een stijve groet voor Mevrouw de Burgemeestersche, een norsche knik voor moeder en dochter, zelfs geen oogwenk op VAN ARKEL, die onderwijl in zijn hart lacht over den Heer WILDSCHUT'S pot-

zige manier van zig boos te toonen; veele complimenten tegen de overige gasten: hoewel men zonder oogmerk schein plaats te neemen, vind ik echter KEETJE tusschen haare moeder en haare groote vriendin; VAN ARKEL naast Mevrouw; de overige gasten vervolgens; ik over KEETJE en naast den Heer WILDSCHUT, die aan zijne andere zijde zijn' vriend VAN VEEN heeft: de vreemdelingen koeteren (zo als Mevrouw dat noemt,) hun *Deensch* en *Noordsch* en *Engelsch*, onder elkander; en ieder doet om het meest eer aan de bekwaamheid van den kok.

Mevrouw LENTING houdt d'honneurs der tafel zo wèl op, als of zij eigenlijk de vrouw van het huis ware: niemand kan haar in deeze overtreffen; zij dient allerbehagelijkst voor; zij verzuimt, dit is waar, den Heer WILDSCHUT, doch zo behendig dat het niet stoot; spreekt veel, doch zo wèl, dat het ons zoude spijten indien zij minder sprake; ook nog ééne zonderlinge gaaf; moeder en VAN ARKEL spreken veel met elkander; KEETJE is geheel aandacht voor broeder en zuster; mij ziet zij naauwlijks; de Heer WILDSCHUT wordt averechts, (en des te meer om dat hij zwijgen moet,) als hij ziet hoe VAN VEEN door KEETJE behandeld wordt: hij is gediensig, en neemt dikwijls zelf den knecht iet uit de handen, om het zijne beminde te geeven, doch met wat veel omhaals, en te grooten graad van levendigheid die hem niet wèl staat: de Heer WILDSCHUT poogt dit goed te maaken, en het is alle oogenblik: 'Ei, VAN VEEN!' en, 'Ei lieve, VAN VEEN!'

en jongetjen!’ en, ‘De Heer VAN VEEN heeft gelijk,’ enz. terwijl de vriend VAN VEEN met zijne groote opene blaauwe oogen, en een wat vooruitsteekend gelaat, KEETJE aankijkt of hij haar uit klinkklaare liefde wilde opeeten, terwijl het eene half leêg gemaakte bord na het andere door de knechts wordt weggenomen, dat hij niet eens merkt, en waar over die gaauwdieven, zo als ik nu en dan in den spiegel zie, schelms genoeg, hoe bedekt ook, lagchen.

Hoe is het mogelijk, denk ik dikwijls, dat een man als VAN VEEN, eene jonge Juffrouw als KEETJE, zo boven de huizen kan beminnen! KEETJE is geen SAARTJE BURGERHART - zij kan het zelfs nooit worden.

Onlangs las ik hierover iet in het fraaje werk: *Etudes de la Nature*; ik heb thans het boek niet, doch mijn geheugen zal dat gebrek vervullen, de verstandige schrijver zegt: ‘De liefde wordt geboren uit tegenstellingen’ - wacht, het is beter dat ik u naar het boek zelf wijze: ik vrees de kracht zijner redenering te verzwakken, door iet daarin voorkomende overteslaan; lees dan zelve de paragraaf, en zeg mij of hij niet te veel stelt als hij ons verzekert, dat men het meisje maar wèl behoeft te kennen om te voorzien, wie zij uit alle haare minnaars eens zal begunstigen; en genomen dat is eens wáár, dit neemt niet weg dat VAN VEEN alle de beledigende onverschilligheid, ja onbeleefdheid, te wèl gevoelt, om zig in zijne keuze te

bevestigen; hoor, SAARTJE, recht uit gezegd, ik zie daar niet door; en na alles wat er in dit boek daarover staat, te hebben nagedacht, blijft dit even duister en onbegrijpelijk voor mij, ten ware men moest gelooven dat de liefde een groot toveraar is, die den minnaar iet geheel anders doet zien, in het zelfde voorwerp dan alle menschen van gezonde hersens daarin ontdekken kunnen; zo lang de betovering duurt kan dat ook zo blijven, maar indien VAN VEEN eens onttoverd wordt, zal ook het uitwerkzel moeten ophouden, en zij zal zien dat KEETJE WILDSCHUT, te zeer met hem contrasteert, om ooit zijn geluk, (het eenige doel,) of hij het haare te kunnen bevestigen: dit in 't voorbij gaan.

Ondertusschen geeven de heer van 't huis en zijn vrouw elkander geduurig zetten; voor ons, die de historie weeten, wonderlijk klaar en verstaanbaar, doch voor de overigen van geene de minste betekenis, om dat het algemeene waarheden zijn, die zij niet weeten toetepassen: genomen dat zij zig ook met iet anders dan schransen, en onder elkander over negotie praatende, bezig hielden.

Met den dessertwijn, en het aftrekken der gaapstokken in 't livrei, wordt de vreugd wat luidruftiger; KEETJE, die zo weinig wijn gebruikt als gij zelve, dat is geene altoos, wordt, na dat haare vriendin haar heeft gezegd, dat een half kelkjen liquor, of fijne wijn zeer gezond is na den maaltijd, ook veel leevendiger; en dan ziet zij er zo mollig, zo zacht, zo geheel vrouwachtig goed uit,

dat men VAN VEEN bijna wenscht te kunnen verschoonen, hoewel hij zig als een verliefde gek gedraage: VAN ARKEL, die alleen voor zijne zuster in loosheid de vlag moet strijken, blijft altoos dezelfde: hij maakt geduurig zijn hof bij Mama, nu door oplettendheid voor haar, dan door haar te doen lagchen, om het vertellen van het een of ander grapjen, dat wel niets beduidt, doch 't welk hij door zijne wijze van vertellen zo behaagelijk maakt, dat zelfs VAN VEEN zoude glimplagchen, indien hij het er van neemen durfde; KEETJE verliest daar echter niets bij; of zij dit juist altoos bemerkt weet ik niet, doch voor mij is dit klaar; hoe dikwijls ook de Heer WILDSCHUT mij belet in mijne waarneemingen: geduurig spreekt hij tegen mij, en vraagt mij honderderleie - *beuzelingen*; dit is echter niet, (zo als de Franschjens zeggen,) '*om mijne schoone oogen*,' maar, om Mevrouw LENTING te trotseeren, en te toonen dat hij wel weet hoe met Dames omtegaan; om zijne vrouw te kwellen, die wel wilde dat ieder het wierookvat der beleefdheid voor de Burgemeestersche en voor die alleen zwaaide: als ik KEETJE aanspreek is het, 'Ja, neen, 't kan zijn: ik weet het niet Juffrouw HOFMAN, enz.' ik zwijg dan ook; wat zal ik doen? doch indien ik daarom in mijne bezoeken verminderde, stelde ik het buiten de mogelijkheid om KEETJE den geringsten dienst te doen; en dit hoop ik zo vurig dat het wel de reden zijn kan, dat ik er mij nog al mede vlei: van tafel opstaande, gaat de

Heer WILDSCHUT of uit, of naar zijn comptoir en zijne gasten trekken af: de Dames, ik, en de twee Heeren gaan naar de zijkamer: heeft VAN VEEN een uurtjen voor zig, dat uurtjen blijft hij bij ons: men praat wat met elkander, of kijkt door de glazen: vervolgens drinkt men thee, en VAN ARKEL maakt dat de knecht niets te doen heeft: VAN VEEN poogt wel de aandacht van KEETJE te trekken; zelden gelukt dat, want zij is of in gesprek met haare vriendin, of luistert naar VAN ARKEL: Mevrouw zit weltevreden en drinkt thee, snapt, lacht of verwondert zig over het vernuft van haaren gunsteling: hij is echter wel zo loos dat hij zijn eigen vernuft niet gebruikt; deede hij zulks, dan zou hij bij die goede vrouw zijn oogmerk niet bereiken; Mevrouw LENTING en ik raaken ook wel eens aan het gesprek; en ik kan u mijn verdriet niet uitdrukken, als ik hoor en bemerk, dat zij zo verre boven onze alledaagsche vrouwen uitmunt, dat men wel een zeer slechten smaak hebben moet om haar niet te admireeren: dat zij meermaal veel met mij spreekt, zie ik duidelijk, verpligt te zijn aan de beide Dames, die indedaad het slechtste gezelschap zijn, voor zo eene kundige, ik zeg niet geleerde, maar geofende vrouw; dewijl dit bij mij omtrent de Dames zo al het zelfde is, neem ik deeze gelegenheid ook waar om mijn' tijd te verdrijven: ik voor mij houde mij verzekerd, dat zij zo zeer als haaren broeder boven de *vooroordeelen* is; gij verstaat dit kunstwoord, SAARTJE? maar zij

is veel te loos om parade te maaken met iet waardoor zij bij mij, geen achting, zelfs niet eens verwondering zoude verwekken, hebbende ik reeds de gelegenheid gehad om haar te doen zien, dat ik niet boven zekere vooroordeelen ben: hier bij komt nog, dat zij omtrent mij op haare hoede is; zij had, vermoedde ik, zig een geheel ander denkbeeld van mij gevormd, dan met haare ondervinding strookt; VAN VEEN geeft dan ook het zijne in de conversatie, en ik zie duidelijk, dat hij zulke eerlijke en gezonde gevoelens heeft, als men uit zijn geregeld gedrag gunstig moest opmaaken: jammer waarlijk dat hij betoverd is, en zelden vrijheid van geest heeft om zig zelven recht te doen.

Daarop komt de kaart voor den dog, of men gaat uit, of wandelen; en ik neem dan doorgaands mijn afscheid, ten minsten, zo Mevrouw mij niet met *geweld* dwingt, en ik niets waarschijnlijk heb voortewenden.

Ten vervolge.

Dus verre had ik deezen geschreven met oogmerk om hem des anderen daags bij Mijnheer uw' vader te brengen, op dat hij dien, naar buiten gaande, zoude medeneemen, toen ik van Mevrouw een invitatie kaartjen ontving: ik stond eerst in beraad om het aanteneemen; doch mijne moeder daarover spreekende, zeide de goede vrouw: 'Nu kind! het is met u wel hollen of stil staan! komt dat nu op één reis zo zeer aan! je hebt immers niets

te *verzuimen?*' (met nog een paar aanmerkingen zo omtrent in dien trant;) ik besloot dan dat beleefd verzoek aanteneemen, kleepte mij meer dan dagelijks aan, om dat ik zo plechtig verzocht was, en ging om twaalf uren daar heen.

In huis komende, werd mijn gehoor getroffen door een luidruftig gelach en gegier - 'Ik vroeg den knecht of er veel gezelschap was' - 'de Juffrouw zal het zo aanstonds zien,' zeide hij; en leidde mij den brede langen gang door tot voor de groote zaal: ik trad binnen, en zag mij, in een oogenblik in een gezelschap - konde ik het u beschrijven!

Ik zal met Mevrouw beginnen - 'Zo Juffrouw HOFMAN, ik dacht te met dat gij uw woord niet zoud gehouden hebben, en dat zou mij gespeten hebben, want ik heb zo graag dat gij bij onze pretjes zijt' - Ik antwoordde dat het nog maar twaalf uren was, en ook, dat ik het een en ander had te doen gehad; ik hoopte dat men niet naar mij wachtte - Mevrouw LENTING voegde er bij: 'De Juffrouw heeft misschien in den winkel bezig geweest' - hierop antwoordde ik niets; dit stelde haar te leur - daarop verhaalde Mevrouw WILDSCHUT mij, dat zij jaarig was: 'En dewijl mijn man oud en knorrig word, heb ik de gelegenheid om eens een *pretjen* te hebben waargenomen; hij is uit, en komt niet voor morgen avond t'huis; nu zullen wij geen zuure gezichten zien, en eens een vrolijke dag doorbrengen' - ik kon-

de daar niet veel op antwoorden - ik zag het gezelschap eens over: KEETJE stond met VAN ARKEL aan een raam te praatzen: zeven jonge Heeren, de oudste, denk ik, was geen vijf-en-twintig jaar, stonden in een' kring, en luisterden nog al naar de vertelling die zo veel gelachs veroorzaakt had: ik hoorde alleen het slot - wat zal ik zeggen? het was eene dier ergerlijke sprookjens die men, geloof ik, in de Koningin de *Navarre*, of in LA FONTAINE verhaald vindt, en weinig geschikt zijn om in het gezelschap van vrouwen die eenige zedigheit hebben, hoe geestig uitgedacht en kunstig uitgevoerd, verhaald te worden: Mevrouw LENTING zeide niets, maar de vrouw van 't huis was zo in haar schik, (zij doorzag er zeker al het vuile niet van,) dat zij mij dit sprookjen wilde vertellen, waarin zij echter gelukkig belet werd, doordien de knechts het eeten opdroegen.

Nooit, ook niet in dit huis van verkwisting en pracht, had ik nog zulk een diné gezien! met de beschrijving daarvan zal ik u niet ophouden; dit alleen, wij aten van het keurlijkste *Saxisch* porcelein; het bufet was vol zilverwerk van groote waarde, en dat voor zeven jongens, en drie goede vrienden! in een oogenblik waren wij allen geplaatst; Mevrouw WILDSCHUT naast den sprookjensverteller en een Heer wiens gaaven ik nog niet konde beoordeelen: twee jonge Heeren, min wild en woest, namen Mevrouw LENTING tusschen hen beiden; VAN ARKEL voegde zig bij KEETJE; in 't kort, ieder zat

of bij geval, of met oogmerk daar hij zat: twee mij geheel onbekende aangezichten zaten aan mijne zijden.

Men richtte driemaal aan: alles ging dus lang nog al geschikt, echter wat heel woelig: toch toen het dissert opkwam en Mevrouw gezegd had, dat de knechts niet meer te doen hadden, begon de waare comedie: VAN ARKEL maakte zig geheel-en-al van KEETJE meester; hij hield gemeenzaam haare hand meermaalen in de zijne; zijne oogen spraaken duidelijker dan nog ooit; indien onze vriendin ontvonkbaar is, dan zijn wij haar kwijt, SAARTJE! van dit alles zag Mevrouw WILDSCHUT niets, vooral, sedert het wezen dat ik aan mijn rechter zijde had, onder voorwendzel van zijn servet opteraapen, met zijn hoofd onder de tafel begon te blaffen als een grooten stalhond: dit werd zodanig toegejuicht, dat hij moed kreeg om nog andere dierlijke bekwaamheden te toonen; hij kraaide als een heel jong vinnig haantjen, tot verwondering der aangezetenen: het scheen dat dit de eer te na was van een anderen gekskap, want deeze bootste, tot wonderlijk genoeg van Mevrouw, verscheide der beroemdste marionetten na: een derde die zeer in zijn schik scheen met zijn' geest van reciteeren, begon daar op, zijn memorieboek en een tafelmes voor zig gelegd hebbende, optebulderen:

Ja Plato, 't moet zo zijn, enz.

Hoewel ik te laat in de wereld gekomen ben, om

PUNT gekend te hebben, dunkt mij, dat, na het geen men mij wel van hem verhaald heeft, deeze brommert zig had toegelegd om hem nateaapen; dit is zeker, dat hij CORVER noch BINGLI, en wie meer, het tooneel met roem betreden hebben, herinnerden.

Mevrouw luisterde als een vink; zeker jong Advocaat brandde om ook lof te behaalen, zo zeer, dat hij ondertusschen ons kleëren begon te verkoopen, met citroenen en porcelein omschreeuwde, en oogenblikkig zijne stem zodanig veranderde, dat wij zouden geloofd hebben een appelwif en een *Noordhollandsche boerin* haare gaaven in de kunst van kijven en schelden te hooren uitstallen.

In al dat gewoel, geraas, gelach en gegier, overviel mij eene bijna onwederstaanbaare vlaag van overdenking; doch men moet in zulk een enkeld geval niet willen bijzonder zijn; ik verborg die des zo goed ik kon, en lachte werktuiglijk (even als men somwijlen geeuwt) dikwijls mede, zo al niet om de zaak zelve ten minste om de snappers.

Hoe gaarne zoude ik gezien hebben, dat men van tafel opgestaan ware! doch daar was nog geen denken aan, en een jong vlasbaardjen, dat nog zo maar een onderrolletjen meêgepiept had, waagde het om een vrij luchtig liedjen te zingen! het *dacapo! dacapo!* want dit is het woord, weet gij, bragt nog een ander en nog een ander te voorschijn; en werd met iedere verandering al onbetaamelijker; evenwel ik beken, dat de dubbelzinnigheid daarvan, eene zedige

vrouw niet toeliet daar misnoegen over te toonen: men zoude den verborgen zin zelve hebben moeten aantoonen, indien men den zanger had willen berispen; nu ging het verder, doch VAN ARKEL lag er met (ik kan het niet ontkennen) eene fatsoenlijke meerderheid, de plak op, en een glas wijn inschenkende, zeide hij: daar BOOMS, drink 'deeze vuiligheid eens af, en leer, jongetjen, dat men met fatsoenlijke vrouwen niet leeft als met meisjens van plaisir:' het vlasbaardjen lachte, dronk zijn' wijn, en zong niet meer; doch hij, die ook naast mij zat en ook al het zijne gedaan had, vattede het woord: 'Daar heeft, bij mijn ziel, VAN ARKEL gelijk aan! eer heeft zijn hart!' (al weêr een vloek;) 'hij is geen snoever, 't is een man van doen;' (al weêr een vloek,) 'en niet van praaten.'

VAN ARKEL. Mijnheer ik ontsla u van de moeite om mijn lofredenaar te zijn.

En hij kreeg ten antwoord:

Mogelijk, Mijnheer, hebt gij grooter gedachte van mijn talent als Dichter, dan als Historieschrijver?

VAN ARKEL. Mogelijk is dat zo niet, maar het is hier geenzins de plaats, om u mijne gedachten over zulk een gewigtig stuk medetedeelen: evenwel, indien gij die weeten wilt, kunnen wij daar onder vier oogen wel eens over spreken.

Ik werd geheel aandacht; ik meende te bespeuren, dat de held van de tafel en de afgedankte lof-

redenaar, elkander nader, en juist niet van de beste zijde kenden; en dat de laatste een heimelijk misnoegen had omtrent den eersten: ik had wèl gedacht: de wijn had nu eene grooter levendigheid en gevoel ontvlamd; en vermits deeze Heer geen rechtzinnig voorkomen had, en wat kregel scheen, smaakte hem dit antwoord niet bijzonder; en minder, wijl al de lagchers en toehoorders VAN ARKEL toejnichten; ik weet niet waarom; want hij had niets aartigs gezegd.

De uitgelagchene zijn glas nog eens geleegd hebbende, zeide - 'Men vind wonderlijk bekwaame lieden in de wereld! geveinsdheid is bij hen Natuur geworden; en zij hebben de zonderlinge gaaf om der fortuin te dwingen, hunne beurzen te vullen: maar, die revenge vraagt is doorgaands op zijne hoede.'

VAN ARKEL'S oog was een bliksemstraal; doch ziende dat alleen zijne zuster en ik dit verstonden, herstelde hij zig, en boog zeer beleefd, doch grimmig lagchende: nooit had ik hem zo haatelijk zien lagchen; Mevrouw WILDSCHUT voor eenige harrewarrerij vreezende, klopte met een mes op de tafel, en zei: 'Nu nog moojer! wie praat van revenge? VAN ARKEL heeft gelijk dat hij niet wil geprezen worden, daar hij bij is, dat heeft geen voeg; en jij knaapjen,' (tegen den knorrepot,) 'moest hier de vreugd niet breeken: wij zitten nu zo zoet bij elkander:' daarop begon zij helder op te zingen:

Hoe zoet is 't daar de vriendschap woont,
Zij is oprecht van aart: enz.

Dit geëindigd zijnde dronk men nog eens op 's Lands welvaaren, met de bekende woorden: vaderlandje leeve en alle mooje meisjens: ondertusschen zag ik wel dat Mevrouw LENTING, in dat *'zoet bij elkander zitten,'* even weinig zin had als ik! het spijt mij bijna dat ik het met haar ééns was; doch zij had gelijk: een vrouw van haar verstand en geest, kan bij geene mogelijkheid daar smaak in vinden: zij stond ook op, het was reeds vijf uren: ik nam VAN ARKEL waar, en hoorde dat de misnoegde zei: 'Ik wacht u deezen nacht in de *Graaf van Holland*' - 't welk beantwoord wierd met: 'Zo ik kan zal ik er zijn, anders morgen;' men presenteerde thee, en toen sloeg Mevrouw voor om pand te spelen: KEETJE verklaarde dat zij daar meer zin aan had dan om te gaan zitten ombren; doch Mevrouw kreeg een anderen inval, en een knecht die tamelijk goed speelt, hebbende binnen geroepen, kwam die met een viool terug, en zij stelde voor om te danssen: fiat danssen! zij zelve danste met den *grappigen Duivel*, (die, dit in 't voorbijgaan, een onbeschaamden guit is,) de eerste menuët; vervolgens danste wij Fransche contradanssen: VAN ARKEL had gelegenheid om een zijner grootste talenten te toonen, door eerst met KEETJE, en toen met mij eene alamande te danssen, waarmede hij grooten lof behaalde; Mevrouw LENTING vergat dat zij ziekelijk

en zwak schijnen moest; en muntte even zeer uit; doch het kwam er nu niet op aan, die rol te spelen; men zegt dat de vrouwen in het dansen veel onvermoeider zijn dan de mannen: 't moet zijn; dit is altoos waar, dat wij met ons vieren het tegen de agt Heeren uithielden tot negen uren, zonder tusschenpoozen: ik beklagde den armen violist, die naauwlijks een oogenblik de viool mogt neêrleggen, en indien deeze brooddronken jongens doorgaands niet goedhartig en goed geefs waren, zou hij een harden post gehad hebben.

Wij waren pas weder aan tafel, of de knecht diende den Heer VAN VEEN aan, die gehoopt hebbende den Heer WILDSCHUT t'huis te vinden, gekomen was om hem te spreken.

VAN ARKEL, als of hij reeds de schoonzoon ware, ging hem beleefd te gemoet, en Mevrouw riep, zonder van haar' stoel opterijzen: 'Kom VAN VEEN! dat is goed; je kunt mijn' man morgen spreken, hij is nog niet t'huis; zit neêr, Mijnheer VAN VEEN, wij zouden zo beginnen: wij zijn nu wel met ons dertienen, maar ik hoop dat wij binnen 't jaar een bruid en geen lijk zullen hebben;' en zij lagchte dat zij schudde; VAN VEEN liet zig niet tweemaal noodigen, hij plaatste zig tusschen Mevrouw LENTING en mij; recht over KEETJE, ondertusschen scheen die luidruftige vreugd hem te versuffen, hij koos des de partij, om zig ook door een paar glazen wijns wat te verstemmen: hij was nog al niet genoeg in hunne maat; hij vervattede het

in weinig minuten, en nooit heb ik iemand zo tot zijn voordeel zien ophelderen: Mevrouw LENTING zelf vond hem charmant; hij scheen een geheel ander man: hij was bijnaar een VAN ARKEL, in alles wat behaagen kan, bij zo eene gelegenheid: niets meer van die te verregaande voorzichtigheid, dat bloode, dat tog nooit een jongman wèl staat, men zegge wat men wille.

Ik moet bekennen dat beide de Heeren zig van de overigen zo wèl onderscheidden door manieren als gesprekken; hunne aartigheden, hunne beleefdheden, waren in den goeden smaak, en indien VAN VEEN niet zeer gevat is op de practijk der zamenleving, zijne theorie is volmaakt goed: nu werd hij telkens lossen en vrijmoediger; hij sprak KEETJE geduurig aan, en dwong haar om hem ten minsten ook te zien: Mevrouw LENTING poogde wel zijn aandacht afteleiden, doch dit was niet wel mogelijk; KEETJE, zijn beminnelijke KEETJE! is te zeer meesteres van zijn hart; of hij de coquette te sterk zag doorschijnen weet ik niet; maar zo al, dan kent de vriend VAN VEEN veel meer van de wereld, dan men van een zo stil voor zig heengaan sober jongeling zoude vermoeden: Mevrouw WILDSCHUT zag mij aan als of zij zeggen wilde - 'Wat denk je nu NAATJE van dien stijven Benist?' - (want zo noemt zij hem doorgaands:) VAN ARKEL was beleefd als iemand die, van zijn prooi zeker zijnde, niets te vreezen heeft; VAN VEEN scheen te denken, misschien ga ik nog met het meisje strij-

ken, en dan heb ik vrede met u; zijne beleefdheden tegen Mevrouw LENTING, waren niets dan beleefdheden: omtrent mij waren zij hartlijk, gemeenzaam, juist of hij mij hoopte te winnen; omtrent KEETJE vurig, rustloos, onophoudelijk; VAN ARKEL zag wel, dat hij zijn' medevrijer geen recht gedaan had, en poogde dit te herstellen: de jonge loshoofden begonnen nu over negotie te praaten, (dat verstaat zig,) en wilden VAN VEEN in hun gebabbel mengen, maar hij gaf lagchend ten antwoord: 'Dat hij in 't gezelschap van vier zulke beminnelijke Dames, even weinig aan negotie denken kon, als aan zijn eerste paar schoenen;' dit smaakte Mevrouw WILSCHUT - 'Wij zijn,' zeide zij: 'ook bijéén om pret te hebben, en niet om over negotie te praaten:' te elf uuren stond ik van tafel op, zonder afscheid te neemen: Mevrouw weet dat dit mijn uur is, en wenkte mij dat het wèl was; VAN VEEN kreeg zijn' hoed en bragt mij, het was zeer schoon helder weêr, te voet t'huis: onder weg sprak hij niet dan over Juffrouw WILDSCHUT, en verhaalde mij hoe weinig hoop hij had op haare gunst: hij voegde er bij, dat hij haar meer beminde dan hij konde uitdrukken, en door geduurig zelf te praaten, uit zijn vol, nu geopend hart, had ik niets te doen dan te hooren, tot dat ik, aan ons huis komende, afscheid van hem nam, en hij mij zeide nog eens naar het gezelschap te zullen gaan - wat moet ik lagchen als ik nadenk, hoe

hij langs den naasten weg, ik kan niet zeggen liep, maar heen vloog.

En wat moet gij nu toch denken over eene moeder, die in haars mans afzijn een partij nodigt zo als ik u beschreef? die, eene huwbaare dochter en een jonge vrouw bij zig hebbende, dezelve waagt in het woest, wild, onbescheiden gezelschap van zulke jongens als ik u heb afgebeeld? die deeze dochter om zo te zeggen in de armen van eenen VAN ARKEL brengt! en die in dit alles niets ziet, noch kan zien dan een onnozel pretjen!

Ik vrees, ik vrees dat onze arme KEETJE verlooren is! het meisje gelooft waarlijk dat VAN ARKEL haar bemint; en dewijl zij in het huwelijk met hem niets ontdekt dan vermeerdering van vrijheid en geluk, ducht ik dat haar lot weldra zal beslist zijn, en zij maar te lang tijd zal hebben, om dat lot het welk zij, (tegen allen goeden raad aan verkiest,) te betreuren.

Ik meen te kunnen bemerken dat Mevrouw LENTING weldra gaat vertrekken: dit vermeerdert aan den eenen kant mijn angst; zij zal zeker niet gaan, voor KEETJE geheel in den strik is, hoe onheusch ook de Heer WILDSCHUT haar behandeled: aan den anderen kant heb ik nog al eenige flauwe hoop dat men KEETJE, als zij van deeze gevaarlijke vrouw zal ontslagen zijn, zal kunnen spreken, en bedaard, ernstig en vriendlijk onderhouden: jammer is her, dat zij, hoe beuzelachtig ook, echter in sommige zaaken zo onverzettelijk is als lieden van klein

verstand, en bedorven door eene geheel verkeerde opvoeding, doorgaands zijn: gewoon zijnde om geen andere wet te erkennen dan hunnen wil, kunnen zij geen tegenspreken verdraagen, en dewijl zwakke zielen altoos wraakzuchtig zijn, wordt de beste, de welmenendsten raad doorgaands vergolden, met min of meer sterke blijken van vijandschap: ik had meermaals occasie om Juffrouw WILDSCHUT, in weêrwil van haare zo alomme toegestemde goedaartigheid, ja goedhartigheid, in dat licht te zien, en te zien werken.

Maar wat moet men intusschen denken over eenen vader die den goeden heilzaamen raad, om toch nu vooral zo weinig buiten zijn huis te zijn als mogelijk is, verwaarloost? een raad hem gegeven door eene zo verstandige vrouw, en die hij weet dat het hoogste belang stelt, in het geluk zijns huisgezins: is dit een gevolg der gewoonte? hoe zorgvuldig moeten wij dan op onze hoede zijn, om ons door verkeerde gewoonten niet te laten wegsleepen: is het zwakke karakterloosheid? ontwijkt hij meer dan ooit zijn huis, om dat hij den moed niet heeft zig openlijk en als een man, een vader betaamt, te verzetten tegen alles wat hem met reden mishagen moet? is het kinderachtige knorrigheid, die geen meerder kracht heeft dan hem zijn huis te doen ontvlugten, wijl hij daar lieden vindt die hem niet bevallen? misschien heeft dit alles te gelijk plaats, doch dan moge de Heer WILDSCHUT als koopman achting verdienen door zijne eerlijkheid en

arbeidzaamheid; maar als man en vader kan hij niet vorderen dat men hem eerbiedige.

Als ik dit zo alles nadenk, en overweeg dat deeze man de vader onzer vriendin is, dan vermeederen mijne bekommelingen zo zeer dat zij mij bedroeven; en hoe beklaag ik het dwaaze meisje die in zulke voor haar verkeerde handen viel!

Het is zeer zeker dat KEETJE geene fouten van ligtvaardigheid noch kwaadaartigheid heeft; integendeel, zij is een zedig en welwillend meisje: het is bij gebrek van doorzicht, dat zij meermaal den schijn daarvan vertoont; maar zij had nog geene gelegenheid om zig anders te doen zien, dan ik haar ken.

Nooit verbeeldde zij zig dat zij beminde: *verbeeldde*, zeg ik met voordacht; want hoewel ik geene groote kenster der liefde ben, houde ik mij verzekerd, dat zij voor VAN ARKEL alleenlijk een grooter smaak heeft dan voor VAN VEEN; doch liefde? dat geloof ik niet: zij is al te beuzelachtig, te ongestadig en te verstrooid: evenwel, indien zij dien smaak aanziet voor liefde, is het even gevaarlijk, vooral zo haare moeder aan haare zijde blijft, meer om haaren man te kwellen en haar eigen gezach te handhaven, dan wel om VAN ARKEL te begunstigen.

Indien Mevrouw LENTING, die KEETJE geheel betoverd heeft, nog een paar listen uitdenkt; indien VAN ARKEL door den Heer WILDSCHUT onwaardig behandeld wordt, dan, vooral zo men KEETJE kan

beduiden, dat dit is om zijne genegenheid voor haar, en hij die alleen schijnt te verdraagen om haarent wil, dan is bijna haar val onvermijdelijk.

Ik bid u, mijne lieve vriendin! schrijf gij eens aan haar: wie weet wat het zal uitwerken: ten minsten zij is niet tegen u, (zo veel ik weet,) ingenomen, en bemint u zo zeer als zij immer in staat is eene vriendin te beminnen: sluit uw' brief dan in den mijnen; dit zal mij de gelegenheid geven om haar te bezoeken, en misschien ook met haar te spreken - het slaat negen uren: 't is tijd deezen te sluiten, en mijne ouders te wachten: ik omhels u met mijn geheele hart, en ben met de grootste achting en vriendlijkste gevoelens, uwe

Vriendin,

N. HOFMAN.

Agttiende brief.***Juffrouw CORNELIA WILDSCHUT, aan den Heere HENDRIK VAN ARKEL.*****MIJNHEER!**

Mevrouw uwe zuster, mijne waarde en geliefde vriendin, heeft mij aangespoord, dat ik u een brief moest schrijven; maar dat wilde ik ook wel, want waarom zou ik u dat genoeg weigeren! evenwel, ik ben geene groote schrijfster, dat laat ik over voor anderen, die zig daar beter op verstaan; maar wat nu belangt dat ik mij zoude laten dwingen, neen dat niet; ik dwing niemand, en wil ook niet gedwongen zijn; en zulke praatjens die men van u ten uwen nadeele mij wil vertellen, doen niets uit; ik zie wel waarom men mij een slecht denkbeeld van u geeven wil; maar dat zal niets helpen: dat zou mooi zijn als men mij wist wijs te maaken, dat ik u niet moest neemen, en al evenwel goed genoeg was om u een andere te geeven, die met mij gelijk is; doch wees daar niet bang voor, en mijne moeder denk ik, zorgt zo wel voor mijn geluk als andere luî die haar willen beheerschen en dwarsboomen: maar zo goed zal ik nu eens niet zijn; en

waarom zou ik mijn' zin niet doen, daar ik gewoon ben dien te doen in mindere dingen? en mijn vader zou ook zo niet zijn, indien zekere Mevrouw die ik juist niet wil noemen, mijn vader niet opzette; maar zo is BETJE altijd; en ik mag dan zo veel verstand niet hebben als BETJE, maar ik zal ook niemand valsch behandelen; en dat terwijl zij het zeker schijnt te meenen met mij: nu zal zij mij wel weêr een heelen geleerden brief schrijven, en haar moeder zal mij eene predikatie zenden, doch ik zal beiden wel antwoorden: laat dat maar voor mij opkomen; zie, ik wil niet voor den gek gehouden worden; maar wat spijt het mij dat uw zuster vertrekt! nu, Mama spijt het ook krachtig: doch wij zullen haar ook eens bezoeken, zegt Mama, en dat hoop ik, dat zal nog zo wat verandering geeven, en ik hou zo veel van uittegaan, en zo eens een beetje te reizen: en wat nu VAN VEEN betreft; zie, ik zal u zeggen zo als het is; en daar moet gij u niet aan stooren, want het is zo, en niet anders: ik zou zo veel niet tegen hem hebben, als ik mij wèl bedenk, maar wat is 't? ik wil niet gedwongen zijn om iemand te neemen dien ik nog niet weet of hij mij wel zou aanstaan; en het is wel waar zo als gij zegt, dat als een mensch geen vrijheid heeft hij ook geen geluk kan hebben; en ik begrijp ook zeer klaar, dat mijn geluk van de keuze die ik doe zal afhangen, en daarom wil ik ook zelve kiezen: en mijn vader zal geen kriezel bij mij winnen met al zijne stuurschheid, of met al zijn brommen op Ma-

ma, die mij zo lief heeft dat ik niet kan droomen of ik heb het: en indien gij zo een slechtere waart, zoudt gij dan overal zo welkom zijn in alle huizen? en zouden onze jonge Juffrouwen u zo gaauw zetten mogen? ik denk dat er meer verstandige luï zijn dan zekere andere luï, en dat die u beter kennen: maar nu moet gij niet denken dat ik groote haast wil maaken met u te trouwen, dat is zo niet; en ook mijne moeder zal alles wel weêr met mijn' vader schikken, en dat zou toch veel moojer zijn, zo hij daarin toestemde; dan had ik mijn' zin, naar gewoonte, en de gewoonte, zegt het spreekwoord, is de tweede Natuur: ik wensch u een aangenaam reisjen, als gij terug komt, zal het Mama en mij zeer lief zijn; wij houden veel van onze goede vrienden, en daarom zijn wij zo bedroefd, wijl uw zuster vertrekt; en ik blijve,

Uwe dienaares en vriendin,

CORNELIA WILDSCHUT.

Negentiende brief.

Juffrouw SARA SADELAAR, aan Juffrouw ANNA HOFMAN.

Ik beken dat uw lang stilzwijgen, mijne waarde vriendin! bij mij nog iet anders dan verwondering voordragt: ik verlangde een' brief van u, en tevens eenig bericht te ontvangen van onze vrienden in wier geluk ik een zeer groot belang stel.

Als men zo geheel-en-al Buiten, en bij zig zelve woont, zo als thans mijne geliefde moeder en ik, heeft men altoos nog, hoe wèl men zig ook bezig houde, eenige onvervulde oogenblikken; dit maakt dat een brief van goede vrienden, nergens met meer vermaaks ontvangen en gelezen wordt dan door hen die gescheiden zijn van alle de woelige afleidingen, onvermijdelijk in eene groote volkrijke stad; men ontvangt ook altoos de langste brieven van onze vrienden die op het land wonen: zie NAATJE, hoe wèl onze eigenliefde ook vergenoegd en ingenomen zij, met onze persoon, zo is die echter al te ongenoegzaam om haar niet aantezetten, ook eens ander gezelschap te zoeken.

Hierbij komt nog dat een uwer talenten ligt in het schrijven van brieven - gij weet wel, dat de vriendschap, zonder van vleierij verdacht te wor-

den, der beminde vriendin, iet aangenaams, iet streeleends zeggen mag? - dit talent is veel zeldzaamer dan men waant; het veronderstelt twee dingen die zelden te zamen gaan: een geoeffenden geest, en kennis aan de wereld: een brief, bij voorbeeld, wiens begin wèl doordacht, en wiens slot slorzig en onnaauwkeurig is, boezemt geene groote gedachten in van den bedaarden geest des schrijvers: ei lieve! laat ik hier over u nog een weinig mogen onderhouden: oordeel of ik wèl denk.

Ik geloof voor mij, dat hoe zeer wij met iemand door vriendschap verbonden zijn, dat men in zijne briefwisseling met de uiterste bedachtzaamheid moet wandelen; alle menschen denken ten allen tijde niet op dezelfde wijze: ja daar zijn er, die brieven, waarin men met een onbepaald vertrouwen zijn hart heeft geopend, bewaaren, en wel eens, ten onherstelbaaren bederve, wereldkundig maaken; hoe verschoonlijk dit nu ook zij, zo is het veiligst zig daar aan nooit, in wat geval ook, bloottestellen: men leest met een grooter vermaak een welgeschreven brief eener vriendin, dan eenen die alle blijken draagt van onachtzaamheid en verwarring: men heeft mooi praaten; het hart alleen, zelfs het goede hart, is niet in staat om de vriendschap tusschen afwezigen levendig te houden: onze eigenliefde, wil in de keuze onzer vrienden toegejuicht worden, en daarom vinden wij ons vereerd wanneer wij voor lieden van verstand en bekwaamheden, zo wel als voor deugdzaame lieden, bij onze vrienden bekend zijn.

De minnebrieven hebben geen doodlijker vijand dan eenen te wèl bestudeerden stijl, en te groote naauwkeurigheid; het hart kan niet veele tedere gevoelens hebben, indien men zig den tijd geeft om die allen in eene geregelde orde te schikken: die levendig getroffen is door een voorwerp, laat ook het hart geheel meester van zijne pen: het kent de taal der liefde tot volmaaktheid toe; maar het heeft het nette oordeel noodig, om het in de juiste perken te houden.

De woorden: 'wanhoop, sterven van verdriet indien gij mij niet bemint, of zo ik u niet zie,' zijn zo uitgediend, dat geen jongeling die meer durft gebruiken, indien hij nog eenig verstand overig heeft, of schrijft aan een meisje dat hij weet zelve verstand te bezitten: zij weet wel dat een redelijk minnaar, noch denkt, noch spreekt als een ijlhoofdigen; zij kan des geen waardij hechten aan de genegenheid van iemand, die zo hij haar niet voor den gek houdt, ten minsten een zotskap is.

Dewijl nu uwe brieven zeer na aan deeze vereischters voldoen, kunt gij oordeelen, met hoe veel vermaak ik die lees en beantwoord! ik heb nog eene bedenking: ik wil mij oefenen in dit aangenaam talent, waartoe ik zelden of nooit de gelegenheid had, vóór ik u had wedergevonden - de inleiding van mijnen brief is vrij lang, maar misschien zal hij niet te groot zijn voor dien brief, want ik ga er mij eens recht toe zetten om te beantwoorden.

Ik las mijne moeder dan uwen brief geheel voor; ‘Zie eens SAARTJE!’ zeide zij: ‘hoe laag is ondeugd! zij valt een meisje dat geheel ongewapend is, en dat onbekommerd voordwandelt, aan! welk eene armhartige overwinning! zij is ook, wat men voorgeeve, zo wèl overtuigd van haare laagheid en verachtelijke lelijkheid, dat zij als de pestilentie in de duisternis wandelt! indien de ondeugd zig openlijk vertoonde, dan zullen onkunde en goedaartigheid door haar eigen zedelijk gevoel van haar terug wijken, en haare netten omkomen.’

Neen, NAATJE! ik geef onze vriendin nog niet verlooren: dit denkbeeld valt mij te droevig; wij moeten haar niet loslaten; deeze voldoening zal onze troost zijn, ook wanneer wij al het ongeluk hadden van niet te slaagen.

Hoe treurig is het, als men ziet, dat menschen door de Natuur begunstigd met het behaagelijkste voorkomen, wier bekwaamheden zo verscheiden als wèl geoefend zijn, dus alle die gunsten en die talenten misbruiken, ten bederve van anderen! en zig dus tot voorwerpen maaken van de verachting aller braave lieden: ik kan mij niet uit het hoofd krijgen, dat deeze Mevrouw LENTING, en haar broeder, ook niet eens onbedorvene harten, en natuurlijke goedwilligheid hadden; waar ligt nu den eersten schakel hunner zedeloosheid, dan in het slechte voorbeeld hunner ouderen, en in de onbetaamelijke opvoeding die hun voorbereidde, dit voorbeeld

te volgen - misschien te overtreffen? hoe veele zullen er hen gelijk gevonden worden, zo lang de opvoeding niet verbeterd, en door een deugdzaam leven der ouderen in de tedere gemoederen der kinderen vaste beginzels van zedelijkheid drukken!

Verstandige lieden, komen meest allen daarin overeen, dat de opvoeding de zedelijkheid des kinds vormt; men kan een dagelijks kind geen genie geeven; men kan het door de zorgvuldigste opvoeding ook geene talenten verwerven, waartoe de Natuur het niet geschikt heeft; doch men leert een kind bedaard, bedachtzaam, oprecht, naarstig en beminnelijk worden; de Natuur strooide in alle harten zaaden van deugd, maar de opvoeding moet die ontwikkelen, levendig maaken, en op de voortreffelijkste wijze leeren besteedden; zij gaf geenzins zonder onderscheid aan alle haare kinderen die heldere vonken van geest, die groote vatbaarheden des verstands, dat levendig vast oordeel, die alles bezielende verbeeldingskracht, die eenen naarstigen denker tot eene genie kunnen verhoogen!

Maar men kan buiten deeze kostbaare geschenken niet zeer gelukkig zijn: de mensch is hier geplaatst om te werken, niet om te bespiegelen; maar elk die niet voldoet, of kan voldoen, door hinderpaalen die de maatschappij gezet heeft, kan het geluk van te beslaan, noch genieten noch verlangen: een wereld vol geniën zou ons zeer ongelukkig maaken; en het is daarom, dat de wijze Voorzienigheid daaromtrent zo bijzonder karig schijnt: het

moeten altoos zeldzaamheden blijven, indien de maatschappij zal stand houden, en men de veelvuldige bezigheden zal verrichten, die tot haar onderhoud noodzaakelijk zijn: indien alle mannen BONNETS waren, zo zij bestonden uit EULERS, LEIBNITZEN, KEPLERS, HOMERUSSEN, en NEWTONS; indien alle vrouwen Dichteressen van den eersten rang waren, dan zeker zouden de dingen in onze wereld weldra in eene onherstelbaare verwarring vallen, en alle orde en betrekking verbroken worden.

Als men eens nagaat, hoe de meeste ouders niets verzuimen om hunne kinderen te bederven, 't zij uit onkunde, of uit eene schandelijke onverschilligheid; dan dunkt mij dat het leerstuk van de natuurlijke goedheid des menschen, krachtdadig door de uitkomst bevestigd wordt: want anders moesten de meesten in woestheid, wreedheid en onmatige zwelgzucht den beesten gelijk worden, voor zij nog tot hunne manlijke jaaren waren opgewassen: wij zien echter dat alles doorgaands nog al wel geschikt en vreedzaam afloopt; hoe goed moet des de oorspronkelijke natuur der menschen niet zijn! en moeten wij ons niet veel meer verwonderen, gemerkt voorbeeld en opvoeding - dat er in de wereld niet veel meer gruwelen en ontucht gepleegd worden, dan dat men hier en daar monsters in beiden aantreft? - als ik aan u schrijf, durf ik mijne gedachten ook over gewigtige zaaken den loop vieren: het geen in zulke jonge meisjes als wij zijn, in de zamenleving en gesprekken moet ouder en kun-

diger lieden niet zeer wèl staat, en dikwijls ongunstig over onze zedigheid doet oordeelen.

Ik ken den Heer VAN VEEN niet in persoon; doch ik vertrouw ten vollen op uwen goeden smaak; uwe vraag hoe zo een man bij mogelijkheid smoorelijk verliefd kan worden op een meisje, dat zeker geen SAARTJE BURGERHART is - of zij het nog min of meer worden kan, bepaal ik liefst niet; uwe vraag zeg ik, zoude men misschien alleen eenigermaate kunnen beantwoorden.

Schoonheid zoekt wèlgevallen, en word de bron eener drift, die de jonge lieden ter goeder trouw liefde noemen: ik verbeeld mij dat VAN VEEN overmeesterd was door die drift, vóór hij haar verder kende dan als een schoone Dame; dat hij vervolgens, (zo veel men, door deeze allergeweldigste drift overheerscht, dan ook geregeld kan denken!) omtrent op deeze wijs dacht.

Juffrouw WILDSCHUT is zo verwaarloosd, ja zo verkeerd opgevoed dat men eigenlijk niet kan bepalen, hoe zij op zig zelve genomen is, of zijn zoude; zij heeft alle de gebreken, dwaasheden, eigenzinnigheden van een ongestadig, gezond, nooit tegengesproken, en dus bedorven kind; maar zij is goedaartig, en wel onkundig, doch niet dom: is het dan zo onmogelijk dat zij, getrouwd met een' man die haare liefde en achting verdient, door zijn geleide en voorbeeld, nog eens als eene tweede opvoeding ontvangt? zou zij alsdan niet kunnen zien, dat zij, om gelukkig te zijn dien weg moet inslaan

waarop verstandige en deugdzaame menschen voordwandelen? zij is verzot op beuzelingen; heeft men haar wel andere voorwerpen getoond? indien zij eens ontdekt dat zij niet geschapen is om haar leven dus te verkwanselen; om visites te geeven, te ontvangen; om zig te kleden en opteschikken, om allerlei soort van uitzinnige vermaaken natelooopen, om zig zelve te verveelen, zou het dan zo onmogelijk zijn dat zij van smaak veranderde? zij weet niets: zij heeft des weinige vooroordeelen of verkeerde begrippen: zo omtrent zal VAN VEEN denken; en dewijl de hoop een minnaar zelden verlaat, beschouwt hij, door haar gesterkt, al dit mogelijke, als bijna onfeilbaar zeker: hij weet dat hij haar bemint, en dat liefde alle hinderpaalen of verzetten, of overschrijden kan; de groote zwaarigheid bestaat maar, (en dit is nog al zo iet,) in haar hart te winnen: indien u dit niet eenigzins begrijpelijk maakt, hoe een VAN VEEN eene Juffrouw WILDSCHUT kan beminnen, dan kan ik u niet te recht helpen.

Gij kunt tog raar schrijven: ook als men dit niet wachtte, komt er iet potzigs voor den dag: ik doel op uwe woorden *schikkelijk borst*; ja NAATJEN, ik had meer gelegenheid dan veele jonge lieden om die schikkelijke borstjens te leeren kennen; zie hier hoe men die omtrent zoude kunnen schetzen.

Een *schikkelijk borst* is een jongetjen, opgevoed door een Grootmoeder of oude Tante, die, reeds door de wereld verlaten zijnde, de partij neemt

om binnen 's huis haar levensdraad afteweeven: zij leezen eenige stichtelijke boeken, de couranten en nieuwspapieren; Neef is de voorlezer; andere lecture is daar niet bekend: buiten allen ommegang met jonge lieden, (want alle meesters komen daar aan huis,) en geheel onkundig van zulke vermaaken die der jeugd eigen zijn, klungelt hij zo nog al vrij ordentelijk op zijn wegjen voort: zo een borsjen is overdreven kraak zindelijk en puntig; groet naauwlijks (uit verlegenheid) een meisjen dat zijn germain Nicht niet is; is nooit vrij en praatachtig dan in het gezelschap van dienstmeiden, naaisters en stijfsters: maar die meermaals zig in hunne huizen geen hair minder wijzer gedraagen dan onze babbelaars, onze losse wilde jongens, die met hun lijf omgaan als of het niet slijten kon, en met hunne gezondheid zo roekeloos zijn als met hunne goudbeurzen; die als zij met hun agttien jaar op collegies loopen, durven zeggen: 'een man als ik:' onze borstjens vindt men onder in nachtjaponnen gewikkelde jongetjens, en zijn onze servetopvouwers, onze jonge janhennen, onze handschoendraagers, en die met de deftigheid van oude mannen hun pijp rooken: sommigen zijn zo kundig dat zij printjens uitknippen, en wassche poppetjens kleeden; zij maaken het porcelein zelf schoon, en schikken het, spijt het beste meisjen, in rang en orde.

Ik werkte dit een weinig uit, om u te doen zien dat ik uwe schikkelijke borstjens kende: wij zelven hebben zo een Joris treuselaar in onze familie.

Uw overgang tot onzen reiziger is handig genoeg: hij zal u knippen NAATJE! maak daar staat op: en hoe zal dit mijn genoegen uitbreiden! dit is de man dien gij hebben moet om op uwe wijs gelukkig te zijn: men kan althans van u beiden niet zeggen, dat de liefde altoos met de deur in huis komt: zij heeft het anders bij u overlegd, en is onder den naam van vriendschap in uw beider harten ingeslopen: weêrsta hem nu zo gij kunt of wilt: de Heer WALTER zal niet alleen ondervinden dat afwezigheid de liefde doet toeneemen, en wel eens meer op ons hart en onzen geest vermag dan de eentoonige, altoos van onze verkiezing afhingende dagelijksche verkeer: dit is zelfs waar in de vriendschap: nooit beminde ik u zo zeer dan sedert ik het verlangen om u te zien niet kan voldoen; en waardoor mijne begeerte krachtiger en levendiger wordt - nog een woord over WALTER.

‘Zie daar evenwel,’ zeide mijne moeder, ‘in onze hebzuchtige dagen, waarin de weelde ons zo veele onnoodzaakelijke dingen onontbeerlijk gemaakt heeft, en des rijkdommen eischt, een jongeling die door zijn huwelijk zijn fortuin niet zoekt te vergrooten: hij weet zeker dat de Heer HOFMAN grooter voorraad van vlijt en degelijkheid bezit dan van bank- en cas-geld’ - dit gaf haar een zeer uitnemend denkbeeld van des Heeren WALTERS smaak, en hart beiden: mijn vader kent hem zeer wèl, en zegt: Dat WALTER zeer ongelukkig zal moeten zijn, indien hij niet in weinige

jaaren een onzer voornaamste huizen van commercie zal oprechten: zo gij tijding van hem krijgt, meld het mij, en zo gij aan hem schrijft, groet hem hartlijk, en zeg hem dat ik zijne vriendin ben; hij zal dat wel verstaan.

Wat zal ik zeggen over de partij bij Mevrouw WILDSCHUT? ik ben verstomd: ik zou iet dergelijks naauwlijks in een Roman durven plaatsen; oppervlakkige lezers (en daaraan is altoos overvloed,) zouden weldra beslissend zeggen - dit is onmogelijk; dit is onnatuurlijk; dit is te sterk; want deeze vrienden hebben in *hun* hoofd de juiste maat van het mogelijke; en alles is bij hen onnatuurlijk waarvan *zij* geen denkbeeld hebben, 't zij door ondervinding, 't zij door redeneeringen; trouwens, onkunde heerscht, terwijl het geoefend verstand meermaals twijfelt.

Bij gelegenheid dat er eens bij ons over dit onderwerp gosproken werd, verhaalde een Juffrouw wier geloofwaardigheid buiten en boven alle verdenking was, ons het volgende: Eene buurvrouw van mij, eene weduw, die, om met een klein dochtertjen, ordentelijk door de wereld te komen, een chitsen winkel, niet van de eerste grootte, had opgezet, waarvan zij volstrekt bestaan moest, was eene groote liefhebster van modernen, of grootjassen: eens op een avond bij haar zittende, kwamen er nog twee buurjuffers; terstond sloeg de vrouw van 't huis een partij voor; deeze twee geen kundige speelsters zijnde, vond ik niet goed iet daartegen intebren-

gen, maar rolde mijn werk bijéén; mij dacht eens en andermaal, (wij zaten in een kleine binnenkamer,) in het voorhuis eenig gerucht te hooren: het was in de donkere lange winter-vooravonden, en het huis stond niet in eene der volkrijkste straaten: ik zei het ook, maar men antwoordde: ‘T is bij de buuren; speel maar voord: Menel is troef’ - ‘Vijftig en twintig is zeventig oogen’ - ‘Zeker buurvrouw! er is iet te doen’ - ‘Het zal de kat zijn, die slecht weêr in 't hoofd heeft’ - ‘Vier koningen en honderd van aazen; dat is twee honderd en zeventig; o ik ben boven Jan!’ - de meid kwam ook te voorschijn met de kaars in de hand, doch weldra keerde zij in de kamer met: ‘Och Juffrouw! Juffrouw! de winkel is bijna leêg gestolen; het venster is nog open’ - de vrouw stond toen op en ging in het voorhuis, was wat onthutst, sloot het venster, en zei: ‘Dat is nu niet anders’ - ‘Mijn lieve mensch,’ zei een der twee vriendinnen, ‘je bent een geruïneerde vrouw; Laaten wij,’ hernam zij, ‘daar niet langer over spreken, maar weêr naar binnen gaan; er is immers niets aan te doen?’ en wat denkt gij NAATJE dat de chitzenwinkelierster zeide, toen zij haar begonnen spel weêr had opgenomen? - ‘Wel nu kom aan, daar heb ik met al die opschudding *waarachtig* vergeten mijn derde te roemen!’

Dit verhaal is letterlijk wáár; en zo gebeurd als ik het u mededeel; is er nu echter wel de minste

waarschijnlijkheid, dat een vrouw, eene moeder, eene weduw, eene bijna behoeftige weduw, dus op den rand van haar ruïne gebragt zijnde, en dat wetende, zal zeggen: ‘Wel nu kom aan, daar heb ik met al die opschudding *waarachtig* vergeten mijn derde te roemen?’

Ik hou niet veel van onze vertellers van anecdotes, om dat zij doorgaands niets anders zijn: doch zulke anecdotes geven aanleiding tot denken, en brengen het hunne toe, tot de nog onbeschrevene wijsgeerige historie van den menschlijken geest: de zedelijke wereld is misschien al zo rijk, in voor ons geheel onbekende verschijnzels, als de natuurlijke; maar die weinig weet kan weinig vergelijken, en die weinig kan vergelijken, kan bij gebrek van denkbeelden, maar een klein eng ketentjen van redeneeringen vormen: of hij des de bevoegde rechter wel zij om te oordeelen, wat al en wat onnatuurlijk is, wat al of niet mogelijk is - dit is voor mij nog zo klaar niet, als wel, als ik met u overtuigd ben dat onze vriendin op den kant van haar bederf wandelt.

Doch is het niet gemaklijker iemand van eene ondeugd terug te leiden, dan een karakterloos mensch met weinig verstand, denkbeelden te geeven van geluk? evenwel ik zal het waagen, en een' brief aan haar in den uwen insluiten; meld mij hoe zij dien ontving, en of gij eenige goede uitwerking daarvan wacht; mijne moeder beveelt mij u van haare achting en genegenheid te verzekeren, en verlangt ne-

vens mij zeer dat gij eens op een' vrijdag met mijn vader voor eenige dagen buiten kwaamt - niemand is meerder uwe vriendin, dan

SAARTJE SADELAAR.

Twintigste brief.

Juffrouw ANNA HOFMAN, aan den Heere REINIER WALTER.

Daar ik, mijn waarde vriend! eenmaal zo goed of zo zwak was van mij minder of meerder onder uwe voogdij te stellen, en met onnavolgbaar geduld, nu en dan een geheelen brief van u las, overlas en overdacht, zou het mij nu niet wel staan, (en ook niet wel bevallen,) uwe brieven niet te leezen, doch, dat iet meer dan niets-met-al zegt - beantwoorden; evenwel wat zal ik zo al veel schrijven? nieuwtjens! o die zijn meest allen *uwe* aandacht onwaardig; wat zegt gij van die onderscheiding, uwe aandacht! slapperloot! dat beduid wat meer dan de handdruk eener coquette! als zij in 't hoofd krijgt, om ook deezen zotskaps aan haare zegekoets door alle de *Amsteldamsche* assemblées medetevoeren! *uwe aandacht*, Mijnheer WALTER! om des uw deftigheid niet door nieuwsgierigheid in

gevaar te brengen, om iet, uwe aandacht niet waardig, dan voor zo verre gij het in een' brief van mij aan u mogt vinden; (doch dat reken ik nu niet mede,) zal ik deezen brief beginnen met eene zeer wijze wereld- en mensch-kundige aanmerking, die, indien zij uwe en onzer sexe, al niet tot eer, echter tot leering kan verstreken; zij bestaat hierin... daar word ik afgeroepen, om, zo als *uw* vriend DE GROOT dat noemt, het stoffijke deel onzer zamengestelde Natuur te versterken, met nieuwe voedende deelen: vroomme lieden van de voorige eeuw, noemden dat deel, weet gij, de ezel; en vader Luiken zegt:

‘Het bed werd tot gemak gespreid,
 Waar op den EZEL maklijk leid,
 Dat looze en booze dier der zonde...’

ik kom! ik kom!... doch dit is mij te ezelachtig... het stoffijke deel gesterkt zijnde, ga ik u de beloofde aanmerking mededeelen; zij is deeze: ‘Hoogmoed is het groote beweegrad van alle de bedrijven die bedreven worden in alle landen, tijden en voorvallen;’ of wilt gij een ander beeld? ‘hoogmoed is de hoofdbron van alle menschlijke daaden;’ en dit moet Monsieur le Duc DE ROCHEFAUCOULT mij niet kwalijk neemen; hoogmoed, geen eigenliefde, doet ons werken; hij bebestuurt niet slechts onze in 't oog vallende, onze groote loflijke bedrijven, maar hij zet ons ook

aan om beuzelingen en verkeerdheden uitte oefenen: om dit te bewijzen, zoude ik een heel boek kunnen schrijven; doch dewijl gij mij, met zo veel wijsheid, het boekenmaaken hebt afgeraaden, in een tijdperk dat men alleen losse blaadjens leest; 't zij bij gebrek van munt, of om dat het verzwakt verstand, niets dan ligte spijs kan verteeren, dit is het zelfde: ik zal daarom maar twee voorbeelden aanhaalen.

Waarom zijn zulk een menigte onzer rijke of aanzienlijke lieden, die door een weinig hoofdpijn, of eene indigestie, veroorzaakt door onmatigheid en vadzigheid, naar het zeggen van onze Doctors van de mode, gevaarlijk ziek? waarom zeggen deeze geleerde Heeren, als zij bij eene rijke éénige dochter geroepen worden, die door zelfverveeling en vapeurs magtloos in haar fauteuil zit; 'Deeze jonge Dame heeft eene ijsselijke zenuwziekte, en de gevolgen kunnen doodlijk zijn?' waarom anders, dan om de grootste denkbeelden te geeven van hunne medecinaale bekwaamheden, die hen in staat stelt, om lijders, welken reeds op de grenzen des doods stonden, gezond en frisch in het leven wedertebrengen; want naar de grootheid der kwaal berekent men de kundigheid des Doctors: hoogmoed, hoogmoed alleen opende zijne wijze lippen: waarom schrijft de bedaarde WALTER, vóór een kort briefjen zulk eene lange voorrede, waarin hij klaagt over de ongelegenheid waarmede hij moet worstelen zal hij een weinig schrijven; over de volle ka-

mer, het gewoel en geraas, over het geduurig rammelen van CRELIS, de ongemaklijke vensterbank, het regenachtig weêr, slecht papier, stompe pen, en bleeke inkt? niet ik, maar zijne hoogmoed heeft belang bij dit alles; het is om dat ik zoude zeggen; mijne handen driftig opheffende: 'Is het wel mogelijk, een zo goeden brief te schrijven, in zulke omstandigheden en met zulk miserabel gereedschap!' wel nu, mijn vriend, ik sta dan voor 't hoofd geslagen, dat een jongman van uw verstand, 'Zulk een zakelijken, veel behelzenden brief, daar ter plaatse heeft kunnen opstellen, leesbaar schrijven en afzenden! en als ik uwe schoone losse letters beschouw, moet het iemand van uwe geloofwaardigheid zijn, en een zo groot vijand van borduuren, om mij te kunnen doen gelooven, dat gij niet met een pen als een zwavelstok geschreven hebt;' zie daar, hoe gij reeds aan den winst zijt; gij hebt niet slechts iet geschreven dat mijne aandacht, maar dat mijne verwondering heeft opgewekt; ik zal nu *dien* brief beantwoorden.

'Vóór uw vertrek hebt gij met *mijne* goekeuring u aan mijne waarde ouders verklaard:' het is wel zeer beleefd, van u, *mijne* goedkeuring verzocht te hebben: de Démon, Hoogmoed; is zeker ook in mij gevaaren, toen ik u die vrijheid gunstig verleende; want wat recht heb ik om u zo eene vrijheid te geeven of te weigeren? 'Dat zulks hen

niet onaangenaam was;’ o dit geloof ik zeer wel; mijne ouders, hoe ouderwets, vroom en eenvoudig zij daar ook heen loopen; (of liever bedaardlijk voorstappen,) hebben ook van den verboden boom gesnoept, en hoogmoed heeft hen meermaals, ook als zij het niet vermoedden, oud beet; want wat, bid ik u, streelt onzen hoogmoed zo zeer, dan blijken van een uitsluitend onbepaald vertrouwen? ja, zo als de Taalzuiveraars, en puik puik Poëeten het noemen; wanneer men *raad leeft met ons?* ‘Hoe gelukkig zoude ik zijn, indien gij over deeze mijne voorstelling uwe gedachten geliefdet te laten gaan;’ gij hebt mij meermaals geraaden alle mijn schrijvens in prosa en vers, in een geheime lade van mijn bureau wegtesluiten, om er in mijn ouden dag onverwacht mede in de wereld te verschijnen, zullende zij dan door mij verbeterd, met glans ontvangen en met goedkeuring gelezen worden; gij zoudt misschien nog liever, als ik dood en weg ben, de uitgever daarvan zijn? om mij des te zekerer te beveiligen voor al die bullebakken, die gij mij eens al vrij natuurlijk afbeeldet.

Hiertoe heb ik ook besloten, en er zal geen enkeld klink- of punt-dichtjen, geen enkele sikkepit van een blijspelletjen, geen twee letters van het boek zonder titel, zon of maan zien, voor ik ten minsten eene jonge Juffrouw ben van 60 jaar en een dag; ten zij ik ongelukkig, in de wettige overmagt viel

van een' Dichter, die zelf in staat was, ten mijnen roeme, eene kabale te werven, en ieder naar zijn smaak of behoefte rijkelijk te beloonen, want dan sta ik er niet voor in, dat ik dit wijze voornemen zal kunnen volgen; doch dewijl ik niet geloof, dat zo een man van vermogen, en tevens Dichter zijnde, mij ten deele zal vallen, verzeker ik u, dat deeze eeuw zig zo weinig in mijn licht verheugen, als mij benijden zal, om dat ik misschien den een of anderen in den weg sta met mijn licht: gij weet, in 't land der blinden is éénoog koning?

Ik heb al eens overdacht, of ik het in geval van nood met mijne handwerken, die ik bemin, niet zoude kunnen klaaren? en ik zie, zeer wèl; ik behoef des daar niet voor te zorgen, indien ik in den maagdelijken staat blijf: zo ik in het huwelijksverbond trede, en eene vruchtbaare moeder van zoonen en dochters worde, dan kunnen die na mijn dood met een boekverkooper kibbelen, over het armhartig stuivertjen copiegeld; ten ware deeze mijne spruiten, of te rijk, of te dom waren, om zig met het uitgeeven van haars moeders nagelatene schriften veel te bekommeren - Nu weêr eens in den brief gekeken.

'Ik wenschte maar de minste verzekering te hebben, dat gij mij in mijn afwezigheid niet vergeet:' hoor jij eens hier, sinjeur! wilt gij wel gelooven, dat dit mij gevoelig zoude beledigen, zo ik niet overdacht, dat gij dit schreeft in een volle kamer, op een ongemaklijken venster-

bank, en onder het geduurig gerammel van KEES? houd gij mij waarlijk, zoude ik gevraagd hebben, voor zo een beuzelaarster? dit heb ik niet verdiend: maar zo als ik zeg, de omstandigheden verschoonen u, en ik zal de goedheid hebben u te *herinneren*, dat ik even zo wel mij zelve als mijne waare vrienden zoude kunnen vergeeten.

Maar, Mijnheer de zedemeester! mijne dankbaarheid aan uwe lessen maakt zig des omtrent andere vrienden buuren en bondgenooten ondankbaar; hiertoe heb ik te wel mijn voordeel gedaan met uwe gesprekken, vermaaning en berispingen; ik zie wel degelijk met vermaak zulke hupsche knaapen, die omtrent mij dezelfde gevoelens koesteren, als mijn afwezige vriend WALTER; hoe komt gij, die anders zo gul en edelmoedig zijt, toch zulk een *Egoïst*? - antwoord op deeze vraag.

Toen ik een klein meisken was, kwam ik veel bij een oude Tante van mij, en die vermaande mij altoos: 'Van ieder te steelen, en ieder het zijne te laten;' dit doelde, weet gij, op de leerzaamheid: de dankbaarheid kan ook haare erkentenis aan alle haare weldoeners schenken, zonder dat de eene door het geen den anderen krijgt benadeeld wordt; doch de zucht om overal de eerste persoon te zijn, is al weder een trek van hoogmoed; evenwel, om u zo weinig mogelijk te ontrusten, en om uwer zwakheid te hulp te komen, wil ik er nog wel bijvoegen, dat ik onder mijne vrienden niemand ken, die dezelfde gevoelens als de Heer

WALTER omtrent mij koestert: daar zijn er, of zo als de puikpoëeten schrijven, *daar is er*, onder de menigte die ik zo te hooi en te gras zie, die veel gunstiger denkbeelden dan gij voor mij schijnen te hebben; zij zeggen mij in een half uur tijds meer lofredenen over mijne *bekwamheden* dan gij mij de honderste part zeidet, in al dien tijd dat ik gemeenzaam met u omging; die mij meer hoogachting, meer vriendschap getoond, ja zelfs gegeven hebben, dan ik ooit zonder vermetelheid van u zoude durven hoopen: wat meer is; zij hebben mij nog nooit eene onaangename waarheid gezegd, zelfs niet twijfelachtig en op de beleefdste wijs; hoe zeer zij in deezen met u verschillen, laat ik liefst over aan uw welwikkend oordeel.

Doch, om u wat optebeuren, kunt gij verzekerd zijn, dat gij juist om dat verschil met uwe behandeling veel meer bij mij gewonnen dan verlooren hebt; en in deze verzekering, vind ik zeker mijn eigen voordeel! ik toon immers, dat ik genoeg gezond oordeel heb, om een waar, oprecht, eerlijk vriend te onderscheiden van een' beuzelaar, of een' vleiër? evenwel, beeld u nu niet te veel in; mijn hart is veel meer gehecht aan mijne vriendin, dan wel aan mijn' vriend; dat is, dat ik SAARTJE SADELAAR in mijn hart den rang geef voor REINIER WALTER: duidelijker kan ik mij niet uitdrukken; gij kent haar genoeg om mijn smaak, en rechtvaardigheid goedtekeuren; dit *hemelsch meisjes*, (zo als VAN ARKEL haar noemt,) dit hemelsch

meisjen, is geboren voor alle de stille, de oprechte, de zuivere genoegens der vriendschap, en heeft, zonder ooit voor mij te prediken, mij veel meer mijner dwaasheden en gebreken doen zien, dan ik buiten haar welligt in de dertig eerste jaaren van mijn leven zoude ontdekt hebben.

Haare deugd is zo zacht en zo minzaam als haar gelaat, en niets kan u een denkbeeld geeven van haar fijn, vast, doorziend oordeel, dan haare oogen, de waare afbeeldzels eener schuldellooze ziel: o WALTER! welk eene vriendin heb ik! hoe zeer ik echter door haare verdiensten opgetoogen ben, zo zal ik u als uwe vriendin nooit kunnen toewenschen dat zij uwe vrouw mogt worden: indien zij uw deel wierd, dan zoud gij zo zeer in dit aardsche leven gekluisterd en verdiept raaken, dat gij uwe bestemming, en de voorbereiding daartoe, tot een volgend leven zoudt vergeten en verzuimen; dan zou uw huis voor u eene nieuwe aarde zijn, waar in vrede, liefde en gelukzaligheid elkander zouden omhelzen.

Ten vervolge.

Sedert ik dit bovenstaande schreef, lag ik de pen wat neder, want ik schrijf doorgaands in vrije oogenblikken, en die kan ik mij niet altoos bezorgen: onder het verrichten van mijne huislijke bezigheden, viel mij iet in dat ik u ga mededeelen.

Als ik overdacht dat de gezondste mensch tog

aan toevallen onderworpen blijft; dat voorzichtigheid in het bestuur zijner zaaken, niet altoos met overvloed bekroond wordt, indien ten minste achterdocht en hardhartigheid geen waakend oog mogen houden; dat de huislijke rust en vrede, dikwijls door anderen van buiten inkomende kunnen gestoord, ja op den rand haars bederfs gestoten worden, dan dunkt mij, bij nadere overweging, dat 'er nog altoos in uw huwelijk onaangenaams genoeg zal overblijven, om u te herinneren dat dit leven geenzins de rustplaats is; en dus heb ik van deezen kant niets te vreezen: daar nu niemand van alle mijne bekenden, Juffrouw SADELAAR beter verdient dan de Heer WALTER, zoude ik u dit huwelijk veilig kunnen aanraden.

Verwonder u niet dat ik zo ernstig schrijf; ik denk thans als onder den helderen hemel der deugd, door geene dampen der driften bewolkt: met één woord Juffrouw SADELAAR heeft mij daar zo even een bezoek gegeven, bij gelegenheid dat zij een oogenblik uit haar huis zijn moest; zij is ook reeds vertrokken; maak des geene te voordeelige besluiten omtrent mij uit deezen ernst; ik ben al reeds afgedaald, en leef en zweef als naar gewoonte in den lageren, met wolken vervulden hemel, waarin driften en dwaasheden zo veele stormen en onweders verwekken, en waarin wij door deeze middestof de voorwerpen geheel anders zien: ik wil eenvoudig zeggen, dat NAETJE HOFMAN zelve de pen zal opvatten in haar' natuurstaat.

‘Het dunkt u dat gij veel geruster waart toen gij mij dagelijks zaagt;’ dit is zulk een gewoon verschijnzel, dat gij uw schroomvallig, twijfelachtig, *mij dunkt*, wel had kunnen achterlaten: wie, bid ik u, is niet geruster in het daadlijk bijzijn der geenen die hij als zijne vrienden eert en bemint, dan wanneer hij zig op eenen verren afstand ophoudt? ‘Waarom heb ik zo lang gedraald, enz. enz.’ mijn hemel WALTER! wat begint gij, en wat begin ik ook niet, daar zo lang bij stil te staan? wat kan ik op die vraag ontwaaren? misschien, is het maar een zedig en aandachtig zelfonderzoek?

Doch zo die vraag aan mij gericht zij, dan moet ik antwoorden, dat ik nog nooit daar over gedacht heb; ja dat uw aanslag op mij, mij zeer onbedacht ondernomen voorkomt! niet om dat ik geen geld heb, en ook niet te wachten heb, want ik weet tog dat gij het geld niet ten koste van uw geluk beminnen kunt; en om dat gij zeker nooit trouwen zult dan uit eene welberedeneerde liefde; maar om dat ik niet in 't hoofd krijgen kan, dat gij voor mij zo eene soort van liefde kunt opvatten, ja naauwlijks kan gelooven dat u dit een oogenblik waarlijk ernst zij.

Welk een verbaasd onderscheid is er tusschen ons! gij geheel-en-al onder de gehoorzaamheid der bedaarde reden, en aan den dienst der deugd toegewijd; ik vrolijk, luchtig, net alles op zijn naauwst afweegende; zeer gevoelig, en propvol kleine ge-

breken, hoe van harten ik ook de deugd eerbiedig, en wil op zijde blijven: gij mij beminnen! mij die u zelfs als *vrouw* niet behaagt; een vrouw, die niet alleen veel leest, maar, en dat is nog erger, veel overdenkt; een vrouw die verzen maakt, en zedekundige verhandelingen schrijft; die derhalven niet in den smaak van eenen WALTER vallen kan; en die, aan haaren kant, ter zinspreuk hebbende, brood en vrijheid, niet zal besluiten om haare neiging voor zulke beuzelingen optegeeuen, om in het huwelijk gekluisterd te worden.

Ik wil niet dat gij eene *gade* voor u zoekt onder onze vrouwen, die naauwlijks leezen, en zeer zeker noch spelden, noch schrijven kunnen; niet onder onze vrouwen, die haar voor-den-middag met laat opstaan en lang ontbijten, verbeuzelen, en het overige van den dag zo weinig haare handen als hoofden, bezigheid, die eenig nut kan voordbrengen, laten verrichten; die noch goede huishoudsters, noch verstandige moeders zijn of worden kunnen; neen, daar zult gij ook al niet te recht komen.

En denk eens, indien gij in verdenking komt dat gij mij bemint, hoe zal men voor u den neus optrekken; u uitlagchen om dat gij eene savante trouwen wilt: zo een geleerde vrouw, zal men zeggen, moet een sloddervos, onhandig, eene verwaarlooster zijn, want zij leest en schrijft meest altijd, enz. het zal u niets baten dat gij dit beantwoordt met: 'Juffrouw HOFMAN oefent haar' geest

in die uren dat haare berispsters te bed liggen, voor het toilet zitten, speelen, of niets ter wereld doen; haare moeder is over haar voldaan; zij verzuimt niets, zij besteedt alleen haar uitgespaarden tijd in zig te onderwijzen:’ of is het ook uit zucht om mij te verbeteren, en dus op de lijst geplaatst te worden waarop ABRAHAM RIJZIG zulk eenen roemrijken naam is toegewezen? als vriend hebt gij dit gewichtig werk ondernomen, en als zodanig zult gij er al de eer van genieten; ten minsten bij mijne moeder, die somwijlen zegt: zie NAATJE, dit is even zo veel, maar sedert gij het met onzen Mijnheer WALTER zo ééns zijt, hebt gij veel minder kuuren in uw hoofd, en zijt veel meer naar mijn' zin - o wist de goede vrouw dat het mijne vriendin SADELAAR is, aan wie ik deeze verpligting heb! hoewel zij bekent dat het een zoet nuffeltjen is.

Luister nu eens WALTER! indien gij in goeden ernst, (naar rijp overleg is onmogelijk,) besloot, om met mij al uw leven te hassebassen; indien gij, uw geluk moede, van staat wilt veranderen, door u met mij, (ter oefening van geduld en lijdzaamheid,) te verbinden; en indien ik ooit, in een vlaag van vertwijfeldheid, kan resolveeren, om mijn Gouverneur Generaal te trouwen, en des altoos, ook als ik zelfs grootmoeder zijn zal, kind te blijven, dan moet gij eerst nog meerder kennis maaken met mijn SAARTJE; zo gij als dan voor de *Franschen* of *Engelschen* durft belooven, dat

gij mij niet alleen boven alle vrouwen bemint, maar ook al uw leven door zult blijven beminnen... dan! wel dan zullen er door uw schuld daar ter plaatse zelve zeer onwaardige denkbeelden mijn nieuwen meester betreffende in mij opkomen; ik zal dan denken dat uwe smaak niet zo goed, en uwe voorzichtigheid niet zo groot is als ik mij had voorgesteld.

‘Gij hebt u niet eerder aan mij als minnaar, (een mal woord om nateschrijven!) verklaard; om dat gij onzeker waart, enz. enz.’ dit antwoord is van een goed soort, en zo voorzichtig dat het uw credit bij mij weêr ten vollen versterkt, het welk een grooten krak gekregen had door uwe aanspraak op mijn persoon.

‘De laatste gesprekken met mij gehouden, hebben meer dan ooit overtuigd dat ik eigenlijk de waare vrouw, (de waare Jan-klaassen) voor u ben;’ hebt gij mij niet wel meer, maar (*pour rire*) gezegd: ‘ik wil van een kind leeren?’ kom aan, leer dan nu eens van uwe dochter of pupil, al zo als gij mij noemen wilt: besluit toch nooit, en vooral niet in een zo gewigtig stuk als het huwelijk, uit gesprekken; men leert dikwijls de praaters uit hun gekout, als de auteurs uit hun geschrijf kennen; of minnaars uit hunne eeden; niet om dat deeze goede lieden huichelaars zijn; maar om dat een belangrijk onderwerp, waar over men spreekt of schrijft, altoos onzen geest eenige graaden boven zijn gewoone peil opwindt; wij zijn dan zo geheel

daar mede vervuld dat men veel verstandiger spreekt dan men in het gemeene leven doorgaands zelf handelt: wijl de oefening van wèl bewezene grondregels ons veelmaals geheel onverwachts en onvoorbereid aan boord klampt; wel eens in gemelijke, afzwervende luimen, in een ongemaklijk humeur, door de driften van anderen veroorzaakt; hier is des geene geveinsdheid; hier is - zwakheid.

Ik heb meermaal van zeer deftige matroonen hooren beweeren, dat niets een jongeling meer beschaafd en menschlijker, dat is, geschikter tot de zamenleving maakt, dan de dagelijksche verkeerung met uitmuntende vrouwen, dat is, met vrouwen die alle de natuurlijke deugden, al het blijmoedige, het minzaame haarer sexe bezitten, en een beschaafden geest, versierd met kundigheden, der vrouwen betamende, hebben; die wellevend zijn, dat is, ieder op de beste en beleefdste wijze weeten te behandelen, en dus nog iet meer dan de *etiquette* van haar eigen land geleerd hebben; oordeel des hoe mijn begrip van uwe groote voorzichtigheid gedaald zijn moet, toen ik las: ‘dat ik uit alle vrouwen, *u* bekend, die ben met wie gij het allergelukkigst zoudt kunnen leeven:’ indien gij immers mijne vriendin SADELAAR kendet, zo als ik haar ken, zoudt gij moeten toestaan, dat gij te voorbaarig in dit besluit waart; want dan zoudt gij naauwlijks een dragelijk lot met mij kunnen hoopen, of ik verklaar uwe begrippen van huwelijks geluk voor letters, en zo al niet voor ziel-, zeer zeker voor rust-verstoorende

gevoelens; 'O, hoe wint gij door nader gekend te worden!' dit is wel eene zoete vleierij; doch zij is echter wat op den manlijken toon; en ik hoor u veel liever als mijn zedenmeester, dan als minnaar spreken: ik beken dat ik in ons laatst gesprek u de gevoelens van mijn hart meer dan nog ooit getoond heb; dit vertrouwen verdient gij als mijn waare vriend; gij zijt er mij des geene de minste erkentenis schuldig voor; het was het loon uwer menigvuldige liefdediensten, en beleefdheden mij zo veele maanden achter een bewezen: waardeert gij mijne vriendschap, blijf dan in uwe bediening bij mij; als mijn beste vriend bemin ik u, als complimentmaaker kan ik u niet dulden; ja nog minder dan alle die dagelijksche schoonpraaters, die een meisje, als zij maar niet foei lelijk is, ligt wat wisjewasjes kunnen voorzeggen: geloof mij, u aanzicht dat zo weinig, als mij het paarsch lint, 't welk gij eigenhandig van mijn' hoed naamt, om dat geen bruinet duistere kleuren draagen moet: in 't voorbijgaan, wie zou zeggen, die u daar zo bedachtzaam, zo stemmig op uw comptoir ziet zitten werken, dat gij zo veel *gout* had! ik zeg: allemaal menschen! 'de gevoelens die gij voor mij hebt, kunnen door vriendschap alleen niet voldaan worden;' nu leg ik in verbaasdheid de pen eens neder; dit lijkt nergens na.

Ten vervolge.

Is het de Heer WALTER die dus spreekt - die dus, en dat is erger, die dus schrijft? moet ik u dan op mijn beurt catechiseeren? 't is wel; wees geheel aandacht; ik zal zeer kort zijn: dewijl de gelukkigste mensch in dit leven alle zijne begeerten nooit kan voldoen, en hij de gelukkigste is, die minst van de uiterlijke toevallen afhangt, vermaan ik u ernstig, Heer te blijven over uwe driften... maar ik schaam mij dat ik zulks aan een zo weldenkend man moet herinneren! de vrolijke luchtigheid van mijn hart, maar wel degelijk mijne rede zijn dood vijanden van klaagers over beuzelingen; en wat is toch een blaauwe scheen, dan een beuzeling? ik kan dat gekliem en gekerm over geringe rukjens in den wind onmogelijk uitstaan; er is zo weinig overeenkomst tusschen de oorzaak en het uitwerkzel, dat ik er geen de minste billijke harmonie in kan ontdekken; het walgt en stuit des mijn zedelijk gehoor even zeer als een ellendig straatliedjen, uitgegierd door eene onzer *Amsteldamsche* liedjenszangsters, wanneer die ons het zwaare recht, ofte justitie enz. opfchreeuwen; menschen die gezond zijn en sterke zenuwen hebben, te zien bekkentrekken over een geweldig geraas, het gejuich der kinderen, of het geschreeuw van smouse kooplieden; menschen die 's jaars twintig duizend guldens te verteeren hebben, te hooren klaagen, als zij in hun huis een pot of pan die geen

schelling kost zien breeken; te hooren klaagen, wijsgeeren die eene lang uitgerekte, bleeke, benaauwde tronie zetten, om dat een meisjen niet goed vind hunne *billet doux* te beantwoorden, doen mij altoos recht smaaklijk lagchen; o he! ik bewaar mijn medelijden, mijne oprechte deelneming in het lot mijner medemenschen, voor gelegenheden van meer belang, en dan verzaak ik nooit troef.

‘Uw klaagen zal in reiën veranderen, indien gij u maar schemerachtig kunt vleien, dat ik over u nog een weinig anders denk dan over een vriend;’ gij zult uw zin hebben: ik verklaar u, niet schemerachtig, maar zo helder als de zon op den middag, dat ik voor u nog geheel andere gevoelens heb dan voor een' vriend, en die de lieve gemeenzaame vriendschap inboezemt; want ik nader u steeds met ontzach en eenigzins beteuterd; ik moet altoos een reis of twee, hem, hemmen! en het kost mij altoos iet, recht minzaam en gelijk op te handelen; dit, maar gij schijnt op dit stuk bedroefd zwak van geheugen - dit heb ik u altoos getoond en wel duizendmaal gezegd; nu, wees gerust, ik denk over u nog wat anders, vervolg dan uw rust welgemoed: ik geeve u deeze vertroosting, ‘als teerkost op uwen weg.’

De gunstige berichten van ORESTES DE GROOT geeven mij het uiterste vergenoegen, zo wel om den armen schelm, als om zijne degelijke ouders; en om een paar douzijn lieve meisjens daar nog bij; gij zijt een waare toverdoctor indien gij hem ge-

zond van lijve, ende wèl bij den hoofde aan de maatschappij weêrom levert: ik heb een geestig man eens hooren zeggen: 'daar gaat in de heele wereld zo veel niet verlooren als arme lui's kinderen verstand:' doch mij dunkt dat ik er wel bij mag voegen, dat rijke lieden dikwijls talenten bezitten die zij niet ontwikkelen kunnen: wat zoudt gij een uitmuntend vader in een dol- of gek-huis hebben kunnen worden, zo uw bestemming niet door den koophandel in de war gejaagd was! dat hij reeds een aangenaam reisgezel is geloof ik; want in den staat zijner verregaandste zothed was hij mijne levendige Encyclopedie, of, wilt gij, mijn draai-orgel, die volstrekt en met groote naauwkeurigheid alle die wijsjes uitgaf die ik wilde, en wist dat in hem waren.

Ik zal nog deezen dag zo eene blijde tijding aan zijne vroomme naauwgezette moeder brengen; 'ik moet Juffrouw SADELAAR voor u omhelzen;' o van harte gaarne, en dat wel zonder daarvoor van u de incasseering te wachten - Over Juffrouw WILDSCHUT heb ik zo veel te schrijven, dat ik niet kan besluiten dit te beginnen; weet alleen dat alles daar verkeerd blijft gaan, en dat KEETJE zeer nabij haar ongeluk is - De brief is zo vol geschreven dat ik naauwlijks mijn naam kan tekenen; twee letters dan alleen,

A.H.

Een- en- twintigste brief.***Juffrouw SARA SADELAAR, aan Juffrouw CORNELIA WILDSCHUT.*****MEJUFFROUW, ZEER HARTLIJK GELIEFDE VRIENDIN!**

Toen ik u zeide dat ik voor eenige maanden met mijne moeder, om haare zwakke gezondheid, naar buiten ging, beloofdet gij mij meermaal te zullen schrijven; en dit was te aangenamer voor mij, om dat ik geloofde dat deeze belofte zo wel uit uw hart als uit uw verstand voordloeide; het is toch streelend als men ziet dat onze afwezigheid ons niet bij lieve vrienden uit het geheugen wischt, en eene vriendlijke briefwisseling brengt ons als 't waare, in het lief gezelschap onzer van ons gescheidene vrienden terug; tot nog toe hebt gij evenwel aan die gulhartige belofte niet voldaan: doch zie eens bid ik u, hoe behendig onze eigenliefde is! verre van dat ik die nalaatigheid zou toeschrijven, aan veranderlijkheid van uwen kant, bepaalt zij mij op uwe omstandigheden; en zegt: 'Juffrouw WILDSCHUT heeft tot nog toe den tijd niet gehad om aan haare beloften te voldoen.'

Zij zoude ook wel gelijk kunnen hebben: jonge Dames die in uwen smaak en in uwe omstandigheden leven, hebben alle daag meer omhanden dan zij af kunnen; maar dewijl ik deeze versooning niet heb, vooral sedert ik Buiten ben, weinig lieden zie, en meer omga met bloemen en boomen, dan met menschen, ga ik er mij eens toe zetten en een recht langen brief aan u schrijven; indien zulks versooning vereischt, dan beroep ik mij ook op mijne omstandigheden, en ik twijfel niet, of uwe mij zo welbekende inschikkelijkheid zal daarmede voldaan zijn; ja zulks ook toonen door een vriendlijk antwoord op deezen.

Onze vriendin HOFMAN meldt mij, dat gij zeer welvaarend zijt, en eenigen tijd bij u eene zeer geestige Dame logeerde, in wier gezelschap zij zig meermaal bevondt: niets is zeker aangenaamer dan den ommegang met lieden, die niet alleen ons den tijd vermaaklijk helpen doorbrengen, maar van wien wij, als jonge lieden, ook een goed voorbeeld kunnen erlangen; wat maakt toch sterker indrukken op ons, dan het goede voorbeeld, dan de verstandige onopgesierde gesprekken, met eene waare vriendin? het is daarom, dat er aan de keuze eener vriendin zo veel gelegen ligt: maar indien wij ons hebben laten verrassen door aangenaame uitwendigheden, zullen wij weldra zien, dat wij ons overijld hebben, en men kan het niet moejelijk vinden van zijne dwaaling terug te keeren.

Gij weet wel, lieve vriendin, dat men in brie-

ven van deezen aart mag schrijven het geen ons voor den geest komt, en waartoe men meer of min aanleiding heeft? van die vrijheid bedien ik mij, en wacht hetzelfde van u; doch een nieuws dat mijn vader, die alle week Buiten komt, mij verhaald heeft, evenwel maar als een algemeen gerucht, is, dat de Heer VAN VEEN, met wien hij veel omgang heeft, en veele affairen, u ten huwelijk heeft gevraagd; doch onze vriendin voegt er bij, dat zij daarvan verzekerd is.

Ik bemin u veel te oprecht, om u, tusschen ons, geen geluk te wenschen met deeze uwe overwinning! het is ontegenzeggelijk dat de keuze van een verstandig deugdzaam man ons tot even groote eere strekt, als zijne keuze hem ter eere strekt die een meisje van verdienste weet uitte vinden, en zig aanbiedt om haar door dit leven te geleiden.

Mijne lieve vriendin! zo men de waardij van zo eenen man recht weet te schatten, en te gelijk, in dien man den beminnenswaardigen vriend kan beschouwen, hangt het dan niet geheel-en-al van onze keuze af, om gelukkig, duurzaam gelukkig te zijn?

Hoe aangenaam moet dit verzoek niet zijn aan een' vader die u bemint; aan eene moeder wier liefde voor u, haare eenige dochter, geene paalen kent! hoe veele jonge Juffrouwen worden ongelukkig, om dat zij door de schijnschoone ondeugden verleid zijn, van hem die geen ander oogmerk heeft,

noch hebben kan, dan het voldoen eener woeste drift, of een wel uitgerekend eigenbelang!

Welk een geregeld plan van geheel andere pligten, zult gij nu welhaast te volgen hebben! nu zult gij geheel u nog onbekende neigingen ontwikkelen; gij zult overdenken dat het heel wat anders is, jong en ongetrouwd in het ouderlijke huis onbezorgd te leven, dan gehuwd te zijn met een' man, die alle uwe achting en liefde dagelijks al meer zal verdienen.

Welk een verbazend onderscheid moet gij niet zien, tusschen onze jonge Heeren van de mode, en zo een degelijk man! gij, lieve KEETJE, had dikwijls, denk ik, gelegenheid om te kunnen vergelijken: ik heb mij altoos verbeeld, dat een ligte knaap, zonder beginzels en zonder reden, die meer zondigt met koel overleg, dan naar een, door hem aangenomen leerstelzel, nooit waare liefde voor een eenige vrouw gevoelen kan; en daaruit leerde ik altoos die wufte snapachtigheid, dien vloed van complimenten af, waar door hij bij de zottinnetjens opgang maakt, zo hij dit van belang oordeelt; mij dunkt, dat indien ik meer in de wereld geleefd had, en des ook in de gelegenheid geweest, om mij omringd te zien van zulke snappers, ik zodra ik alleen was, eens voor mijnen spiegel zoude getreden zijn, en mij zelve gevraagd hebben: is het ook waar, dat ik zo schoon, zo bevallig ben? straalt er zo veel ziel door mijn gelaat? zo

veel geest uit mijne oogen? vervolgens, zoude ik mij zelve onderzocht hebben, en gevraagd: bezit ik zo veele talenten en in zo groote volkomenheid? en wat zou het gevolg geweest zijn, dan dat ik een mij bespottend vleier had gevonden, in den onbescheiden toejuicher?

Ik zou hebben moeten denken, is deeze man waarlijk een man van verstand? is hij een bevoegd oordeelaar over talenten en verdiensten? wel dan moet hij geen woord meenen van alle deeze duizeligmaakende lofredenen; en hij moet mij met een voor dwaas genoeg houden om zig te kunnen verzekeren dat ik hem geloof geef; maar als ik daarbij nog wist, dat dit zijne gewoone wijs van spreken was, als hij ook zig met zulke jonge Juffrouwen onderhield, die indedaad noch schoon, noch bevallig, noch uitstekend waren in bekwaamheden, hoe zou dan mijne koele verachting hem straffen!

Gij ziet in den braaven Heer VAN VEEN, dat de liefde niet zo luidruftig, zo weidsch, zo kakelachtig is; ware liefde voor een deugdzaam, verstandig meisje, is ingetoogen, schroomachtig, en zo al niet min of meer *droefgeestig*, (iet dat misschien meer door het temperament, dan door de liefde op zig zelve veroorzaakt werd,) ten minsten een weinig peinsachtig is; zo eene liefde ziet niets, hoort niets dan hetgeen in nauwe betrekking staat met haar eenig voorwerp.

Dewijl het voor ons van het grootste belang is, te weten of een man die naar het huwelijk

staat, ons waarlijk bemint, is het niet dan redelijk dat wij hem naauwkeurig gadeslaan: een man die bemint, volgt met zijn oog alle onze schreden; zijn hart vliegt ons als 't waare tegen; in ons bijzijn alleen is hij gelukkig; eene kleine onachtzaamheid omtrent hem, doet hem waarlijk lijden; hij bemint ons juist zo, als de Natuur ons vormde, minder of meerder schoon, dit is hetzelfde; maar zo wij door een verstandig deugdzaam man bemind worden, heeft zijne liefde een vaster grondslag; hij kent onzen zedelijken aanleg; hij ziet zo wel wat wij eens zullen zijn, als wat wij in onze omstandigheden zijn kunnen; zo bemint een VAN VEEN mijne geliefde vriendin WILDSCHUT; nogmaals geluk met deeze overwinning! met hem zult gij al de goede neigingen van uw gezond hart kunnen voldoen, en uwe geheele familie en alle uwe vrienden de groote proef geeven van uw goed oordeel, nu het er op aankomt om eene keuze te doen: welk een verrukkelijk gezicht zou het voor ons allen, die u zo hartlijk beminnen, en zo vurig wenschen u gelukkig te zien, niet zijn, als wij u getrouwd vonden met een man die u op eene bestendige wijs gelukkkig zal maaken! zo een man gewent ons goed te zijn, niet bij vlaagen en losse verkiezingen, maar uit beredeneerde beginzels van reden en deugd! zo een man heeft een' bron van vrolijke weltevredenheid, die grondslag van huislijk geluk, in zijn eigen vergenoegd hart; hij heeft niet terug te zien op buitenspoorigheden, die de verst

uitgestrekte gevolgen na zig sleepten; zo een man heeft een te goeden, te zedelijken smaak om zijn vermaak buiten zijn huis te zoeken; hij is geen reeds verouderde dienaar der ondeugd, wanneer hij zijne manlijke jaaren bereikt, en dit zelf hecht hem op de tederste wijze aan eene geliefde vrouw, zijner keuze waardig; hij is zo verre van een vijand te zijn der vermaaken die fatsoenlijke vrouwen mogen bijwoonen, en versieren, dat hij integendeel die in haar gezelschap met meer genoegen geniet, dan of hij alleen ware; zo een man weigert nooit iet aan zijne vrouw, dat hij haar, zonder haar wezenlijk geluk te benadeelen, kan toestaan; hij wil nooit beslissen, dan wanneer haar geluk hem daar toe dwingt; en dan ook kost het iet aan zijn beminnend hart; ach mijne vriendin! hoe gelukkig zult gij zijn! en, neem dit ook in aanmerking, het zegt zo veel voor een zo goed hart als het uwe! en - gij zult de voldoening hebben, die er moet gelegen zijn in een braaf man gelukkig te maaken!

Gij hebt, mijne lieve vriendin! nu nog veel meer aangenaame vooruitzichten: eene getrouwde vrouw die aan de pligten van haaren staat beantwoordt, heeft de streelende bewustheid, dat zij niet onnut op deeze wereld voordleeft; en wie heeft een hart zo geschikt dan gij, om te beseffen dat die eene zeer aangenaame bewustheid zijn moet? gij, die, volgens uw eigen getuigenis nu alrede moede zijt, van alles wat er thans voor u te genieten

is; die alrede de verteerende zelfverveeling kent.

Alle weldenkende lieden zien geen beminlijker en tevens eerbiedniswaardiger voorwerp, dan eene braave vrouw, die, aan het hoofd van een talrijk huisgezin geplaatst zijnde, dien post op eene voortreffelijke wijze uitvoert: het is in een welgesloten huwelijk dat de edelste wenschen der eerezucht en de beste genoegens voor het hart, vervuld en genoten worden: maar, ongelukkig zij die eene kwaade of dwaaze keuze doet! de gevolgen daarvan zijn ijslijker dan ik zal of kan afbeelden; en waartoe ook zou dit noodig zijn?

Hoewel ik voor mij in 't bijzonder geene neigingen heb om van staat te veranderen, zo geloof ik echter, dat onze waare bestemming in dien staat ligt, en verheug mij altoos van harte als ik hoor, dat eene mijner vriendinnen, dien staat met een braaf man gaat aanvaarden - men is niet altoos jong; men is niet verzekerd van eene vaste gezondheid, van eenen voordduurenden overvloed; en hoe treurig is aldan het vooruitzicht, daar men als 't waare alleen staat; geen waaren vriend heeft die ons ondersteunt en troost; geene kinderen, die, indien zij aan eene goede opvoeding beantwoorden, de deelnemendste aller vrienden zijn! dan verlaaten ons onze vrolijkste gezellinnen, ja wij zelven begeeren haar gezelschap niet langer; de geheele wereld vol vermaaken en verstroojingen, is dan voor ons als eene betovering verdwenen, en men walgt van het leven, terwijl men den dood vreest: hier-

om, mijne lieve vriendin! is het noodzaakelijk, dat men zig, in der jeugd, indien onze omstandigheden zulks toelaaten, een weinig voorbereidt, om zulke omwentelingen in ons zelve en in onzen toestand te draagen, zonder ongelukkig te worden: het is des wèl dégelijk ons wáár belang, dat wij ons met wel geschrevene boeken leeren bezig houden: ik herinner mij daar, dat gij u bij mij eens beklaagdet, over gebrek aan geduld, en begrip, als gij iet begon te leezen, en dat zulks u daar ook van afschrikte: dit kan zeer wel zijn; maar gij kunt dit beiden overwinnen; overtuig u maar eerst ten vollen, dat dit hoognodig voor u is.

Niemand kan meer afkeerig zijn dan ik ben, om eene beminnelijke jonge Juffrouw tot eene nutlooze geleerde te verbrodden; maar even ver ben ik verwijderd van hun die denken, dat zo eene Juffrouw niets anders te doen heeft, dan te leeven naar den heerschenden smaak.

Vóór ik deezen sluit, moet ik u nogmaals geluk wenschen, om dat het in uwe hand is uw volgend leven, veilig en alleraangenaamst doortebrengen: ach! wie zou niet ijzen als hij nadenkt wat het moet inhebben, getrouwd te zijn met een schoonschijnend deugeniet, dien men gekozen heeft tegen den vriendlijken raad van alle onze beste vrienden; tegen den wil eens vaders, of, wilt gij, van ouders, die ons geluk bedoelden, toen zij zig van hun gezach bedienden, om ons dit te beletten; met een' man getrouwd te zijn die ons niet bemint, dien wij

niet achten kunnen, die ons argelistig verschalkt heeft ter berijkinge van eigenbaatige oogmerken; waar zal men alsdan toevlugt, raad, bescherming vinden? maar, zo als ik zeg, dit alles is onnoodig breeder aftebeelden, voor iemand die met genoegen haarer geheele familie, en tot blijdschap haarer vrienden, zig zal verbinden met een' jongeling zo achtlingwaardig en beminnelijk - ik omhels u teder, en verlang naar een' brief van u, aan uwe

oprechte vriendin,

SARA SADELAAR.

Twee- en- twintigste brief.

***Mevrouw* CHRISTINA LENTING, *aan den Heere* HENDRIK VAN ARKEL.**

Ons oogmerk is bereikt; het mooi mallootjen is geknipt; de onbedachte moeder aan onze zijde; het krakeel blijft geopend; VAN VEEN afgezet; allen goeden raad vruchtloos; ik kan des vertrekken, zo dra ik wil, en dit, HEINTJEN, zal wel *dra* gebeuren - ik kan onmogelijk langer, u ten gevalle, mij zo laten behandelen; maar ik moest eerst wel zeker zijn, dat ik niet te vergeefs hier gekomen

was: nu is het voords uwe zaak: gij ziet zelf wel, dat zij u bemint, immers ter goeder trouw zulks gelooft? en dit komt waarlijk op hetzelfde uit: gij, hiervan houde ik mij verzekerd, bemint haar zo weinig, dat indien gij nu nog eene rijker partij doen kondet, gij al mijne wraak zoudt verijdelen, door den Heer WILDSCHUT zijne dochter overtelaaten; doch denk daar niet aan! nooit kan, in eene andere familie, alles zo ten uwen voordeele zamenloopen: wijs mij een vader die de harssens zo verkeerd liggen; toon mij eene moeder die liever verkiest haare eenige dochter uittetrouwen, aan een' man zonder fortuin, en zonder beroep, die zij zo weinig kent, eenig, immers voornaamlijk, om haaren man zijn gezach te betwisten: een meisje zo beuzelachtig, stijfzinnig, dat zij daarom eenen man verkiest, dien zij gelooft te beminnen, maar voor wien zij onverschillig zijn zoude indien dit domme paar volks niet voor u arbeidde.

Hoe zoude ik, kende ik deeze slechthoofden niet, gebeefd hebben, toen uw partij u, vrij hoorbaar, in den *jongen Graaf van Holland* bescheidde! maar nu had dit weinig te beduiden: evenwel, gij zult haast moeten maaken; men weet niet welke ontdekkingen men zoude kunnen doen; en Mama mogt als dan omslaan,

Het was hoog noodig, dat ik KEETJE in eene briefwisseling met u liet, vóór ik vertrok: zie hier dan een' brief voor u; ik zag met vermaak, dat zij mij dien gezegeld overgaf; er stond wel niets in, zo

gij wilt, of ik mogt het leezen, maar... maar ik had zelve gezegd dat dit niet wel voegde - zij zal mij ook melden wat er gebeurt, als ik weg ben, ik hoop dat gij het onnoodig zult maaken, veel daarover te schrijven.

Ten vervolge.

Ik heb daar mijn vertrek, dat op overmorgen bepaald was, bekend gemaakt - moeder en dochter beiden zijn ontroostbaar; doch ik ga; maar gaf van ter zijde te kennen, dat, nu ik mij beter bevond, dan voor eenige weeken, ik den Heer WILDSCHUT niet langer lastig zijn wilde, en ik hoopte dat Mevrouw mij de onaangenaamheden die zij daar over gehad had, zoude gelieven te vergeeven; zij antwoordde mij: 'Dat zij het haaren man nooit zou vergeeven, eene zo braave beminnelijke vrouw dus behandeld te hebben; maar,' voegde zij er bij, 'het is zijn zusters schuld; mijne lieve Mevrouw! hij is niet wijzer; KEETJE weet dit ook wel' - KEETJE beantwoordde het ten vollen: ik verzocht beiden mij te komen zien, en verzekerde haar, dat de Heer LENTING door geene zuster geregeerd wierd: ik zeide ook, dat gij mij brengen zoudt; kort gezegd, ik sprak zo als ik dacht te moeten spreken, tegen twee zulke wezens - nogmaals HEINTJE, nu is het uwe zaak - maar misschien zijt gij zo benieuwd, om een' brief van dit meisjen te leezen, dat het mij grootlijks ver-

pligt met deezen te sluiten - ik doe het ook, en ben als vooren,

T.T.

C. LENTING.

DRIE- EN- TWINTIGSTE BRIEF.

***Mejuffrouw* CORNELIA WILDSCHUT, *aan Mevrouw* CHRISTINA LENTING.**

MEVROUW, ALLERLIEFSTE VRIENDIN!

Gij hebt mij verzocht, vermits gij zo veel belang in mij neemt, dat ik u alles zoude schrijven wat hier gebeurt, en welke brieven ik ontvang: de tijd valt mij zo lang sedert gij vertrokt - het is evenwel nog maar één dag geleden! - dat ik u een' brief ga schrijven, die wel wat grooter zijn zal vrees ik, dan gij van mij verwacht.

Heb ik u niet wel gezegd, dat mijne Tante mij een heele predicatie schrijven zoude? maar dat is het nog niet all'; zij heeft mij zo scherp en verwijtend geschreven, als of ik van haar af hing: ik ben zo boos op mijne Tante, dat ik het zo niet zeggen kan: en dan BETJE ook nog! die zou mij gaarne wijsmaaken, dat zij uit liefde en vriendschap aan mij schreef: ja, uit liefde, dat is de waarheid,

maar niet uit liefde voor mij; zij denkt zekel, KEETJE is een onnozel meisjen, die ik wel aan kan; doch zij zal wel zien dat ik meer weet dan haar lief is: dat zou mooi zijn, niet waar, als ik nu eens zo gek ware van alles voor goede munt aanteneemen! en ik weet ook niet of ik het niet zou gedaan hebben, zo gij, mijne lieve vriendin! mij niet gezegd haddet wat daar de oorzaak van is: maar ik zal aan mijne Tante schrijven en aan mijne Nicht ook, en dan zal dat gepreëk en gewaarschouw wel ophouden; het verveelt mij, en 't maakt mij gemelijk ook.

Maar Tante heeft ook aan Mama geschreven; en Mama is goed, weet gij? doch ik weet niet wat zij geschreven heeft; als ik dat wist zou ik het u ook allegaêr vertellen: mijn vader is zo stuursch niet meer sedert gij vertrokken zijt: dat geloof ik wel! nu heeft hij zijn' zin, of liever, Tante heeft haar' zin.

Ten vervolge.

Nu ga ik weêr voordschrijven; want ik heb een groot geweld met Papa gehad; hij liet mij daar zo even in zijne kamer roepen: Mama was uitgegaan en ik was t'huis gebleven om aan u te schrijven - 'KEETJE,' zeide hij, 'ik moet eens met u spreken: gij verbeeldt u misschien, dat ik, die u tot nog toe alles liet doen wat gij wildet, zwak genoeg zijn zal, om toeteegeven op een stuk, waarover uwe moeder en ik zo ten uiter-

sten verschillen; denk dat toch niet: ik waarschouw u nogmaals: VAN ARKEL zal nooit mijn schoonzoon worden met mijne toestemming; en dewijl aan die toestemming voor u ten hoogsten veel gelegen ligt, zeg ik u, ten overvloede, dat gij daar geen staat op moet maaken - het bedroeft mij dat uwe braave welmeenende moeder, de dingen in zo een verkeerd licht beschouwt; doch dit zij zo; ik ben uw vader en gij zijt minderjaarg; denk daar op' - 'Vader!' zeide ik, 'ik zie wel dat gij vooringenomen zijt tegen VAN ARKEL, en dat zijne *lieve* zuster alle reden heeft om verstoord te zijn over de wijs waarop gij haar behandelt; doch dat zal bij mij niets helpen: zij is mijne vriendin, en haar broeder verdient niet dat gij hem zo veracht' - 'Ik verlies,' viel hij mij in de rede, 'mijn geduld! durft gij dus tegen uw' vader spreken? mijn arm kind! ik ken u niet meer! is dat mijn goedaartig KEETJE?' en hij sloeg zijne armen over elkander, mij met ernst aanzierende: 'Wel nu, ik verbiede u de minste verkeerung te hebben met dien deugeniet, dien verleider, dien speeler, dien' ... ik werd ook boos, en zei - 'Men kan ligt iemand een kwaaden naam geeven; maar VAN ARKEL heeft geen geld genoeg; hij is geen koopman; doch dat is voor mij hetzelfde; en ik zal nooit iemand neemen daar ik geen' zin in heb, al had ik vijftig Tantes STAMHORST: laat zij maar voor haar eigen doch-

ter zorg draagen; dat zal wat beter zijn, dan mijn' vader optestooken' - 'Ik zie,' zeide hij, 'dat er met u geen spreken is: pas op, jonge Juffrouw, dat gij u dit alles niet te laat beklagt: één ding heb ik u nog te zeggen: spreek nooit weêr op zulk eenen toon, over uwe uitmuntende Tante.'

Ik wilde nog wat gezegd hebben, maar hij was weg gegaan: nooit was ik zo uit mijn humeur: Mama kwam kort daar na t'huis - 'Hebt gij geschreid KEETJE?' vroeg zij - 'Neen, Mama! maar vader heeft mij zo hard behandeld, dat ik het u niet zeggen kan' - 'Kom kind, dat is maar eene haastigheid; hij meent het wèl met u: zie kind, zie KEETJE! ik heb een' brief van uwe Tante STAMHORST, maar zo een' brief dien ik met geene drooge oogen leezen kan, als ik denk hoe een boozen brief ik haar evenwel geschreven heb' - ik stond verzet over Mama - 'Hede Mama!' zeide ik, 'gij schijnt ook wel veranderd te zijn!' - 'Dat ben ik niet kind; ik zeg alleen, dat uwe Tante mijn' brief zo vriendlijk heeft beantwoord - kom aan, ik zal u dien eens voorlezen' - 'Neen Mama, daar bedank ik voor; ik weet wel hoe Tante schrijft, en ik heb genoeg aan haar' brief; ik wil geen kwaad hooren van mijne goede vrienden; en ook wat heeft zij zig zo over mij te bekommeren? zijt gij niet in staat, Mama, om voor mij te zorgen?' - 'Dat zegt

uw Tante ook niet' - 'Dat geloof ik, maar zij toont wel dat zij dit denkt; en om dat zij mij VAN VEEN wil opdringen, wil ik hem niet hebben, en VAN ARKEL zal daarom niet benadeeld worden: ik trouw voor mij zelve en niet voor mijne Tante.'

'Nu kind, zo als gij wilt; wij zullen over zo een beuzeling niet krakeelen' - dat bleef daar toen bij.

Ik merk wel dat mijn vader alweêr met Mama gesproken heeft; doch zij schijnt niet zo heel verstoord meer: dat had ik nooit van Mama gedacht! want of Tante nu al veel moojer brieven schrijven kan dan andere menschen, dat neemt niet weg dat zij zig bemoeit met dingen, die haar immers niet aangaan? - wat ben ik blij mijne allerliefste vriendin! dit gij mij de oorzaak van al 't geschrijf hebt medegedeeld! en als Mama zo veranderlijk wil zijn, dat zij nu anders gaat denken, dan dunkt mij dat ik haar die reden ook zeggen moest, van BETJE meen ik; doch Mama is altijd zo recht uit, zij zou zo waar als ik het u zeg, alles aan Tante overschrijven, en gij hebt mij gezegd, dat gij best oordeeldet haar daar niets van te melden.

Komt uw broêr, haast weêrom? of houdt gij hem heel lang bij u? ik zou dunkt mij gaarne eens zien of Papa vol zal houden; want dreigen en doen zijn zeer verschillende dingen - o ik ken Papa wel! zo is hij altijd.

Daar kwam Juffrouw HOFMAN; ik had laten zeg-

gen dat ik niet t'huis was; voor geen mensch; doch onze domme JAN tikte aan mijn deur, en zei dat zij in de zijkamer was: ik bekeef hem om dat hij zijn bevel zo mal had uitgevoerd: 'Ja Juffrouw,' zeide hij, 'gij en Juffrouw HOFMAN waart altoos zulke groote vriendinnen, ik dacht dat dit omtrent haar geen plaats had' - ik ging dan aan den trap, en riep - 'Juffrouw HOFMAN! ik ben niet gekleed, ei lieve kom boven!' - zo deed zij.

Ik zeide haar dat gij vertrokken waart, en dat dit mij zeer droefgeestig maakte.

ZIJ. Het vertrek van lieden die ons aangenaam zijn heeft zeer natuurlijk dit uitwerkzel.

IK. En dan nog van zo eene lieve vriendin!

ZIJ. Zo ik u niet stoort in uw schrijven, zou ik u een paar uren gezelschap houden.

IK. Heden! in 't minste niet, (maar ik zei niet aan wie ik schreef, zo wijs was ik wel; want dan had zij misschien meer gevraagd.)

ZIJ. Juffrouw KEETJE! ik heb een' brief voor u en dat is de reden dat ik u zo rasch bezoek: ik wilde dien gaarne u zelve in handen geven: (en zij gaf mij den brief) o! hij was van Juffrouw SADELAAR: mijne nieuwsgierigheid was zo groot, om hem te leezen, dat ik zei: 'Zo gij het mij toestaat, NAATJE lief?' - 'Met al mijn hart, was haar antwoord,' en zij nam een boek op, terwijl ik las - Dat is een brief! wel mijne lieve Mevrouw LENTING, daar heeft die Juffrouw zig

gaan verbeelden dat ik den Heer VAN VEEN trouwen zal! ja wel!

Toen ik gelezen had, vroeg Juffrouw HOFMAN of ik wat voldaan was over dien brief? - 'Ja en neen,' zeide ik, 'hebt gij aan Juffrouw SADELAAR gezegd, dat ik VAN VEEN neemen zal?' - 'Ik?' vroeg zij, 'dat verzeker ik u van neen; ik weet het immers niet? doch'... (ik viel haar in de rede:) 'O, 't komt er niet op aan; zo is 't óók niet; maar ik zal Juffrouw SADELAAR zelve schrijven' - ik was niet heel praatachtig, en Juffrouw HOFMAN mistrouwende, was ja en neen zo al meest mijn antwoord - dit deed haar zo als ik wel merkte, spoediger vertrekken, dan zij gemeend had - zie daar, lieve vriendin! - alles wat er sedert uw vertrek is voorgevallen - Morgen ga ik deezelzelve op de post brengen, ik rij tog uit; schrijf mij spoedig hoe gij vaart, en of gij wel dikwijls denkt, aan uwe oprechte,

Vriendin en dienaares,

C. WILDSCHUT.

Vier- en- twintigste brief.***De Heer HENDRIK VAN ARKEL, aan zijne zuster.***

Nu zijn wij zeker van den buit! - ik diverteer mij als een Vorst! en lach recht smaaklijk - dat is eerst een dom volk! een volk dat bijna niet verdient, dat men er eene list van den tweeden rang omtrent te werk stelle - gij zult oordeelen.

Daar hebben immers WILDSCHUT en zijn Boekhouder hunne looden hoofden bij elkander gelegd; en indien hun oogmerk ware, KEETJE spoedig in mijne magt te brengen, zij hadden niets fijner kunnen uitdenken: in een zotthuis kan men niets gekker tegen mij verzinnen; ja uw Burgemeester zelf heeft nooit een plan gemaakt, dat ons zo krachtig overtuigen zou, hoe ellendig zijn staatkundig hoofd in de war zit - 'Wat is er dan nu uitgedacht?' vraagt gij: ja, raad dat eens! - doch ik wil u niet ophouden: weet alleen dat zo gij het raaden kunt, ik u onzen JAQUES, weleer uw groote gunsteling, voor een geheele week zal overdoen, ter belooninge uwer schranderheid: maar al beloofde ik, als HERODES, u de helft van mijn koningrijk, ik waagde niets: om u des te toonen dat ik vol-

komen met u verzoend ben, vooral, om dat uw laatste briefjen mij zo veel dienst gedaan heeft, zal ik u de zaak vertellen: dat Juffrouw DE GROOT er deel aan heeft geloof ik niet; 't is al te gek; en ook die vroomme vrouw zou *gemoedszwaarigheden* vinden in een logen uittestroojen, of het moest zijn dat zij wat plooide, om Juffrouw KEETJE uit de klauwen van een' duivel, een' lichtmis, een' speeler, een' atheïst te redden, want als zo een sta ik bij veelen te boek.

Ja ja, wij hebben magtige vijanden! alles is tegen ons in de wapens, van de zotte Mama af, tot op FRANS den comptoirjongen toe: de jongen is zo gaauw en loos, dat hij zeker in zijn schelmsche hart moet lagchen, over de rol die hij speelt: hij zou niet klappen al sneed ik hem neus en ooren af: daarom heb ik al eens gepoogd hem te winnen; hij heeft een karakter, en kan des veel goeds of veel kwaads doen: doch die hagelsche jonge hield zig altoos of hij mij niet verstond, en verlakte mij zo fijn, dat ik den schelm zelfs daarom lief heb: maar dat een domme, loome, effenkijkige Boekhouder, mij, geholpen door zijn' baas, een kans wil afzien, dat is niet te vergeeven: ik estimeer FRANS om nog eene zaak, hij nam altijd zo veel belang in zijn gekgeworden schoolcameraad, dat hij liever dan met de borsten meêtedoen, dien geleerden gek overal verzelde, en dus bewaarde om niet in een gracht te loopen, wanneer hij zijne verhevene bespiegelingen uitwerkte, of zig den kop niet stukken

te stooten tegen een lantaarnpaal... 'Maar zeg mij dan wat is er tog uitgedacht? want nu weet ik nog niets' - luister, nu zult gij het hooren.

Men heeft uitgestrooid, dat de oude Heer zo goed als geruïneerd is: nu weet gij alles! nu behoef ik niet te denken, te vrijen, te liegen; ik moet maar, zo als de fijnen het noemen, geloovig afwachten; want het mooi lief zottinnetjen zal van zelve in mijn schuit komen, en als zij binnen boord is, zal zij de mijne zijn, al stond *Amsteldam* aan vier hoeken in brand, ja dat zal zij - 'Hoe dan?' - hoe dan! loop CHRISJE naar de canaries, met uw hoe dan! - dat eeuwig *hoe dan?* en *waarom?* zijn altoos de struikelblokken bij lieden die denken, en zo als wij, het waarom van het waarom willen weeten; doch dit komt nu niet te pas - het is geen voorwerp van redeneeren, anders zouden wij, die geen andere munt hebben dan die bij de reden gangbaar is, 'er slecht bij staan, om dat onze partijen met haar geen doen willen hebben, ja ronduit verklaaren, dat de reden met het geloof niets te maaken heeft, om dat in het geloof geen reden te pas komt - 'Nu HEIN, ik raak ten einde van mijn geduld!' - Dat ontschiet mij geen zier, want uw geduld is omtrent zo groot als *uw* geloof - '*Mijn* geloof?' - ja uw geloof, want ik heb nog zo min of meer iet met zijne duivelsche majesteit gelijk; ik geloof somwijl, en hoewel ik niet sta te sidderen als onze

Oom de Kwaker, zo ben ik echter nu en dan wat huiverig.

Het is somwijl als of BLONDÉL mij in 't oor luistert, zo als hij dikwijls deed - 'Pas op HEINTJE! maak het niet te erg - de Heer die gij dient is een olijke ouwe gaauwdief, hij zal u verlakken, enz.' - 'Wel jonge! indien gij mij nog langer ophoudt, dan zal ik uw brief weg bruiën' - 'Heel goed, zusjen! uwe nieuwsgierigheid zal u des den dienst doen moeten om hem weêr opteraapen' - 'Waar moet dit nu tog op uitkomen?' - op een wettig christelijk huwelijk, tusschen jongman HENDRIK VAN ARKEL, en de eerbaare, (dat is zo waar als ik een guit ben,) eerbaare jonge dochter CORNELIA WILDSCHUT, en dat zo al niet, met volkomene toestemming der ouders voor het lieve gekjen, echter met hunne krachtvaardige medewerking - dat beduidt wat meer bij mij.

Ik heb u immers gezegd, dat men heeft uitgestrooid dat WILDSCHUT zeer *vrak* zit, en bijna geruïneerd is: dit houde ik voor eene echte prophetie van het geen gebeuren zal; maar het zal niet zijn door een lompen *Hamburger!* neen, door een zachtaartig, overal bemind en gezocht charmant *Haagsch Heer*, en deeze prophetie is zo zeker, als die, dat Mevrouw LENTING in weinige jaaren haar' Burgemeester tot den bedelzak brengen zal, door verteeringen, waarvan men zig geen denkbeeld kan maaken.

Arme LENTING! de goede sul ziet niet dat zijn eigen vrouw hem bederft: maar zijn de gekken het natuurlijk erfdeel der schranderen, dan volgt gij alleenlijk de schoone orde der dingen, door het noodlot zonder ons te raadpleegen vóór den aanvang van de stofjens der wereld vastgesteld, en gij zijt even weinig te beschuldigen, gij die een hamer, of wilt gij een vijl, zijt, in de hand der eerste oorzaak, als een tijger is, om dat hij zijn leven verlangen moet door het bloed van zwakke schepzelen, die, waren zij in zijne plaats, hem even gerust in flenters zouden scheuren en hunne ziel met zijn vleesch verzadigen.

Zie eens, welk een' dienst ik den Heer WILDSCHUT doen zal, als ik hem dien trek speel, dien gij uwen man speelt! nooit zal hij het verdriet, en de vernedering gewaar worden die er ligt in de overdenking: 'Door mijn zotte keuze ben ik in dien staat waarin ik mij bevinde; mijn eige vrouw heeft mij geruïneerd:' welk een troost als men zig durft vleien, (waar of valsch:) 'Ik ben niet door mijn eigen schuld, en om dat ik een uilskop, een gek was, in deeze ongelukken gestort; zie, ik was altoos een goeje jonge:' en dus denk ik met vermaak aan deeze vertroosting, die de oude Heer niet missen kan.

Maar om wat nader bij mijn onderwerp te blijven: gij kunt wel begrijpen, dat dit praatjen uitgestrooid is om mij te beproeven! om VAN VEEN gelegenheid te geeven zijne edelmoedigheid, zijne waa-

re oprechte liefde te toonen: kort gezegd, dit plan is zo comedieachtig, en is zo oud afgebruikt, dat het mij geen oogenblik overdenkens waardig is: om mij des beter te bedotten, heeft de Heer WILDSCHUT een gewaand geschil met zijn' Boekhouder gezocht, en heeft hij ook eenige bedienden afgedankt: wat het laatste betreft, dit is geen nieuws, want daar wonen altoos vreemde gezichten, of nu de meester of de vrouw hen wegzendt, dat komt op 't zelfde uit.

O spreek mij niet van zo een huishouding! de eerste week overlaad de oude zottin, (oude! ik doe haar onrecht; zij ziet er nog fleuriger uit in haar eenen-veertigste jaar, dan gij, in uw vier-en-twintigste,) de knechts en meiden met geschenken, en grapt en stoeit mijne mooie malloot met de meiden: kort daarop klaagt Mama, dat de boojen alles verwaarloozen, en KEETJE dat zij niets voor haar doen willen, en binnen zes weken is het zevental geheel verwisseld, zo dat, als WILDSCHUT zijn boedel zo dikwijls fout was als de boojen verhuizen, had hij meer bankroeten gemaakt dan de *Schotsche* koopman....., te *Amsteldam*, die, zegt men, dertien of veertien maal manqueerde.

Gelukkig dat KEETJE er ook niets van geloof, want zij is zo zwaar van begrip, dat het mij anders een hoope moeite en woorden en brieven zoude gekost hebben; en ik heb mijn tijd noodig; er is weêr nieuwe vangst aangekomen, rijke jonge springertjens die *Amsteldam* in hun doorreizen ge-

noeg naar hunn' smaak vinden, om er een week of zes te blijven.

Ik vertrouwde ook veel op haare koppigheid, alles gaat des naar wensch: zie hier haar' brief, dit zal mij veel schrijvens uitwinnen: gij hebt haar niet te vergeefs ingeprent, dat men *een karakter* moet hebben; dat er niets zo laag is dan *geen karakter* te hebben; dat er met een *charakterloos* mensch niets te beginnen is; enz. eeuwige waarheden, indien zij maar wèl worden toegepast: ik heb echter niet verzuimd om haare zwakke zijde te belegeren; ik heb haar bang gemaakt, en beduid dat zij voortaan van anderen zoude geregeerd worden, en uit nood misschien met VAN VEEN moeten trouwen: slapperloot, zo moest ik haar krijgen - en niet door verliefde wartaal, niet door de wanhoopige te spelen, maar de vriend, de belanglooze vriend, die nooit beoogt dan haar eigen geluk, en die haar alles belooft wat zij denkt of droomt, die moet ik haar vertoonen.

Ten vervolge.

Daar sloop ik in huis, zonder gezien te zijn dan van mijn beminde, die mij een teken gaf; zij heeft mij beloofd in alles mijn' raad te volgen, *want* zij wil niet gedwongen zijn; en zij is vergiftig boos op haar' vader, dat hij zig met zulke logens ophoudt, eenig en alleen om haar te dwingen, dat zij VAN VEEN neeme.

Ik heb haar verzekerd, dat ik haar bij u zal brengen; zij had echter nog zo veel nadenken, dat zij mij vroeg, of haar vader haar daar niet van daan zoude haalen: maar ik heb haar verzekerd, dat gij *onderaardsche* vertrekken hebt, vermits uw huis eertijds een klooster was; zo dat, zij is ook op dit stuk gerust; zij heeft mij haare juweelen allen laten zien: voor eenen armen duivel als ik ben, bedraagen zij eene goede som, behalven een groote goudbeurs, die haar moeder nog onlangs wèl bezorgde: voor dat dit alles op is, zal er wel wat gebeuren, dat mij van de malloot ontslaat; want ik betuig u dat zij mij even weinig bemint, als ik haar zoude kunnen dulden, indien ik niet volstrekt eene rijke vrouw hebben moest: slapperde boeren, ik heb veel zottinetjens gekend, maar het waren geestige dingetjens, doch dit ezeltjen is dom, en van alles onkundig, geheel bedorven door de opvoeding, en haare goedaartigheid is zo weinig in haar natuur, dat de minste tegenspraak haar dol maakt: hoe wij weg komen weet ik nog niet; zij is opgetogen in het vooruitzicht van te zullen reizen: wat is het goed, dat ik haar niet bemin! want zulk een oorvijg voor mijne eigenliefde, zou mij raazend maaken: zij gelooft echter, dat zij mij lief heeft, doch het is niets dan smaak, voorbijgaande smaak, en niets anders; zij is al te gek om lief te kunnen hebben; en te kinderachtig .. enfin, gij gelooft wel, dat ik bij haar geene mijner kattensprongen maak? de duiker, zij is zo naauw-

gezet, dat ik daardoor zelfs mij in haare goede gedachten zoude bederven: nooit zaagt gij zulk een amoureuus paar volks, dan wij, en die op het punt staan om met elkander aftrekken: laat mij maar begaan, wij zullen dat alles wel vinden: KEETJE zal gelukkig zijn, want zij zal haar eigen hoofd volgen; en ik zal gelukkig zijn, met den aanvangelijken buit, en in de hoop van weldra in den vollen oogst integaan.

O ik weet wel hoe dit zal aflopen: moeder zal eerst zo boos zijn als een spin, zo wel op KEETJE als op mij; doch zij kan dit niet boven een maand, ten langsten, uithouden: dan zal ik haar schrijven, en zo wat grappen vertellen; dit zal haar bedaaren; KEETJE zal haar ook schrijven, de familie zal bijkomen, en alles zig schikken, en dat het gelukkigst zijn zal, de Heer WILDSCHUT zal van kwaadheid of chagrin, of van beiden sterven; zo niet, dan zal moeder hem besteelen, om ons overvloed te bezorgen, en aan ons huis pretjens te hebben: maar waar breek ik mijn hoofd meê, alles zal wèl zijn, als ik mijn oogmerk maar bereikt heb: ik wil ook alles niet klappen.

Eerst had ik al gedacht, om haar naar *Parijs* te brengen; en dat reisje zou zij zeker met vermaak gedaan hebben, uit puure nieuwsgierigheid, en om te weeten, of dat waar is, dat *Amsteldam* niet vergeleken kan worden met *Parijs*, in grootheid en volrijkheid; want zij heeft haare Geographie zo schoon vergeten, als haare zedeleer: doch ongeluk-

kig heeft zij haar *Fransch* tamelijk wèl onderhouden, ten minsten het conversatie-*Fransch*, zo dat zij zoude kunnen vraagen het geen POPE zijn mensch doet vraagen: ‘Waar ben ik? waarom ben ik hier? en waar ga ik heen?’ en het is mijn belang haar daarvan onkundig te houden.

Naar *Engeland*? onmogelijk! ik ken de taal niet genoeg om mij voor slimme schurken te hoeden: ik heb dan voorgenomen om haar naar *Duitschland* te brengen: maar, zegt gij, onderwijl zijt gij niet getrouwd; dat kan zijn, doch zij zal mij daarom niet verdenken van slechte oogmerken, dewijl het niet in mijn magt is een minderjaarg meisje zonder consent van haare ouders te trouwen, dit zal ik haar zeggen, had ik nooit geweeten: ‘En ik vond het ook zeer onnatuurlijk’ - kan zij er bijvoegen - ‘Dat ik mijn eigen zin niet zoude mogen doen, omtrent iemand daar ik mijn geheele leven mede zal opgescheept zijn;’ om haar wegtevoeren heb ik zo weinig werk als een kinderdief in het steelen van een kind, dat hij wat lekkers belooft, en zo dra hij het in zijn magt heeft, doet gelijk hij goed vindt.

Nu ga ik haar een' brief schrijven die zij zal copieeren en achterlaten: zij zal daarin bekennen, dat zij mijne bescherming verzocht heeft; dat ik haar als haar beste vriend die niet konde weigeren: kortom, zij zal, (of ik zal) wel maaken, dat ik met het gerecht niet in verschil kom'.

De fargon met twee schoone paarden heb ik al

gekocht, en JACQUES heeft mij beloofd, ten minsten den eersten dag als koetsier te dienen.

Ik heb het zo druk met kleine huislijke schulden te betaalen, (dewijl ik dit noodig acht,) dat ik eindigen moet - vaarwel, tot dat ik weder schrijf, zegt uw broeder,

H. VAN ARKEL.

Vijf- en- twintigste brief.

***Mevrouw* FRANCINA WILDSCHUT, *aan Juffrouw* ELIZABETH STAMHORST.**

Wel mijn lieve Nicht! had ik ooit kunnen droomen, dat gij met die prulletjens zo in uw schik zoudt geweest zijn! nu, men mag wel zeggen, een kinds hand is gaauw gevuld: ja, ja BETHJE, je bent tog mijn Doopkind, dat is even zo veel, en als uw moeder mijn' zin gedaan had, zoud gij nergens anders dan in mijn huis, en met onze KEETJE zijn opgevoed; want meesters zijn hier geen gebrek, en uw Oom was al zo mal met u, als met zijn eigen dochter; maar de bordjens zijn verhangen met oom; ik koop nooit mijne Brusselsche kanten in modewinkels; het is mij daar veel te vol, en er komen altoos zo veele jonge Heeren uit- en in-vlie-

gen, dat ik geen gehoor kan krijgen, al betaal ik altoos pront en zonder veel aftedingen; want alle menschen moeten leven; en dan BETHJE-lief, had gij alle dag met ons in de comedie kunnen gaan, daar men nu meest altoos Opera's speelt; heel lief, dat moet ik zeggen: wel kind! onze comedie was vóór dat men die speelde geheel in 't verval, en een jong Heer die hier veel komt, en veel verstand in de wereld heeft, zei ook altoos, dat de Hollandsche comedie voor de Burgerluidjens was; maar, zo als ik zeg, sedert men er altoos Opera's speelt, is zij zo vol, als onze Fransche kerk zelve: en KEETJE en ik houden er danig en danig van; ja kom er zelden voor het treurspel uit is; wij houden niet van alle die gekroonde naarheden: nu, onze Dominé heeft er mij laatst in de huisbezoeking nog een oud kattedakkes over gegeven, om dat ik zo zelden onder het gehoor kom, maar het is er mij te benaauwd, en als Dominé in zijn daags pakjen als onzen gast hier komt, spreekt hij er ook nooit van; doch ieder moet zijn' pligt doen; zo dat, lieve Nicht! ik koop altoos mijne kanten, neteldoeken en batisten, in een beslooten winkel, bij de Juffrouwen.... ei! hoe heeten zij nu ook? bij de Janrodepoortschen cingel - door en door eerlijke menschen, en verstandig door ervaren in de schrift, zo als uw moeder, en zij zijn heel Godvreezend, men kan er met toe oogen koopen; ja lieve Nicht, de genade is vrij, en het is alle menschen niet gegeven, buiten de wereldsche beslommering te leven,

daar ik echter wel mede in mijn schik ben, want ik hou zo wel wat van dat woelige.

Maar KEETJE koopt altoos al haar opschik en franjen en bloemen bij de *Franschen*: nu dat is nog een uitspanningje voor haar; en dewijl ik wel heb hooren zeggen, dat de *Franschen* hier om hunlui geloof zijn komen vlugten, is het billijk dat men zulke *vroom*e zielen voordhelpt: kortom, ieder zijn' zin: en woonje waarlijk Nicht onder zulke zotte luî? die honger lijden om den gebraden haan tegen mij en mijns gelijken te kunnen speelen? of is het een grapjen? want ik weet wel, dat jij een aardsch platjen bent, en dat mag ik wel zien; ik wou dat KEETJE ook zo wat potzig was, doch daarom niet, ieder heeft zijn humeur: zie, BET-lief, ik vertrouw je niet verder dan ik je zie; doch is het waarlijk zo, dan moet ik bekennen, dat er meer gekken buiten dan binnen de zottehuizen zijn: want, ik voor mij kan niets doller bedenken, dan dat ik mij airs geef op bedrijven, die lang gebeurd en vergeten waren, eer ik op de wereld kwam; en van al dat gevecht houde ik niet meer, als van den oorlog: ja, ik ken die driftige potentaten die aanstonds op hun paard zijn; uw Oom is ook schrikkelijk driftig, als hij boos wordt; en zo hij een generaal of zo een ding was, zou hij zijn man wel staan durven, dat moet ik hem ter eere nageeven: ik versta al het overige niet recht, en geloof dat je Tante zo wat fopt, of voor 't mafje houd: nu, als je moeder het maar niet weet is dat niet met al; ik

knor wel op mijn volk, maar niet uit grootschheid, en om dat ik van adel ben, maar om dat ik allen betaal om mijn' zin te doen; ofschoon mijn hoofd niet wèl staat.

Je moet mij excuseeren Nicht, maar ik ben Tante slapuit, ik kan niet veinzen: ik hou veel van Neef STAMHORST, want hij was altijd een lieve knol, en ik hoor dat hij zijn weetje wel weet, en gestudeerd heeft als een Professor, maar ik kan toch niet zien, dat het proces, door hem gewonnen, hem zo veel eere aandoet, want dat kon ik zelve wel uitgedacht hebben, en ik ben geen advocaat of geleerde vrouw; de edelman moest betalen, en daarmee uit; maar wat zal ik zeggen, mijn volk breekt meer in een jaar, dan hunne huur belooft, zo ik daarom een proces wou beginnen had ik wel dagwerk; en moeite dient mij niet: wat zeg je daar, BETHJE? dat een edelmans hond in een boer zijn koorland mag omlopen en alles bederven, zonder dat de boer een kik durft geeven? nu, dat is er weêr een uit de ouwe doos! of de boer mal was, en den hond gaauw de rest zou geeven! het lieve brood zo te laten vertrappen door hondspooten! wel wie hoort er van! zo het geen knapuil is die gij mij wijsmaakt, dan zeg ik je, dat ik beter ben in mijn pink, dan al jouluû adel van duizend eeuwen, en met alle hunne kasteelen en ouwe parkementen en wapens met honderd quartieren, in hun heele lijf; KEETJE en ik houden afgodisch veel van honden, want het bennen trouwe beesten, en een hondjen

is nog een heel gezelschap: maar een hond is evenwel maar een beest, en ik heb onze kleine kef kef, die 's nachts geen muis kan hooren ritzelen, zonder zijn' neus daar bij te hebben, en aangaat of het huis in brand stond, wel een maand lang bij onze naaister besteed, en kost en loon betaald, om dat onze ouwe DINA, de keukenmeid, ziek was, en haar dat geweld verveelde, en aan een mensch ligt tog meer gelegen dan aan een beest - a propos, van naaisters, zo het je ernst is, dan zal ik u een heel zoet Fransch meisjes bezorgen, die hier voor alle gebogchelde rijke luî naait, en haar zo recht maakt als KEETJE of gij zijt, Nicht.

Nu het is goed dat uw Dames met zulke kostelijke stof op haar lijf wat zindelijker zijn, dan mijn KEETJE, die heeft alle daag een ander, en zo zij in 't wit is, wel tweemaal daags een kleed aan haar lijf noodig; ja kind, ik heb hier ook wel zulke histories uit den Bijbel op de stoffen gezien, doch ik hou er niet van; het is mij te oneerbiedig; het heugt mij nog wel dat in mijn ouwers huis in den schoorsteen, op de steentjens de heele historie van den Bijbel stond, en daar had ik dan grooten spikkel aan; doch het was een huurhuis, Nicht, zo dat, mijn ouwers hadden er geen schuld aan; want mijn moeder hield niet van dat geslinger met den Bijbel: ik kan zelfs mij niet herinneren, dat ik haar die ooit heb zien inkijken; ja die steentjens weeten wat! ik zag daar dan JONAS in zijn walvisch, en PAULUS in zijn mand, over den

muur, en MOSES, en zo al de heele historie, doch zo als ik zeg, 't is te roekeloos, en somwijlen zien 'er de steentjens zo beroekt nit, dat men er niets van maaken kan; doch nog erger, ik heb eens op een heimelijk gemakjen geweest, daar stond de heele historie op van JOSEPH en zijn broeders; ja zelfs hadden zij in onze jeugd zulke tafelborden: 't is waar, meisjes! ik heb met je Oom, toen wij nog in onze groene jaaren waren, eens op zo een maaltijd geweest: hij zei mij dat dit in een tijd was opgekomen toen er nog geen boekdrukkerijen waren, en dat de paapsche Munniken alleen leezen konden, en dat daarom vroomme luî alle occasie hadden waargenomen, om het goede in de luî te brengen; nu die vroomme luî hebben wel raare grappen in 't hoofd, zei ik; maar misschien, lieve Nicht! zijn er bij u geen boekdrukkerijen, en dan is 't wat anders; ik heb met de naaister van een koopman in Oostindische waaren gesproken, die keurelijk en keurelijk kleine scheurtjens in de chitsen stopt, zo netjens, dat de koopman geen zwaarigheid maakt om die chits met een geruste conscientie aan mij en andere, voor geheel onbeschadigd, te verkoopen: zij heeft bij zekere Juffrouw, de vleugel van een Cupido, door een kaars geheel bedorven, zo fraai ingestopt, dat hij uit zijn lijf gegroeid schijnt; doch zo een arme ziel moet wel beloond worden, dubbeld geld: en de vroomme luî hebben doorgaands aan geeven een' broêr verlooren, en zijn zo stijf dat zij niet met hun elboog in hunne zakken kunnen

tasten: zie BETH-lief, als moeder het niet hoort, dan mogen wij ook wel eens een los grapjen hebben, niet waar? wel lieve vrede! de jeugd is er bij mij ook nog niet uit! en het spreekwoord zegt: ‘Dikke luî, goede luî.’ ja meisje! ik word wat corpulent, maar ik dans nog mijn menuet en contradans, als een Heer, maar de alemande laat ik voor u en mijn KEETJE over; je Oom pleeg ook nog wel eens te meesmuilen, maar dat benaauwd comptoir maakt hem oud en knorrig; hij is echter nog wèl voor 't oog, en pas vijf-en-twintig jaar: ja, BETH-lief je moest hem daar eens over schrijven, want jij hebt tog vier witte voetjens bij Oom, en BETHJE is bij Oom schering en inslag, koek en ei; dat is wel goed; zie, wij houden alle krachtig veel van u, en zo KEETJE uw pen had, zij zou wel meer schrijven, want zij meent het wèl, en is nooit blijder dan als ik zo wat wisjewasjes aan Nichtjen zendt: ja 't is een goed kind, jammer dat zij zo een hoofdjen heeft: nu, niemand is volmaakt, ik ook niet, maar als wij volmaakt waren dan waren wij net als onze lieve Heer, en dat is onmogelijk: zo je mijn vriend wilt blijven, moet je mij nooit weêr van spookerij schrijven; want ik ben tog bang, en kon dien nacht niet slaapen van angst; en ik was tog moederziel alleen, want je Oom en ik leven zo wat anders als uw vader en moeder, kind; en je mag praaten wat je wilt, ik voor mij geloof vast dat er spookten zijn, of dat het in ouwe huizen, dat eertijds kloosters waren, en op de

kerkhoven niet pluis is; onze lieve Heer bewaar' ons, dat wij toch nooit wat zien - maar laten wij liever van wat vrolijker praat: draag jij jou Brusselsche kanten in spijt dier malle freules maar gerust: er zullen wel kanten en linten zijn, als wij die, GOD beter' 't! niet meer noodig hebben: en als KEETJE naar mijn' zin trouwt, dat gebeuren kan, dan zal ik wel anders in de beurs tasten, want dan ben jij bruids speel-nood, en ik zal je dan wel een aartige jongen opschommelen: het keuningje uit den korf is niet te goed voor zo een allerliefst meisje, ja BETHJE dat's even zo veel, maar je bent toch een mooi ding.

Maar heeft uw moeder u niets gezegd van KEETJES vrijer? nu ik ben zo geheim niet, ik zeg alles aan mijn dochter, doch wijze luï hebben ook hunne idées; zij werd dan ook gevrijd van een rijken Benist: KEETJE heeft geen zin aan hem, en ik ook niet; hij is mij veel te stil en te houtig; maar ik heb verstaan dat uw moeder hem krachtig voorspreekt bij zeker man, (ik noem niemand,) en ik geloof werempel, dat zo hij u vroeg, moeder u geeven zou - maar kom, hij is uw slag niet, jij moet een luchtiger bol hebben, die zo wat grappen kan vertellen: maar nu komt hier heel veel een ander jonker, dat is al wat men wil: hij speelt muziek net zo als gij, en danst een hornpijp, ja Nicht, zulk een danser heb je nooit gezien, en hij heeft verstand ook, en ik merk wel dat hij veel in de

boeken gelezen heeft: maar hij heeft benijders die kwaad van hem spreken, en daar is in den heelen jongen geen druppel kwaad bloed: zij zeggen dat hij speelt; wel dan doet hij zo als alle rijke en groote luî: wat konden zij anders met hun ledigen tijd doen? en dat hij wel een mooi meisje mag zien; dat is zeer natuurlijk, dat een jongman meer zin heeft in een mooie, dan in eene lelijke vrouw: maar geen vloeker, geen vuilbek, dat kan ik je betuigen; doch zo gaat het, de eene mag een koe steelen, en de andere mag niet over het hek kijken; hij kan met onze NAATJE HOFMAN redeneeren, dat ik er verzet van sta, en er geen woord wijs uit worden kan: Juffrouw HOFMAN is een Poëetes, en zou net jou slag zijn om te schrijven en te wrijven; maar zij is te verstandig voor KEETJE, die kan er geen vloot mede houden; zo dat BETHJE-lief jij moest dien VAN VEEN tog maar neemen, als hij zin in u, en gij in hem had: hij heeft van de specie dik, en zal aanstonds koets en paarden voor zijn vrouw aanleggen; en WILDSCHUT'S boekhouder zegt, dat hij dat beter doen kan dan veele kooplieden een rijpaard houden: maar mijn kind moet zo een verstandig man niet hebben, zij heeft geen humeur om veel bedild te worden, en een mensch heeft zig zelve niet geschapen: een verstandig man moet jij hebben en je bent toch aan zo een stil Benist leventje gewoon, dat het u niet vreemd zoude voorkomen: ik geloof ook nog al, dat hij

vrolijk zijn kan, doch het is om een koekje: over hun geloof spreek ik niet; ik weet niet recht wat zij gelooven: ik hoor alleen dat hij niet van het Zonnetjen is... uw moeder zal u dit wel uitleggen; ja ik wou dat onze NAATJE ook een pretendent had: maar hoe zit het BETH-lief? is er nog geen trek in den baai? heb je niet wat opgedaan? nu je moet mij een knappe jongen tot Neef in de familie brengen: het oog wil ook wat hebben: wij hebben hier eenige weken een allerliefst vrouwtjen uit uw buurt gelogeed: wel meid lief, daar moet je kennis meê maaken; uw moeder, dat weet ik wel, ziet niet veel menschen, doch zo gij Mevrouw LENTING kendet, gij zoudt er meê wegloopen; zij had hier vriend noch maag, GOD noch goed mensch, en zij moet met doctoren spreken over haar ongezondheid: je Oom heeft hier zo een baal over geschopt, dat ik het nooit zal vergeten, al wierd ik zo oud als Methusalem: en het gaat mij ook niet in de kouwe kleêren zitten! en als hij met al zijn knoeten en moffen en *Russen* inkomt, moet het wêl zijn; maar die menschen kunnen het ook niet helpen; maar uw Oom is dan omgekeerd als een blad.

Nu groet ik u: dat schrijven aan u heeft mij nog wat opgebeurd, want ik heb veele muizenesten in het hoofd: het is tijd om mijn toilet te maaken: KEETJE groet u hartlijk, geloof ik althans, maar zij weet niet dat ik schrijf, zij is naar Moojane, of ten minsten wat gaan koopen voor haar plaisir:

groet uw vader en moeder, en Neef STAMHORST, van uwe liefhebbende Tante,

F. WILDSCHUT, *geb.* DE WIND.

Zes- en- twintigste brief.

***Juffrouw* CORNELIA WILDSCHUT, *aan Juffrouw* PETRONELLA AALDERS.**

Daar haal ik deezen morgen, om dat ik zo wat omschommelen wilde, een lade uit, en vond er een' brief in, die ik, bij verzuiming met andere prullen daar zeker heb ingelegd: hij was nog toe, en ik wist niet wiens hand het was: mijn hede PIETJE! wat ben ik ook een achteloos schepsel, en wat moet gij wel gedacht hebben, dat ik geen kik op uw' brief antwoordde? ik dacht dat gij al lang dood waart, in zulk een eeuwigen tijd heb ik niet van u gehoord: want dat uw brief in de lade lag was mij vergeeten, of geheel onbekend: ja wij konden wel schoon overweg toen wij kinderen waren, en hielden veel van elkander; maar sedert gij, dat mij genoeg speet, uit *Amsteldam* gegaan zijt, had ik u zo waar, haast vergeten; zo als dat gaat als men zo verre van elkander woont als *Leyden* van *Amsteldam*; en dagelijks nieuwe kennissen op-

doet als de baaren van de zee: en mijn vader moet al heel mooi praten als ik schrijven zal, aan Oom en Tante, of aan Nicht BETHJE - kunt gij u BETHJE nog wel herinneren? - ik kan geene brieven opstellen; zo dat, uw moeder zou nog minder over mijn' brief dan over den uwen voldaan zijn, en daarom moet gij hem ook voor u houden: Nicht STAMHORST schrijft heele mooje brieven; nu daar heeft zij ook genoeg voor moeten stilzitten en leezen; zij heeft veel tijd op dat akelige Buiten; en ik denk dat zij schrijft uit verdriet; daar gij echter uw hart tegen mij uitklaagt en ik niet onbeleefd zijn wil, zal ik u eens als mijne intime vriendin beantwoorden; maar je moet alles voor u houden: ik bedank om door uw moeder gecritiseerd, of uitgelachen te worden.

Ja, PIETJE, ik heb zeker wel een goede moeder, zij is dood goed zelfs: maar zo je denkt, dat ik gelukkig ben, dan ben je de plank geheel mis: denk jij meisjes, als men zo vroeg meer lekkers heeft dan men opkan, en meer speelgoed en poppen dan wij kunnen beheeren, dat dit niet gaauw verveelt? dat is evel zo; en ik ben zo moede van alles wat ik zie, en meê doe, dat ik het u niet zeggen kan: nooit eet ik met honger, want ik sta laat op, en drink mijn chocolaad met warm brood, dat mij ook al tegenstaat, en mijn Azor vaart er beter van dan ik, of onze meiden, als ik wat vrolijk ben; en aan tafel zit ik dan te kieskaauwen, en geef het eene bord voor en het andere na aan

mijn' knecht; want ik heb al vier jaar mijn eigen knecht, die heele goede dagen bij mij heeft, en niets te doen dan voor mij uitteloopen en boodschappen te verrichten: 't is een goeje ouwe ziel, weet je, onze GIJS, die u zo dikwijls in de koets zette; maar als ik trouw zal hij ook met mij gaan, en ik zal wel voor hem zorgen, want officies kan ik hem niet geeven, en of mijn man ooit in de regeering zal komen weet ik niet: je belieft optehaalen van mijn menigvuldige poppen: nou PIETJE, je bent nog wel kinderachtig! denk jij nu nog aan onze poppen? ik was, als het nieuwtje er af was, weet gij, altoos goed geefs, en Nicht BETHJE voer er altoos best bij, want ik zond haar altemets een stuk of zes te gelijk; nu, zij beloont mij wèl voor mijn goedheid: ik heb nog een wassche pop levensgrootte, in een glazen klok, die Mama expres in *Engeland* heeft laten maaken, en wel vier rijers kost; indien ik je plaisir met die stijve madam doen kan, en uw moeder het hebben wil, zal ik onze GIJS daar meê naar *Leyden* sturen, en er u een geschenk van maaken: ik mag haar niet meer zien, en zij is ook tien modes ten achteren: ik heb ook nog een Non, allemaal in 't zwart gekleed, doch daar zult gij geen zin aan hebben, wèl? zij ziet zo oud en rimpelig, dat men er van schrikt, en dat del noemt Juffrouw HOFMAN, (een geleerde Juffrouw, die verzen kan maaken!) een meesterstukjen van physionomie, en kan daar altemet een quartieruurs voor staan gaapen: en al mijn zilver pop-

pengoed heb ik allang uitgedeeld, wat doe ik met die vodden? en bij moeder is alles wel: maar het was ook mijn eigen goed, en daarom kon ik er mede doen wat ik wilde: wat nu mijne kleêren belangt, daar komt geen einde aan; ik heb drie groote kasten vol, en zo ik de helft daar van draag, mag ik wel wàt wezen: onze koets ben ik ook zo moede, dat ik veel liever eens op een boerenwagen zou willen rijden.

Ik hou niet van den winter, of het moest braaf sneeuwen en vriezen, om dat ik dan in de arresleê heel de stad kan doorvliegen; als het maar niet te sterk waait, want dan kost het mij menige verkouwdheid: ik zeg dikwijls tegen NAATJE HOFMAN, die gij u nog wel zult kunnen herinneren, of hebt gij die al vergeten? nu ik zeg dikwijls: ‘NAATJE, ik ben niet gelukkig’ - ‘Dat is,’ zegt zij dan, ‘om dat gij geen weelde kunt verdraagen kind:’ dat weet ik niet wèl, maar de tijd valt mij zo lang, en daarom lig ik ook dikwijls tot twaalf uren in mijn bed; ik heb toch niet te verzuimen, en als ik in mijn kamer wil eeten en ongekleed blijven, daar zegt mijn moeder nooit van, en mijn vader bemoeit zig niet met het huishouden; hij wilde wel dat ik meer las, maar ik hou niet van leezen, en alle ouwe boeken van Grootvader zijn zo ouwerwets, en de nieuwe ken ik niet; maar ik kijk wel eens in een Fransch romannetjen, of lees in den Franschen Güttschen almanach; doch zo als ik zeg, dat is meer om de fijne printjens:

NAATJE HOFMAN, heeft, begrijpt jij dat, PIETJE? - tweemaal de heele gantsche Clarissa door en door gelezen, met groot plaisir; nu, zij liever dan ik: ik kan er geen twee paginaas in lezen zonder geeuwen: nu ik hoopte dat ik mijn vrijheid zonde krijgen, en eens wat nieuws bijwoonen, is het alweêr mis.

Mijn vader word zo grammottig en zo droevig bemoeialachtig, en zo schrikkelijk haastig, dat wij geen' weg met hem weeten: mijn moeder denkt dat hij veeg is, maar ik zie wel hoe dat komt; mijn Oom en Tante STAMHORST stookten hem op; hij plagt mijn moeder en mij altoos te laten begaan; en, lieve Heer! ik doe geen krieseltje kwaad: nu, daar zou Mama wel op passen: maar nu ligt mijn vader op alles te vitten, dan wil hij dat ik lees, dan dat ik borduur, of speel, of naai, ja mij met zo eene zwaare huishouding zal bemoejen daar zeven bedienden zijn! en Juffrouw HOFMAN is altoos op mijn vaders hand: nu verbied hij mij met of zonder koetst, alleen uittegaan, en ik kan evenwel onzen ouwen GIJS niet alles beduiden wat ik koopen wil: mijn moeder is altoos even goed, ja zelfs mal met mij, en dat is toch best, PIETJE; je kunt wel denken, dat ik, die schatrijk ben, en niet lelijk, veel pretendentes krijg: maar onder allen is een Heer VAN VEEN, hij is Benist, en jij weet, PIETJE, hoe de Benisten zijn, stijf en grootsch: hij is magtig bij Oom en Tante in de kas; ik wou dat zij hem aan haar luî BETHJE gaven, maar die zou

voor zo een houten klaas hartlijk bedanken: hij is heel rijk en heeft nog veel te wachten, dat zou goed voor BETHJE zijn, die zeker niet heel rijk is; niet zo rijk als ik ben, meen ik, zegt mijn moeder: hij is heel verstandig, mijn vader is ook heel verstandig, en die wijze luî zijn recht akelige mannen: hij schrijft mij ondertusschen dat hij mij heel lief heeft, en ik geloof het ook dat hij het meent, want hij heeft mijn geld niet noodig; en dan heeft hij nog zo een naar zustersjen, MIETJE VAN VEEN, die zo fijn Benist is, dat ik het zo niet zeggen kan, en heel geleerd en wijsneuzig, en vitachtig, en niemendal zo als jonge luî; het lijkt wel een oud klein grootjen, maar zij is heel deugdzaam en goed arms; maar nu mijn vader met dolle geweld hebben wil dat ik hem neem, zal ik hem nooit neemen: dat zou mooi zijn! ik heb altoos in alle beuzelingen mijn zin mogen doen, en nu zou hij mij dwingen willen om tegen mijn' zin te trouwen! neen, neen, als hij dat in 't hoofd gehad had, moest hij mij niet gewend hebben, mijn eigen hoofd altoos te volgen en stil te zwijgen: maar dat is nog niet alles kind: hier komt ook een ander jong Heer, zo schoon als een beeld, en heel lief en aartig, en beleefd dat weet je zo niet! en altoos in een lachachtig humeur; zeer de *mignon* van onze Dames; is naar den eersten Haagschen smaak gekleed, altoos even kostelijk; je zou zweeren PIETJE dat het een Haagsche jongen was - daar heb ik er mooi beet! want hij is in den *Haag* geboren en opge-

voed, doch hij houdt zo krachtig van mij, dat hij expres hier is komen wonen, en dat heeft zijn eigen zuster, ook eene allerliefste vrouw, mij met haar eigen mond gezegd; maar hij is niet rijk, en heeft, geloof ik vast, veel met onze eerste luif omgegaan, en aan het Hof verkeerd, want hij is heel anders dan onze *Amsteldamsche* jonge Heeren; o, maar heel anders! mijn moeder was ook niet schrikkelijk rijk, en daarom (zo als moeder die mij nu alles vertelt, mij zegt,) had Tante STAMHORST er zo veel tegen dat zij met mijn' vader trouwde: nu ben ik juist wel niet dol verliefd op deezen Heer, geloof ik, maar toch, ik hou meer van hem dan van een ander; en om dat hij zo veel schimp en smaad van mijn' vader, om mij verdraagt, kunt gij wel denken, dat hij meer bij mij beduid dan anders; en nu spreekt men alle kwaad en laster van hem dat er maar te bedenken is; doch ik geloof er niet aan: en ook PIETJE, als men een volmaakt man wilde hebben, zou men wel altoos ongetrouwd mogen blijven: hij is wel wat luchtig, en zó, maar deugdzaam en braaf in zijn hart en ziel, dat bemerk ik zelve duidelijk: mijn lieve vriendin, hij heeft nog maar tweemaal mijn hand gekust, en zo zedig spreekt hij met mij, of het VAN VEEN zelf was: zo dat, het zijn leugens en lasteringen; en wat weet mijn Tante op haar akelig Buiten, en zo verre van *Amsteldam*, wat of VAN ARKEL hier uitvoert; en zo hij, gelijk ik zeg, zo een slechtert was, zou hij dan overal verkeer en met groo-

te luï omgaan, ja met Schepens en Burgemeesters kinderen? en zouden zulke jonge Dames dan met zo een ligtmis doen willen hebben? neen, ik denk alle harten bij het mijne: als hij een verleider van meisjens en getrouwde vrouwen was, zou ik hem niet luchten noch zien mogen: maar om mijn Nicht BETHJE te plaisieren, zal ik hem, die geen schuld heeft, niet afdanken; ja, ja, PIETJE, BETHJE heeft zin aan hem: nu weet gij alles, en waarom Tante zo tegen hem is: nu zeggen weêr anderen, dat hij niets van den Bijbel gelooft, en den gek steekt met den godsdienst: heb je nu ooit evenwel zulk lomp liegen gehoord? al ben ik niet geleerd, ik kan evenwel begrijpen, dat verstand en zulk eene zonde als het is, niet in den Bijbel te gelooven, onmogelijk zamen gaan kan; het heugt mij nog wel, maar ik kan het zo niet uitdrukken PIETJE, dat mijne Gouvernante zei: 'De vreeze des Heeren is wijsheid; en aftewijken van het kwaad is verstand' - of zo omtrent; en het was eene zo verstandige vrouw en zo godsdienstig als mijne Tante STAMHORST zelve; zo dat, veel verstand en spotten met den godsdienst dat kan niet te zamen gaan; dat is klaar.

En nu hebben wij zijn zuster, die met een Burgemeester getrouwd is, hier gelogeerd gehad, zeer ten ongenoegen van mijn' vader..... maar ik word al moê van schrijven; ik sla dat maar over: althans vader is sedert nog boozter, doch hij ging nog meer uit, en dan hadden wij vrijheid en plaisir: denk

nu eens of ik verdriet en kwelling heb! en of gij niet veel gelukkiger zijt dan ik! en het is zo plaisierig niet als gij denkt, een paar uren alle dagen voor het toilet te zitten kladdebotteren met fleschjens en pomaden; mijn Nicht behoef je niet te beklagen, die leeft naar haar' zin, en is in haar brieven zo vrolijk, dat zo ik niet schrikkelijk boos op haar was, ik die altoos met vermaak zou leezen: ik raade u maar gaauw te trouwen, *eerder is men tog niet recht vrij*; neem jij die *Haagsche* officier maar, hij zal wel goed zijn, en ook, ik weet niet, maar een uniform staat toch charmant, charmant! en dan kunt gij nog wel een Generaals vrouw worden, want uw Officier is immers een Duitscher, en geen Hollander denk ik? - Nu onze naaister haar zuster die in *Leyden* woont, en uw derdemeid wel kent, zal u deezen eigenhandig bezorgen, van uwe

Liefhebbende vriendin,

C. WILDSCHUT.

Zeven- en- twintigste brief.***De Heer SAMUEL DE GROOT, aan den Heere PAULUS WILDSCHUT.*****MIJNHEER!**

Na rijp overleg heb ik besloten, u het geen ik u verpligt ben te doen weeten, niet mondeling maar door een' brief medetedeelen: gij hebt zelden tijd om buiten uwe affaire een eenigzins lang gesprek te houden, en des avonds weet ik dat gij niet t'huis zijt: hierbij zoude ik niet gaarne in mijn verhaal of gestoord of beluisterd worden.

Ik weet niet of mijn broeder die altoos zijn hoofd vol heeft met negotie, en geen grootpraater is, u wel ooit over mij, met eenige omstandigheid, heeft onderhouden: gun mij des Mijnheer WILDSCHUT dat ik mij wat nader bij u bekend maake; dit is noodig, om dat gij anders niet zo wel over mijn oogmerk zoudt kunnen oordeelen: het is altoos moeijelijk over zig zelve te spreken, maar als het nuttig zijn kan moet men daarover heenstappen; ik ben wel twintig jaar ouder dan mijn broeder, uw Boekhouder, die mijn halve broeder is, en die, (want zijne moeder had niets dan haar deugd, en andere

goede hoedanigheden,) ook niet in die ruimte is, alwaar ik mij in bevinde: ik ben, vóór gij de negotie begonnen hebt, daarvan uitgescheiden, en leefde sedert, zo als men dat noemt, als een stil burger man; maar niet als een kluizenaar of pelgrim, dit liet mij zo min mijne bemoeialachtigheid en werkzaamheid toe, als mijne conscientie: ik dacht altoos met den Heer ABRAHAM BLANKAART, die gij misschien nog wel gekend hebt, dat een eerlijk man zo lang als GOD de Heer hem hier laat, het nut zijner grootsche aardsche familie moet betrachten: ik weet wel dat ik geen handwater bij hem heb, als men spreekt van al het goed dat hij heeft uitgevoerd: doch mijn hart, durf ik zeggen, is gelijk aan het zijne; en ik heb dien goeden grooten man altoos mij ten voorbeelde gesteld; doch hij die tien talenten ontving, heeft tien andere talenten gewonnen, toen hij in de vreugd van zijnen Heere is ingegaan: ik, die maar twee talenten ontving, heb des zulk eenen schat van goede werken niet overwonnen; dit is klaar! - nu gelieft gij te weeten dat ik wel grootendeels mijn aandacht vestig op de opvoeding: vermids ik nooit getrouwd was, had ik mijn aandacht vrijer, en werd nooit verblind door vaderlijke driften of zwakheden.

Mijn schoonzuster DE GROOT, die eene der dagelijksche vrouwen is, welke de Heere op zijne wereld geplaatst heeft, en die veel liever nuttig dan beroemd wilde zijn, en met wie ik agttien jaaren lang als een vriend heb omgegaan, zeide mij on-

langs, terwijl ik met haar over de herstelling aller dingen redeneerde, en zo al van het eene op het andere kwam, zo als dat gaat Mijnheer WILDSCHUT, als men in vertrouwen spreekt - 'SAMUEL DE GROOT! ik denk dat ik u thans een bezigheid kan bezorgen, waarvoor gij mij verplicht zijn zult; het werk is net in uw' smaak, en gij zult er eene braave familie een zeer grooten dienst door doen' - wat is het MIETJE? zeide ik, vol ijver en nieuwsgierigheid - hierop verhaalde zij mij dat het u betrof; dit maakte mij te aandachtiger: ik giste dat het om eene geldleening zoude te doen zijn, en rekende al in mijn hoofd uit, hoe veele duizend guldens ik u nog denzelfden dag zoude kunnen bezorgen: maar weldra hielp zij mij uit dien dut: 'Gij weet,' zeide zij, 'dat de Heer WILDSCHUT eene dochter heeft' - 'Ja dat weet ik,' zeide ik, 'maar ik bemin de oud Hollandsche eenvoudigheid;' ik zeg dat niet Mijnheer WILDSCHUT om u te berispen; ieder moet zijn zaak weeten, en als de winsten zo groot zijn gelijk men moet denken, naar de manier waarop gij leeft, dan kan dat wat veelen: maar dit overgeslagen; 'Nu,' zeide zij, 'deeze jonge Juffrouw is veel te rijk, om niet door veele jonge Heeren gezocht te worden, ook door zulken die niets zoeken dan geld: daar verkeert sedert eenigen tijd ook een jong Heer, die door zijn uiterlijk voorkomen, zijn verstand en aangenaamen ommegang, zeer wel in staat is om

een meisje als Juffrouw WILDSCHUT inteneemen: hij is hier meermaal met mijn' zoon geweest, ik kan des over zijn uitwendig gedrag en zijn persoon oordeelen; en beken dat die beiden niet gemeen zijn: doch ik vrees of Juffrouw WILDSCHUT, niet te gunstig over hem denkt voor haar eigen geluk: ééne der redenen waarom ik dat vrees, is om dat men mij verzekert dat hij een speelder is, en onder die lieden behoort die geert andere inkomsten hebben dan het spel: ja zelfs zoude hij een valsch speelder zijn! dit is zeker, hij heeft van zig zelve geen geld en geen beroep, en hij leeft ondertusschen als een man van aanzien en middelen: dat hij geene schulden heeft daar ben ik gerust van, ten minste ieder die hem bedient houdt hem voor een goed betaaler, die nooit dan met gereed geld koopt; of hij met de Jooden handelt, dit is mij onbekend: en men zegt dat dit met speelders het geval is' - 'Zo dat,' antwoordde ik, 'gij wilde dan, dat ik hem eens wat waarnam, om te zien of de berichten die men van hem geeft, valsch dan waar zijn?' - 'Over andere beschuldigingen,' ging zij voort, 'spreek ik niet; indien de Heer VAN ARKEL een speeler is, kan hij geen aanspraak maaken op Juffrouw WILDSCHUT, en men moet het meisje in staat stellen hem als zodanig te leeren kennen' - maar, zeide ik, genomen dat het blijkt dat hij, 't is waar, speelt, doch zo als veele jonge lieden, uit losheid, uit mode, uit on-

bedachtzaamheid, of om dat hij in slechte handen is gevallen; dat hij wel genegen, maar niet in de gelegenheid is, om eenig beroep te verkiesen: indien hij te recht te brenge ware; zou dan zijn gebrek aan fortuin de oorzaak zijn, dat hij niet in die familie komen kan? - 'Dáár zullen wij dan nader over spreken' was haar antwoord - 'Stel eens MIETJE, dat hij zelfs van tijd tot tijd eens eenige geruchtmakende zotternijen had helpen uitvoeren, maar indedaad geen ligtmis zij; indien hij, kort gezegd, meer uit jongensachtige losheid en meêgaandheid veel berispelijks doet, dan wel om dat hij een slechte knaap is; en nog wel, zo hij in handen viel van eene braave verstandige vrouw, te redden zoude zijn; zou, dunkt u, als dan de Heer WILDSCHUT kunnen besluiten om hem zijne dochter te geeven?' - 'Hier op,' zeide zij: 'kan ik niets bepaalds antwoorden: de groote zaak is maar om het meisje zelve in staat te stellen, wèl en naar waarheid over deezen altebegunstigden man te kunnen oordeelen; en tusschen ons, SAMUEL, ik geloof, dat indien Juffrouw WILDSCHUT niet trouwt, met een verstandig, deugdzaam, goedaartig man, zij zelve alsdan weinig kans zal hebben om zo gelukkig te zijn als haar goed onbedorven hart, en andere fraaje hoedanigheden mij doen wenschen dat zij eens worde' - Ei lieve! zeide ik, ei lieve, schilder mij dien jongeling eens wat nader af - zij zeide mij, dat hij lang, niet zeer ge-

zet, zeer welgemaakt, en van eene schoone gedaante is; tusschen blond en bruin, en groote bruine oogen heeft; dat hij wèl spreekt, en niets heeft van dat gemeene, 't welk liederlijke jongens altoos aankleeft: hij heeft veel oordeel, veele kundigheden, kort gezegd, hij is geheel verheven boven die kwanten, voor wier zedelooze woestheid men geene verschooning vinden kan, dan in hun klein verstand en slechte opvoeding.

Kort gezegd, Mijnheer WILDSCHUT! van deeze berichten voorzien, maakte ik mijn werk om hem optezoeken: dit mislukte mij eenige avonden aan een; en ik hoorde steeds: 'Is VAN ARKEL hier 'nog niet? waar d....r mag hij steeken?' het welk eens dat ik het hoorde, dus beantwoord wierd, 'Weet je niet dat hij vrijt naar dat mooje KEETJE WILDSCHUT? zo hij die krijgt zullen wij hem wel anders narijden; en hij zal zeker dan eerst met glans leeven;' nu was ik op 't spoor, ik had hem eenigzins ontdekt, en wist het huis daar hij doorgaands kwam: ik zag er eenige avonden, of nachten mag ik zeggen, sterk speelen; niet alleen door jonge ligmissen, maar ook door oude zondaars, die met den bril op den neus, *trente* en *quarante* speelden; en in denzelfden nacht somwijlen duizenden wonnen of verlooren, tot dat zij meestal, door wijn overmeesterd, of door jicht en drift verzwakt, in hunne koetzen geleid werden, die, daar somwijlen uren aan één in de kalverstraat stonden te wachten.

Niets dan de hoop van nuttig te zullen zijn zou mij bewogen hebben om in zulk een laag, woest gezelschap te komen; doch zo als ik zeg, Mijnheer WILDSCHUT, men moet zo veel men kan der ondeugd ontdekken, en der onnozelheid in staat stellen om zig voor bezwijken te bewaaren.

Gister avond ging ik daar dan weêr heen, zo wat op zijn Oud-zeecapiteins, met een grooten schanslooper toegetakeld; ik vond onze jonge Heer al bezig: in den kring staande gaf ik met een paar woorden te kennen, dat ik geen vreemdeling in de hasartspelen was, hoewel ik juist zelf niet druk speelde: het was elf uren, ik bestelde nevens andere mijn maaltijd en wijn; en plaatste het kleene tafeltjen zo wèl, dat de hoofdpersoon mij geen oogenblik ontsnappen konde: als zij het niet ééns waren, zeide ik, mijn maaltijd doende, nu en dan eens een woord: sommigen noemden mij een vreemd potentaat, en lachten over mijne uitdrukkingen; anderen luisterden elkander in, dat ik goede vangst zijn zou, zo men mij aan den haal konde krijgen: nog anderen, die wilden toonen dat zij schrandere bollen waren, hielden mij voor een fijnen knevel, die in zijn jeugd met de borsten meê gedaan hebbende, niet ligt van den huig zoude te ligten zijn; kort gezegd, ieder zeide het zijne, of toonde zijne gedachten duidelijk op zijn gelaat.

Onder deezen woesten hoop van oude en jonge liefhebbers van 't spel, en vuil zot geklap deed zig onze jonge Heer duidelijk kennen: hij was even

ongeschikt en ligtvaardig als alle de overigen; en echter onderscheidde hij zig door iet, en hoe zal ik het noemen? iet fatsoenlijkers: allen luisterden als hij sprak, en eene algemeene toejuiching galmde zo dra hij iet aanstootelijks of morsigs uitgalmde: ik meende in het geene hij zeide, niet zo veel losheid en zotheid, als eene groote bedorvenheid van beginzels ontwaar te worden; zoudt gij gelooven Mijnheer WILDSCHUT, dat lieden van aanzien en reeds verre in jaaren hem geduurig aanmoedigden, ja betuigden nooit zijn weêrgaê gevonden te hebben? dat, ik ijs daar ik het schrijf, dat de Godslasterlijke vloeken hen tot schaterens toe vermaakten: een oud Heer die door zijne hooge bedieningen niet zo zeer als door zijn ontuchtig leven, vijftig jaaren aan een in verachting was bij alle eerlijke lieden, scheen nog meer dan de anderen onder zijne toejuichers te behooren: dit alles ging zo natuurlijk onder het speelen zijn' gang: voor twee uren had hij met *trente & quarante*, vijfhonderd ducraten gewonnen, waarvan een jonge lobbess die met hem had willen speelen, wel de grootste helft betaalde; doch deeze door den wijn opgewonden en door zijn verlies raazend, verweet hem dat hij valsch gespeeld had: ik was van dat zelfde gevoelen, doch zweeg; zo deden ook de overigen; zij deelden misschien in den roof.

VAN ARKEL bewaarde die bedaardheid, die een speeler van beroep zo meesterlijk bezit en moet bezitten; ik kon te aandachtiger zijn wijl niemand

meer op mij lettede: de jongeling moest zijn aandeel betaalen: toen zei VAN ARKEL, de vijhonderd ducaaten in zijne kamisoolzakken stekende - 'Wees op een ander tijd zo oplopend niet: die niet verliezen kan zonder boos te worden moet nooit spelen; en ook, jongetjen! gij zoudt het wel eens ongelukkig voor u kunnen aantreffen, dat ik in zo eene verdraagzaame bui niet was; ik konde vergeten dat een knaapjen van zeventien jaar mijn partij niet is, op eene plaats daar men beledigingen onder vier oogen met den degen betaald zet, zo als het lieden van eer betaamt' - 'Ga jij slaapen KLAASJEN,' zei een ander, half bedronken; wij moeten morgen vroeg op 't comptoir zijn, en jij kunt nog niet nachtbraaken' - ik zei tot een der knechts of oppassers: 'Ei lieve zeg mij jongman, wie is dit vlasbaardjen dat nog niet tegen nachtbraaken kan?' - 'Het is de zoon van Mevrouw .... 't is een knaapjen van goede hoop, hij komt hier sedert zes maanden meest alle avonden om te speelen, en zal weldra gerucht maaken, want hij is zeer rijk en zijne moeder betaalt, tot nog toe ten minsten, zijne schulden' - 'Zij weet het dan?' zeide ik - 'Of zij 't weet Mijnheer! zie daar die knecht die daar zit te slaapen, moet hier blijven tot dat het Heertjen verkiest heen te gaan.'

Dat manneken, zeide ik, in mij zelven is bedorven! ten ware onze lieve Heer deeze dwaaze moeder spoedig in het graf bragte, en de zoon nog

onder eene verstandige voogdijschap mogt komen.

Deezen ochtend ging ik bij mijne schoonzuster, verhaalde haar alles, en zij vond insgelijks goed, dat ik u dit alles schrijven zoude, om reden in den aanvang mijns briefs te vinden.

Thans weet ik genoeg van uwe huislijke omstandigheden, om te begrijpen dat die al zeer moeijelijk zijn: laat ik u mogen bidden Mijnheer WILDSCHUT, om met geduld en wijsheid alles te schikken, en door drift den tegenstand uwer vrouw en dochter toch niet te vergrooten: denk dat het nu nog meerendeels in uwe magt is, uw vrouw tot andere gedachten te brengen, en uwe dochter voor ongelukken te bewaaren.

Begin toch nu niet, het is te laat, met: 'Ik wil het zo;' sluit uw kind niet op; dit zal haar in haar bederf jaagen: vaar niet uit tegen VAN ARKEL; geef veel meer reden, waarom gij hem verwerpt voor uwen schoonzoon: jonge lieden zijn niet halstarrig, ten zij ze door eene dwaaze opvoeding verwaarloosd zijn: een jong meisje vooral, kan niet zachtheid te recht gebragt worden: overtuig haar slechts dat gij haar geluk in 't oog hebt, en dat zij ongelukkig zijn moet, indien zij zig zelve zo maaken wil: spreek bedaard met uw vrouw, zij zal haare dwaaling zien; geloof mij: kunt gij niet op u verkrijgen VAN ARKEL zelve over zijn' aanslag op uwe dochter te onderhouden? mij dunkt indien ik vader ware; hiertoe besloot ik gereedlijk: verklaar hem uw vast voornemen: zeg hem

dat hij zig niet moet vleiën, ooit uwe dochter met uwe toestemming te krijgen; en dat zij, minderjaartig zijnde, geheel-en-al onder uwe vaderlijke magt staat: laat hem twijfelachtig iet bemerken van zulke schikkingen die zijn oogmerk zullen doen missen: geef uwe vrouw en dochter van dit alles kennis, en zo hij niet afhoudt, verbied hem dan uw huis.

Doch gij moet ook aan den anderen kant uwe dochter niet dwingen een' man te neemen dien zij niet voor zig verkiest: de Heer VAN VEEN verdient haar om zijn deugdzaam karakter, en veelerlei goede gelukkige hoedanigheden, doch dit is niet voldoende: indien Juffrouw WILDSCHUT hem niet verkiest, moet zij hem niet neemen; dit zoude voor beiden al zeer ongelukkig kunnen eindigen: tusschen ons Mijnheer WILDSCHUT, de beste, de minst wufte, ja de verstandigste meisjes hebben geene sterker behoeften, dan die van het hart: dit is zo verre af van romanescq te zijn, dat niets meer natuurlijk is: zulke meisjes maaken altoos haare vrienden van de VAN VEEN'S: maar de overhelling die zij voor hen gewaar worden, is te zwak om haar zo veel moeds inteboezemen als noodig is, om haar lot voor altoos in hunne handen te stellen: hoe strikter denkbeeld zo een kind heeft van de pligten des gehuwden levens, hoe omzichtiger het zijn zal om zig daarin te begeven: ik heb in mijne jeugd een meisje gekend, dat mij, toen wij daar over spraken, het volgende zeide, en ik heb het

zo billijk gevonden, dat ik het hier, ook ten voordeele van uwe dochter, zal bijvoegen.

‘Men kan’ zeide dit slimme lieve ding, ‘men kan een jongeling *bewonderen*, om dat hij dit verdient als mensch, als mensch in 't gevaarlijkst zijns levens - maar dit zal onze keuze niet ten zijnen voordeele bepaalen: deeze ongevallige aandoening belet en stoort de overeenstemming, welke de grondslag der zuivere, der edele liefde zelve is, indien het oordeel die geleidt: zo een jongeling heeft te weinig zwakheden voor ons; een meisje begeert geen' man, tegen wien zij altoos zal moeten opzien, maar eenen die haar, zo veel de sexe toelaat, nader komt; in wien zij ook nog wel eens iet zal te berispen vinden; zij kan zig geen huwelijks geluk voorstellen, met iemand die haare toegeevendheid ook niet eens zal behoeven; en wiens inschikkelijkheid zij vreest maar te dikwijls noodig te zullen hebben: de vrouwlijke eigenliefde vindt geen' smaak in altoos de verpligte te zijn, en nooit zelve eens te verpligten.’

‘Daar is nog eene beweegreden die veele onzer jonge meisjes het sterkst aanzet om te trouwen - zij willen ook eens vrij zijn; en zij hebben echter ook geen schaduwachtig denkbeeld om die vrijheid ooit te misbruiken; maar die gekjens willen, als zij zo agttien of negentien jaar zijn, ook kunnen zeggen: mijn huis, mijn man, mijn mans affaire, mijne bedienden, mijn zin, mijne verkiezing: o ieder wil toch iet beduiden! ieder wil in verbond staan met anderen; hier ligt ook voor levendige karakters

iet betoverends in: maar als Man meer van den heer en voogd heeft, dan van den goedaartigen vriend, dan zullen zij zig wel honderdmaal bedenken, of zij uit het vaderlijk in het manlijk gebied zullen overdribbelen.'

Ik weet niet, of uwe dochter dit alles zo fijn overdacht heeft: dit is zeker, dat indien zij zegt: 'De Heer VAN VEEN is voor mij veel te wijs en veel te deftig,' dan heeft zij u alles gezegd wat daarin ligt opgesloten: zij kan dat zo omstandig niet beduiden; maar gij als vader moet dat uitleggen.

Weet gij, Mijnheer WILDSCHUT, wat ik nog heb opgemerkt? ik zal het u zeggen: een meisje dat smaak heeft in het lezen van onze beste boeken, in het bijwoonen van nuttige, vrolijke, verstandige gesprekken, zal zeer zeker een' man van verstand en kundigheid verkiezen, indien hij anders met haar overeenstemt, boven een' zot; maar de meeste jonge meisjes - ik reken hiertoe, zij die zestien en uiterlijk twintig jaaren bereiken - die niets weeten en ook niet nieuwsgierig zijn om iet te weeten; onze goede eenvoudige kindertjens begeeren niets dan vrijheid en vreugd, en verkiezen natuurlijk een' man, die, benevens een goed voorkomen, weinig meer geoefend is dan zij zelven; mits hij geene haatelijke gebreken hebbe; geen gortentelder, geen Lord Izegrim is, geen droefgeestig humeur heeft: mits niemand hem voor gek kan verslijten, om dat hij het niet is; mits hij geen collegelooper, geen

speeler, geen twistzoeker zij, en natuurlijk veel van meisjes houdt; (ik zeg dit in de eenvoudige betekenis, en niet in de taal der ligtmissen;) mits hij zijne zaaken wèl waarneemt: met zo een' man kan men eens naar de comédie, ja zelfs naar de marionetten pampelen; eens des zondags op den tril gaan; eens nu en dan een vriendlijk familiemaal houden en geeven; eens des avonds een jasje of piquetjen spelen; zo een man vertelt eens wat nieuws, en men kan met hem eens huislijk overleggen, wat men eeten zal; over de kleur van een kleed of lint raadpleegen: dit alles maakt dat zo een jongeling meest altoos meer bemind en verkozen word boven stemmiger, en, zo men wil, verhevener charakters; en de ondervinding leert, dat ook deeze vrouwtjens en moedertjens veel gelukkiger leeven, dan zulken, die op haare mannen zien moeten als op groote wijsgeeren, redenaars of zelfs dichters, (die tog dikwijls stikkend vol grilligheden steeken.)

Zie daar Mijnheer WILDSCHUT, het geen ik u wenschte te doen weeten: beschik voords over mij als over uwen vriend en dienaar,

S. DE GROOT.

Agt- en- twintigste brief.***Juffrouw ANNA HOFMAN, aan Juffrouw SARA SADELAAR.***

Nu, mijn waarde SAARTJE! heb ik u heel veel te schrijven; eerst moet ik, vóór hetgeen ik zal verhaalen, u zeggen, dat ik een' man heb leeren kennen, wiens zedelijke waarde zeer groot is; doch die met dit alles een, zo als de *Franschen* het noemen, en ik u niet kan vertaalen, een zeer vreemden *tic* heeft; die hem wat zonderling doet schijnen; vooral nu, nu men in de beschaafde wereld zo weinig origineelen en zo veele copijen van reeds gecopieerde menschen ontmoet; ik ben half op hem verliefd, geloof ik althans.... maar om voorttegaan.

Eergisteren kwam de Heer WILDSCHUT hier aan huis, en verzocht mij des volgenden daags bij hem te komen het middagmaal houden: om hem te vergenoegen nam ik dit aan, zeer tegen mijn' zin: ik had te wèl gezien, dat KEETJE mij verdacht hield van uit eigenbelang tegen VAN ARKEL te werken; dank hebben de lessen van Mevrouw LENTING: dit alles is echter zo zot en zo ongerijmd, dat het zelfs in geen KEETJE WILDSCHUT moest kunnen opkomen:

doch dat is nu evenwel niet anders: gij moet dan weten, SAARTJE, dat zij mij verdenkt van jalousie, als ook dat ik den Heer WILDSCHUT te vriend wil houden, om dat hij misschien mijn' vader groote commissies kan bezorgen.

Mevrouw WILDSCHUT merkte onlangs aan, dat zij met niemand minder in de heele wereld zoude willen omgaan dan met Dominées en geleerde vrouwen, om dat die maar twist en tweedragt in de huishoudens verwekken: nu moet gij weten, dat zij *mij* voor eene geleerde vrouw houdt; waarom, weet ik niet, en gij zeker ook niet! doch dit is bij haar maar zo; Juffrouw STAMHORST, een aartige, vrolijke, verstandige jonge Juffrouw, heeft dienzelfden eertijtel; en met denzelfden grond: kort gezegd; ik zag wel dat men mij bedoelde.

Ik zweeg: mij dacht ik moest mij zelve zo niet verachten, van dit op mij openlijk toetepassen; het was al te gek; ik zag de welmeenende vrouw met beleefdheid aan, en liet haar al het plaisir van een *zet* gegeven te hebben.

Doch zo als ik zeg, al die wisjewasjens hadden krachts genoeg bij mij, om daar zelden of nooit meer te komen; Mevrouw was zeker al vergeeten, dat ik eene savante ben; want zij ontving mij zo vriendlijk, dat ik haar op dezelfde wijs beantwoordde: onze KEETJE was vrolijker dan ik haar in lang gezien heb: misschien had het aangenaam, levend, eenigzins zonderling, gekout met den gast, die daar reeds gekomen was, haar' geest opgewekt, en vat-

baar gemaakt voor zulke zachte minzaame gevoelens en aandoeningen, die menschen van goedaartigen inborst natuurlijk zijn.

Het vuur zijner uitdrukkingen, de begaafdheid om alles wèl, maar ook op eene wijze te zeggen die den aandacht oproept; het inwerpen van dingen, van bijvoegzels en toepassingen, waaraan geen mensch dacht, en die evenwel onbedwongen voor den dag kwamen, kenmerkte zijne wijs van spreken zo zeer, dat ik bijna zoude gevraagd hebben: ‘Wie zijt gij, Mijnheer?’ het was alleen de wellevendheid die mijne nieuwsgierigheid kon bedwingen.

Mevrouw WILDSCHUT kwam mij te hulp, en zei: ‘zie NAATJE, dat is Mijnheer DE GROOT, de broeder van onzen Boekhouder!’ - ‘A ha!’ dacht ik, ‘dat is dan de Joodsche DE GROOT, zo als KEES mij wel gezegd heeft, dat zijn Oom, om hem van de overige DE GROOTEN te onderscheiden, in de wandeling genoemd wierd;’ zijn *tic* bestaat in het bekeeren van Jooden en Jooden-genooten, en in overal de herstelling aller dingen, en den ingang der *Heidenen* te prediken: hij scheen omtrent zestig jaar, en heeft het voorkomen van iemand, die nog wel dertig jaar de straten van *Amsteldam* zonder stok zal bewandelen: zijn grijs gekruld hair, zijne manlijke gestalte, zijn sijn, doch vrij uitzicht, zijne frissche gezondheid, eene levendigheid, die andere oude lieden kwalijk staat, geeven u het afbeeldzel van den Heere SAMUEL DE

GROOT; zo een man is even groot vijand van complimenten, als van onbeleefdheden; met de mode heeft hij niets te doen; ik denk dat zijn kleërmaaker alles met haar schikt; want hij was gekleed zo als zij lieden van zijn' staat en jaaren kleeden

Omtrent KEETJE was hij zo vriendlijk als oplettend: vóór wij nog aan tafel gingen, onderhield hij haar over haar' muziek, haar' papegaai, haar witte muisjens, ja zelfs over haare schoonheid: mij dacht, dat hij uit de antwoorden die zij hem gaf, hoogte van haar verstand wilde neemen: Mevrouw WILDSCHUT luisterde mij in: 'Zo een vader moest KEETJE hebben, dan zou hier geen gemaal in huis zijn' - ik zeide, dat ik van haar gevoelen was; en dit is waarlijk zo, SAARTJE; doch de goede sloof nam dit op in een anderen zin, en drukte mij de hand van vergenoeging.

Toen wij aan tafel zaten, boog deeze man een weinig voor over op zijne handen, en dankte ongetwijfeld zijnen hemelschen weldoener: dat niemand hem volgde ging hij zonder aanmerking voorbij: Mevrouw die hem een bord soupe wilde voordienen, hield haar hand en arm onbeweegelijk uitgestrekt stil, haalde haare schouders op, en dacht misschien: deeze oude Heer is ook waarlijk tien modes ten achteren! KEETJE, niemand anders dan juist mij hebbende, om haare verregaande verwondering uitedrukken, zag mij aan en glimplachte vriendlijk; zo dat, aan het gebed van den Heere DE

GROOT, had ik eene gunst te danken, die nu zo zelden mijn deel is!

Toen het dissert was opgedragen, en de knechts vertrokken waren, zeide hij: 'Ik ben nergens met zulk een levendig genoegen, dan in welvereenigde gelukkige familiën; en ik heb geen denkbeeld van zuiverer vermaak, dan dat, 't welk men geniet in, en met een huisgezin, daar liefde en goedwilligheid, ouders en kinderen op de gelukkigste wijs doen leeven.'

Ik zag duidelijk dat deeze aanmerking door niemand van het huisgezin op zig zelve werd toegepast; en dat ieder hunner dacht: het is al geen goud wat er blinkt: de Heer WILDSCHUT, wiens zwak karakter hem onbekwaam maakt, om, indien hij niet door eene sterke drift is opgewonden, veel uittewerken, ja nooit, ten minsten iet van gewigt, hoe nuttig en noodzaakelijk ook, met standvastigheid te volvoeren, maar dan ook, (en dit is vrij natuurlijk,) door die drift alles in de war jaagt en bederft; had pas zo veel gedulds als noodig was om den goeden Heer DE GROOT te laten uitspreken; hij vroeg ook met veel ijvers: 'Is een vader, die ziet dat zachte middelen niets voordbrengen, niet als vader en voogd verplicht, met geweld eene dochter te beletten om zig in haar bederf te storten, en haare familie met een slecht *sujet* te belasten? of moet hij met goede oogen aanzien, dat een speeler, een straatslijper hem in zijn eigen huis in den weg loope?' ... Me-

vrouw viel hem hier in de rede, (dat wel meer gebeurd is,) en een glaasjen inschenkende, zeide zij: ‘Mijn hemel! kind! hoe komt dit nu evenwel ook hier te pas?’ en besloot deeze zo snedige vraag met een, *ei jik!* een geluid, dat men, door de lippen spijtig te beweegen, maakt.

KEETJE werd nu eens rood, dan weder bleek, en met haar mes wiewauwende, hield zij haare oogen op haar bord geslagen; maar ik twijfel zeer of zij wel zag, of het Saxisch, dan Oostindisch porcelein was: ‘Mijnheer!’ zeide de Heer DE GROOT, ‘ik ben gewoon, als men mijn oordeel vraagt, hetzelfde onbewimpeld te zeggen, des ik ook nu uw voorstel zal beantwoorden:’ KEETJE was geheel aandacht, doch wat ongerust.

De Heer DE GROOT. Eene *jonge wèl opgevoede* Juffrouw, die gevolgljik haare ouders bemint en eerbiedigt, boven alles wat er in de wereld is, kan, indien zij eenige gezonde begrippen heeft van pligt en geluk beiden, onmogelijk zo eene keuze doen - ten minsten daarin volharden; ook dan niet, als dit haar eenvoudig verschalkt hart al eenige smarten zoude veroorzaaken: en des, geene gelegenheid om strenge middelen te gebruiken daar zijnde, valt deeze vraag ook heel weg; zo eene jonge Juffrouw, kan, ik herhaal het, daar geene gelegenheid toe geeven.

MEVROUW. Ja, mijn lieve Mijnheer DE GROOT! wij beleeven al zeer booze tijden: ik weet het niet, maar in mijn jonge tijd was dat toch heel anders:

wel groote Grietje! wist men toen van lasteraars, en overbrievers! maar wat is 't, als een jong mensch geen falijvouwer of pijlaarbijter is, dan kan men hem rasch een lak opleggen; en kan men ligt in huishoudens, daar nooit een onverschillig woord voorviel, gemakkelijk twist en tweedragt zaajen: maar als zekere jonge Heeren, zekere jonge Juffrouwen aangezocht hadden, o dan zouden er geen braaver jonge Heeren zijn kunnen! wat zegt gij Juffrouw HOFMAN? (Mij stijf aanziende.)

IK. Ik denk dat Mevrouw gelijk heeft: maar is het niet wat onredelijk, dus ongunstig over ieder te denken, en dus alles wat men doet aan een verkeerd oogmerk toetescrijven?

Zij zweeg: KEETJE gaf mij een onwaardige blik: ik wilde dit niet eens zien: de Heer WILDSCHUT, wiens drift gekoeld was, herkreeg zijn fraai inneemend gelaat: waarlijk SAARTJE, hoe weinig hij ook in de zamenleving beduide, waarvan ik meermaals getuige ben, hij was aangelegd om een veel waardiger broeder der uitmuntende Mevrouw STAMHORST te zijn; doch zijne alles overschreeuwende drift voor den koophandel, gevoegd bij zijn' smaak voor verstroojende uithuizige vermaaken, hebben zijn' geest, hoe zal ik het noemen? - onbebouwd gelaaten, buiten dat vak 't welk de koophandel aan zig behouden heeft, en dat zo als men zegt, wèl bearbeid is: verschoon deeze leenspreuk, ik weet mij, in eenvoudiger woorden, niet klaarder uittedrukken;

denk ook kind, dat ik min of meer met de dichtelij beheb ben.

De Heer DE GROOT. Ik heb dikwijls opgemerkt; (want gij weet vrienden, of misschien weet gij het ook niet, dat ik mijn groote bezigheid maak van opmerken in het dagelijksch leven,) opgemerkt, dat meest alle jonge meisjes al vroeg de behoefte hebben van eene vriendin, aan wie zij alle haare kleine onschuldige geheimtjens mededeelen; met wie zij alle vermaaken genieten, en als zij nog niet denken over de keus van een' vrijer, met haar ten minsten raadpleegen over de keus van een muts of een lint - indien zo een meisje met oordeel een vriendinnetjen wist te kiezen, ben ik altoos vrij gerust, dat ze, als zij een keuze van meer gewigt, ja, voor haar gansche leven doen moet, zij dan ook dat zelfde oordeel zal laten blijken: dit is het niet all': maar dewijl zij gewoon zijn, met die vriendin alles te overleggen, zo maaken zij haar zeer zeker de vertrouwde deezer roemrijke overwinning; en, wèl gerust dat de vriendin geen ander oogwit heeft, noch kan hebben, dan haar geluk, laaten zij zig dankbaar raad geeven en geleiden, door iemand die als toekijkster beter kan waarneemen, dan zij die zelve medespeelt.

Die duikersche oude vrijer! hij kent ons, ziet gij SAARTJE? maar misschien heeft Mejuffrouw DE GROOT hem wel een handjen geleend: ik kan hem de eer daarvan onmogelijk toekennen: mij dunkt

dat hij zijn handen al te vol heeft, met 'de bekeering der *Jooden*,' om nu niet te reppen 'van het ingaan der *Heidenen*, of de herstelling aller dingen.'

De Heer WILDSCHUT. (*Driftig.*) Of zij toont dat zij eene zottin, geene braave, welmeenende vriendin waardig is; en een ondankbaar kind ook, om dat zij in spijt van haaren vader voor den Duivel loopt.

De Heer DE GROOT schudde zijn hoofd, en zou zeker daarop geantwoord hebben, indien niet de knecht Dominé BRANDS had aangediend.

De goede man zat nog naauwlijks bij ons, of de Heer DE GROOT wendde, ('t is zeker waar, SAARTJE!) het discours, en viel, 'op de herstelling aller dingen, de volheid der *Heidenen* en de bekeering der *Jooden*;' ik merk dat hij dit onderwerp altoos voor zijn' geest heeft, en geloof dat hij, al sprake men over de nieuwe Opera, *Richard Coeur Lyon*, hij het op het tapijt zoude weeten te brengen, ja, al sprake men over de Balons van *Montgolsier*: niets is grappiger dan twee verstandige lieden, die ieder een bijzonderen *tic* hebben, waarteneemen: die van Dominé weet gij, is de muziek der Ouden, die hij zelfs, zeggen de spotters, in een leerrede op den dank- vast- en beden-dag op den kansel bragt! ik beken dat ik schelms genoeg was, om te wenschen, dat beide deeze braave goede menschen ieder op hun hobbelpaard een tourtjen door het rijk der hersenschimmen mogten doen.

Mijn aandacht kreeg intusschen, door zulk een geweldigen overgang, een ouderwetschen stoot; en Dominé keek zo verbaasd, en met zulk een uitgerekt aangezicht en zulke opengetrokkene oogen, dat men niet twifelen konde of hij in zig zelven dacht: 'Is die man wel bij zijn zinnen? of wil hij mij om mijn kleed bespotten?' Dominé, is weet gij, alles behalven een man die ketterij in de wereld zal brengen; ik wil zeggen, dat hij geen kettermaaker is: hij gelooft wel dat niemand buiten onze kerk zalig kan worden; doch zijn oog is niet boos om dat zijns naastens oog goed is.

De Heer DE GROOT had ondertusschen, zulk een weg op zijn hobbelpaard afgelegd, dat hij niet zien kon dat KEETJE geeuwde, Mevrouw de lip liet hangen, Dominé stom zat van verbaasdheid, de Heer WILDSCHUT ongeduldig rond keek, noch dat NAATJE de heele groep met een levendig vermaak waarnam: waarlijk dit was een onderwerp voor HOGART of GODEWISKI; Mijnheer WILDSCHUT verzette de zig geduurig, wreef zijne handen, draaide zijn diamanten ring telkens om; kort gezegd, hij maakte al de vertooning van een' man die gelooft zijn verveeling te mogen doen zien, om dat hij schat rijk is, en in het schoonste van *Amsteldam* woont.

Mevrouw luisterde toen met aandacht, of het was om de nieuwigheid, dan om haar' man te kwellen, weet ik echter niet zeker: de Heer WILDSCHUT rees op, en wij volgden hem spoedig: de Heer DE GROOT nog al voordrijdende, ging met beide Hee-

ren in den tuin wandelen: Mevrouw nam haar middagslaapjen in haar kamer; zo dat, er was voor KEETJE niets op, dan zig met mijn gezelschap te vergenoegen; wij gingen ook in den tuin; zij was noch vrolijk, noch praatachtig - om tog iet te zeggen, vroeg ik haar: hoe bevalt u deezen Heer DE GROOT?

‘Heel wel,’ was het antwoord, ‘hij is wel aartig, voor zo een ouderwets man, en veel menschlijker dan zijn broêr, die mij geen zesmaal in een jaar toespreekt, en hier nooit eeten wil.’

IK. Men kan wel zien dat die oude Heer meer in de wereld verkeerd heeft, en dat met voordeel.

ZIJ. Ik wou dat mijn vader zo vrolijk was.

IK. Ieder heeft daartoe dezelfde geschiktheid niet:

Daar mede was dat weêr afgedaan; maar ik hervattede den draad: 't is toch vreemd, zeide ik, dat wij, die nog onlangs altoos stof tot praaten hadden, nu dikwijls naauwlijks weeten hoe het gesprek levendig te houden.

ZIJ. Dat komt om dat gij zo veranderd zijt, NAATJE.

NAATJE! en niet, deftig, Juffrouw HOFMAN! dat, dacht ik, beloofd wat goeds; kom aan nu zal 't lukken.

IK. Indien dit zo zij, is het tegen mijn oogmerk, en ik ben er onbewust van: maar, mijn lieve KEETJE! zijt gij sedert gij Mevrouw LENTING leerde kennen, ook niet een weinigje veranderd?

ZIJ. O Heer! alweêr van Mevrouw LENTING! dat is wel een gemaal over die Mevrouw LENTING! hoe komt, (*gemelijk*) hoe komt Mevrouw LENTING hier te pas?

IK. Kunt gij gemelijk worden op het hooren noemen eener vriendin, indien men daaruit alleen het beginzel afleid van zekere verandering, die men in ons bespeurt; indien gij Juffrouw SADELAAR genoemd had, gelooft gij dat ik misnoegd zoude geweest zijn, ook als gij van het oogenblik haarer kennismaking met mij, mijne verandering in eenige dingen dagtekendet?

ZIJ. Had gij Mevrouw LENTING behandeld, zo als ik Juffrouw SADELAAR, wij zouden nog dezelfde goede vrienden zijn.

IK. Ik heb Mevrouw LENTING altoos met zo veele beleefdheid behandeld als de wellevendheid mij geboodt; maar men kan zig met alle vrouwen niet ver genoeg inlaaten, om te zien of men vrienden zoude kunnen worden.

ZIJ. (*Spijtig.*) Gij geeft u dunkt mij vrij wat airs! zij kon uwe vriendin, merk ik, niet worden: zoudt gij haar ook liever tot zuster gehad hebben?

IK. Geeft men zig airs, als men eene algemeene waarheid zegt?

ZIJ. Maar gij ontduikt mijne vraag?

IK. Geenzins! indien zij een' broeder had gelijk aan den Heer VAN VEEN, zoudt gij dit wel hebben kunnen raaden.

ZIJ. Zal ik deeze boodschap aan den Heer VAN

VEEN doen? misschien besluit hij dan ook wel om mij niet langer te plaagen: ik geloof dat hij zeer deugdzaam, en ik weet zeker dat hij zeer *rijk* is. (*Zij glimplachte.*)

IK. (*Een weinig geraakt.*) Dat zou u heerlijk te pas komen, want gij zijt gewoon schatten voor beuzelingen weg te gooien.

ZIJ. Vooral als ik eene vriendin heb die op zulke beuzelingen nog al gesteld is.

IK. Deze scherpe aanmerking is op mij gemunt: maar gij weet zelve, dat zij mij niet kan treffen; zij doet ook weinig eer aan uw hart: nooit heb ik mijn voordeel met uwe milddadigheid gedaan; maar ik schaam mij hier langer over te spreken: dit zeg ik alleen, mijne oprechte vriendschap voor u heeft mij alles doen in 't werk stellen wat ik dacht noodig te zijn tot uw wezenlijk geluk; alles wat ik ooit zeide sproot daaruit voort.... (zij viel mij in de rede.)

ZIJ. Juffrouw HOFMAN! ik ontsla u van uwe *oprechte* vriendschap: eene Gouvernante behoef ik te minder, wijl mijne moeder denk *ik* althans, wel in staat is, mij de wet voortescrijven.

IK. Ik zie tusschen deeze twee gezegdens geen verband altoos; en ik bedank u Juffrouw WILDSCHUT, dat gij mij zo openhartig toont, hoe gij over mij denkt.

Hoewel ik maar in 't geheel niet behoor onder onze weeke, waterachtige, wegdrijvende mallootjens, die alle oogenblikken de tranen in de oogen

komen, zo gevoelde ik echter dat ik KEETJE WILDSCHUT al heel veel liever had dan ik ter goeder trouw geloofde; en ik was verplicht een hartlijke traan weg te wenken: zij ging heen: de Heer WILDSCHUT zeide mij in 't voorbijgaan, dat de thee gereed was, en dat de Heer DE GROOT met zijne dochter zoude spreken; mij de hand drukkende, voegde hij er ernstig bij: ‘Vergeet toch niet dat gij haare vriendin zijt; NAATJE heb geduld, heb medelijden!’

Hier zal ik afbreken, om morgen, zo ik tijd heb, een tweeden brief te beginnen: vaarwel, tot zo lang.

Ten vervolge.

Naauwlijk was deeze ceremonie geëindigd, of de Heer WILDSCHUT zeide, (echter niet zeer vriendlijk,) ‘KEETJE, de Heer DE GROOT heeft u een bericht medetedeelen, dat wel verdient met aandacht door u gehoord te worden, en waar naar ik vertrouwd dat gij u zult gelieven te schikken;’ KEETJE zweeg; zag verdrietig; Mevrouw haalde de schouders op, en vouwde haare handen zamen: ik geloof dat zij vreesde of niet de Heer DE GROOT KEETJE voor zig zelve ten huwelijk zoude vraagen; en dat Dominé wel een handjen leenen zoude: zij bemerkte nu, dat zijn Eerwaarde ook op het middagmaal verzocht, doch door *amptsbezigheden* belet was, aan deeze uitnoodiging te voldoen: KEETJE zag mij aan met oogen die zeiden: ‘Dit

alles wist gij, Juffrouw HOFMAN! maar ik zal mijn' zin doen, verstaje.'

De Heer DE GROOT. (*Ernstig, vriendelijk.*) Ik vertrouw dat zo eene lieve, jonge Juffrouw, (hier vattede hij haar hand vaderlijk gemeenzaam,) mij het recht doet van te gelooven, dat ik geen ander oogmerk heb om u een zeker bericht medetedeelen, dan uw eigen geluk, en dat uwer ouders: eene jonge Juffrouw, door de Natuur en het Fortuin zo rijk bedeed, wordt geen twintig jaar zonder omzet te worden van knaapjens, die ligt begrijpen dat haare bezitting wenschelijk voor hun zij; allen hebben dezelfde begeerte; geenzins hetzelfde eerlijk oogwit: ik heb gehoord, dat onder uwe navolgers en belegeraars, ook zeker jong Heer is, wiens zeden al te berispelijk, en wiens beginzels te schandelijk zijn, om ooit aanspraak op u te kunnen maaken: het kan wel zijn dat een zo gaauw, listig man, zig, bij u, door schijnschoone uitwendigheden heeft in gunst gebragt, ja dat gij ter goeder trouwe gelooft, hem ook te beminnen...

Zij viel hem zeer onbescheiden in de rede:

KEETJE. Ik oordeel niet, Mijnheer, over uw oogmerk: ik zeg alleen dat *ik* den Heer VAN ARKEL *ken*, voor een verstandig, goedaartig en misschien niet minder braaf man, dan veelen die, om dat zij ongevalliger zijn, minder opmerking trekken: dit is het niet al: daar zijn Dames, die in spijt van haare groote wijsheid en geleerdheid, gunstig genoeg over hem denken, om, indien hij zig bij haar adres-

seerde, wèl aangenomen te zullen worden: Dames die uit nijd en jalousie hem lasteren; maar hoe veel vernuft zij ook hebben, boven mij ten minste, zij zullen haar oogmerk niet bereiken: en genomen dat ik hem niet lief had, dan nog zoude ik hem recht doen.

De Heer WILDSCHUT was stom van gramschap; Mevrouw zag als of zij zeide: 'Onze KEETJE is zo een doetjen niet als haar vader geloofde!' Dominé verschikte zijn bef, die evenwel zulks niet noodig had; en NAATJE was stil aandachtig.

De Heer DE GROOT. Dat een jonge Juffrouw een braaf man niet opgeeft om babbelarijen, of uit laffe toegeevendheid aan baatzoekende, zogenaamde vrienden, is loflijk: zij toont hierdoor dat zij karakter heeft, en met iemand die karakter heeft, is altoos nog wel iet te beginnen; maar wanneer zij daarenboven overtuigd is, dat die braave man gelasterd wordt, neigt haar natuurlijk goed hart sterker tot hem; het zal hem vergoeding doen, en gij weet, jonge Juffrouwen, dat het hart dikwijls meer zijn wil doordringt dan de reden met goede oogen, (in uwe jaaren,) kan aanzien; maar als men in staat is om overtuigend te toonen, dat de zogenaamde braave man, een zedelijke huichelaar, een verleider, een speeler, (om niet meer te zeggen,) is; en dat.....

Zij viel hem nogmaals in de rede: de Heer WILDSCHUT was woedend, en stampte met zijn voet, zig op zijn' stoel genoegzaam omkeerende.

KEETJE. Dit alles kan wel zijn: maar de Heer VAN ARKEL is een braaf man, die mij belangloos lief heeft; doe geen moeite meer; ik bemin hem; en er is voor een ander niets te haalen, dan afkeer, en dat wel te meer om dat ik niet wil gedwongen worden: (niemand sprak, en zij ging dus voort met een drift en vuurigheid, die mij verzekeren dat zij bewerkt en opgewonden, bezielt, of wilt gij, bezeten is door de gevaarlijkste vrouw, die ooit een meisje in haar bederf lokte;) maar mijn vader heeft zig laten opstooten, en daarom is VAN ARKEL nu een slechte jongen geworden.

De Heer WILDSCHUT. Durft gij dus over uw' vader oordeelen? ik mij laten opstooten? gelooft gij dan dat ik geen oogen heb om te zien?

KEETJE. (*Een weinig tergend.*) Wel *wat* hebt gij dan toch gezien, dat hier *zo* een geweld maakt?

De Heer WILDSCHUT. Mijn geduld is ten einde: ik zal andere maatregels moeten gebruiken: Mijnheer DE GROOT vergeef dit dwaas meisje haare onbescheidenheid: ik bedank u voor de moeite die gij hebt aangewend; en u ook mijn goede Dominé, voor uwe welmeenendheid: (de man had geen kik gezegd, doch zijne welmeenendheid stel ik buiten allen twijfel:) en gij dochter; (*niet meer* KEETJE,) zie wel toe wat gij doet, gij kunt mij schande aandoen, doch ik kan mijn vaderlijk gezach omtrent u oefenen: pas op! zo gij mij tergt, zal het u al uw leven berouwen.

Hij rees op, en ik geloof dat hij heen zoude ge-

gaan zijn, zo Mevrouw hem niet bij zijn rok had vastgehouden, en op zijn' stoel neêgeduwd, met een, *blijf toch*.

MEVROUW. Wel PAULUS WILDSCHUT! hoe is het evel christelijk of mogelijk, dat gij over VAN ARKEL kunt oordeelen? gij kent hem niet dan van aanzien: maar ik die hem ken, verzeker u dat hij zo geschikt en wèl is, als één jongman die hier komt; VAN VEEN niet uitgezonderd; en jij Dominé, die hem hier dikwijls aantrof, moet gij niet betuigen, dat VAN ARKEL geen kwaad slag is, en veel verstands heeft, en veel van de Schrift weet, en hebt gij ooit een vloek van hem gehoord?

DOMINÉ. Indien men den Heer VAN ARKEL alleen moest beoordeelen uit zijne conversatie alhier, dan zoude men hem niet als in een gunstig licht beschouwen, maar...

MEVROUW. (*Hem in de rede vallende.*) Maar zo is mijn man sedert eenigen tijd: men kan hem nooit voldoen; het is om KEETJE en mij een ziekte op den hals te haalen, met dat geschreeuw en gebouha: wij zaten daar zo wèl en vrolijk thee te drinken, en WILDSCHUT gooit alles in de war: ik schaam mij voor Dominé, dat hij zig zo aantiert.

DOMINÉ. Gij hebt veel goedheid, Mevrouw: mag ik de jonge Juffrouw bidden, den Heer DE GROOT gelegenheid te geeven, om zijn bericht te kunnen mededeelen; zijn goed oogmerk, verstand en jaaren.....

MEVROUW. KEETJE hoort gij dat wel? zie eens

Dominé, (en je houd zo veel van Dominé,) wil u *bidden* dat gij hooren wilt; kom meisjes, wees niet hoofdig: je vader is evenwel je vader. (KEETJE *zweeg en zag zuinig.*)

De Heer DE GROOT. Geloof mij, Juffrouw, indien ik niet wiste dat de Heer VAN ARKEL uwe genegenheid onwaardig was, en dat hij u alleen zoekt om *uw* geld, *uw* rijkdom....

De Heer WILDSCHUT. (*Opstuivende.*) *Haar* geld? *haar* rijkdom? wat heeft *zij*, dan alleen van mij? maar ik zal wel weeten te beletten, dat mijn eerlijk gewonnen geld niet in haare handen komt - Dit was Mevrouw's kroon te na! zij liet het ook niet onder haar, maar hetgeen zij zeide was zo uitspoorig, en zo driftig, zo weinig geschikt om KEETJE gehoorzaamheid te leeren, dat ik stom was door verbijstering; het was veel meer dan verwondering, toen ik eene moeder, en dat in zulke omstandigheden, zo onbedacht hoorde spreken, en den Heer WILDSCHUT nog raazender maakte: hoor wat zij zeide en oordeel.

MEVROUW. Zo dat, ben jij de man, ik ben de vrouw; en ik weet geen kwaad van VAN ARKEL.

KEETJE. (*In 't rond kijkende.*) Ik ben zo gek niet, al heb ik niet veel verstand, en al weet ik niet veel, dat ik een ondeugend ligtmis tot mijn man zou willen hebben: dat begrijp ik duidelijk, zou heel verkeerd zijn; en ik verfoei veel te veel alles wat onbetaamlijk is: maar al zwoer men het mij dat VAN ARKEL een slechte jongen is, nog

zou ik het niet gelooven: ik zou alleen denken dat hij buuren gelijk, en zo als alle jonge Heeren is: ik weet dat hij mij niet uit belang verkiest: o ho! een jong Heer die zo in den smaak, en zo de *mignon* onzer Dames is, ook van zeer wijze en geleerde Dames, kan alle daag een rijker en aanzienlijker vrouw krijgen dan Juffrouw WILDSCHUT.

DOMINÉ. Jonge Juffrouw, gij spreekt wat sterk! al zwoer men het u! heb ik u de heiligheid van den eed niet in mijn onderwijs zo wel geleerd, als dat eerlijke lieden zeer spaarzaam zijn met hunne eeden? doch indien een man als de Heer DE GROOT u op zijn woord van eer verzekerde, dat hij niets zeide, dan hetgeen hij zelf gehoord en gezien had, zoudt gij dan nog twijfelen! wat dan?

KEETJE. (*Met een spits aartig lipjen.*) Wat dan Dominé? wat dan? wel dan zoude ik denken, dat de Heer DE GROOT, indien hij met onze meeste jonge Heeren familiair bekend was, insgelijks zoude kunnen getuigen, dat de Heer VAN ARKEL de berispelijkste van allen in verre na nog niet is; maar dat hij zelfs niet over het hart konde oordeelen.

De Heer WILDSCHUT kon dat onmogelijk langer uitstaan: hij vloog op, beet op zijne tanden, en sloeg op de tafel met een gesloten vuist, zweerende: 'Dat indien zij in haare dolligheid voordging, hij haar onterven zoude, en dat halstarrigheid bij hem niets zoude winnen' - 'Noch dwang,' mompelde KEETJE 'bij mij;' Mevrouw WILDSCHUT zat op haar' stoel te beeven.

MEVROUW. Ik ben danig ontsteld; maar ei lieve Mijnheer DE GROOT! zeg ons dan, of KEETJE het wil of niet, wat is er van? - hetgeen hij verhaalde kwam hierop uit:

‘Dat hij, kwaade vermoedens hebbende, en ziende dat VAN ARKEL mogelijk eene jonge braave Juffrouw zoude kunnen inneemen, besloten had hem uitte vinden; dat hij eindelijk daarin geslaagd was, en hem gezien had in zeker voornaam logement, omringd van de allerslechtste lieden, en aan het speelen’ - hij was zeer omstandig in dit verhaal, want hij poogde te overtuigen, dat hij met recht VAN ARKEL voor een slecht mensch moest houden; ik sla dit maar over; gij kunt het niet met vermaak leezen, SAARTJE: KEETJE speelde met haar horologieketting en antwoordde niets: WILDSCHUT werd bijna woedend.

MEVROUW. Hede kind! waarom speel je nu juist met je ketting? je bent ook een lastig zeeschip, als ik het zeggen zal: als immers de Heer DE GROOT het zo vast weet, heeft je vader gelijk! kom, kom, als een meisjes, zie jij maar van hem af: wat zouden je vader en ik er aan hebben, als jij ongelukkig waart? je mooje geldjen opraakte, en jij nog bedroefde dagen had? zie, kind, ik zou je liever naar je graf zien draagen, dan je met een deugeniet getrouwd te zien: waarom toon je nu een hoofd? dat maakt geen vreugd, meisjes.

KEETJE. Wel nu Juffrouw HOFMAN, zo doende, *hebt gij nog hoop.*

Ik vloog van mijn' stoel op; omhelsde haar in beide mijn armen: 'Ja,' zeide ik, met een bewoogen stem, 'ja mijne lieve, beste KEETJE, ik heb nog hoop; hoop op uw geluk, hoop op uwe redelijkheid, en des ook op uwe vriendschap!' - Ik kuschte haar met traanen.

Dit trof haar meer dan ik had durven hoopen; zij omhelsde mij nu ook, en van harten; ik voelde het; zij zag mij niet aan; maar het was uit verlegenheid: ik wilde terug wijken, zij hield mij nog al in haare armen: 'Ach mijne vriendin!' zeide ik: 'ik bemin u te veel om uwe beledigende aanmerkingen te willen gedenken; geloof alleen dat ik die niet verdiend heb;' KEETJE zeide niets: dan, 'ik zie dat gij eene waare vriendin zijt.'

De Heer WILDSCHUT, die zo wel uit zwakheid haat, als bemint, toonde zig geheel vader; maar welk een voor dit meisje gevaarlijk vader! haare traanen hadden al zijn toorn uitgedoofd, en met die was zijne sterkte verdweenen: ik vreesde waarlijk dat hij zou geknield, en om vergeeving gevraagd hebben.

MEVROUW. (*Geheel verheugd.*) Zie zo, dat been is weêr in 't lid: nu daar is ook water genoeg over vuil gemaakt: kom aan KEETJE! laat er nu geen malligheid onder loopen, zie, dat zou mij ook beginnen te verveelen: als VAN ARKEL een slechtert is, dan zal hij u niet hebben, zie, al stond hij op zijn hoofd en spaarde zijn voeten; en al toonde jij nog zulk een humeur; daar lach ik in; en jij Juffrouw HOFMAN, jij bent een braave meid; maar

daar heb ik je ook altoos voor versleeten; (en zij kuschte mij ook dat het klonk.)

DOMINÉ. Ik zie, Juffrouw WILDSCHUT, dat uw vader alles wil vergeeten, en u, zo gij maar de minste gezeggelijkheid toont, zo liefhebben als ooit: ik ben ook vader: ik gevoel levendig wat het hem gekost heeft, u zulke groote blijken van misnoegen te geeven; indien de Heer VAN ARKEL een deugdzaam jongeling was, dan weet ik dat zijn gebrek aan middelen uwe ouders niet zou doen besluiten hem aan u te weigeren; gierigheid is de zonde van dit huis niet! bedenk ook, dat de grootste pligt eens kinds gelegen is de redelijke bevelen haarer ouders met bereidvaardigheid optevolgen: gij zijt misleid: dit is wel inteschikken; maar nu spreekt men waarheid, en dat wel om uwent wil: ik zie met leedwezen dat een jongeling met zo veele gaven door de Natuur en eigen oefening bedeed en aangekweekt, zulk een rol speelt onder domme en verachtelijke ligtmissen.

Alles kwam in rust en er werd niet meer over gesproken: ondertusschen zie ik duidelijk, dat KEETJE meer met haar halstarrigheid, dan met haar hart te strijden heeft: zij bemint hem niet: zij heeft alleen veel meer smaak in hem, en dat neemt zij ter goeder trouw voor eene drift, die in zulk een onvast, beuzelachtig, veranderlijk karakter nooit diepe wortelen schieten kan; KEETJE heeft de behoefte niet van lief te moeten hebben; zij heeft alleen tijdverdrijven, en vermaaken van nooden; maar zij wilde vol-

houden, om dat zij zig heeft laten wijsmaaken, dat haare Tante oogmerken heeft, die niet strooken met dat huwelijk; voeg hierbij dat Mevrouw LENTING haar heeft wijs gemaakt dat zij bemint, en dat VAN ARKEL zonder haar ongelukkig zijn zal - vóór de Heer DE GROOT heen ging, vroeg hij: ‘Wel nu Juffrouw WILDSCHUT, wat is uw besluit?’

KEETJE. Indien de Heer VAN ARKEL *zig niet behoorelijk* kan verdedigen, dan dunkt mij zal het mij niet moejelijk vallen, mijne ouders te gehoorzaamen.

De Heer DE GROOT. En wie mijn lieve kind zal oordeelen of de verdediging *behoorelijk* is? wees op uw hoede, de Heer VAN ARKEL heeft list en loosheid genoeg om zig schijnbaar te verdedigen: ik zeg niets meer: overweeg alleen, indien gij hem zig wilt laten verdedigen, wat hij zeggen zal? ik kom in geene bijzonderheden; de tijd zal alles ontdekken: zie maar niet te laat, dat ik een te eerlijk man ben, om iemand ooit te misleiden of te lasteren.

MEVROUW. Hoor KEETJE, jij moet dien VAN ARKEL maar laten loopen; laten voor het geen hij is: ja ja, hij zal u wel een hoope grapjens vertellen, en als hij mij aan 't lagchen krijgt, dan weet gij hoe ik ben; jij bent rijk en fraai; en nu is dat praatje ook uit: ik ben zo stijf gezeten dat ik eens op moet: en jij PAULUS WILDSCHUT, had jij wat meer van den Heer DE GROOT, wij zouden leven als de bloemetjens: ik ben niet kwaad; wel lieve

GOD! ik woonde liever in Oostinje, dan in zo een overhoop huishouên: ik heb de koetst besteld, kom aan kinderen, wij zullen eens na *Amstelveen* rijden: (Wij volgden haar.) Hoor Mijnheer DE GROOT, jij bent een door en door braaf man, en een goed vriend ook; onze KEETJE moet geen stijve houte sinterniclaas, noch bullebak hebben, maar een goed man, die haar haar' zin laat doen; dat is zij zo gewoon: zij is een eenig kind, en nog nooit tegengesproken: laat mij maar begaan met VAN ARKEL, ik zal dat wel redden; en word hij boos, a ba, daar lach ik wat in: hij is wel een raare mooie jongen, doch dat raakt niet.

Wij stapten in de koets, en ik verbeeld mij dat Dominé over de musiek der Ouden, en de Heer DE GROOT over de herstelling aller dingen zullen gedisputeerd hebben, tot weinig genoegen van den Heer WILDSCHUT, die zijn hoofd en handen beiden vol heeft - om KEETJE wat optebeuren, besloot Mevrouw de koetzier toeteroepen, naar den grooten porcelein-winkel, en daar kocht zij voor twee-en-veertig ducaaten, niet aan keurelijk porcelein, dat was nog inteschikken, maar aan allerlei foei lelijke Oostindische zeldzaamheden en Chineesche iezegrimmen, die wel uit een zottenhuis gebroken scheenen, en als gekken zaten te schuddebollen; KEETJE was weêr KEETJE; ik denk dat zij voor één dier lelijkerts VAN ARKEL zoude gegeven hebben, indien haare hoofdigheid het had toegelaten - Nu was de tijd verlopen, en ik verzocht

Mevrouw mij in passant t'huis te brengen; dit deed zij, en beiden omhelsden mij, zo als ik in gedachten u omhels.

Uwe vriendin.

N. HOFMAN.

Negen- en- twintigste brief.

Mevrouw CHRISTINA LENTING, aan den Heere HENDRIK VAN ARKEL.

Zeg eens, lelijke jonge! lacht gij evenwel niet in uw schelmsche hart? gevoelt gij niet iet van dat vermaak, 't welk geestkundige babbelaars ons verzekeren, dat het lot der verdoemden eenige verligting toebrenge, als gij uw aandacht vest op de verlegenheid en de moeite waarin ik door u gebragt ben, om u, ondankbaar schepzel! te verpligten? ja gij moest dit kwaadaartig vermaak gevoelen!

Ik heb kennis gemaakt, ik heb een vriendschapsverbond opgericht met de twee zotste beuzelaarsters, waarmede onze sexe ooit beladen was, en dat eenig en alleen om u te vergenoegen: ik heb mij getroost daar te logeeren, en dat zonder uitzicht om deel te kunnen neemen in de vermaaken der stad; (want ik was ziek, dat weet gij:) zij hebben

mij verstikt door gunsten, en dol gemaakt door hunne laffe liefkoozingen; maar, en dit hoont mijne eigenliefde gevoelig, deeze twee mallooten hebben hulde gedaan aan mijne meerderheid, waarvan zij het tienduizendste gedeelte niet kunnen gissen; en zij hebben uitgeroepen: ‘Dat haare achting voor mij rustte op die meerderheid die zij in mij erkenden!’ dit is waarlijk ondraagelijk voor een zo trotsch gemoed als het mijne: dit is even als of een schilder van uithangborden, een RAPHAEL *durfde* prijzen, over zijn *School van Athenen*; of dat een ellendig rijmelaar, een zot vers maakte, waarin hij Mevrouw VAN WINTER, eene uitmuntende Dichteres noemde! was het PHOCION niet, die, als het volk hem toejuichte, wanneer hij in 't openbaar sprak, zig tot éénen zijner vrienden wendde, en vroeg: ‘Heb ik ook eene zotternij gezegd, om dat het *Atheensche* volk mij zo toejuicht?’

Leeve des de Nabal van dit huis! hij ten minsten gevoelde zijne geringheid te wèl om mij blijken zijner goedkeuring te durven geeven; hij vereerde mij integendeel met zijnen haat: hij heeft mij bekwaam gekeurd, om, in weêrwil der gastvrijheid, zijne dochter te misleiden, en dus een huislijk schelmstukjen te onderneemen.

Hoe! zoude ik, een KEETJE WILDSCHUT, geheel bedorven door de dwaasste opvoeding, geheel zamengesteld uit zotternijen en grilligheden, tot mijne vriendin maaken? (voor mijne kamenier konde ik

haar niet gebruiken:) daar zoudt gij mij ook nooit toe bewogen hebben; een zottin tot schoonzuster te hebben, mits zij zo veele schatten bezit, dat gaat aan, ja kan prettig weezen: het is 't noodlot dat haar in ons geslacht inlijft, maar eene vriendin, die is het werk onzer handen: haar eer is onze roem, haar geluk onze gelukzaligheid, zeggen de Dweepers in de vriendschap, maar ik zou immers met zo een vriendin nooit buiten mijn huis durven komen?

Juffrouw HOFMAN is nog minder tot die eer geschikt: ik had mij verbeeld, (en dat komt door uwe malle wijze van waarneemen,) dat zij te veel poëtisch vernuft, en levendige verbeeldingskracht bezat, om gezond, bedaard oordeel, en een redenmaatigen geest te *kunnen* hebben; zij is, in spijt van dit alles, zo doordrongen door de volksvooroordeelen, dat zij met mij nooit genoeg kan overeenkomen, om slechts tamelijk gezelschap voor mij te zijn: anders had ik het plan gemaakt om haar tot mijne vriendin - dat is Juffrouw van gezelschap meê te neemen - wees omtrent haar op uw hoede.

Om u een langen neus te geeven zend ik u deezen brief ingesloten: ha, ha! zo zeilen lieden van vernuft ook de moejelijkste hoeken te boven - ik met zulke wezens briefwisseling houden? ik zou wel eens willen zien, wie, of wat mij daartoe dwingen konde! 'Erkentenis!' - loop, gij zijt een uil! - 'belang!' welk belang? laat ik u toch eens meer

overeenkomstig uwe beginzels zien handelen; indien de oude smous den gouden medaille, niet voor twee duizend jaaren gehaald had, op de prijsvraag, *wie is de sterkste* - door het antwoord, *de vrouwen zijn de sterkste*; in mij zou die stelling nieuwe bewijzen erlangen - Erken mij voor uwe meesteres, en vaarwel, wenscht u,

C. LENTING.

Dertigste brief.

Dezelfde, aan Mevrouw FRANCINA WILDSCHUT.

MEVROUW, HOOGGEËERDE VRIENDIN!

Ik kan u geen denkbeeld geven van de gevoelens die uwe verdiensten mij hebben ingeboezemd, noch van mijne dankbaarheid voor de ontelbaare bewijzen uwer goedheid te mijwaards: gij zijt niet alleen eene goede, gij zijt eene groote vrouw, indien geduld en wijsheid omtrent onredelijke, met ons ten naauwsten vereende personen, ooit dien eernaam waardig zijn: twijfelt gij ook, of de beledigende handelwijs van den Heere WILDSCHUT, mij niet al te zeer bedroefd heeft, om mijne herstelling te verhaasten? dit is zo niet, want ik ben weder zo gezond en vrolijk als ik wenschen kan; de smaak is

vrij: de eene verkiest eene fatsoenlijke vrouw tot vriendin, de andere stelt zijn vertrouwen in eene fraaje jonge Juffrouw^(*): wat is daar op te zeggen? de Heer WILDSCHUT heeft mij echter in het denkbeeld versterkt, dat kooplieden zelden uitmunten in beschaafde manieren.

Verwonder u niet, Mevrouw! dat ik geenzins onderneem, met uwe beminnelijke dochter te correspondeeren: ik weiger mij dit gevoelig vermaak, om dat de Heer WILDSCHUT zig in 't hoofd heeft laten brengen, dat ik de jonge Juffrouw poogde te beweegen, om mijn' broeder te begunstigen: arme man! hij weet dan niet dat deeze twee jonge lieden de zaak ééns waren vóór dat ik de eer had uwe gaste te zijn? vermits mijn broeder evenwel het *geluk* niet heeft om bij den Heer WILDSCHUT aangenaam te weezen, wil ik ook den schijn vermijden van hem te begunstigen bij zijne beminde: Juffrouw KEETJE kan even gelukkig zijn met den man dien haar vader voor haar heeft uitgekozen: groet haar duizendmaal, en geloof dat ik ben,

Uwe oprechte vriendin en dienaares,

C. LENTING, *geb.* VAN ARKEL.

(*) Juffrouw HOFMAN.

Een- en- dertigste brief.***De Heer HENDRIK VAN ARKEL, aan Mevrouw CHRISTINA LENTING.***

Er is wat aan CHRISJE; ik diverteerde mij zeer met de gedachten, dat gij doodlijk verlegen zoudt zijn om u te ontslaan van twee schepzels die met u in de vriendschapsboot waren ingescheept - 'Wat,' dacht ik, 'zal CHRISJE toch kunnen schrijven aan twee vriendinnen die naauwlijks spelden kunnen, en geen schaduwachtig denkbeeld hebben van eene geestige briefwisseling?' een gaauw danser kan wel uit de grap zijn hand geven aan eene groote vierkante frissche landjuffer, en, aangemoedigd door de toekijkers, den dans eens herhaalen; doch indien dit alle baldagen moest geschieden, of dat hij daardoor verplicht zoude worden, om zo dikwijls het de Schoone in het hoofd kwam, hem uittekiesen, haar te volgen; mafoi! hij zou liever een oude predikatie gaan zitten leezen, dan dit beginnen.

Eveneens kunnen lieden van verstand wel eens een verlegen uur doorbabbelen, met domme of onkundige modepoppen - vooral zo hun belang dat eischt - zulke geestlooze *vrouwluï*, (vergeef mij dit woord, dat u zo haatelijk is!) zouden het

opraapen niet waardig zijn, indien zij niet in de blakende gunst der fortuin stonden; of indien knaapen van mijn soort, als de salamander, (zo als het sprookjen luidt) van den wind konden leeven, en - figuur maaken; echter, zo die klugt wat dikwijls moest gespeeld worden, dan woonde ik nog liever in een wildernis, dan in een zijkamer: zulke vrouwen (niet weêr uw haatlijk woord,) hebben in haare logge zielen niet één plaatsjen, zo groot als een klein speldenkopjen, dat vatbaar is voor het waare comicq; en redeneren is nog onverstaanbaarder bij haar; zij zijn te dom om ook maar kattenkwaad te helpen doen.

De aanstaande Mama moet woelen, schateren, den baas spelen, snappen, kakelen, rijden, rossen, lekker eeten en drinken, slaapen, en zig opschikken: zie dit is *haar zielenvoedzel* - KEETJE? wat is met KEETJE te beginnen! zij is even ongeschikt voor verstandige als voor zotte vermaaken: zij kan even weinig haar voordeel doen met uw gezelschap, als met dat haarer schrandere vrienden - deugd, karakter! wat zijn dat voor haar anders dan klanken die zij nasnapt, zo als haar papegaai; zo lang er in het rijk der dieren, beesten; in dat der mode, nieuwe beuzelingen voor haar te vinden zijn, is zij tamelijk gelukkig; doch als het nieuwtjen er af is, is haar hond voor haar zo weinig van belang, of een welgepluimde hoed haar van zo gering een bezitting, als haare vriendinnen HOFMAN en SADELAAR.

Ja maar, zegt gij, 'de liefde die zij voor u 'heeft:' - liefde? ik ken de liefde! mijne beminnelijke JANSJE heeft mij in mijn eerste jeugd, ten minsten drie maanden aanéén, met haar bekend gemaakt: zij kan onmogelijk in zulk een onbezield beeld opgewekt worden; dwang, zelfverveeling, en halstarrigheid, zullen haar in mijne armen brengen: zij hoopt dat zij door in eenen nieuwen staat te treden, genoegens zal leeren kennen, die de Natuur haar misschien duister voorstelt; evenwel dat gis ik slechts.

Hoe veele verpligting hebben evenwel de VANARKEL'S, aan die dwaaze, verkeerde, verwaarloosde opvoeding! zij is het die onze overwinning gemakkelijk maakt: hoe dankbaar ben ik des dit waardig paar, dat zij hun eenig kind niet naar de strengste STAMHORSTSCHE beginzels hebben onderwezen, of dat onderwijs bekrachtigd door een Heer en Mevrouw STAMHORST natewandelen! ik geef het den slimsten guit in tien, een BETHJE STAMHORST, met al haar geest, vrolijkheid en keurlijke gezondheid, in 't net te krijgen; anders had ik al eens onzen vriend JAQUES op haar afgezonden; zo een meisje was nog de zonde waardig; doch er is geen kijken na; ik heb dat al in den neus.

En dewijl ik merk dat Juffrouw HOFMAN zig zelve heeft opgevoed, en een bescherm engel in haare vriendin SADELAAR heeft, zou een attaque op haar geluk even zot uitkomen: ik neem haar nu wat na-

der waar, ziet gij, dan vóór gij mij dit zo ernstig aanbeval.

Ja, ik beken, gij zijt deeze moejelijkheden doorgeworsted; doch gij verheft er u wat te veel op: het is even weinig kunst om rasch rijk te worden, zo maar alle middelen even goed voor ons zijn, als een huislijk schelmstukjen, (een aartig woordjen,) te bedrijven, wanneer men geen conscientie heeft.

Ieder kan liegen, bedriegen, valsche eeden doen; daartoe behoeft men noch vernuft, noch verstand: onbeschaamdheid en gewetenloosheid doen alles af: vermits gij nu een grooten voorraad van beiden hebt, kan ik mij, al hing er mijn leven aan, niet over u verwonderen: men kan immers den naam van een groot Generaal niet geeven aan een' Vorst die met twintig duizend banjonetten, een slecht bewaarde Stad of Republiek doet bukken? - aangezet door wraak, omtrent Mevrouw STAMHORST en haaren broeder; bewogen door eigen kwaadaartigheid, bedriegt gij uwe weldoensters, bespot gij uwe oprechte vriendinnen, en hebt het er op gezet, om beiden ongelukkig te maaken.

Uw oude smous heeft des den gouden medaille niet verdiend, ten ware onze Apostel in zijne Archives, een oud Hebreeuwsch handschrift bewaarde, waaruit bleek, dat in de grondtext staat: *'De slechte, de gewetenlooze vrouwen zijn, omtrent de verwaarloosde jonge meisjens de sterk-*

sten;' en dan heeft hij met glans den prijs gewonnen.

Onderwijl laat gij mij mooi in de pekel! wat voordeel hebt gij mij toch bezorgd? het hart van KEETJE voor mij gewonnen? haare moeder op u verzot gemaakt - KEETJE heeft geen hart; zij heeft alleenlijk zelfverveeling en hoofdigheid; en ik was reeds de vrolijke vriend van Mevrouw, vóór zij wist dat gij in de wereld waart.

't Is waar, gij hebt KEETJE een opgelapten moed bijgezet, om met haaren laffen opvliedenden vader zo wat te harrewarren; gij hebt de zaaden van achterdocht en jalousie gestrooid in het weeke hart der moeder; gij hebt haar doof gemaakt voor alles wat alle haare vrienden tegen mij kunnen voordpraaten; gij hebt haar doen gelooven dat zij mij beminde, dat geen meisjes het stuk haarer verkiezing in het huwelijk ooit had opgegeven zonder dat haar zulks altoos berouwde; maar gij hebt ook haaren vader wel duizend mijlen van mij verwijderd; hem zo veel achterdocht ingeboezemd, dat hij mij heeft laten bespieden; door wie weet ik nog niet, maar zo ik daar achter kom, zal de bespieder in mijne munt vorstlijk betaald worden.

Dit heb ik opgemaakt uit het billet, 't welk ik hier voor u naschrijf.

MIJNHEER!

'Daar zijn mij geruchten ter ooren gekomen,

die mijn besluit verhaast hebben, om u te verzoeken dat gij voortaan mijn huis gelieft te verschoonen van uw bezoek; ik geef mij geenzins de vrijheid u voorschriften voor uw gedrag te geeven, noch uw geluk te beproeven met *trente & quarante*; hiertoe heb ik geen het minste recht; maar ik vertrouw, dat gij, als een man van fatsoen en opvoeding, u niet zult verzetten tegen mijn recht; zo al, ik zal het weeten te handhaven; ik raade u echter, stel u niet bloot aan persoonlijke onaangenaamheden: ik wensch nooit iet met u te maaken te hebben. Ik ben

MIJNHEER!

U Wel Eds. Dienaar,

PAULUS WILDSCHUT.'

Ik was zo opgetoogen over dit zotte verbod, dat ik het affront, mij aangedaan, van harte vergaf: 'Dat begint te gaan, HEINTJE;' zeide ik, 'nu is de buit mijne: o die braave, die goede Heer WILDSCHUT! hij is toch waarachtig in mijn belang! maar als hij mij zo in de hand werkt, vrees ik niets meer: kom maar voor den dag deftige Mevrouw STAMHORST! en gij ook beminnelijk BETHJE! en gij ook schrander NAATJE! ja breng uwe vriendin, het engelachtig SAARTJE vrij mede! doch het zou onedelmoedig zijn, den braaven man niet te helpen, en lui en leêg te

gaan zitten, tot dat het duifjen van zelve bij mij overvliegt.’

Ik schreef des een' brief met de fraaiste pen die ik krijgen kon: mijn antwoord gaat hier nevens; lees, en roem vrij op zulk een' broeder.

Gij hebt nu, denk ik, den brief gelezen uit nieuwsgierigheid, vóór gij deezen uit hebt: ‘En,’ vraagt gij, ‘Wat verwacht gij nu eigenlijk van dien brief?’ o! wonderen! daar wacht ik van, dat Mevrouw WILDSCHUT tot schreiëns toe zal zijn aangedaan; mij dunkt, ik hoor haar zeggen; (wil ik haar stijl eens naardoen?) ‘Wel hemelschen tijd! wat is die HEIN toch een oprechte jonge! die goedaartige, grappige ziel, is die zo ongelukkig! is hij gedwongen om met aanzienlijk schorrimorri gemeenzaam omtegaan? en daar moest hij nog zijn goeden naam bij opzetten! ja, ja, geld is de boodschap: eet eens van fatsoen; of van een mooje tafel, daar niet op is.’

Daar wacht ik van, dat mijn schaapjen van onberedeneerd medelijden zal wegsmelten; zij zal het haar' pligt achten mij alles te vergoeden; vooral, den hoon, mij door haar' vader aangedaan; en dien ik, om haarent wil, met JOB'S geduld, verdraag: welk een bloemtjen voor haare eigenliefde! dat ik een moojen frisschen vent ben, zal er geen nadeel aan doen: als de eigenliefde gewonnen is, is alles gewonnen; want eigenliefde is zo stekenblind, als haat zijn kan.

Daar wacht ik van, dat de malle moeder het be-

dorven kindjen zal troosten en opbeuren, door te belooven, dat zij alles met mij wel goed zal maaken; zij zal mij zelf noodigen, en om haare uitmuntende opvoeding te voltoojen, KEETJE overtuigen, dat haar vader geen magt heeft om te bevelen, wie hij al of niet in haar huis wil ontvangen: moeder en dochter zullen vervolgens, om man en vader te dwarsboomen, en ook uit medelijden met den armen schelm, mij meer, dan haare zotte hersens bedenken kunnen, bevoordeelen; en weldra zal VAN ARKEL, in spijt van WILDSCHUT, in spijt van ieder die belang in KEETJE stelt, schoonzoon zijn: daarna zal de laffe WILDSCHUT vrede maaken, en van de duiten aftellen; hierdoor zal hunne huislijke vrede, (die niet rust dan op de onderwerping des mans aan de vrouwe, der moeder aan de dochter,) geheel-en-al hersteld zijn, en wij zullen met ons vieren, een Epicurischen hemel op de aarde hebben; WILDSCHUT zal schatten winnen, en VAN ARKEL die verteeren - zie daar wat ik nu van dien brief verwacht.

Mevrouw STAMHORST zal vervolgens, (want het is eene vroomme vrouw hoor ik,) beginnen te gelooven, dat Neef VAN ARKEL indedaad nog te recht komen kan: er is maar iet, dat mij somwijlen wat moejelijk valt: ik ontwaar zelfs in mijne luchtigste luimen, eenige - hoe zal ik dat voor u verstaanbaar maaken? - eenige neepen der conscientie; en denk somwijl, of BLONDEL niet een veel zekerder pad om gelukkig te zijn heeft uitgekozen: dit is

zo waarachtig, als dat gij mij, volgens uwe loflijke gewoonte, voor een uil, een gek, een bloed, uitmaaken zult - Nog een verzoek: ei lieve! beweeg uw' man, om eens een kwaadaartigen brief te schrijven: een Burgemeester is ook nog al meer dan niet met al - vaarwel!

Uw liefhebbende broeder,

H. VAN ARKEL.

Twee- en- dertigste brief.

Den Heer HENDRIK VAN ARKEL, aan den Heere PAULUS WILDSCHUT.

MIJNHEER!

Weinige jonge lieden zouden de bedaardheid van geest hebben, die hen in staat stelden, een affront als gij, Mijnheer, mij hebt durven aandoen, lijdzaam te verdraagen; en daarenboven nog de pen te kunnen opneemen, om zig bescheiden te verdedigen: doch de liefde die ik uwe dochter toedraag, gevoegd bij het denkbeeld, dat mijn belediger de vader mijner beminde is, verheft mij boven mij zelve, en doet alle andere driften zwijgen.

Ik beklaag mij minder daarover, dat gij mij uw huis verboden hebt, als wel de wijs waarop dit bevel mij door u is bekend gemaakt: gij Mijnheer zijt onbetwistbaar meester in uw huis; gij kunt daar ontvangen dien gij wilt, en voor anderen uw deur sluiten; maar dewijl gij mij die eer weigert, *om* dat gij mij van slechte zeden, en een schuldig oogmerk verdenkt, eischt de pligt van een' man van eer, dat hij of daarover onder vier oogen afrekene, of dat hij zig verdedige.

Wat misdaad heb ik begaan? ik heb in uw huis verkeerd, zo als ieder fatsoenlijk man die daar ontvangen wordt: ik beroep mij op uwe waardige vrouw en dochter; laten zij getuigen: of was het een misdaad in mij, eene zo beminnelijke Juffer niet te kunnen zien zonder haar te beminnen? o dan roem ik in mijne misdaad; en zal een man van fatsoen, die met genoeg in de beste gezelschappen ontvangen wordt, daarom uw huis verboden worden, dan Mijnheer zal uw huis weldra een woestijn gelijk zijn; want mijne misdaad is die van verre het grootste getal onzer jonge lieden.

Dat ik Mevrouw WILDSCHUT voor mij heb poogen inteneemen, is waar; doch niet dan door de eerlijkste middelen; gaarne zoude ik mij bij u hebben bekend gemaakt; doch uwe koele afkeerigheid omtrent mij, maakte dit ondoenlijk; dit is zeker mijn ongeluk meer dan mijn schuld.

Ik heb verstaan, dat gij mij houdt voor een speeler, een leêglooper: genomen dit ware eens zo, had

dan de billijkheid niet mogen eischen dat gij onder zoek gedaan had, of het mijn schuld is dat ik tot nog toe mij met geenig nuttig werk bezig houde, te meer daar ik door mijne geboorte, niet in den rang der ambachtslieden geplaatst ben? alle jonge lieden zijn niet in de gelukkige omstandigheden, van hunne talenten door een werkzaam leven te oefenen: weet Mijnheer, dat mijne ouders stierven vóór ik in staat was, om mij door aanbeveeling of door geld een goed amt te bezorgen - dat ik niet rijk ben, is mij even min te wijten; 'Maar ik leef in de groote wereld, en op eene wijs die mij met de aanzienlijkste lieden gelijk stelt' - ik vertrouw dat de Heer WILDSCHUT, die wereld genoeg kent, om te weten dat men om fortuin te maaken haar niet ontwijken moet, en dat ik door haar alle hoop heb op eene rijke bediening: het zijn zo zeer niet talenten en verstand, die ons daar aanprijzen; men moet zig noodzaakelijk weeten te maaken; die deeze kunst bezit, zal vroeg of laat wèl slaagen: hoe menig jongman maakt nu figuur, die, zo hij niets dan bekwaame reden en deugd ten zijnen voordeele gehad hadde, nog in onbekendheid en bekrompenheid zoude voordleeven, en des buiten de mogelijkheid zijn om zijn vaderland voordeelig te weezen! - daar ik nu alle hoop heb om een amt te krijgen, dat aanzienlijk en vooral winstgevend zijn zal, kan ik immers niets anders onderneemen, genomen dat ik daartoe de noodige sommen bezate? of ben ik te verachten, om dat ik als-

dan door een goede partij mijn fortuin zal poogen vaststellen? welk jongeling heeft een ander oogmerk, indien zijn hart getroffen is door eene jonge Juffrouw, die daaraan kan voldoen? of zoudt gij willen dat ik Juffrouw WILDSCHUT niet beminde, om dat zij, zo als ik bij gerucht hoor, eens groote goederen te wachten heeft? dit ware onredelijk.

Ik beroep mij op uwe dochter, of ik mij ooit omtrent haar anders gedroeg, dan als een fatsoenlijk man zig altoos gedraagt omtrent een deugdzaam meisjen dat hij bemint, en eens hoopt op de wettigste wijze de zijne te noemen: het is waar, dat ik haar wel eens gesproken heb over zekeren bloedverwant mijner overledene Moeder, die in *London* woont, en daar, zo als ik hoor, groote goederen gewonnen heeft, en ongetrouwd of weduwnaar, (dat weet ik niet recht,) is; en dat het te vermoeden is, dat hij mij, als zijn naaste vriend, een gedeelte zijner goederen maaken zal: heb ik niet dikwijls te kennen gegeven, dat indien zij de mijne wierd, ik mij met het grootste genoegen door u in de negotie zoude laten opleiden, en als koopman mijne opvoeding mij ten nutte maaken? - dat ik des, zo als gij, Mijnheer, dit, vrij onbescheiden, noemt, een leëglooper ben, is in deezen wel verklaarden zin niet te ontkennen; maar dat dit mijne verkiezing is, hieromtrent doolt gij geweldig: en waarom zoude ik het voor u verbergen? dat ik veele uren bij mijne boeken ter beoefening van

mijn verstand doorbreng, is eene waarheid, waarvan alle mijne vrienden en bekenden u zullen verzekeren; ik acht het de pligt eens eerlijken mans te zijn, zig voortebereiden, door het naarstig gebruik zijner talenten, tot het wèl waarneemen eens amts, dat ook door hem kan bekleed worden.

‘Maar ik ben een speeler;’ dat ik meer dan te veel mij met dit tijdverdrijf bemoei, is maar al te waar, doch dat ik een speeler van beroep ben, dit ontken ik: dan, de vraag is, speelt gij uit verkiezing? en dan antwoord ik, neen! ik zie mij ingewikkeld met lieden die door deeze ziekte zijn aangetast; ik verkeer in gezelschappen daar men, zo men niet speelt, geen' stoel zoude kunnen krijgen, ja waaruit men, als een man die nergens goed toe is, geweerd wordt; en daar bij, zo als ik reeds aantoonde, vind ik mijn wèl bedacht belang, geenzins; dat ik somwijl groote sommen win, is mijn geluk, of misschien ontstaat dit ook om dat veelen hunne schatten bij mij als een zeer goed speeler willen waagen, maar bewijst niet dat ik een *Griek* ben.

Ik zelf zoude alle ouders vermaanen: geeft uwe dochter nooit aan een' speeler, indien hij uit verkiezing deeze allergevaarlijkste drift involgt: niemand, Mijnheer! is beter overtuigd dan ik, hoe ongelukkig de vrouw van een' speeler is! en ik eis als ik mij daarvan veele voorbeelden onder mijne goede bekenden, (speelers hebben geene vrienden,) herinner.

‘Maar ik ben een ligtmis;’ ik wend geene groote heiligheid voor; ik leef in de wereld, ik heb mijne driften zo als ieder in mijne jaaren die heeft; doch indien men wèl weet wat schepsel een ligtmis, in de volle betekenis des woords, zij, dan zal men mij daar nooit onder tellen: ik heb mij zekerlijk schuldig gemaakt aan eenige uitspoorigheden: ik zie het duidelijk; doch ik zie het ook met afkeer, en ondervind dat liefde voor een deugdzaam meisjen, ons veel meer beveiligt voor de woeste uitbarstingen van drift en verleidingen der wellust, dan alle de zedelessen der oude en nieuwe Wijsgeeren.

Een zedig man is altoos schuw om van zig zelven te spreken, evenwel, Mijnheer! indien rijkdom en fatsoen alleen mijne keuze bepaalden, ik durf u verzekeren, dat er aanzienlijke familien zijn, die mij met vermaak zouden ontvangen.

Ik vleie mij, Mijnheer! dat gij na deezen brief wèl te hebben overwogen, mij bevelen zult laten toekomen, geheel onderscheiden van dat, hetwelk ik zo onverdiend ontving; en dat gij mij met een antwoord vereeren zult.

MIJNHEER!

Uw ootmoedige dienaar,

H. VAN ARKEL.

Drie- en- dertigste brief.

Mevrouw FRANCINA WILDSCHUT, *aan den Heere* HENDRIK VAN ARKEL.

MIJNHEER, ZEER WAARDE VRIEND!

Zo moet ik u ook maar noemen: mijn hart ligt op mijn tong! - Jonge! wat is hier een pot te vuur geweest! wat heeft onze Mijnheer een baal geschopt! het is hier een huishouden geweest, om er met KEETJE zo dwars uitteloopen - dat is een verandering voor mij! ons huis was, zo als je weet, altoos een huisjen van plaisir en van vrede, en de baas en ik hadden, mag ik zeggen, één hart en één ziel; kom nu eens! 't is niet dan graauwen en snaauwen, dwars in den wagen; onze MARRIJ, de keukenmeid, die bijna zo goed kookt als onze Fransche kok, zei nog gisteren: 'Nou Mevrouw! onze Mijnheer is wat veranderd! hij is overal bij, er kan niet een onnozel appelwif in 't voorhuis staan, of hij kijkt uit zijn comptoirvenstertjen; vliegt de trappen af, en vraagt wat er te doen is:' Nu, MARRIJ liegt 't niet alles - ja mijn goede Heer VAN ARKEL, ik heb thans een kruis in de wereld! komt er een briefbestelder, hij scheurt

den man de brieven uit zijn handen, beduimeld die, om te voelen of er ook iet in zit, leest het opschrift, en of ik al sta te schreeuwen: 'Het is geen brief voor 't comptoir; er is aan de huisschel getrokken;' want je weet, zo ik al de wisjewasjens van boodschappen voor 't comptoir zou aanneemen, dan had ik nog wel een knecht noodig, en FRANS LIGTHART kon wel op zijn sloffen bij den baas blijven cijfferen - en of ik al zeg: Kind het is een brief voor mij:' of ik al roep, het is de Meppelaar die voor onze JOHANNA een brief uit Moffenland brengt;' het helpt niet: hij leest de opschriften daar dikwijls geen kat of hond uit kan komen, en die men met geen tang zou aanraaken: ziet hij het dan, dan gooit hij onze kamenier den brief naar 't hoofd, en loopt als een ouwe grommige beer naar boven.

Ik zou al lang ereis uit den hoek gekomen zijn, en onze Mijnheer de volle laag hebben gegeven; doch, dan denk ik alweêr: wie weet of de man het kan helpen? hij heeft misschien slecht nieuws uit *Oostinje*, of dat de *Engelschen* zijn laatste schip de *Juffrouw Cornelia*, genomen hebben, en dan zwijg ik alweêr; of misschien is hij veeg; want dit is geen natuurlijk werkjen: hij heeft mij evenwel uit zuivere dingsigheid genomen, en dat tegen den zin van zijn eigen zuster, en ik was altoos, en KEETJE ook, vrouw en voogd; en, onze GRIETJE, die dol veel van katten houdt, had voor veertien dagen de beentjens van 't gevogelte in een hoek van den tuin

gelegd; maar KEETJE'S patrijshond, die woest en wild is, en overal bij moet zijn, had daar heengegaan, en een groot been diep in den grond gestopt; nu weet ik wel dat een hond maar een dier is, en geen menschenverstand heeft; maar ik zal evenwel heel blij zijn, zo hij, mijn man meen ik, niet sterft; hij is nog in 't best van zijn leven; pas vijftig jaar; en daarom zwijg ik nog al dikwijls; ik denk met jou, VAN ARKEL, vrede best; maar daar zo even komt hij mij zo bij zijn' neus weg, zeggen: 'Dat hij u zijn huis verboden had;' wel mensch! ik werd zo kwaad, dat ik mij zelve niet was; 'Ik denk Sinjeur,' zei ik zo, 'dat ik ook wat te zeggen heb, als het nipt en wedernipt; en dat ik oud en wijs genoeg ben om mijn gezelschap te kiezen: waarom nam ik je toch, dan om mijn vrijheid te hebben? wel wie hoort er van!' zei ik zo; maar hij hield vól: en vroeg mij: 'Of ik mij in mijne jaaren,' (hier een vrouw van naauwlijks veertig,) 'niet behoorde te schaamen, om dat ik altoos met zo veel gekke jongens uitliep, en hij zeide mij maar vlak uit, dat gij, mijn goede VAN ARKEL, een slechtert zijt:' En zeide hij: 'daar jij een huwbaare dochter hebt, die door uw bestuur overal op de tong is; ik weet somwijl niet, waar mijn hoofd is door joului geweld, geginnegab, en gestoei; foei ik schaam mij somwijl dat er iemand komt om mij te spreken.'

Ik dacht, kom aan, nu zal ik je eens oud be-

redderen; want die zig een schaap maakt, wordt van de wolven gegeten; 'Wou jij, Sinjeur!' zeide ik, 'dat ik een brei- en babbel-school van oude Tantes opzette, en Mevrouwen ontving, die met den bril op den neus en een garen kous in de hand, mij al het kwaad nieuws uit *Amsteldam* kwamen vertellen? ik hou niet, weetje van aanbrengers of opstokers:' (dat dacht ik kan je in je zak steeken, Mijnheer WILDSCHUT,) 'en wat leg je te smaalen op mijn jaaren? onze naaste buurvrouw is de zestig voorbij, en draagt nog een dunnen gaazen halsdoek, en zijden schoenen, die uit *Frankrijk* komen moeten, of zij zal er geen voet insteeken, en die is nu nog wel Benist, of Remonstrants, of zó wat; en wat mijn jaaren betreft,' (zie VAN ARKEL, ik was wat knak op dit stuk,) 'ik kan 't niet helpen, dat ik geen twintig jaar ben, en geen jonge Juffrouw, en ik versta niet, dat KEETJE met zulke ouwe pronkstukken koek en ei is: jong bij jong, en oud bij oud; 't is beter dat KEETJE stoeit en raast, dan dat zij ziek en kwaadspreekend wordt; en jij behoorde mij te bedanken, dat ik haar zo bij mij in huis hou, en niet doe als veele Moeders: nu, ik heb mijn' pligt gedaan; dat is een groote gerustheid; want jij bemoeit je met jou kind als of zij u wild vreemd ware; en was het niet door jou gebrom en geknor, het meisjen zou naauwlijks weeten dat zij een' vader had; zo dat, het is gelukkig dat ik de bekwaamheid bezit, om vader en moeder te zijn.'

Hij noemde dit alles onverstandig gebabbel, en zeide: 'Nu, ik versta dat VAN ARKEL hier niet kome, en zo hij het waagt, zal ik een anderen weg inslaan' - 'Sla jij,' riep ik hem toe, 'den weg in naar de maan, dan kan je starretjens plukken, jou onverstandig vat!'

Ik ging onze KEETJE alles vertellen: wie heeft een moeder toch nader dan haar eigen kind! het meisjen was nog al meer getroost dan ik gedacht had: 'Ho Mama!' zeide zij, 'als Vader zó wil, zal hij niets winnen; en ik zal niet van VAN ARKEL afzien, er mag van komen dat er wil;' en daar heeft zij gelijk in; een mensch is geen beest dat men dwingen moet; maar als het evenwel waar is, en ik moet het gelooven, want de oude Heer DE GROOT, de broeder van onzen Boekhouder, (men noemt hem in de wandeling, 'De Joodsche DE GROOT,' om dat hij zo schriftuurlijk is,) zegt het zelf, dat jij knaapjen een gemeen *sujet* zijt; en in dat geval zou ik nog veel erger tegen u zijn, dan onze Mijnheer: hoe zou ik, een moeder, mijn eenig lief kind geeven aan een' speeler, een' doorbrenger, en ligtlooper! daar bewaar' de lieve Heer mij voor; en ik was er zo over bedaan, al wou ik het voor WILDSCHUT niet weeten, dat ik ook al voornam om KEETJE te raaden, dat zij u maar moest laten loopen voor het geen gij zijt; doch nu de baas het zo op haaren en snaaren zet, en mij zulke bittere verwijtingen doet, nu moet ik eerst nog meer slechte stukjens van u hooren; en onze KEETJE

zeide: 'O Heer, Mama! VAN ARKEL is als alle jonge luî van fatsoen; hij is niet erger dan de meesten; en speelt hij, dan doet hij als anderen: een jong Heer kan niet leeven als een heilig:' ja, ja, dat eigenste KEETJE WILDSCHUT, kan wel wijslijk praatzen als zij wil, en er om denkt; zo als gij wèl weet, VAN ARKEL.

Nu zal die drift met WILDSCHUT wel bedaaren, en ik moet geduld hebben.

Ongelukkig was het dat hij aan huis at: ik vrees nu altijd voor wisjewasjens; hij at in tien minuten, sprak boe noch ba, en ging naar 't comptoir; hier op ontving hij uw' brief; onder het thee-drinken gooide hij mij dien toe, en graauwde: 'Daar lees dien brief, hij is van uw grooten vriend, VAN ARKEL!' - 'Daar bedank ik voor,' zeide ik zo, 'ik moet thee schenken: kom KEETJE, lees jij hem! als een meisje;' zij deed het pront en zonder hapering: ik luisterde als een vink, en vergat suiker in de kopjens te doen: 'Dat,' zei ik, 'is een brief als of hij van een' Advocaat is opgesteld; zo je nu nog niet te vreden zijt, moet je wel sterke vooroordeelen hebben: het ontmunt mij niet; 't is een verstandige bol, dat zei ik altijd;' maar denk jij nu dat de mijne te vreden was? - Neen! - 'Wel dwarspaal!' zeide ik, 'er is met u te ploegen noch te eggen! wat beger je nu nog meer? - hoor eens, Mijnheer WILDSCHUT, ik ben een goed christenmensch, ik denk van mijn naasten liever goed dan kwaad; en zo jij

langer de Nero, niemands vriend, uithangt, zal ik VAN ARKEL voorstaan, tot dat ik klaar zie, dat hij KEETJE niet neemt om haar velletje, maar om haar gelletje' - onze KEETJE heeft precies mijn humeur, zij kan geen tegenspreken verdraagen; en zij hield het zo lang uit, dat haar vader meende raazend te worden; ja ik mag zeggen, dat hij haar een dril om de ooren zou gegeven hebben; zo zijn de mans, zij verstaan geen reden; maar ik vloog op, en zeide: 'Heb je het hart dat je het kind aanroert, mag zij zo wel haar zin niet hebben als jij, toen je met mij te trouwen, uw eigen hoofd volgde?' - 'Ik zal,' riep hij, 'zo zij hardnekkig blijft haar met mijn eigen handen opsluiten, en zo dwingen in spijt van haar malle moeder:' hij durfde, denk ik, mijn antwoord niet afwachten, maar vloog de zaal uit; KEETJE schreide: maar dewijl zij heel luchtig van gemoed is, bedaarde dat wel weêr rasch; en om ons wat te diverteeren, liet ik de koets voorkomen, en wij reeden naar onze goede vrienden op de lelijgracht, bleeven daar tot twee uren aan 't speelen, en nu heb ik mijn' knorrenpot nog niet gezien.

Het spijt mij tog, dat KEETJE zo hoofdig is; ik heb haar Keulen en Aken beloofd, zo zij haar' vader wil excus vraagen: maar dat blijft mijn jonge Juffrouw in 't geheel niet; het zal maar best zijn, dat jij van KEETJE afziet: zo een mooie, grappige dief van een jonge, kan vrouwen genoeg krijgen; het lijkt mij niet in zo een geharrewar,

over alle wisjewasjens te leeven; en alle daag zulke kattedakkesjens van mijn' baas aftewachten.

Evenwel, indien KEETJE wil en zal, zij moet het weeten; het zijn haar boonen, zij moet ze doppen; 't is ook hard voor haar', dat zij, gewoon zijnde om altoos haar zin te volgen, nu daarin belet zoude worden: ik heb mijn' pligt gedaan: zo zij een zotternij bakt, zij zelf zal die opeeten - Ik ben half ziek van al die moeilijkheden; en WILDSCHUT, al wil hij het niet weeten, ziet er ook ongedaan uit.

Morgen avond is de partij bij de Juffrouwen REIGERSMAN; je weet wel dat onze Mijnheer nooit bij zulke oude stukjens zijn hof maakt: hij houdt meer van wat jongs en wat moois; dat mag hij: nu, zo als ik zeg, indien gij geen slechtert zijt, zal het mij om KEETJE'S wil lief zijn: want ik ben uwe vriendin.

F. DE WIND, *nu* WILDSCHUT.

Vier- en- dertigste brief.***De Heer* JACOB LENTING, *aan den Heere* PAULUS WILDSCHUT.****WEL EDELE HEER!**

Hoewel het geluk en den roem eener geheele stad, in mijne handen betrouwd, eene stad is, die echter geene groote commercie drijft, edoch geen onaanzienlijke rol speelt, als doende groote winkelnegotie; die het geheele oord, ja zelfs over de grenzen, voedt en kleedt; heb ik met alle staatkundige wijsgeeren echter altoos beweerd en bewezen, dat onze *magtige* Republiek staan of vallen moet, met de zeevaart en de commercie: mij is uit de aêloudste gedenkschriften, den vaderlande betreffende, gebleken, dat uw rijk en vermogend *Holland* het met lis en kroos omzette hoofd, nooit uit de moerassen zoude hebben opgebeurd, indien de commercie en zeevaart, die zoete gespeelen der vrijheid, zulks niet hadden begunstigd; dat *Amsteldam*, dat hoofdmagazijn van en voor de bewoonde aardkloot, zij die eene Vorstinne is onder de steden, voor weinige eeuwen niets was dan een visschers gehucht; ja, ik lees in de oude handschriften, dat de Re-

geering van *Amsteldam*, indien zij des niet wijs ende waren, raad moest vraagen bij die achtbaare mannen van *Hairlem*.

Daar ik des den koophandel alle eere toedraag; daar ik den handelaar beschouw als de groote weldoener zijns vaderlands; ja daar ik nederig beken dat onze Republiek geen nuttiger leden kan hebben, dan de Heeren kooplieden, zo dunkt mij dat ik echter ook aan mijnen kant aanspraak heb op de achting en onderscheiding deezer Vorsten onder den volke, zijnde ik een vader des vaderlands, een voedsterheer der kerke! en dit is 't niet al, ook een man van staat, die zig afdenkt en afwerkt om het groot algemeen nut te bevorderen; voor de veiligheid uit- en in-wendig te waaken; in de geheimen der staatscabinetten doortedringen, en ten beste der Republiek gewigtige tractaaten te ontwerpen, te sluiten en te doen handhaven; 's Lands penningen ten zuinigsten te besteden; de steden te versieren, door nieuwe graften, schoon geboomte en prachtige openbaare gebouwen, en wat iet meer zij; door te zorgen voor de zindelijkheid der wijken, en dus de gezondheid te bevorderen, door ook de smalle gemeente een zuivere frissche lucht te doen inademen.

Het zoude mij, die zelf mijne uitgespaarde snipperuuren daaraan edelmoedig toewijde; weinig betaamen mij tot het schrijven van brieven uit liefhebberij te verledigen, indien ik niet gedrongen wierd door eene overdrijvende kracht: over die

kracht zal ik u wat nader onderhouden: zonder roem mag ik zeggen, dat ik met achting in dit groot uitgestrekt oord bekend ben, als hebbende onder anderen veele verbeteringen ingevoerd; de stad verfraaid met bruggen en poorten; goede en gemaklijke logementen opgericht, en die voorzien met beleefde casteleinen, aartige jonge deerns en vlugge knaapen ter prompter bedieninge, om daardoor reizigers te trekken, die hun geld hier laten en van onzen roem getuigen: ja dit gaat zo ver, dat ik voorzie, wel haast de stad te zullen uitleggen.

Tot nog toe is het hier 't gebruik geweest dat men, des avonds, uit de gezelschappen komende, zig door dienstmaagden en dienstknechten met lantaarns deed t'huis geleiden, van wegens de duisterheid, maar nu heb ik voorgesteld, om onze stad met twaalf lantaarns te laten verlichten en versieren, en wat dies meer zij; maar sommige mijner mederegenten hebben, of uit eene onberedeneerde huiverigheid, of om dat zij mij de eer der lantaarnbezorging laaghartig benijdden, daar veele bewegingen tegen gemaakt; evenwel, *post nubila phoebus: tandem bona causa triumphat*; zo als wij geleerde Latinisten zeggen: ik heb het genoeg dat mijn voorstelling is aangenomen; men is nu nog alleen bedacht om het fonds te vinden: dit alles beneemt mij veel tijds en kost mij menig slaapeloozen nacht: men wil, wel is waar, dat alle ingezetenen, bevoordeeld door het schijnzel der lampen, even ge-

lijk in de kosten zullen draagen; maar ik vraag waarin zal die gelijkheid bestaan? zal zij daarin bestaan dat ieder evenveel betaalt, of dat ieder betaalen zal naar dat hij gegoed is? het eerste is eene schreeuwende onrechtvaardigheid; het andere is billijk, redelijk, en behoort de maatstaf van alles te zijn: hoe! vraag ik, zullen de schamele lieden, die zeker weinig buiten 's huis soupeeren, zullen oude vrijsters, wijsgeeren en vroomen lieden, die nooit na vijf uren op de openbaare wegen omdwaalen, evenveel betaalen, als zij die rijk zijn en groote familiën hebben? zoude het niet beter zijn, dat herbergiers, koffijhuishouders, en logementhouders, ten minsten de helft der geheele hoofdsom betaalden, om dat zij immers het meeste voordeel daarvan hebben? dit is het niet al: ik wil dat alle rinkelroojers en nachtloopers, die tog niets buiten hunne huizen te verrichten hebben, drie dubbeld betaalen, en dat naarstige stille ingezetenen huisvaders en huismoeders, geeven naar hun believen; ik zal ook poogen eene wet vaststellen, uit hoofde van welke, ieder die overtuigd kan worden, dat hij in de vier wintermaanden, zesmaal beschonken langs den weg gewaggeld heeft, zesmaal meer zal betaalen dan hij geschat is; om dat hij door het licht der lantaarns bewaard werd voor verdrinken, en wat iet meer zij: en zo hij onwillig of onvermogend is, verwezen zal worden, om zes weken lang de lampen in eigen persoon aantesteeken.

Of nu een man, die zig ten nutte des lands af-

slooft, achting verdient, kan niet in twijfel getrokken worden; en of zijne huisvrouw, als zijne vrouw, verdient in die achting te deelen - wie zoude daaraan twijfelen?

Op den man aan Mijnheer! u Wel-edele waart niet verpligt, mijne beminde en waardige huisvrouw, Vrouwe LENTING, ten uwen huize te noodigen of haar te huisvesten, maar het was uw onvermijdelijke pligt, om haar, daar zijnde, zó te behandelen als men eene vrouw van rang en groote verdiensten behandelen moet, indien men eenig recht meent te hebben op den naam van een welopgevoed man.

Was het tegen uw gevoelen aan, dat Mevrouw WILDSCHUT, mijne dierbaare huisvrouw logeerde, gij had dan uw gezach als man moeten gebruiken; uw vrouw de wet gesteld, maar geenzins mijne onschuldige vrouw, ten doel uwer onbescheidenheid neemen: ik vraag u des in mijne qualiteit, reden van uwe onbeleefdheid, als ook wat recht gij hebt om haar' broeder, den Heer HENDRIK VAN ARKEL, uw huis te verbieden? ik eisch reden, van u Mijnheer! waarom gij het recht der gastvrijheid geschonden hebt, omtrent twee mij zo waardige personen.

Gij zult, Wel-edele Heer! misschien zeggen, dat gij een onbetwistbaar recht hebt, om uwe dochter te geeven of te weigeren aan den geenen dien gij zult goedvinden: het is mijn oogmerk niet, met u daarover te spreken, mijn tijd is te kostelijk, en mijne amtsbezigheden zijn te menigvuldig; maar dit

gaf u geen recht om den Heer VAN ARKEL dus onbeleefd te behandelen: en dat wel hem, dien ik bij de eerste gelegenheid een amt zal bezorgen, en dien ik protecteer - of zoudt gij het een hoofdmisdaad in Mevrouw LENTING rekenen, indien zij wenschte haar geliefde vriendin met haaren eigen broeder gelukkig te zien? voor 't overige, ik ben een man des vredes, al draag ik als Overheid het zwaard niet te vergeefs - kunt gij mijne geliefde huisvrouw eene behoorlijke satisfactie geeven, dan zijn wij veel te redelijk, om al het geen voorbij is, niet te vergeeten.

Mijne vrouw is thans in eenen staat, dat haar geene moeijelikheden dienen; laat des alles tusschen ons afgehandeld worden - Ik blijve,

WEL EDELE HEER!

Uw gehoorzame dienaar,

JACOB LENTING.

NB. 'De Heer LENTING zijn staatkundig hoofd altoos vol hebbende met de belangen van stad en Staat, begaat een' misslag die eene groote ontdekking veroorzaakt: men zal er uit zien dat de loosste lieden niet altoos op hun hoede zijn, en meermaalen in hunne eigen strikken verward raaken.'

Vijf- en- dertigste brief.

Mevrouw CHRISTINA LENTING, *aan den Heere* HENDRIK VAN ARKEL.

Zie daar, beuzelaar! uw fraai verdedigingsschrift terug, ik wil het niet langer in huis houden; het hindert mij te veel: alles wat het mij verzekert is dat gij een Jan Trijntjes, een kruimelaar zijt; en naar alle gedachten wel zo blijven zult, tot dat gij of tot stof wederkeert, waaruit gij genomen zijt, of u nog door de eene of andere kwezel zult laten bekeeren: BLONDEL is de bruigom! o dat was wel te voorzien! de Natuur heeft haare eischen, en die den moed niet heeft om een tuindief te zijn, moet door het hek kruipen om aan den snaai te komen: zijn aanstaande vrouw was nooit van de onzen; en hoe of die BLONDEL zo lang uw vriend bleef, is voor mij een raadzels: of het moest zijn om dat hij altoos een leiband noodig had? - of dat hij een zekerder weg om gelukkig te zijn heeft ingeslagen dan gij? droevige kwast! begrijpt gij dan niet dat ieder zijn eigen soort van geluk heeft, zo wel als zijn eigen smaak van het schoone? dit is zeker, dat hij die geen ERASMUS worden kan, ten minsten zien moet dat hij Cardinaal wordt - Wat u betreft gij hebt zo

weinig moeds om een BLONDEL, als om een JAQUES te worden - *A propos*, gij moet zo een ruwe beer niet in ons quartier brengen, hij zou door onze Dames... maar ik zal u niet alles zeggen; gij zult altijd in den onbeduidenden kring van kruipende ligtmissen blijven: gij hebt geene inwendige kracht: en is het niet eene algemeene bekende waarheid; er zijn wel vermaarde schurken, maar geen vermaarde zwakken: de CROMWEL'S zijn altoos in alle vakken zeer zeldzaam.

Zo waart gij altoos: dat kakelt, dat snoeft, dat blaft tegen de conscientie, en gij hebt het hart niet om haar als een man onder het oog te zien, en de rest te geven: toen gij een kleinen bengel waart, gedroegt gij u even eens omtrent Vaders grooten brak; gij sardet, gij plaagdet het dier, trokt het bij ooren en staart, ja waart baldaadig; maar als het geweldig dier u eindelijk de tanden deed zien, liept gij als een waare bloodaart, al schreeuwende, ergens in een' hoek, en zoudet wel gewild hebben, dat ik, jonger en wijzer dan gij, u in mijn' zak gestopt hadde: gij vreesdet het dier, en kondet uw rust niet houden: maar men moet den effenen weg der droomige deugd bewandelen, of men moet in de jaarboeken haarer vijandin als een held bekend staan: hoe dikwijls heb ik u dit niet door lessen en voorbeelden getoond! zo wáár is het dat de Natuur ons vrouwen vroeger ontwikkelt, maar ook, dat ieder die ondeugend zijn wil, niet kan.

En wat verwacht gij, vraag ik nogmaals, van deezen zotten slecht geschreven brief?

Men behoeft geene schrandere Juffrouw HOFMAN te zijn, om zo een voddig ding te houden voor het geen het is: hiertoe is uwe domme aanstaande Mama, ja zelfs uw kuikeskopjen wel in staat.

Ik zou WILDSCHUT, dunkt mij, noch meer dan u verachten, indien hij zijne mooie dochter, en zijne nog veel moojer geldzakken gaf, aan zo een armhartig ligtmis: door sophistische streeken te bewijzen, dat gij om u in de groote wereld aangenaam te maaken, een speeler zijn moet.... ik heb geen geduld meer!

Nu dunkt mij vraagt gij weêr in doodlijke verlegenheid: 'Maar zuster, wat moest ik dan tog geschreven hebben?' - had gij mij dat nu vooraf gevraagd, ik zou u zulks gezegd hebben; doch nu is het te laat; ik wordt belet... er komt gezelschap - ik breng LENTING den brief, die ook schrijft: hij heeft den tijd niet om zijn' neus in mijn geschrijf te steeken - hij durft ook niet - kort en goed^(*).

C. LENTING.

(*) De Heer LENTING zet bij verzinning, het adres aan den Heere WILDSCHUT, op den brief aan den Heere VAN ARKEL, en dat aan den laatsten, op dien aan den eersten.

Zes- en- dertigste brief.***De Heer* REINIER WALTER, *aan Juffrouw* ANNA HOFMAN.****MIJNE WAARDSTE VRIENDIN!**

Toen wij in den morgen hier aankwamen, bemerkte ik weldra, dat er aan het afdoen van eenige affairen, die ik in het doorreizen had meenen te schikken, niet te denken was; ieder inwooner was in 't zondags gewaad; voor elke wooning hingen of fraaie tapijten, of zuivere witte lakens; al de klokken luidden, en de processie begon juist, zo als wij uit onze post-chais stapten - het was het feest der Beschermheilige deezer stad, *Sainte Sophia*: opgesierd als een pinxterbloem, werd zij door twaalf jonge, in 't wit gekleede, en met kransen op het los gekrulde hair, dochters rond gedragen, in een soort van draagzetel, waarover een kostbaar gehemelte gespannen was - ettelijke jonge kinderen, als engeltjens gekleed, huppelden en strooiden uit aartige bloemkorfjens allerlei bloemen en groene takjens; deeze werden gevolgd door een groot getal muzikanten, die het oor verrukten door hunne kunst; daarop volgden een bende Geestlijken,

in allerlei gewaad, met en zonder kappen en schoenen; terwijl lieden van allen rang en beide sexen, met waschkaarsen in de hand, de Sainte *Sophie* ter eere, den sleep vergrooten, en van minuut tot minuut het kanon losbrandde: DE GROOT, die nooit iet dergelijks zag, en in wier wilde verbeelding, nimmer zulk een tooneel was opgerezen, stond onbeweegelijk, ja toen het *Vénéral*e voorbij ging, was ik genoodzaakt hem zeer onzacht aantestooten, op dat hij knielen zoude: wij volgden daarop zelve met de processie, en bragten de Heilige weder in haar wooning, dat is op haar altaar, in de hoofdkerk: ik zoude hier kunnen aanmerken, dat indien de Protestantsche Godsdienst de Godsdienst is van denkende menschen, de Roomsche eerdienst volmaakt berekend blijft voor het gros des volks; zij tast de ziel aan door pracht en vertooning, en moet des, door alle de zinnen bijgestaan, geweldiger uitwerkzels hebben, dan een Godsdienst die alleen door de reden tot het hart spreekt, en die ons beveelt den GOD van alles wat is, was, en worden zal, aantebidden in geest en in waarheid: ik zoude er bij kunnen voegen: dat de Roomsche Geestlijkheid te wèl haar belang verstaat, om immer het haare toetebrenge, tot de verlichting des verstands; terwijl domheid natuurlijker wijze haar gezach uitbreidt, ja verschrikkelijk maakt; maar dit alles weet gij, en ik heb u, dunkt mij, over geheel andere onderwerpen te onderhouden.

Ofschoon wij den geheelen nacht gereden heb-

ben, waren onze dierlijke geesten te sterk in beweging en de vreugd was te algemeen om ons naar bed te begeeven.

Thans is het drie uren, de Vesper is geëindigd, en ik ben naar mijn logement wedergekeerd: en DE GROOT, vraagt gij misschien, is die ook nog in de kerk bij de Heilige, in verrukking? DE GROOT die is daar zo even, opgeschikt als een bruïgom, de deur uitgelopen, om met wel zes honderd personen buiten de stad te gaan - danssen! dewijl de stad op het hangen van een' berg ligt, en ik uit mijn kamer het gezicht heb op de dansplaats, bleef ik t'huis, om dat ik hartlijk verlangde, met u een weinig te praten: ik heb hem beloofd als ik mijn' brief af heb, bij hem te komen, en deel te neemen, aan de gulhartigste algemeenste vreugd, die op het gelaat der rijken en armen, zo levendig als overmeesterend doorstraalt: ik heb hem gevraagd of hij zal schrijven: 'Dit is vast,' zegt hij; 'doch morgen of overmorgen, of na overmorgen, is onbepaald.'

Tot nog heb ik geen antwoord op mijn' brief: de tijd valt mij zeer lang: het onderscheid is ook wat sterk, tusschen u genoegzaam alle daag, ten minsten een paar minuten, te zien, en zo verre van u af te zijn: waarlijk! men waardeert zijn geluk nooit zo hoog, dan wanneer het buiten onze magt is: dit alles wist ik door overdenken, door onderwijs, maar nu weet ik het door eigen gevoel, en dat veel sterker dan ik mij dit ooit had kunnen

verbeelden - mijne liefde voor u scheen mij zelfs zo kalm, zo gelijk, zo vriendschaplijk, dat ik wel eens in twijfel stond, of ik u wel waarlijk beminde: maar nu weet ik het voor al mijn leven: de vriendschap maakt ons zo ongemaklijk, zo rustloos, zo geheel strijdig met ons zelven niet: hoe misnoegd ben ik nu dikwijls op mij zelven, dat ik u niet meer bezocht, meer bij u bleef! - nu, dat hoop ik te vergoeden, want hoewel gij mij tot nog toe niet geantwoord hebt, vlei ik mij echter, dat gij uw' vriend WALTER niet zult vergeeten; en ik zal des de vrijheid neemen, om u nog het een en ander, u zelve betreffende, te schrijven: geen onderwerp is voor mij aantrekkelijker.

Ik heb meermaals gedacht, dat jonge Juffrouwen die, zo als mijne beminde NAATJEN, eene groote geschiktheid van de Natuur tot de Poëzij ontvingen, en die haaren smaak door leezen en denken vormden, tot die wereld behoorden, die, volgens het leerstelzel der *Oostersche Wijsgeeren*, haar bestaan kreeg, en onder den invloed blijft, van twee beginsels, het goede en het kwaade: de twee beginsels dier wereld noeme ik *roem* en *afgunst*: maar dewijl men doorgaands gelooft, dat het kwaade beginsel over het goede den baas speelt, ja dat altoos dwarsboomt; en dat de braave, de wijze lieden alleen geschapen schijnen, om de overigen te dulden; zo zit ook doorgaands de scheele Afgunst als een woedend tiran over het goede beginsel, *roem*, baldaadig heen; ontrooft de Dichte-

res niet slechts haar welverdienden lofkrans, maar hitst een bende, naare, door nijd vermagerde scharminkels, op haar aan, die, om des te zekerer te gaan, hunne aanvallen doen van eene zijde, welke haar bij ligtgelovigheid en onkundige welmenenheid, onherstelbaare nadeelen toebrengt: of deeze laatsten onderwijl ons ook niet aantoonen, dat het kwaad beginsel veel meer invloed hebbe, dan men gelooft, als men genegen is alles van den besten kant te beschouwen, geef ik in overweging.

Indien de jonge Dichteres buiten alle betrekking met de fatsoenlijke wereld leeft, 't zij door verkiezing, 't zij door opvoeding en familie; of indien zij onder de lievelingen van PLUTUS geteld wordt, dan mag zij zig een beter lot beloven; zij wekt geen persoonlijke aandacht op - niemand kent haar; of zij is in staat om veelen aan haar belang te verbinden; maar dewijl dit uw geval niet is, zo heb ik u, uit eene overdrevene zorg, voor uwe dierbaare rust, en om u voor het kwaade beginsel te behoeden, u als uw ernstige en beste vriend altoos afgeraden voor het publiek te schrijven.

Ik twijfel ook, of die fraaje kleine verhandelingen, en een vrij groot getal van keurige Dichtstukjens, die uwe bijzondere vrienden, met zulk een levendig vermaak leezen, wel genoeg in den algemeenen smaak zijn, om u, door het debit daarvan, een edel, eerlijk voordeel te bezorgen.

Indien gij alleen schrijft onder het geleide uwer

genie, dan voorzie ik dat onze landgenooten over u niet altoos voldaan zullen weezen; indien gij u schikt naar den heerschenden smaak, zult gij nooit boven het middenmaatige komen: ik vrees dat men den dwang! (en welk een dwang!) waar onder gij zijt, te duidelijk zoude ontdekken, en u misschien verdenken van uw pen te verkoopen aan den meestbiedenden.

Gij, mijn lieve NAATJEN! zijt ook niet geschikt om met bittere, zwartgallige, zuurkijkende berispers, in het strijdperk te treden: uwe natuurlijke goedaartigheid zoude u niet toelaaten, u van dat fijn snedig vernuft te bedienen, 't welk zulk een belagchelijk licht kan spreiden, over zekere soort van lieden, die zig nooit dan gemaskerd vertoonen; en ik voor mij zou beeven, op het denkbeeld alleen, dat gij u gingt blootstellen aan de woede derzulken, die zig eene verdienste zouden maaken van u te haaten.

Dewijl gij veel meer gezond oordeel dan geest bezit, waagde ik niets, met u op deeze wijze te onderhouden; gij kent mijn' smaak: ik verkies eene dagelijksche vrouw, die weinig verkregen kundigheden bezit, verre boven eene *Savante* zonder oordeel: ik ben schrikkelijk bang voor vrouwen, die geduurig, *bij gevolg - ergo dit - ergo dat*, zeggen, en een goeden sul van een jongen doen staan kijken als een gek: maar met welneemen van hun, die anders denken, geloof ik dat een vrouw, die gelukkige talenten bezit, en

dezelven zonder verzuim van haare pligten beoefend heeft, verre te waardeeren is boven zulke vrouwen, die zig eene dwaaze eer zoeken, in haare onkunde te belijden: ik bemin eene welopgevoede, geestige vrouw, die al lagchend eene treffende aanmerking maaken kan, en door een snedig gezegde meer afdoet, dan door eene lange reeks van *ergo's* - de Natuur wil niet dat haare fijne gelaatstrekken, haare schitterende oogen, verdiept en verduisterd worden, door Overnatuurkundige en Geometrische voorstellen, waaraan een LEIBNITZ of WOLFF een huis vol werks zouden vinden: haare talenten moeten in het Rijk der fraaje kunsten werkzaam blijven; zij moet haare kundigheden altoos betrekkelijk maaken op de zamenleving, waarvan zij het sieraad is.

Maar ik voor mij geloof, dat eene vrouw, die veel liever een ledig uur, met een goed boek, dan met een spel kaarten doorbrengt, daardoor zig niet belagchelijk maakt, en zo weinig den naam van wijsneus verdient, als een vrouw die nu en dan een ombertjen speelt, den naam van speelster - doch, indien het mijn lot zij, vroeg of laat, met een aartig beuzelaarstertjen te trouwen, dan zal het een Fransch dingetjen zijn: want liever beuzelaarsters zijn er niet, dan in het rijk der *Babioles*...

Mijn Correspondent alhier, heeft mij daar zo even bezocht, en mij uitgenodigd, om eenige dagen op zijn landgoed te komen doorbrengen: dit voorstel was te beleefd om niet aangenomen te wor-

den: herinner u ook, dat er voor mij thans niets te vergelijken is, bij het ontvangen van een' brief, die mij uw gezindheid en vergenoegen meldt; en dat ik onveranderlijk ben,

Uw vriend,

R. WALTER.

P.S. DE GROOT heeft zo veel te schrijven, dat ik deezen direct op de post breng: de tijd is te kostlijk, want hoe eerder ik schrijf, hoe spoediger ik antwoord kan krijgen.

Zeven- en- dertigste brief.

De Heer CORNELIS DE GROOT, aan zijne Ouders.

HOOGSTGEËERDE VADER EN MOEDER!

Even weinig als een bekwaam werkman een goed stuk werks kan vervaardigen, met bedorven gereedschap, even weinig kan de geest zijne denkbeelden bearbeiten en mededeelen, indien het ligchaam door ziekte of toevallen weigert hem ten dienste te staan; dan ziet hij alles in verkeerde betrekkingen, en als door een floers; de loomheid, die dagelijks veld wint, en onze natuurlijke zucht tot traagheid be-

gunstigt, doet zig bij ons voor als Wijsbegeerte, en wij gelooven dat wij wijzer zijn dan anderen, om dat wij grilliger en luiër zijn; vooral indien wij durven onderneemen, met de wijze Voorzienigheid te twisten, en haar voor den rechterstoel onzer suffende redenen te dagvaarden: indien wij altoos nog eene zwaarigheid weten optewerpen, en van de eene pikdonkere overdenking, tot de andere afdaalen.

Dit, mijne waarde Ouders! was mijn geval: ik geloofde wijzer te zijn dan anderen, om dat ik mij stomp dacht, over onderwerpen, die voor de verlichtste Wijsgeeren ondoorgrondelijk zijn, en des geheel onnut voor den mensch: met mijne ongesteldheid verdwijnt ook langs hoe meer deeze dwaaze hoogmoedige somberheid; dank hebbe mijn onvergelykelijken vriend! hij kende den aart mijner kwaal te wèl, om met mij ooit daarover te redeneren: het geweene deezer zieke knorrepotten, en het gelach der spotters met het geweten, zijn loutere stuiptrekkingen van een verwrikten geest: het boekvertrek is voor den eersten een school van guuren menschenhaat, en bittere bedilzucht; maar als men de wereld intreedt, aan de hand van eenen WALTER, en des met geweld gescheurd wordt uit dien bedorven dampkring, waarin wij alle oogenblik vergif inademden, dan beginnen wij de geheele Natuur in een vrolijker licht te zien; dan keeren wij tot onzen Schepper weder, en bieden Hem een door dankbaarheid geroerd hart aan; dan komt men in dien staat, waarin ik mij aanvankelijk bevind.

Die gezetten afkeer van het werkzaame leven is in jonge lieden een vast kenmerk deezes ongesteldheid; en weldra word alle lichaamssoefening voor ons bijna onmogelijk: welk eene verwoesting moet dezes ongesteldheid bij mij veroorzaakt hebben, daar zij mij zo veele maanden ongevoelig maakte, voor het Vaderlijk misnoegen en de traanen mijner beminde Moeder! zonder dat ik zien konde, dat ik mij ten spot stelde bij de losbollen; en ik mij integendeel hierdoor vleide, dat ik al te groot was om door de ligtzinnigheid gekend te worden.

Welk een vriend heb ik! zoude ik ooit kunnen vergelden, dat hij aan mij doet? de menschlijke geest dus in zijne edelste vermogens geknakt te zien, wekte bij hem medelijden; hij vindt daarin een voorwerp van treurigheit, niet van gelach: hoe moet zulk een menschlievend jongeling niet wel geijst hebben, op de enkele mogelijkheid, dat zijn jonge vriend nog eens uit de zamenleving gestoten, en in een dolhuis geplaatst zou worden! maar ook, hoe veel welgevallen heeft de goede Hemel niet in zijn oogmerk gehad, daar ik reeds binnen weinige weken zulk eene verbetering in mij gewaar worde!

Vernedering mijns hoogmoeds bragt mij tot staan; doch zonder mijn' vriend, zoude zij mij in eene gevaarlijke droefgeestigheit gestort, en mij geenzins hersteld hebben: oordeelt, mijne lieve Ouders over mijne aanvangelijke herstelling: ik kan nu reeds die zelfde opstellen en verhandelingen, die mij voor zo weinige maanden, nog over mij zelve deden verstom-

men, niet leezen, zonder de allerlastigste aandoening van schaamte en vernedering.

Indien het wáár is, dat eene hooplooze liefde of eene alles overmeesterende droefheid niet beter te herstellen, laat ik liever zeggen, uitteroejen is, dan door het hotzen, het is niet minder waar, dat er geen beter geneesmiddel is tegen de ziekte die mij zot en ongelukkig maakte, dan zulke vermoejenissen als op onze reis onvermijdelijk zijn - hotzen en stooten in ongemaklijke snel voortschokkende *deligentes*; geduurig te paard zitten, groote wandelingen over hooge en hobbelige wegen, doen wonderen op het gestel: de geduurige ommegang en gesprekken met allerlei soort van lieden; de vrolijkheid van den eenen, de bijzonderheid van den anderen, leiden de aandacht telkens af, en geeven haar andere richtingen; alles werkt op ons, en des gevoeliger naar maate alles de volle kracht der nieuwheid voor ons heeft; de blijmoedige geartheid deezer gunstelingen der Natuur, deelt zig aan allen wederzijds mede; en zou dunkt mij den wijssten Wijsgeer tot lagchen verleiden: als men overal vrolijke aangezichten ziet, zou men zig schaamen een lange tronie te zetten; en weldra ploojen zig onze gelaatstrekken naar die onzer reisgenooten: het komt mij voor, dat de *Franschen* zig van andere Natiën 't meest onderscheiden door maatigheid, onbekommerdheid, inneemende heusheid voor vreemdelingen, die het voorkomen hebben van fatsoenlijke lieden, een groote trek tot danssen, en

door de gezelligheid en ongemaaktheid hunner verkeering; maar het staat mij niet heel mooi, dunkt mij, te oordeelen en te vergelijken, daar ik nog zo weinig gezien heb.

Wij zijn voor eenige dagen hier op een landgoed gelogeed: de familie is verplichtend, en bestaat uit niet minder dan tien kinderen, die met hunne ouders als de beste vrienden leeven, en des genoegens doen smaaken, die men te vergeefs buiten het huislijke leven zoekt - ik denk nog met deezen post aan mijne stoute vriendin HOFMAN te schrijven, en haar het een en andere van dit schoone Land aftemalen.

De ingeslotenen voor mijn' Oom DE GROOT en mijne Tante KLINKERT, zult gij wel zo goed zijn adres te geeven^(*), hoe verlang ik naar een' brief van u, mijne waarde geliefde Ouders! verzekert mij toch nogmaals, dat gij mij alle de moeiten en het verdriet, dat ik u heb aangedaan, vergeeft, en gelooft dat ik, met alle gevoelens van eerbied en erkentenis, ben,

MIJNE WAARDSTE OUDERS!

Uw gehoorzaame Zoon en Dienaar,

C. DE GROOT.

(*) Deeze brieven zijn niet voorhanden.

Agt- en- dertigste brief.***De Heer* CORNELIS DE GROOT, *aan Juffrouw* ANNA HOFMAN.****MIJNE WAARDE VRIENDIN!**

Ik heb u beloofd, vóór ik met onzen vriend, mijn beste WALTER, op reis ging, dat ik u eenig bericht zoude geeven van het land alwaar ik mij thans bevind - mijn oogmerk om u te schrijven, heeft twee beweegredenen: de ééne bestaat in u te doen zien, dat ik mijn woord houde; en de andere om u te overtuigen, dat ik mijn verstand wedergekregen heb - in zo verre dit bestaanbaar is met eene sterke zucht tot Poëzij, zoude ik zeggen, indien gij, mijne vriendin, niet een weinig met dezelfde euvel behebt waart.

Uit mijn' brief aan mijne Moeder, kunt gij zien, in hoe verre ik mij hersteld vinde; dit zal u dies te aangenaamer zijn, om dat gij weet, aan wien ik alles te danken hebbe; aan onzen dierbaaren, onzen geliefden vriend WALTER!

Konde ik u de landstreek maalen
Die zig aan mijn oog verthoont,
'K schetste heuveln, bergen, dalen
Door de vruchtbaarheid bewoond!
Overoude duistre bosschen,
Aan wier rand, des ochtends vroeg,
De akkerman, met trekkende ossen
Langzaam gaat naast zijnen ploeg;
Daar de looze vogelaaren
Loeren op het pluimgediert;
En de vlugge jaagers wááren
Als de herfst het land ontciert;
'T grove wild ter nederleggen,
Met het scherp gelaën geweer;
En de hond door struik en heggen
Giert op 't sein van zijnen Heer;
'K hield uwe aandacht opgetogen,
Waar die 't oog ook heenen richt';
'K schetste voor uw' keurige oogen
In een grijs-blaauw vergezicht,
De Alpen, als de landman regen
Hagel, sneeuw of storm voorziet,
En de zon daar lijnrecht tegen
Haare westerstralen schiet;
'K maalde koele lustpriëlen
Daar men zig des daags onthoudt;
Trotsche kerken en kasteelen,
Naar der Gotten smaak gebouwd;
Muuren tot den grond gespleten;
Torens, half omver gehaald;
Boogen, over 't veld gesmeten
Daar nog Romes pracht doorstaalt;

'K zou u verder doen ontdekken,
Hoe de boer zijn laage hut,
Om der hitte zig te onttrekken,
Tusschen deez' ruïnes stut;
Als hij in de zomerdagen
Met een onvermoeiden vlijt,
Voor den wijnberg zorg blijft draagen,
'T graan met kromme sikkels snijdt:
Nog wat hooger opgestegen,
Zaagt gij bij de morgenzon,
Meer zuidoost van ons gelegen,
'T volkrijk, prachtig, trotsch *Lyon*:
'K schetste een' waterval, die, bruischend,
Op gepunte rotzen stort,
En van daar al schuimend ruischend,
Tusschen groen dat nooit verdort,
Door de liefelijkste streken,
Vloejende onder 't laagst geboomt',
Nu ons oog eens is ontweken,
Dan weêr door valeiën stroomt;
Maar hoe mij Natuur ontroerde,
Meermaals als een beeld doet staan,
Ja tot weenens toe vervoerde!
'K ving voorzeker vruchtloos aan;
'K voel het ijde van dit poogen;
'K ondernam gewis te veel;
'K zie te klaar het onvermogen
Van mijn luchtig dichtpenseel.

Buiten twijfel is dit de eenige oorzaak; en ik begin te denken, dat ik, zo als BOILEAU zig uitdrukt: 'Eene sterke drift om te rijmen, heb aangezien voor de dichtkundige genie;' dit is zeker, dat, indien men niet alleen vatbaar is voor de schoonheden der Natuur, maar ook bestemd om een' Dichter te zijn, dit oord die bestemming allerkrachtigst moet bevorderen; ja ik ben zeer benieuwd, of gij, u hier bevindende, niet zó wel slagen zoudet, dat zelfs onzen WALTER, hoe jaloers op uwen roem, voldaan zoude zijn.

Zie daar, nog een weinig regelen door mij opgesteld, bij gelegenheid, dat ik de onderdrukking en armoede in de meeste hutten der nijvere landlieden, en in het schoonste gewest 't welk de verbeelding zig schilderen kan, in alle haare ijselijkheden bespeurde: ik was zo vervuld met het denkbeeld van vrijheid en vaderland, dat ik, de vrijheid in 't oog hebbende, uitriep:

Natuur! uw hartvriendin, verscheen nooit in een land,
 Daar valsche Geestlijkheid, het denkende verstand,
 Ja zelfs het eeuwig vrij geweten,
 Geboeid houdt aan den sterksten keten;

Daar zij de onwetendheid zorgvuldig onderhoud,
 En domheid als de zuil van haaren troon beschouwt,
 Beducht dat wijsbegeerte en reden,
 Haar dwingen van dien troon te treden!

De godsdienst doet bestaan in ijdele plechtigheên,
 In zinneloos gebaar, in 't preevlen van gebeên,
 En - kan men wel iet snooder noemen? -
 In 't ketterhaaten, ja verdoemen.

De vrijheid neemt geen volk, zo afgronds diep verlaagd,
 In haaren edlen dienst; hoe wel het, onvertzaagd,
 Zo lang de driften niet bedaaren,
 Zig bloot durft stellen aan gevaaren.

Gezegend vaderland! beroemd gemeenebest!
 Op wie 't beschaafd Euroop' haar oogen houdt gevest;
 Bij u verkoos zij haare vrinden
 Die zig tot haaren dienst verbinden.

Bij u, die Bato's kroost ten strijd hebt opgevoed;
 Ja Rome stond verbaasd, door uw gezetten moed,
 Toen Caesar, met zijn fiere helden,
 Verscheen in uwe laage velden:

Hij waagde 't niet met u in Mavors veld te gaan;
 Die listige tiran, bood u zijn vriendschap aan;
 Voorziende dat het zou mislukken,
 U dappre volken! te onderdrukken:

Toen 't magtig Oostenrijk u strenge Heeren zond;
 Met rijkdom, bijgeloof en loosheid zig verbond;
 En uw verdelging had besloten,
 Door vrijheid naar het hart te stooten:

Toe toondet gij een' moed, der vrijheids vrienden waard',
 Die onverschrokkenheid aan 't wikkende oordeel paart;
 Toen hebt gij uw tirans verdreven;
 En Vorsten op hunn' troon doen beeven;

Toen braakt gij 't ijzren juk der Spaansche dwinglandij,
 Toen vocht gij andermaal het erf van Bato vrij;
 Lang moet de vrijheid u bestuuren

Lang waai' haar vlag van uwe muuren^(*)!

- (*) Indien de Poëet eenige weinige jaaren laater zijn reisjen gedaan hadde, hij zou misschien zijn dichtluim op eene geheel andere wijze hebben ingevolgd: ik ben in de verzoeking den vaderlandschen lezer, in dezelfde versmaat, de volgende regels overtezendend: *als geschreven door eene ooggetuige*:

Verwarring vloog vooruit met slecht gewapend volk,
 Het oproer ijde na, met opgeheven dolk;
 Wat kon de woede paalen zetten?
 Brooddronkenheid alleen gaf wetten.

De schrandre Lyoneesch, wiens vindig, naarstigheit,
 Wiens kunst, zo treffend blijkt in 't geen zijn hand bereidt;
 Wiens zaamgestelde weesgetouwen,
 Men met verwondring moet aanschouwen;

Het wijnrijk Dauphiné, daar met een ijzren staf,
 Verdrukking had geheerscht, de landliên overgaf,
 Aan onderschikte dwingelanden,
 Ontwong zig uit die vuige banden.

De Norman, die altoos koelbloedig weegt en wikt;
 De driftige Breton, ten slaaf zo ongeschikt;
 Bourgognes vrolijke ingezetten,
 Vertrapten 's Leenrechts zwaaren keten:

Verdoolden! die het volk om u geschapen waant,
 Die als gij u het pad ter overheersching baant,
 Niet schroomt, kan dit uw drift verzaden,
 U in het burgerbloed te baaden.

Leert, leert tirannen! hoe een volk, te lang gehoond,
 Ook vóór het vrijheid kent, uwe euveldaaden loont;
 En wreedheên in die oogenblikken
 Bedrijft, die 't hardste hart doen schrikken.

Nu trad een talloos volk, uit dat gebergt hervoord;
 En valt, gelijk een stroom, door dijk noch dam gestoord,
 De landstreek in: zijn woeste blikken,
 Doen ook den onvertzaagden schrikken.

Een knoestige eikelstok - zie daar zijn krijgsgeweer;
 Wee nu die weêrstand biedt! straks valt hij dood ter neêr:
 Daar 't voordrukt om zijn dwingelanden,
 In hun paleizen aanteranden.

Nog zie ik hoe dit heir voorbij mijn woning trekt;
 Dat bittere gelaat, met stof en bloed bedekt;

'T geschreeuw, 'Dat wet en vrijheid leven!
Doet mij nog op 't herdenken beeven!

Is 't wonder dat een volk, door blinde wraak beziel,
Met nooit gehoord geweld, verwoest heeft en vernield,
En ongeregeldheden pleegde,
Die 't noch voorzag, noch overweegde?

Daar vlood 's nachts, half gekleed, de trotsche Marquisin,
En sloop al smekende, des burgers wooning in,
Die zij nog korts zo diep verachtte,
Geen groet, geen oogwenk waardig achtte.

Ginds ging de Geestlijkheid vermomd ten klooster uit,
En wierd zij opgespoord, al wat men vondt, was buit;
De rijkst gestikte choorgewaaden,
Met goud en zilvren kerksieraaden:

Een vreckige Baron, die heel een oord bedorf,
Bij wien noch wees, noch weêuw een stuksken broods verworf;
Daar hij in pracht en wellust leefde,
Ja, op wiens naam de landman beefde;

Dat monster, zo gevreesd, verfoeid, gevloekt, gehaat,
Verkocht aan wreed geweld en schandlijke eigenbaat;
Voor wiens baldadigheid, en woeden,
Der weereloozen niets kan hoeden:

O wee! nu geldt het hem! te lang heeft zijn geweld
Der menschlijkheid gehoond, haar onder 't juk gekneld:
De razernij zal hem betalen -
Reeds waart de wraak door alle zaalen.

Vergeefsch verbergt hij zig in 't aller akligst hol;
Men scheurt hem daaruit voord: nu speelt de wraak haar rol;
Zij grieft hem met ontelbre steeken,
En - lacht terwijl zijne oogen breeken.

Zij rukt, nog niet voldaan, het landpaleis ten grond',
Vertrapt, vergruist, vernield, verbrandt al wat zij vond;
Ja wil dat kinderen en vrouwen
'T verminkte lijk, als zij, aanschouwen.

(O God! welk een tooneel! nog deezen ochtendstond,
Zag ik dien man, die daar vertrapt ligt op den grond
Met bloedige afgeknotte leden,
Zo trotsch, voorbij mijn woning treden!)

Zij schreeuwt: 'Zie uw' tiran! 'k verdelg hem van deeze aard!
De woestheid staat verzet; deinst achterwaards, bedaard;
Men kan nog in haar ruwe trekken
Een niet onmenschlijk hart ontdekken:

Zij ziet hem, zij verbleekt, haar graamschap is voldaan;
Zij ziet d'onthoofden romp; haar oog ontrolt een' traan:
Reeds denkt zij minder aan zijn snoodheid,
Dan wel aan zijn voorleden grootheid.

Zijn droeve weeuw, bemind om haare stille deugd,

Om haar menschlievend hart, nog in den bloei der jeugd,
Die zo veel onrecht had geleden,
Door 's wreedaarts onvermurbre zeden;

Zij ziet die droeve weêuw, hoort hoe die kermt en schreit,
Begunstigd haare vlugt, brengt haar in veiligheid,
Eer Haat zig met haar bloed bevlekte,
De onnozle hem ten offer strekte.

Zij ziet een weerloos kind daar 't in zijn wiegjen ligt,
Zij vliegt den Haat voorbij, gereed het lieve wicht
Den moorddolk ook door 't hart te drukken,
Ja durft het zijnen klaauw ontrukken:

'Houd af,' dus schreeuwt zij! 'spaar dit klein, onnozel kind!
Nooit heeft ons dit getergd; wee! zo ge u onderwindt
Het in het allerminst te deeren.'
Dwingt Haat, zig niet zo snood te onteeren.

Zo sloeg dit onweêr voort met donderend gerucht,
Verwoestte alom het land; men schreeuwt, men weent, men vlugt,
Daar Roof en Moord aan alle kanten,
De zonderlingste vendels planten.

Reeds trok Baldadigheid met haare monsters aan;
Zij hoopt, nog meer dan Haat, waar 't mogelijk, te onderstaan,
Ja noodde 't schuim van vreemdelingen
Het Rijk nog dieper door te dringen:

Dit eereeloos gespuis, aan fielterij verkocht,
Vermeert elk oogenblik op zijn gevreesden togt;
Maar wekte ook tevens een afgrijzen,
Die 't hair te bergen op doet rijzen.

Daar steekt zij 't voedend graan, nog in den halm, aan brand,
Vertrapt, vertreedt, verwoest de schoone wijngaardplant:
Ja, als een gruwlijk donderweder,
Slaat zij zelfs 't hoogst geboomte neder.

Hier barst de felle vlam ter trotsche daken uit;
Ginds sluipt Roofgierigheid ter zijden met haar buit;
Daar houdt, in uitgeroofde zaalen,
Brooddronkenheid haar bachanaalen!

Toen zocht men veiligheid voor iedren onverlaat:
En waar, waar vond men haar, dan in den DERDEN STAAT;
Dan in TREVoux en zulke steden,
Daar burgers 's krijgsmans post bekleeden?

Dan bij dien DERDEN STAAT veele eeuwen achter één
Van al haar recht beroofd, versmaad, gesard, vertreên;
Zij neemt, getroffen door erberming,
Ook al wat vlugt in haar bescherming:

Nu trekt de burgerij aan alle kanten uit;
Valt op de rovers aan, ontzet hun zeer veel buit;
Boeit die verdelgers, sleept hen mede,
Of straft hen voort ter zelfder stede.

Mijn vriend! - hoe sloeg mij 't hart! ja 't heeft mij dit voorspeld,
Wij zien u nimmer weêr; gij vocht gelijk een held:
De roofzucht is terug gedreven
Maar gij, gij liet het jeugdig leven.

Gij drongt met leeuwenmoed en bosch en schuilhoek door,
Uw battaillon keert weêr; doch zonder zijn' Majoor:
Maar kan men edler roem verwerven,
Dan dus voor 't vaderland te sterven?

Wat zie ik! ach! het lijk omwonden in een vaên!
Men draagt het zwijgend voord; elks oog ontrolt een traan;
Elk blijft van uwen moed gewagen,
Door roof, noch moord niet te verzaagen.

De onnutte kloosterling, die ballast in den Staat,
Voor 't uiterlijke ontzien, maar door al 't volk gehaat,
Door 't bijgeloof zo mild beschonken
In weelde en wellust als verdrongen;

De luie bedelaar, vermomd in 't geestlijk kleed;
Die stout ten allen stonde in 's burgers woning treedt,
En onder 't Capusijnsche teemen,
Het brood der armoê komt ontnemen;

De meer beschaafde Abbé, die, in een' rijke Abdij
Trotsch en wellustig leeft; die door zijn kneevlaarig
De braave landliên onderdrukte,
Voor wiens gezach het alles bukte;

De onwaardige Curé, die, onder schijn van pligt,
Te waaken voor de kerk, den boer sleept voor 't gericht,
Durft die zijn schraapzucht tegenspreken,
Daar ze op zijn rechten in wil breeken;

De staatige Kanunk die in de chooren zingt,
En door zijn plechtgewaad, het volk tot eerbied dwingt;
Maar nimmer stichting heeft gegeven
Door schandlijk ongeregeld leven;

De aanzienlijker Prelaat, die 't amt, door hem bekleed,
Of 't onbeschaamd onteert; of in 't geheel niet weet,
Waartoe zijn stand hem heeft verbonden,
Aan 't volk door hoofsche gunst gezonden;

Zij die door kuiperij, geboorte, of door geweld,
Voordeeligt zijn geplaatst, om 't aanbetrouwe geld
Den Koning of den Staat te ontsteelen,
En onder zig dien roof te deelen:

Die allen stonden bloot, aan 't woedend ruw gemeen,
Dat niet meer is verbluft, door pracht of plechtigheên,
Of kruisbeeld zingend omgedragen:
Geen bijgeloof kan 't nu vertzagen.

Het steeds verdeeld gemeen, heeft nu eens ééne zin;
Wat stuift het onbesuisd 't gewijde klooster in!
Durft tot in 't heiligdom dóórdringen,
Verdooft daar door geschreeuw het zingen;

Het is dit onwaardeerbaar genot, de vrijheid, 't welk een inboreling van ons
Gemeenebest zo ge-

Daar joeg 't een Ommegang al spottend uit elkaër,
Het sart, en schelt den Paap; verschopt het straataltaar:
Voor zijn mishandling is niets veilig;
Ook niet zijn opgesierde Heilig.

Daar steekt het zig met spot, in 's kloosterlings gewaad,
Verschuilt zig in een kap, en danst dus langs de straat:
Loopt met het kruis om hoog geheven,
Ja durft zelfs de absolutie geeven!

Geduchte omwenteling! wie heeft u ooit voorspeld?
Heeft ooit geschiednis iet, aan u gelijk, vermeld?
Gij streeft verbeelding ver te boven:
Wij zien 't, maar kunnen 't naauw gelooven.

Er is mogelijk voor een' Dichter, die menschen en historiekennis bezit, die met een wijsgeerig oog de gebeurtenissen weet gadeslaan, en in haare eerste kiemen optespooren, geen grootscher, rijker, verbaazender, belang inboezemender onderwerp uittedenken, dan zulk eene

REVOLUTIE DOOR EEN ONDERDRUKT GEMEEN.

Maar, indien hij zelf geen ooggetuige daarvan ware; indien hij het inneemen en verdelgen der *Bastille*, het verwoesten van ontelbaare paleizen en sterkten, niet met eigen oogen zage; indien hij geen oplettend getuige ware van het sluiten van kerken, kloosters en abdijen; het doen uitgaan der Geestlijken van beide sexen; het opheffen van de, het volk uitmergelende, imposten; het verdrijven veeler onwaardige edelen; het ontslaan der tienden; het om niets arbeiden aan openbaare wegen; en die Negerslaafsche Heerendienst; enz., dan is het te voorzien, dat hij altoos te ver beneden zijn onderwerp blijven zal: om deeze REVOLUTIE te schilderen, moet men die hebben zien aanvangen, dagelijks zien voordgaan; haar zien worstelen met duizende in- en buiten-landsche vijanden, verraad, en moeijelikheden, die telkens verdubbelen, en geduurig overwonnen worden: men moet de oude *Fransche* constitutie en haare alles onderdrukkende wetten kennen; men moet, met het onbevooroordeeld oog van een vrij mensch, de geheele *Fransche* Natie, zo als zij is, zo als zij weezen kan onder eene goede wetgeving, waarneemen; men moet haare bronnen van welvaart in het land zelf zien, wil men zulk een tafreel maalen, zonder gevaar te loopen, van mogelijk iet aftekeuren, of afkeurend te behandelen, het welk slechts de natuurlijke uitwerkselen zijn van gevoelige harten, nu langen tijd getergd door eene *reden-* en *orde looze* overheersching, die de menschheid vernedert.

hecht houdt aan zijn vaderland, dat zelfs al de schoonheden der Natuur hem niet bewegen zouden, in

dit heerelijk Land zijne dagen te komen slijten; het hart lijdt ook te sterk, op het gerucht van zo

veele elendigen, die de schoonste tarw inoogsten, en naauwlijks een stuk slecht gerstenbrood bekomen

kunnen, om hunnen honger te stillen; wat is het voor een menschlijk hart een droevig denkbeeld:

‘Deeze naarstige, deeze eerlijke lieden, treden den heerlijksten wijn, die geheel Europa verkwikt

en vervrolijkt; en drinken niet dan water!' het is bijna ongelooflijk, dat eene Regeering, hoe slecht

en onderdrukkend, in staat kan wezen, om een Land, dat alles, wat weelde en
overvloed kan

uitdenken, zo rijkelijk oplevert, dus ongelukkig maaken kan - Meermaals trokken wij door dorpen in de schoonste oorden gelegen, en konden noch zuiver stro voor een bed, noch drinkbaaren wijn, noch zelfs goed brood bekomen; de Adel en de Geestlijken zijn hier alles; de overige inwoners niets.... ik hoor mompelen dat de verdrukking ten hoogsten top gestegen is: de Hemel geeve dat zij, en haare monsters, nog eens van deezen grond verdelgd worden! - Ik heb geen oogenblik tijds meer dan om mij te noemen, uw dienaar en vriend,

C. DE GROOT.

Negen- en- dertigste brief.

Juffrouw ANNA HOFMAN, aan den Heere REINIER WALTER.

Gij zult zeker mijn' brief, die afgezonden is vóór uwen laatsten aan mij, reeds ontvangen hebben: hoe u deszelfs inhoud voldaan heeft, zal de tijd leeren: dit is zeker, dat ik uw laatsten brief leezende, ruim half in verzoeking kwam, om bijna te wenschen in KEETJE'S plaats te zijn; want zo als u niet onbewust is, ik heb eene groote neiging voor het dansen; maar wat zijn onze *Bals paré!* wat is al onze pracht, vergeleken bij zo een vrolijk volksfeest, gehouden in een der fraaiste strecken van uw geliefd *Frankrijk!* ik beken, dat kaars schoonheden daarbij verliezen, en door jeugd en gezondheid lelijk gefopt worden; maar wat is daaraan gelegen?

Om van wat anders te praaten, en al uwe *aandoeningen, verlangens, rustlosheden* enz., met den mantel der vriendschap te bedekken, zal ik het gedeelte uws briefs beantwoorden, waarin ik met mijn' vriend WALTER voor den dag durf komen; latende al het overige, vermits ik voor uw fatsoen zorgen wil, in de schaduw.

Ik herhaal het: nooit had ik groote gedachten van mijne bekwaamheid voor de Dichtkunde; ik vreesde des niet daardoor bij Nijd en Laster in een kwaad blaadjen te komen; men moet zig indedaad boven anderen kunnen zien, om de zinspreuk van den grooten Advocaat NOORDKERK te kunnen aanneemen:

‘Ik hoop op den nijd en veracht hem.’

Nooit schreef ik dan uit smaak aan dat werkjen: nooit maakte ik verzen, dan als ik met mijn' tijd verlegen was: indien ik in ruimer omstandigheden geweest ware, zoude ik misschien die zucht meerder ingevolgd, en gedacht hebben, de eene onschuldige bezigheid is zo goed als de andere.

Het is mijne goede bekenden te wijten dat men mij begon te verdenken van de verzenmakerij; uit hoogmoed zelfs had ik daar een geheim van gemaakt; en nooit wendde ik het gesprek op eene kunst, die mij zo zeer behaagde; het gezond oordeel had mij al heel vroeg onderricht, dat indien men wil dat anderen over ons voldaan zijn, men moet toonen over hen voldaan te wezen; dat het ook voor lieden die geen Dichters zijn, en bij tijd en wijlen elkander bezoeken, om een dagelijks gesprek te houden over het weêr, en de couranten, schrikkelijk lastig zijn moet daarin gestoord te worden, door het moeten aanhooren van opgezegde verzen; dat een jong meisjen zig nimmer meesteres van het gesprek moet maaken, en dat het doorgaands de beste

gedachten van haar inboezemt, indien zij haar aandeel daarin niet al te milddadig betaalt; ja, ja, dat had het oordeel mij zo alles voorgesteld, en had ik met beide mijne handen gegrepen.

Doch het schijnt dat het met de Dichtkunde even eens gesteld is, als met de liefde: de aap kijkt tog altoos een weinigen uit den mouw; zij, die aan ééne deezer kwaalen sukkelen, hebben iet in hun voorkomen, in den opslag hunner oogen, in hunne wijze van spreken, ja zelfs in het gaan, en nederzitten, dat voor spotters den Dichter of den verliefden kenlijk maakt.

Onze JEAN JAQUES zegt: 'Een jongeling die nooit of altoos dezelfde vrouw aanziet, is in denzelfden toestand - hij is verliefd;' zeg, WALTER, gedroeg ik mij als Dichteresse niet voorbeeldig? was mijne zedigheid - (of het gemoed, hoe wilt gij?) niet ongemeen groot? ik stond des niet zo zeer als gij wel denkt op mijn' neus te kijken, toen ik uw *getrouwen herhaalden vriendenraad*, in uwen laatsten brief, zeer aandachtig overlas; het kwam ook toen niet eens in mij op, te denken: 'Die WALTER is ook wel een stuursch zwaarhoofd, een half wijsgeertjen, dat mij van zijn groot verstand wil overtuigen, door het menschmod met gal en roet te schilderen: geen wonder! gij zijt gezond, vergenoegd - en goedaartig!'

Nu ga ik u eens spreken over iet waar bij gij als mensch veel grooter belang hebt; over de keu-

ze die gij behoort te doen in het uitzoeken eener vrouw voor u; als ik u de waarheid zeggen zal, dan moet gij, (zo als de meeste mannen,) zo wat tusschen de beuzelaarster en de wijsneus heen sturen; in deezen is onzen smaak al vrij gelijk: ik zou even weinig te vreden zijn, met een' man die mij uit zijne hoogte alleen aanzag voor zijn huishoudster en de voedster zijner kinderen, doch verder mij minder in aanmerking nam dan zijn' hond, van wegen de grootheid zijner wijsheid en de schat zijner geleerdheid; als met een halve stuivers fraai vernuftjen, dat mij niet aansprak dan in slecht Fransch, nooit onderhield dan over goût, en dat de Hollandsche Dames zo weinig *goût* hebben; als met een steiloorig Denker, die indien ik bij voorbeeld het stelzel van den Heer BERNARDIN ST. PIERRE, niet zo rasch doorzag, als een geestige zinspeeling, mij met opgehaalde schouders zou aankijken, en zig beklagen, dat hij zo eene domme vrouw had! aan mijne keuze ligt mij dies te meer gelegen, om dat ik, als ik getrouwd ben, mijn huis meer bewaren moet, en met recht (zegt vader CATS) den naam verdienen van huisvrouw.

Voords moet gij een vrouw hebben, die er meer dan tamelijk wèl uit ziet; de vriendschap zelve wil voor het oog ook wat hebben, hoe veel te meerder dan niet de liefde!

Daar was nu wel Koning SALOMON; wat deed hij, toen hij de keur kreeg tusschen rijkdom en wijsheid? hij koos, 't is waar, de wijsheid, doch

dit is niet te verwonderen, als men nagaat, dat hij door zijn vader in goejen doen gesteld was; maar indien hij had moeten kiezen tusschen eene schoone en eene verstandige vrouw, dan zeker, zo ik hem eenigzins ken, zoude hij, hoe ook overtuigd dat eene verstandige vrouw van den Heere is, de schoone gekoozen hebben, indien die zig maar even voor water en vuur had weeten te bewaaren.

De man die zig met alle nederigheid een wijsgeer noemt, moge koelbloedig strikt redeneeren over de vergankelijkheid der ondermaansche dingen, en dus ook over die der schoonheid; hij moge zelfs met gemelden Koning uitroepen: schoonheid is iedeleid! bevalligheid is bedrog! maar eene vrouw die den Heere vreest, zal geprezen worden; hij laat ondertusschen de Godvreezende vrouw dáár, en van de heele wereld prijzen; hij zelf prijst haar met hart en ziel, doch hij omhelst de iedeleid, die schoon, en het bedrog dat bevallig is; en hij zegt: immers is dit been van mijnen beene, en vleesch van mijnen vleesche: met dit compliment mag de Godvreezende vrouw gaan daar zij wil; indien een man de schoonheid door ziekte of toevallen ziet verminderen, dan vleit hij ook nog zijn hoogmoed; hij denkt zij *was* eene schoone vrouw, en in dat *was* vindt hij meer voedzel voor zijn hoogmoed, dan in zij *is* eene deugdzaame vrouw; indien hij als dan nog zijne vrouw die schoon *was*, blijft beminnen, dan is de vrouw gerust, dat de zinlijke lief-

de veranderd, ja verhoogd is in de tederste en edelste vriendschap.

Ik vind zo weinig samenhang in deezen brief, dat ik natuurlijk geloof, dat hij in mijn' natuurstaat geschreven is; ik heb juist geene de minste rustloosheid, of verlangens, maar des al niet te min, en ik en weet niet wat, ik zal u dunkt mij met veel genoeg terug zien komen - meer wil ik volstrekt niet zeggen.

Onze KEES, (niet meer ORESTES,) heeft mij eenige regels geschreven, waarin geen een zotternij te vinden is: ik hoop maar, dat zijn krank hoofd niet door een' slag van den Heliyaanschen windmolen zal geraakt worden - hij is mooi aan 't beteren! - Adieu WALTER! - waarde vriend! adieu! leef vrolijk en gezond; zo leeft,

Uwe vriendin,

A. HOFMAN.